

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Zice: Ucigîndu-i înaintea zidurilor cetății pe cei într-armați, pe arcași și pe pavezeri, Domnul a arătat cu totul netrebnice armele acestora.

4 Luminezi Tu minunat din munții cei veșnici.

Iar Simmah a zis așa: „Ești arătat prea-mare din munții vînatului”, adică: Dîndu-i vînătoarei morții în munții noștri pe neprieteni, Te-ai arătat prea-mare și strălucit la toți, căci luminezi cu minunea pe cei ce nu Te știu și îi înveți Cine ești.

5 Tulburatu-s-au toți cei nepricepuți cu inima, adormit-au cu somnul lor, și n-au aflat nimic

Că, înălțîndu-se și fălindu-se asupra Ta cu mare trufie, au pățimit năprasnică tulburare pentru neînțelepția sufletului lor: și – socotind că vor dormi fără de temere – s-au scăpat de nădejde, pentru că somnului i-a urmat moartea. Aceasta ne învață și istoria: sculîndu-se dimineața din somn, (Iudeii) au aflat toate trupurile moarte.

toți bărbații bogăției cu mîinile lor.

Iar Simmah zice așa: „toți bărbații cei tari cu mîinile lor”. Și zice: Nimic nu i-a folosit pe dînșii vîrtutea mîinilor lor, prin care au nădăjduit că vor răpi bogăția tuturor.

Și, învățîndu-i de ce n-au cîștigat nimic de aici, a adăugat:

6 De certarea Ta, Dumnezeuul lui Iacov, dormitat-au cei ce încălecaseră pe cai.

Zice: Ai făcut semn, și numaidecît au căzut cei ce se mîndreau că știu meșteșugul călăriei. Iar prin acest „dormitat-au” a arătat lesniciunea morții, că – precum cel ce dormitează lesne adoarme – așa și aceia au primit grabnic sfîrșitul vieții.

7 Tu înfricoșat ești, și cine va sta împotriva Ție?

Că cine este destoinic să se pună împotriva Ta și să scape de pedeapsa adusă asupra-i de Tine?

De atunci este mînia Ta.

Îndată după ce ai auzit hula, puteai să-i pedepsești pe pîngăriții aceia, dar ai răbdat îndelung, așteptînd schimbarea lor.

8 Din cer auzită ai făcut judecata.

De sus – zice – scoți și aduci hotărîrile asupra cui voiești. Iar acest grai, „auzită ai făcut”, Simmah l-a zis: „auzită o vei face”.

9 Pămîntul s-a temut și s-a alinat cînd S-a sculat la judecată Dumnezeu, ca să mîntuiască pe toți blînzii pămîntului.

Zice: Toți s-au umplut de frică și au încetat năvălirea asupra noastră după ce Te-au văzut pe Tine scoțînd hotărîre asupra lor ca un judecător și dînd mîntuire celor ce au avut gînduri drepte și au vestit ajutorul Tău.

10 Că gândirea omului se va mărturisi Ție și rămășița gândului va prăznui Ție.

Dobîndind bunătățile acestea, dăruim gândurile noastre spre cîntarea de laudă, nefolosind nici o pîrticică a lor întru altă grijă.

11 Rugați-vă și răsplățiți Domnului Dumnezeuului nostru!

Își poruncesc unii altora să făgăduiască daruri și să împlinească făgăduința, fiindcă urît lucru este ca toți vecinii să facă acest lucru de frică, iar cei ce au dobîndit facerea de bine să bolească cu nemulțumirea. Aceasta a arătat prin cele adăugate:

12 Toți cei dimprejurul Lui vor aduce daruri Celui înfricoșat și Celui ce ia duhurile boierilor, Celui înfricoșat înaintea împăraților pămîntului.

Și îi vor aduce daruri, după ce s-au îngrozit de minunile făcute și s-au învățat prin lucruri că Acesta este Dumnezeu cu adevărat, Care aduce moartea asupra stăpînitorilor și a celor ce socotesc că sînt împărați ai pămîntului.

TÎLCUIREA PSALMULUI 76

Întru sfîrșit, pentru Iditum, Psalmul lui Asaf.

Iar Simmah a zis: „prin Iditum”. Și acestuia i se încredințase o ceată a celor ce lăudau pe Dumnezeu Deci ori el, ori Asaf a zis Psalmul și a slujit proorociei lui David, că a hotărî pentru lucruri îndoielnice nu este fără de primejdie. Iar Psalmul mai-nainte le zice pe ale Israilitenilor ce erau siliți să robească în Babilon: și împerecherile gândurilor¹⁶⁸, și chinurile ce odrăseau de aici. Îi învață încă și ce fel de rugăciune li se cuvine să aducă lui Dumnezeu cînd cer izbăvirea de cele rele. Și a închipuit Psalmul ca și cum după întoarcere le-ar povesti pe acestea și ar lăuda pe Dumnezeu.

Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Dumnezeu, și a luat aminte spre mine.

Cu sîrguință – zice – am adus rugăciunea, și degrab am luat cererea. Apoi, arată vremea acestor lucruri:

2 În ziua necazului meu, pe Dumnezeu L-am căutat,

Că – zice – fiind împesurat cu chinuri, cu sîrguință am căutat dumnezeiescul ajutor, pentru că acest „L-am căutat” însemnează rugăciunea sîrguitoare. Apoi, arată chipul rugăciunii:

cu mîinile mele noaptea – înaintea Lui, și nu m-am amăgit.

Iar Simmah: „Mîna mea noaptea se întindea totdeauna.” Zice: Avînd

¹⁶⁸ Am mai spus: „șovăială”, „îndoială a minții”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

liniște, noaptea întindeam mâinile rugîndu-mă să dobîndesc iubirea de oameni, și nu m-am greșit de nădejde. Că aceasta însemnează acest „nu m-am amăgit”, în loc de: Nu am privegheat în zadar, ci am secerat rodul rugăciunii.

Lepădatu-s-a a se mîngîia sufletul meu.

3 Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit.

Am lepădat toată pricina mîngîierii, și aveam mîngîiere doar pomenirea lui Dumnezeu.

Gîndit-am, și a slăbit duhul meu.

Iar Simmah zice așa: „Grăiam cu sine-mi și adeseori leșinam vorbind cu sine-mi; gîndind la relele ce mă țineau, mă deznădăjduiam de izbăvirea acestora și primeam boldurile mîhniciunii celei amare.”

4 Mai-nainte au apucat străji ochii mei.

„Străji” numește despărțirile nopții, întru care străjerii dau unii altora în mîină străjuirea, și prin acestea arată privegherea de toată noaptea.

Tulburatu-m-am, și n-am grăit.

Pe aceasta a zis-o și în Psalmul 41: „Întru sine-mi sufletul meu s-a tulburat”, că - zice - nu sufeream să arăt altora gîndurile mele.

5 Gîndit-am la zilele cele de demult, și de anii cei veșnici mi-am adus aminte și am cugetat.

Zice: Înnoiam pomenirea facerilor Tale de bine mai dinainte și îmi aminteam cîte au dobîndit de la Tine strămoșii noștri: în ce chip s-au slobozit de robia Egiptenilor, în ce chip au trecut prin Marea Roșie, în ce chip au dobîndit pămîntul făgăduit părinților lor.

6 Noaptea cu inima mea cugetam, și cerca duhul meu.

Pe acest „cerca”, Teodotion l-a zis: „a iscodit”, iar Achila: „a săpat”. Zice: Gîndind așa întru sine-mi, iscodeam de ce oare a făcut atîta purtare de grijă pentru strămoșii noștri, iar pe noi, cei ce ne aflăm întru rele-norociri și întîmplări, ne trece cu vederea? Lîngă acelea, le gîndeam și pe acestea:

7 Au doară în veci mă va lepăda Domnul și nu va adăuga a binevoi?

8 Au pînă în sfîrșit mila Sa o va tăia?

Zice: Au n-a oprit cu totul pe cele ale noastre, și oare nu ne-a arătat pe noi străini de a Sa purtare de grijă?

Sfîrșit-a grai din neam în neam.

Iar Simmah zice așa: „Săvîrșit-a zicere pentru fiecare neam.” Mă temeam - zice - și de aceasta: cum că mai-nainte cunoscînd de demult cele pentru fiecare neam, așa scoate hotărîrile pentru fiecare.

9 Au doară va uita a Se milostivi Dumnezeu, sau va ține întru urgia Sa îndurările Sale?

Dar iarăși mă mîngîiam pe sine-mi, gîndind că Dumnezeu cel iubitor de îndurări nu va suferi să le dea uitării pe cele ale noastre, oprind cu urgia, ca și cu un zid, izvoarele milei.

10 Și am zis: Acum am început, aceasta este schimbarea drepteii Celui Preaînalt.

Eu am pricinuit – zice – schimbarea aceasta, eu am născut pedeapsa prin păcat, iar acum am început a fi pedepsit de dreapta Celui Preaînalt, Care, în locul facerilor de bine dinainte, aduce asupra-mi pedepsele cele de-a stînga. Că „schimbare a drepteii lui Dumnezeu” a numit pedeapsa, fiindcă dreapta Celui Preaînalt obișnuiește a le da pe cele bune. Dar – zice – nici cu aceste gînduri nu m-am îndestulat, ci mi-am adus aminte și de bunătatea Stăpînului:

11 Adusu-mi-am aminte de lucrurile Domnului, și-mi voi aduce aminte de minunile Tale din început.

12 Și voi cugeta întru toate lucrurile Tale, și întru isprăvile Tale mă voi deprinde.

Că voi arăta toate minunile Tale făcute către noi dintru început și, întru dînele cugetînd totdeauna, nu voi lepăda nădejtile cele bune.

13 Dumnezeuule, întru cel sfînt este calea Ta.

Iar Simmah zice: „Dumnezeule, întru sfințenie este calea Ta”; iar Achila: „întru cel sfințit”. Zice: Sfînt ești, și întru cel sfînt Te odihnești, și întru acesta locuiești și umbli.

Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru?

14 Tu ești Dumnezeu, Care faci minuni însuși.

Pe toți îi covîrșești, Stăpîne, că Tu singur, pe acelea care voiești, le și lucrezi cu minunile.

Cunoscută ai făcut întru noroade puterea Ta.

15 Mîntuit-ai cu brațul Tău pe norodul Tău, pe fiii lui Iacov și ai lui Iosif.

Tuturor oamenilor le-ai arătat stăpînirea Ta slobozind din robia Egiptenilor norodul ce a fost al Tău, care a avut strămoș pe Iacov, dar s-a arătat strălucit din înrudirea cu Iosif.

16 Văzutu-Te-au apele, Dumnezeuule, văzutu-Te-au și s-au temut, tulburatu-s-au adîncurile.

Stăpîne, prin toate ai arătat puterea Ta: pe Egipteni i-ai bătut, pe norodul Tău l-ai slobozit, mării Te-ai arătat, și noianul s-a despărțit și firea apoasă a stat ca niște ziduri de amîndouă părțile.

17 Glas au dat norii că săgețile Tale trec,

18 glasul tunetului Tău în roată.

Iar Simmah: „Glas a dat văzduhul.” Că austrul, după cum zice istoria, silnic suflînd, a despărțit noianul, căci aerul, învîrtindu-se și învăluindu-

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

se, și norii, strângându-se și ridicându-se, nasc vîntul. Iar pedepsele Tale – zice – mergeau ca niște săgeți asupra războinicilor, și ai împiedicat roatele carelor Egiptenilor cu huietul tunetului. Încă și istoria ne învață că s-a făcut acest lucru, în straja nopții cea de dimineață, cînd a căutat Domnul spre tabăra Egiptenilor, și le-a împiedicat osiile căruțelor și îi ducea pe dînșii cu silă.

Luminat-au fulgerele Tale lumea,

Pentru că lumina facerii Tale de minuni a străbătut ca un fulger în toată lumea.

clătitu-s-a și s-a cutremurat pămîntul.

Toți s-au umplut de frică după ce au auzit puterea Ta. Aceasta a zis și Raav curva către iscoade: „Frica voastră și cutremurul vostru au căzut peste noi, că am auzit cum a despărțit Domnul Dumnezeul vostru Marea Roșie dinaintea feței voastre.”¹⁶⁹

19 În mare – calea Ta, și cărările Tale în ape multe; și urmele Tale nu se vor cunoaște.

Lesne îți este Ție să desfaci marea și să Te porți peste ape multe, dar urmă să nu lași, căci ai firea fără de trup. Și acestea s-au adăugat la cele de mai sus: că, povățuind nevăzut norodul, nu ne-ai arătat nici urmă de a Ta călătorie.

20 Povățuit-ai ca pe niște oi norodul Tău, cu mîna lui Moisi și a lui Aaron.

Că, folosindu-Te de acei slujitori și grăind prin ei, ai povățuit norodul Tău și l-ai învățat *Legea* Ta. Și au făcut pomenire pentru toate acestea deșteptîndu-L spre milă pe Dumnezeul tuturor și rugîndu-se ca să dobîndească aceeași purtare de grijă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 77

Al priceperii lui Asaf.

După ce a dat *Legea Veche* fiilor lui Israil, Dumnezeul tuturor le-a poruncit să o deprindă, să-i învețe și pe fiii lor totdeauna și să arate fiilor și strănepoților pricinile praznicelor. Că, dacă ar fi învățat dumnezeieștile faceri de bine, ar fi fost mulțumitori și recunoscători către Cel ce le dăruise, fiindcă zice: „Vei învăța acestea pe fiii tăi și pe fiii fiilor tăi, și vor păzi poruncile Domnului Dumnezeu, ca să le fie lor bine.” Și proorocescul dar a făcut acest lucru, prin Psalmul pus înainte aducînd aminte norodului

¹⁶⁹ Raav a ascuns iscoadele trimise de Iisus Navi în Ierihon înainte de a nimici orașul. Credința femeii aceleia curve în Dumnezeul lui Israil a mîntuit-o pe ea și pe ai ei, în vreme ce blestemata cetate a fost nimicită cu desăvîrșire (vezi *Cartea lui Iisus Navi*, capitolele 2 și 6).

și strănepoților lor de bunătățile făcute de Dumnezeu, de cele dăruite și de nemulțumitoarea socoteală a celor ce le-au primit.

la aminte, norodul meu, la legea mea,

Vă poruncesc să auziți cu de-adinsul cele zise, căci aduc vouă ca pe o lege sfătuirea ce zace înaintea.

plecați urechea voastră la graiurile gurii mele!

Auziți cu sîrguință cele zise de mine!

2 Deschide-voi în pilde gura mea, grăi-voi cele ce au fost dintru început.

Că - de vreme ce prihănea pe părinții lor, spre folosul copiilor - „pildă” a numit o povestire umbrită care, acoperit, aduce folosul. A mai zis că grăiește vechi întîmplări și, arătînd în ce chip le-a învățat, a adăugat:

3 Cîte am auzit, și am cunoscut

Apoi, i-a arătat și pe dascălii acestora:

și părinții noștri ne-au povestit nouă

4 nu s-au ascuns de la ochii lor din neam în neam, vestind laudele Domnului, și puterile Lui și minunile Lui pe care le-a făcut.

Zice: De demult, dintru început, înșiși văzătorii minunilor i-au învățat acestea pe copii, și copiii au predat dascălia fiilor lor. Și - zice - făceau acest lucru plecîndu-se dumnezeieștii *Legi* - că a adăugat:

5 Și a ridicat mărturie întru Iacov, și lege a pus întru Israil

„Mărturie” numește cortul înfipt în pustie, fiindcă avea lespezile mărturiei¹⁷⁰. Căci, după cum mai-nainte am zis, *Legea* o mai numește și „porunci”, și „mărturii”, și „judecăți”, și „dreptăți”. În Psalmul 18 ne-a zis aceasta mai descoperit.

cîte a poruncit părinților noștri, ca să le facă cunoscute pe ele fiilor lor,

Zice: Prin punerea de lege de atunci a poruncit ca părinții să dea strănepoților lor povestirea minunilor ca pe o moștenire.

6 ca să le cunoască neamul următor, fiii ce se vor naște, și se vor scula și le vor vesti fiilor lor.

Iar aceștia, învățîndu-se de la părinții lor, aduceau aceeași învățătură celor dintru dînșii, și pomenirea ei se păzea neuitată. Și care este rodul învățaturii?

7 Ca să-și pună întru Dumnezeu nădejdea lor, și să nu uite lucrurile Lui și poruncile Lui să le caute.

Că, învățîndu-se puterea lui Dumnezeu și cît de lesne îi este Lui a le face pe toate cele bune, vor cîștiga nădejde întemeiată spre El și vor urma legilor puse de El.

¹⁷⁰ tablele *Legii*

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

8 Ca să nu se facă precum părinții lor, neam îndărătnic și amărător,

Că – învățându-se socoteala cea nemulțumitoare a părinților lor și cum, prin călcarea *Legii*, L-au pornit de multe ori pe Dumnezeu spre urgie – se vor feri de urmarea acelora.

neam care nu și-a îndreptat inima lui și nu și-a încredințat cu Dumnezeu duhul lui.

Aceia n-au câștigat credința întărită întru Dumnezeu și n-au voit să călătorească pe calea cea dreaptă, ci au avut socoteală împotrivică dumnezeieștilor așezăminte.

9 Fiii lui Efraim, încordînd și săgetînd cu arcele, s-au întors în ziua războiului.

Prihănește cu covârșire seminția lui Efraim, fiindcă aceea prețuia mult slujba idolilor. Și *Istoria Judecătorilor*, și *Cartea a treia a Împăraților* ne învață acest lucru, că ei au așezat junicile¹⁷¹ și pe cele nouă seminții le-au depărtat de la slujba *Legii*. Văzînd acest lucru mai dinainte, darul Duhului prihănește păcatul ce încă nu se făcuse, aducînd lor sfătuirea potrivită. Și – știind că nu vor primi sfătuirea, dar învățîndu-ne tăria lor și știința arcului, și aducînd folosul cuvenit – le mustră temerea, că „s-au întors în ziua războiului”, adică: Fălindu-se cu iscusința armelor, atunci cînd s-a arătat războiul, ei s-au întors în fugă.

10 N-au păzit așezămîntul lui Dumnezeu și în legea Lui n-au voit să umble.

Bine a arătat alegerea socotelii de sine: Că n-au voit – zice – să viețuiască după *Lege*, nici să îmbrățișeze petrecerea legiuită.

11 Și au uitat facerile de bine ale Lui și minunile Lui pe care le-a arătat lor,
și, arătînd cînd le-a făcut pe acestea, a adăugat:

12 minunile pe care le-a făcut înaintea părinților lor

Apoi, ne învață vremea și locul:

în pămîntul Egiptului, în cîmpul Taneos.

Toți au scos din pomenire aceste faceri de minuni ale lui Dumnezeu săvîrșite în Egipt, ale cărora văzători s-au făcut părinții lor.

13 Desfăcut-a marea și i-a trecut pe dînșii, pus-a înaintea lor apele ca un foale.

Face în scurt povestirea minunilor, și a rînduit-o înainte pe cea mai mare decît celelalte: că mai presus de fire este minunea mării și călătoria dăruită prin aceasta, Dumnezeu tuturor oprind despre amîndouă părțile apa, ce are fire a curge înainte, și închizînd-o cu cuvîntul ca într-un foale.

¹⁷¹ Idolii, la care Iudeii se întorceau deseori.

Și, de vreme ce foalele pot ține cu de-adinsul firea cea umedă, după cuviință a pus icoana aceasta pentru marea ce s-a despărțit, arătînd puterea cuvîntului dumnezeiesc.

14 Și i-a povățuit pe dînșii, ziua în nor, și noaptea întru lumină de foc.

Pentru că același nor îi ferea ziua de strălucirea (și arderea) razei, iar noaptea le da trebuința focului.

15 Desfăcut-a piatra în pustie, și i-a adăpat pe dînșii ca întru un adînc mult.

Că nu mică umezeală le-a scos, ci izvor care le-a ajuns acelor multe zeci de mii. Prin cele adăugate, ne-a învățat acest lucru mai descoperit:

16 Și le-a scos apă din piatră, și a pogorît ca niște rîuri ape.

Apa izvorîta s-a despărțit întru multe rîuri, ușor și îndestulat dînd celor însetați darul.

17 Și au adăugat încă a greși Lui, amărît-au pe Cel Preaînalt în loc sec.

18 Și au ispitit pe Dumnezeu întru inimile lor ca să ceară bucate suflelelor lor.

Dar, după ce l-au dobîndit de la Dînsul, nici acest lucru n-a scos răutatea din mintea lor, ci au rămas cuprinși de boala nemulțumirii: căci, după atîtea faceri de bine, au voit să ia cercare a dumnezeieștii puteri și, avînd trebuință de hrană, n-au cerut pentru a-și lua trebuința, ci pentru a-L prihăni pe Dumnezeu ca pe un neputincios:

19 Și au grăit asupra lui Dumnezeu și au zis: Au va putea Dumnezeu să gătească masă în pustie?

20 Fiindcă a lovit piatra, și au curs ape și pîraiele s-au puhoit. Au doară și pîine poate să dea sau să gătească masă norodului Său?

Scoaterea apelor din piatră – zice – a fost ușoară și lesnicioasă, pentru că apa, ascunsă în sînurile pămîntului, a izbucnit. Dar cum va putea să ne dea nouă degrab hrana de pîine, care se seamănă și odrăsleşte cu curgere de vreme, gonind foametea ce stă asupra-ne?

21 Pentru aceasta, a auzit Domnul, și a îngăduit; și foc s-a aprins întru lacov și urgie s-a suit peste Israil.

Zice: Pentru care, mîniindu-Se, Domnul tuturor a îngăduit a le da pămîntul făgăduit părinților lor, dar le-a dat și multe feluri de pedepse; și nu a adus asupra lor pieirea cea grabnică, așteptînd să crească copiii acelor. De pedeapsa prin foc fac pomenire și *Scripturile* Fericitului Moisi. Și – zice – au pățimit rana aceasta:

22 Că n-au crezut întru Dumnezeu, nici n-au nădăjduit spre mîntuirea Lui.

Dar și celor ce erau într-acest fel le-a dat hrana cea nefăcută de pămînt, că acest lucru ne învață cele adăugate:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

*23 Și a poruncit norilor de deasupra, și ușile cerului s-au deschis
24 și le-a plouat lor mană să mănânce.*

Că norii nu și-au dat obișnuitele nașteri, ci – în locul ploii, ce are fire să adape semințele semănate – au născut hrana aceea minunată. Iar „uși deschise ale cerului” a numit dăruirea de sus, că – de vreme ce punem uși la cămări, pe care le deschidem când voim a scoate ceva – pentru aceea arată proorocescul cuvînt că Dumnezeuul tuturor dăruiește mana ca dintru niște cămări.

*Și pîine cerească le-a dat lor,
25 pîine îngerească a mîncat omul,*

O numește „pîine îngerească” fiindcă s-a dat prin Îngeri, căci, după cum ne-am învățat de *Dumnezeiasca Scriptură*, Îngerii slujesc dumnezeieștii bune-voiri. Și zice așa dumnezeiescul Apostol: „Au nu sînt toți duhuri slujitoare, care se trimt spre slujbă pentru cei ce vor să moștenească mîntuirea?” Și iarăși: „Că, dacă cuvîntul grăit prin Înger a fost adevărat, atunci și cele de aici înainte.” Iar „pîine cerească” o numește ca pe ceea ce s-a pogorît de sus, că și pe păsările zburătoare prin aer *Dumnezeiasca Scriptură* le numește „păsări ale cerului”.

bucate le-a trimis lor întru săturare.

Zice: Întru sațiu a dat lor hrana aceasta. Apoi, povestește și dăruirea cărnurilor:

*26 Ridicat-a austru din cer și a adus întru puterea Sa pe Libianul.
27 Și a plouat peste dînșii ca pulberea cărnuri, și ca nisipul mării
păsări zburătoare.*

Gonind prin vînturi neamul păsărilor acelora despre toate părțile, le-a poruncit să zboare lîngă corturi, dăruindu-le lor vînat.

*28 Și au căzut în mijlocul taberei lor, împrejurul corturilor lor.
29 Și au mîncat, și s-au săturat foarte. Și pofta lor le-a adus lor.
30 Nu s-au lipsit de pofta lor.*

S-au îndulcit – zice – de acelea pe care le-au poftit și au umplut lăcomia pîntecelui. Dar, pentru nesațiu, au plătit osînde:

*31 Că, încă mîncarea fiind în gura lor,urgia lui Dumnezeu s-a suit
peste dînșii, și a ucis pe cei mai mulți ai lor, și pe cei aleși ai lui Israil i-a
împiedicat.*

Că – de vreme ce nici după ce luaseră multă cercare a dumnezeieștii puteri nu au crezut că Dumnezeu poate să le dăruiască hrană – pentru aceea a adus asupra-le certarea, învățîndu-i că este vrednic să le facă pe amîndouă, adică și să le dăruiască pe cele bune, și să aducă asupra-le pedepsele. Dar, cu toate acestea, ei au rămas nepăcătuiind cu nimic mai puțin, că aceasta a adăugat:

*32 Întru toate acestea au păcătuït încă, și n-au crezut întru minunile Lui.
33 Și au lipsit întru deșertăciune zilele lor și anii lor cu grăbnicie.*

Zice: Au ieșit din viață păcătuïnd, și greșind și nici o purtare de grijă făcînd de cele ce puteau să-i folosească, dar înfigîndu-se la meșteșugurile și sîrguințele cele deșarte și necîștigătoare și lucrîndu-le pe acestea cu toată sîrguința.

34 Cînd îi ucidea pe dînșii, atunci Îl căutau pe El, și se întoarceau și mînecau la Dumnezeu.

35 Și și-au adus aminte că Dumnezeu este ajutorul lor, și Dumnezeul cel prea-înalt izbăvitorul lor este.

Și nu în zadar a adus asupra lor rănile Stăpînul iubitor de oameni, că nu mic folos căpătau de aici: căci, dobîndind bunătățile, nu simțeau, dar, muncindu-se, se apropiau cerînd dumnezeiasca iubire de oameni.

36 Și L-au iubit pe Dînsul cu gura lor, și cu limba lor au mințit Lui.

37 Iar inima lor nu era dreaptă cu Dînsul, nici nu s-a încredințat întru așezămîntul de lege al Lui.

Și se făgăduiau că Îl iubesc pe Dînsul rostind cuvinte mincinoase, că gîndul lor grăia împotriva cuvintelor lor, se sfătuia împotriva dumnezeieștilor legi și nu suferea a crede dumnezeieștilor cuvinte.

38 Iar El este îndurat, și va curăți păcatele lor și nu va strica.

Dar El, întru a Sa bunătate, nu suferea să-i dea pe dînșii desăvîrșitei stricăciuni.

Și va înmulți a întoarce mînia Sa, și nu va aprinde toată urgia Sa.

Iar Simmah zice așa: „Foarte mult Și-a întors urgia Sa și nu Și-a aprins toată mînia Sa.” Nu a adus - zice - asupra lor pedeapsa vrednică de greșelile lor.

39 Și Și-a adus aminte că trup sînt, duh ce trece și nu se întoarce.

Că știa neputința firii lor și că vor primi sfîrșitul vieții nu după multă vreme.

40 De cîte ori L-au amărît pe El în pustie; întăritatu-L-au pe El în pămînt fără de apă.

41 Și s-au întors, și au ispitit pe Dumnezeu și pe Cel Sfînt al lui Israil L-au întăritat.

Prin toate acestea, ne învață dumnezeiasca îndelungă-răbdare, dar din istorie este cu puțință a le învăța mai cu de-amănuntul: că uneori l-au făcut Dumnezeu pe vițel¹⁷²; alteori, au jertfit lui Belfegor¹⁷³; alteori, au

¹⁷² Vițelului de aur, vezi *Ieșirea* 32:1.

¹⁷³ Sau Baal-Peor, unul din chipurile satanei la care se închinau Moaviții. Curvind cu fetele acelora, Iudeii au căzut, firesc, și în idolatrie față de acel drac. Pentru aceasta, Domnul a hotărît să nimicească desăvîrșit norodul cel curvar și îndărătnic. Dar (după

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cugetat tiranie asupra marelui Moisi¹⁷⁴; îndulcindu-se de hrana manei, s-au făcut nemulțumitori; poruncindu-li-se a-și lua pământul făgăduit, puneau înainte frica. Și altele nenumărate au lucrat lîngă acestea, pe care, nevrînd a lungi cuvîntul, le vom lăsa.¹⁷⁵

42 Nu și-au adus aminte de mîna Lui în ziua întru care i-a izbăvit pe dînșii din mîna celui ce îi necăjea.

N-au voit să ia în cuget facerile de bine mai dinainte, nici să gîndească tăria lui Dumnezeu, prin care s-au izbăvit din robia Egiptenilor. Apoi, povestește minunile făcute acolo:

43 Cum a pus în Egipt semnele Sale și minunile Sale în cîmpul Taneos;

În Taneos erau palatele lui Faraon, și acolo a adus marele Moisi pedepsele asupra Egiptenilor.

44 Și a întors în sînge rîurile lor și stelele lor, ca să nu bea.

Că, mai întîi, nu numai apele rîurilor, ci și pe cele adunate din ploii le-a prefăcut în firea sîngelui, tescuind cu setea pe grăitorii împotriva.

45 Trimis-a asupra lor muște cîinești, și i-au mîncat pe dînșii; și broaște, și i-au stricat pe dînșii.

46 Și a dat păliciunii rodurile lor, și ostenele lor lăcustelor.

Și, folosind ca slujitori ai urgiei Sale muștele cîinești și broaștele, a adus asupra lor dureri amare, iar cu păliciunea și cu lăcustele a stricat roadele pământului.

47 Ucis-a cu grindină viile lor, și sicaminii lor cu brumă.

Cu păliciunea și cu lăcustele a cheltuit rodul lor, iar cu grindina și bruma a omorît înseși rădăcinile pomilor. Iar pe „sicamini”, ceilalți tîlmăcitori i-au tîlmăcit: „sicomori”.

48 Și a dat grindinei dobitoacele lor, și averea lor focului.

Iar Simmah zice: „... dînd la foamete dobitoacele lor, și averile lor păsărilor” – că, de năprasnă primindu-și sfîrșitul, s-au făcut hrană păsărilor mîncătoare de trupuri.

49 Trimis-a întru dînșii urgia mîniei Sale; mînie, și urgie și necaz trimis-a prin Îngerii cei răi.

„Mînie”, și „urgie” și „necaz” a numit muncile cele amare; iar „Îngeri răi” – pe slujitorii mîniei, numind „răutate” nu răutatea firii, nici a voinții, ci pedeapsa muncii. Așa, numește „zi rea” ziua pedepsei. Încă și Simmah a

pieirea a 24 de mii de Iudei) pedeapsa a încetat pentru fapta bună săvîrșită de Finees, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron (vezi *Numerii* 25:1). Despre Belfegor și Finees vezi și la tîlcuirea Psalmului 105, stihurile 28–31.

¹⁷⁴ Cum se va vedea în nota tîlcuirii stihului 6, Psalm 98.

¹⁷⁵ Pentru toate aceste lepădări de Dumnezeu și de Proorocul Său, vezi cărțile lui Moisi.

arătat aceasta, că, în loc de „Îngeri răi”, a zis: „Îngeri ce fac rău”.

50 Cale a făcut mîniei Sale,

În loc de: Iubirea de oameni nu a oprit pedeapsa, ci a dat loc dreptei certări. A arătat aceasta și prin cele adăugate:

n-a cruțat din moarte sufletele lor și dobitoacele lor în moarte le-a închis.

51 Și a bătut pe tot întîiul născut în pămîntul Egiptului, pîrga a toată osteneala lor, în lăcașurile lui Ham.

După ce a văzut socoteala lor cea vîrtoasă, a adus pedepsele asupra lor fără cruțare: mai întîi – pierzare dobitoacelor, apoi – moarte neașteptată asupra celor întîi-născuți. Iar „lăcașuri ale lui Ham” a numit Egiptul, fiindcă Misrem a fost fiu al lui Ham, și „Misrem” este Egiptul.

52 Și a ridicat ca pe niște oi norodul Său și i-a dus pe ei ca pe o turmă în pustie.

După ce i-a pedepsit așa pe aceia, a dus norodul Său în pustie, asemănîndu-Se păstorului care povățuiește înaintea turmei.

53 Și i-a povățuit pe dînșii spre nădejde, și nu s-au înfricoșat.

Dîndu-le multe chezășuri ale puterii Sale, le-a poruncit a se bizui Lui și a nu se teme, că acest lucru s-a făcut de la Dumnezeu tuturilor. Iar aceia n-au voit a nădăjdui la puterea lui Dumnezeu.

Și pe vrăjmașii lor i-a acoperit marea.

Pentru că aceeași mare unora le-a dat cale, iar pe ceilalți i-a îngropat cu valurile.

54 Și i-a băgat pe dînșii în muntele sfințeniei Sale, muntele acesta pe care l-a cîștigat dreapta Lui.

Deci: Slobozindu-i de acolo, le-a dat pămîntul făgăduit – că prin „muntele Sionului” a arătat întreg pămîntul făgăduinței.

Și a scos de la fața lor neamuri, și le-a dat lor pămîntul cu sorți, cu funie de împărțire.

Slobozind pămîntul acela de locuitorii cei vechi, le-a dat acestora stăpînirea lui, după făgăduințe. Asta arată graiul „cu funie de împărțire”, pentru că cei ce îl au obișnuiesc a măsura pămîntul. Iar scriptura lui Iisus Navi ne învață mai cu de-amănuntul pentru sorți și împărțiri.

55 Și a sălășluit întru lăcașurile lor semințiile lui Israil.

Că – zice – a împărțit pămîntul după seminții. Apoi, după ce ne-a învățat necredința pe care au avut-o în pustie, ne povestește și nelegiuirile făptuite în pămîntul făgăduinței:

56 Și au ispitit, și au amărît pe Dumnezeul cel prea-înalt și mărturiile Lui nu le-au păzit.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

După atâtea faceri de bine, au rămas făcînd nelegiuire și călcînd dumnezeieștile porunci.

57 Și s-au întors și s-au lepădat ca și părinții lor,

Au urmat răutatea părinților lor și, văzînd pedeapsa acelora, nimic n-au învățat de aici.

întorsu-s-au întru arc strîmb.

Arcul făcut cu meșteșug trimite la țintă săgețile slobozite, dar dacă ar suferi oarecare strîmbare, nu mai poate îndrepta săgețile. Deci zice: Stricînd îndreptarea minții, nici aceia nu foloseau spre trebuință facerile de bine dumnezeiești și arătau pricinile folosului pricini de vătămare.

58 Și L-au mîniat pe El în dealurile lor, și întru cele cioplite ale lor L-au întăritat.

Primind de la Dumnezeuul tuturor bunătățile, slujeau idolilor neînsuflețiți.

59 Auzit-a Dumnezeu, și a trecut cu vederea.

Zice: Cînd se rugau, nu îi învrednicea de a Sa purtare de grijă. Iar *Istoria Judecătorilor* ne învață acestea mai descoperit: că uneori i-a dat pe dînșii Amanitenilor, alteori Moavitenilor, iar alteori Madianiților și celor de alte seminții, osîndindu-i pentru păgînatate.

Și a defăimat foarte pe Israil.

Că pe norodul acela mult-vestit – care s-a izbăvit cu prea-slăvire din robia Egiptului, pe care marea l-a văzut și a fugit, înaintea căruia Iordanul s-a întors înapoi – îl biruiau cu lesnire vrăjmașii cei megieși.

60 Și a lepădat Cortul Silomului (Șilo), lăcașul întru care a locuit printre oameni.

Acestea ne învață începutul *Istoriei Împărățiilor*, făcînd pomenire de Eli arhiereul și de nelegiuirile copiilor lui.¹⁷⁶

61 Și a dat în robie tăria lor, și frumusețea lor în mîinile vrăjmașilor.

„Tărie a lor” și „frumusețe” numește Chivotul. Și scoțîndu-l pe acesta spre ajutorul celor de o seminție cu dînșii, Ofni și Finees au plătit osînde

¹⁷⁶ „Însă fiii lui Eli erau oameni netrebnici. Ei nu știau de Domnul, nici de datoria preoțească față de popor. Cînd aducea cineva jertfă, feciorul preotului venea în timpul cînd se fierbea carnea cu o furculiță în mînă, o vîra în căldare, sau în blid, sau în tavă, sau în oală, și ce prindea furculița, aceea lua feciorul preotului. Așa făceau ei cu toți Israiliții care veneau acolo în Șilo. Și păcatul acestor tineri era foarte mare înaintea Domnului, căci ei depărtau lumea de a mai aduce jertfă Domnului” (*Cartea întâi a Împărățiilor*, capitolul 2). Drept urmare, Eli și fiii lui, Ofni și Finees, au fost uciși de Dumnezeu, în timpul războiului cu Filistenii, cînd aceștia au răpit și Chivotul (vezi *Cartea întâi a Împărățiilor*, capitolul 2 și 3). Despre aceste întîmplări face pomenire Fericitul Todorit urmîndu-și tîlcuirea.

nelegiurii lor, iar Chivotul a fost luat de cei de altă seminție, care l-au afierosit ca pe o pîrgă lui Dagon, un idol cinstit de ei în locul lui Dumnezeu.

62 Și a dat sabiei norodul Său, și moștenirea Sa a trecut-o cu vederea.

Că, pentru covîrșirea nelegiurii, i-a dat în mîinile neprietenilor. Și i-a numit pe dînșii „moștenire”, căci prea-multă purtare de grijă au cîștigat de la Dînsul de-a pururea. Așa i-a numit încă și marele Moisi, că zice: „S-au făcut parte a Domnului, Iacov – norodul Lui, Israil – funia moștenirii Lui.” Apoi, numără felurile pedepsei:

63 Pe tinerii lor i-a mîncat focul, și fecioarele lor nu s-au jelit.

64 Preoții lor în sabie au căzut, și văduvele lor nu vor plînge.

Că pe aceia i-a dat focului, și nu s-a făcut obișnuitul plîns pentru dînșii, fiecare îndeletnicindu-se întru relele sale. Iar Ofni și Finees, preoții care purtau cu ei Chivotul, au primit junghiere, cei ce trăiesc întru fărădelege învățîndu-se prin înșeși lucrurile să nu se bizuie pe dumnezeiasca purtare de grijă.

65 Și S-a deșteptat ca cel ce doarme Domnul,

Dar, supunîndu-i pe dînșii sub pedepsele acestea, i-a învățat și pe neprietenii lor pricinile celor făcute:

ca un puternic amețit de vin.

66 Și a lovit pe vrăjmașii lor la cele dinapoi, ocară veșnică le-a dat lor.

Că, scuturînd de la Sine îndelunga-răbdare ca pe un somn, a adus rana aceea asupra celor de altă seminție, pentru care s-au făcut de ocară la toți. Și zice patima șezutului, pentru care ne învață *Istoria*. Pe aceasta încă și proorocia a arătat-o, că a zis: „Și a lovit pe vrăjmașii lor la cele dinapoi”, mai cu cinste numind partea aceea ce a primit patima.

Iar „somn” a numit îndelunga-răbdare; și „amețală din vin” – mînierea, căci ca ceva adus din afară este asupra lui Dumnezeu dreapta pedeapsă a celor păcătoși¹⁷⁷.

67 Și a lepădat lăcașul lui Iosif, și seminția lui Efraim n-a ales.

Iarăși, lăsînd celelalte seminții, o pomeniște doar pe a lui Efraim, mai-nainte văzînd tirania ce avea să fie: că, trăgîndu-se dintru Efraim, Ieroboam¹⁷⁸ a rupt cele zece seminții de la împărăția lui David. Iar Iosif și

¹⁷⁷ Fiindcă Dumnezeu este nepătitor și nesfîrșit de bun, El nu Se mînie în întelesul omenesc al cuvîntului. De aceea, atunci cînd săvîrșește înfricoșata Sa judecată, El pare că Își „iese din Sine”.

¹⁷⁸ Ieroboam, dregător al lui Solomon, a răsculat cele zece seminții de la miazănoapte: Ruben, Simeon, Levi, Isahar, Zabulon, Dan, Iosif, Neftali, Gad și Așer, înființînd împărăția Israilului osebită de cea a Iudeei, care a rămas alcătuită doar din Iuda și Veniamin. Vina a fost a lui Ieroboam, fiul lui Solomon, care s-a trufit în fața norodului, făgăduindu-i că îl va împila fără cruțare. Urmarea a fost ruperea împărăției cea una așezată de bine-credinciosul împărat David, cum citim în *Cartea a treia a Împăraților* și în *Cartea întâi a Croniclelor*, capitoul 10: „Cînd tot Israilul a văzut că regele

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Efraim zice aceeași seminție, că Efraim a fost fiu al lui Iosif. Și zice că „s-a lepădat” aceasta, pentru că n-a rămas Cortul în Șilo și darul dumnezeiescului Chivot s-a mutat în Ierusalim, întru care și Solomon a zidit după aceea dumnezeiasca Biserică.

68 Și a ales seminția ludei, muntele Sion, pe care l-a iubit.

A ales seminția ludei pentru toiagul lui Iesei¹⁷⁹, ce se aștepta să înflorească. Și Patriarhul Iacov mai-nainte a vestit odrasla aceasta, blagoslovind pe Iuda. Face pomenire de dînsa încă și dumnezeiescul Pavel, zicînd așa: „Și arătat este că din Iuda a răsărit Domnul nostru Iisus Hristos.” Deci pentru aceasta a ales seminția ludei mai mult decît pe celelalte. Și, de vreme ce taina aceasta nu era știută de cei mulți, a adăugat foarte luminat: „Muntele Sionului, pe care l-a iubit”, ca să stingă zavistia celorlalte seminții, zicînd: Nici o pricină de pizmă să nu primiți în lăuntru, că pentru muntele Sionului am ales seminția ludei. Și, de altfel, voiește să arate muntele cinstit pentru Biserică ce avea să se zidească întru dînsul.

69 Și a zidit ca a inorogilor sfințenia Sa,

Se zice că inorogul este într-armat cu un singur corn, iar *Legea* ne-a învățat a ne închina unului Dumnezeu, deci după cuviință a asemănat inorogului singura Biserică afierosită lui Dumnezeu.

pe pămînt a întemeiat-o în veac.

Iar Simmah zice așa: „ca pămîntul, pe care l-ai întemeiat în veac”; încă și ceilalți tălmăcitori au tălmăcit aceeași înțelegere. Deci zice: Precum a zidit un singur pămînt, așa a poruncit ludeilor să zidească o singură Biserică.

70 Și a ales pe David robul Său și l-a luat pe dînsul de la turmele oilor.

Prin acestea a arătat deodată și fapta bună a lui David, numindu-l „rob al lui Dumnezeu”, și marea dăruire a lui Dumnezeu, căci l-a făcut împărat pe cioban.

71 Din urma celor fătătoare l-a luat pe el,

Iar Simmah zice: „Pe cel ce umbla după cele fătate l-a adus.” Și aceasta este o arătare a mării dăruiri, că nici păstor nu era, ci slujitor al păstorului, care urma oilor fătate.

ca să pască pe Iacov, robul Lui, și pe Israil, moștenirea Lui. Și i-a păscut pe dînșii întru nerăutatea inimii sale, și întru priceperile mîinilor sale i-a povățuit.

(Roboam) nu-l ascultă, atunci poporul a răspuns regelui, zicînd: Ce parte mai avem noi cu David? Nu mai avem nimic cu fiul lui Iesei. La corturi, Israile! Davide, vezi de casa ta! Și s-au împrăștiat toți Israiliții pe la corturile lor.” Așa s-au împlinit înainte-grăirile Domnului, făcute lui Solomon pentru păcatele sale.

¹⁷⁹ Mîntuitorul Hristos.

Încă și acest lucru arată covârșirea purtării de grijă: că nu peste orice fel de oameni a pus mai mare pe ciobanul oilor, ci peste strănepoții lui Israil, care au primit numirea strămoșului lor, și peste cei ce se îndulceau de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pe care i-a dat lui ca pe o moștenire. Iar el, amestecând priceperea cu prostimea¹⁸⁰, i-a povățuit după legile dumnezeiești. Acestora se aseamănă și punerea de lege a Domnului: „Faceți-vă înțelepți ca șerpii și proști ca porumbeii.” Că, dintru amîndoi izgonind răutatea – dintru primii scoțînd reaua lucrare, iar dintru ceilalți nepriceperea – a amestecat fapta bună cea lăudată. Pe aceasta și noi se cuvine a o iscusi întru sine. Zic noi – cei care ne-am chemat asemenea Fericitului David, și chiar pentru lucruri mai mari, că ni s-a încredințat slujbă de mai mari lucruri – să umblăm după vrednicia chemării, după punerea de lege a dumnezeiescului Pavel.

TÎLCUIREA PSALMULUI 78

Psalmul lui Asaf.

Proorocescul cuvînt mai-nainte vestește nebunia lui Antioh cel poreclit Epifanie asupra Iudeilor. Și închipuie proorocia întru rugăciune, adusă de cei bine-credincioși ce aveau să fie întru acea vreme, care nu biruiseră încă, ci mai erau înconjurați de primejdii:

Dumnezeule, venit-au neamurile întru moștenirea Ta, spurcat-au Biserica Ta cea sfîntă.

E vădit că darul Duhului i-a învățat să înceapă rugăciunea pe cei ce se luptau cu primejdiile acelea cumplite, că nu au povestit patimile lor, ci păgînatatea îndrăznită asupra dumnezeieștii Biserici, fiindcă Biserica nu greșise nimic împotriva *Legii*. Și zice: Neamuri care trăiesc cu păgînatate și cu nelegiuire au stăpînit moștenirea Ta, că au îndrăznit a intra întru cele neintrate ale Bisericii Tale și nu numai că au pîngărit cele sfinte ale Tale cu jertfelnice și cu jertfe ale dracilor, ci și:

2 Au pus Ierusalimul ca o păzitoare de poame.

Prădînd și stricînd toată cetatea din temelie, au arătat Ierusalimul cel mult-vestit asemenea colibei făcute spre păzirea poamelor.

Pus-au stîrvurile robilor Tăi mîncare păsărilor cerului, trupurile cuvioșilor Tăi fiarelor pămîntului.

Atîta sălbăticie și nebunie au avut împotriva slujitorilor Tăi, încît fiarelor și păsărilor mîncătoare de trupuri le-au pus înainte trupurile acestora spre hrană.

¹⁸⁰ Prostime – aici, „simplitate”, „nevinovăție”. La fel, mai jos, „proști” înseamnă „nevinovați”, „simpli și blînzi”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

3 Vărsat-au sîngele lor ca apa împrejurul Ierusalimului, și nu era cine să-i îngroape.

Și, avînd socoteală ucigașă, au ucis pe cei ce viețuiau cu buna-credință; și făceau a curge pe pămînt pîraie de sîngiuri, și nu-i lăsau a se învrednici de îngropare pe cei junghiați.

4 Făcutu-ne-am ocară vecinilor noștri, batjocură și rîs celor din prejurul nostru.

Acestea ne-au făcut de ocară neamurilor megieșe, pentru acestea ne-am făcut bucurie celor din eparhiile¹⁸¹ de aproape. Iar „vecini” îi numește pe cei de altă seminție, adică pe Idumei, pe Amaniteni, pe Moaviți și pe celelalte neamuri megieșe, care de-a pururea le erau lor împotriva-luptătoare și vrăjmașe.

5 Pînă cînd, Doamne, Te vei mînia pînă în sfîrșit? Se va aprinde ca focul rîvna Ta?

Legiuind, Dumnezeu a poruncit ca Lui singur să-I slujească și să nu se închine altuia ce se numește Dumnezeu, că zice: „Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău, Dumnezeuul rîvnitor, foc ce mistuiește.” Aceasta a pomenit și aici proorocescul cuvînt, că „Se va aprinde ca focul rîvna Ta?” zice: O Stăpîne, să nu Te mînie mai mult pentru greșelile noastre, nici să aprinzi ca focul rîvna asupra noastră!

„Dar (după cum de multe ori s-a zis de noi) nimeni, auzind aceasta, să nu socotească un Dumnezeu monarhie (adică singură stăpînire), căci aici e numită Ființa necuprinsă cu mintea și Care de-a pururea este închinată întru Tatăl, și întru Fiul și întru Sfîntul Duh. Iar cum că legiuiește Dumnezeu-Cuvîntul, Care este Iisus Hristos Mîntuitorul nostru, nu se va îndoii nimeni din cei mai iubitori de învățătură.”

6 Varsă urgia Ta peste neamurile care nu Te cunosc și peste împărățiile care numele Tău nu l-au chemat!

De vreme ce îi pedepsești pe oameni pentru păcate, Te rog să muți urgia asupra acelor care nicidecum nu voiesc a cunoaște numele Tău, ci robesc și slujesc prea-desăvîrșitei păgînatăți.

7 Că au mîncat pe Iacov, și locul lui l-au pustiit.

Și acest semn al nelegiuirii acelor este arătat: că, nepătîmind de la noi nici un rău, ne-au cheltuit cu junghierile, iar țara noastră au prădat-o și cetățile le-au surpat. Iar pe acest „locul lui”, Achila l-a tălmăcit: „frumosul lui”, Simmah: „frumusețea lui”, iar Teodotion: „buna-cuviință a lui”, prin care au arătat mai mult casa dumnezeiască. Și bine l-au numit pe norod „Iacov”, prin pomenirea strămoșului ridicîndu-L spre milă pe Dumnezeu.

8 Să nu pomenești fărădelegile noastre cele de demult!

¹⁸¹ Unități administrative în împărăția grecească.

Cei ce aduc rugăciunea aceasta erau bine-credincioși, care primiseră asupra-le multă rîvnă pentru buna-credință, căci fapta bună a Macabeilor este de-a pururea pomenită și lăudată. Deci după cuviință se roagă ca norodul să nu se pedepsească pentru păcatele dinainte, dar nu au adăugat ca Dumnezeu să vadă bună-credința lor. Mai ales acest lucru arată marea lor faptă bună: și-au pomenit păcatele dinainte, dar buna-credință de față au ascuns-o.

Degrad să ne întîmpine pe noi îndurările Tale, Doamne, că am sărăcit foarte!

9 Ajută-ne nouă, Dumnezeule, mîntuitorul nostru!

Zice: Tinde-ne foarte degrab nebiruitul Tău ajutor, că de toată purtarea Ta de grijă ne-am făcut pustii și numai pe Tine Te avem ajutor și mîntuitor.

Pentru mărirea numelui Tău, Doamne, izbăvește-ne pe noi; și curățește păcatele noastre pentru numele Tău!

Nicăieri nu-și pomenesc fapta lor bună, ci se roagă să dobîndească dumnezeiescul ajutor pentru dumnezeiescul nume, că zice: Cînd noi pătîmim rele, asupra numelui Tău vine hula; deci ne rugăm să treci cu vederea greșelile noastre, și să prefaci primejdiile și să arăți puterea Ta celor ce nu o cunosc.

10 Ca nu cîndva să zică neamurile: Unde este Dumnezeul lor?

Iar ceilalți talmăcitori au închipuit stihul ca și cum lucrul ar fi fost făcut: „Pentru ce zic neamurile: Unde este Dumnezeul lor?” Aceasta - zice - mă mîhnește și mă împunge mai ascutit decît tot acul, ca de la neamuri să se îndrăznească hula asupra Ta și, batjocorind, să zică: Unde este Dumnezeul vostru, Care ziceți că a bătut Egiptul, și a despărțit marea, și v-a dăruit vouă trecerea și a făcut toate celelalte lucruri mari și mult-vestite?

Și să se cunoască întru neamuri înaintea ochilor noștri izbînda sîngelui vărsat al robilor Tăi.

Deci ne rugăm ca aceștia să-și ia pedeapsa pentru ucidere, iar ceilalți toți să vadă întru noi dreapta Ta hotărîre și urgia pornită asupra lor pentru robii Tăi cei uciși.

11 Să intre înaintea Ta suspinul celor ferecați. După mărirea brațului Tău păzește pe fiii celor omorîți.

Te rog - zice - să cauți și spre cei ce sînt în viață, dar înfășurați cu legături, și așteaptă moartea. Și să nu osîndești neamul nostru cu pierzare de tot, ci pe copiii celor uciși să-i păzești și tinerete multă să faci dintru dînșii.

12 Răsplătește vecinilor noștri de șapte ori în sînul lor ocară cu care Te-au ocărît, Dumnezeule!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pentru hulă – zice – adu asupra megieșilor noștri pedeapsă de multe ori înmulțită. Că prin cele zise nu a arătat număr hotărât, ci a cerut să se aducă asupra lor pedeapsă prea-mare. La fel este și aceea: „stearpa a născut șapte”, în loc de: „mulți”. Iar „sînul” l-a zis din metafora celor ce poartă vreun lucru în sîn și cu de-adinsul țin ca să nu cadă nimic dintru acel lucru, în loc de: Umple-i pe dînșii de primejdiile ce zac totdeauna asupra lor!

13 Iar noi, norodul Tău și oile pășunii Tale, împotriva ne vom mărturisi Ție, Dumnezeule, în veac; în neam și în neam vom vesti lauda Ta.

Iar noi, care am fost norod al Tău și sîntem numiți turmă a Ta, Te vom lăuda totdeauna și necurmat, și îți vom trimite mulțumiri pentru facerile de bine; și, făcîndu-le pe acestea în scris, vom aduce povestirea lor oamenilor ce vor fi mai apoi. Iar acest „împotriva ne vom mărturisi”, l-a zis în loc de: „mărturisi-ne-vom”, și numele acesta arată mulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 79

*Întru sfîrșit, întru cîntări; pentru cei ce se vor schimba.
Mărturie lui Asaf. Psalmul pentru Asirianul.*

Psalmul de față mai-nainte vestește schimbarea oarecăror lucruri; de aceea și este adăugat acest nume, adică „mărturie”. Și darul Duhului mai-nainte vestește robia ludeilor în Babilon, Psalmul fiind închipuit întru rugăciune ce se aduce Dumnezeului tuturor ca despre aceia. Că darul cel proorocesc îi învață cu ce fel de graiuri li se cade să-L îmblînzească pe Dumnezeu și să-L ridice către milă. Totodată, mai-nainte grăiește și mîntuirea ce urma să fie tuturor oamenilor prin Stăpînul Hristos.

Cela ce paști pe Israil, ia aminte!

Pe Tine, Stăpîne, Cel ce porți de grijă pentru norod ca un păstor, Te rog să primești rugăciunea mea.

Cela ce povățuiești ca pe o oaie pe losif,

Pe cel ce întru frați căzuse ca între niște lupi, din mîinile acelor izbăvindu-l, l-ai povățuit în Egipt și l-ai arătat mai înalt decît cei ce au vrăjmășuit. Așa, după ce a povestit purtarea de grijă făcută spre dînșii, s-a mutat către stăpînirea mai cuprinzătoare:

Cel ce zezi pe Heruvimi, arată-Te

Că – de vreme ce marele Moisi a pus oarecari închipuiri ale acestora întru Sfintele Sfinților, și între ele a pus curățitorul¹⁸², și prin acela se

¹⁸² Jertfelnicul de tămîie, ce se afla în Sfînta Sfintelor. Afară se găsea jertfelnicul pentru animale și prinoase, numit în alte locuri ale cărții acesteia „sfințitor”.

făcea arhierilor arătarea dumnezeiască – după cuviință i-a pomenit aici pe Heruvimi și L-a rugat să Se arate pe Cel ce șade pe ei.

2 Înaintea lui Efraim, și a lui Veniamin și a lui Manasi!

Te rog – zice – să Te arăți norodului Tău! – că prin semințiile zise a arătat tot norodul. Și i-a pomenit pe aceștia fiindcă amintise de Iosif, iar Efraim și Manasi sînt feciori ai lui Iosif, și Veniamin frate de o mamă.

Deșteaptă puterea Ta, și vino să ne mîntuiești!

Ca pe cel ce îndelung rabdă și se liniștește Îl scoală pe Dumnezeu, și zice: Pornește toată puterea Ta ca să faci a noastră mîntuire! Așa se roagă norodul robit atunci de Asiriani¹⁸³, după cum s-a zis de noi mai sus, dar mai tîrziu și neamurile, ca Făcătorul de bine să facă purtare de grijă pentru mîntuirea lor. Că aceasta va să zică prooroceasca minte și prin cele de aici înainte:

3 Dumnezeuul Puterilor, întoarce-ne pe noi,

Slobozește-ne din robie și dăruiește-ne întoarcere! Acela se roagă adică pentru întoarcerea din Babilon, iar acestea pentru cea de la idoli. Apoi, ne învață lesnirea lucrului:

și arată-Ți fața Ta, și ne vom mîntui!

Că ajunge numai arătarea Ta ca să dezlegi primejdiile.

4 Doamne Dumnezeuul Puterilor, pînă cînd Te mîinii spre ruga robilor Tăi?

O Stăpîne, pînă cînd alungi de la Tine litaniiile mele și Te mîinii pentru greșelile mele? Iar „robi” numește norodul, pentru că ceilalți tîlmăcitori, în loc de: „robilor Tăi”, au pus: „spre ruga norodului Tău”.

5 Hrăni-vei pe noi cu pîine de lacrimi și ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură.

Aici s-a schimbat timpul, pentru că ceilalți le-au zis pe acestea ca și cum s-ar fi făcut, adică: „Hrăniți-ne-ai cu pîine de lacrimi și ne-ai adăpat cu lacrimi întru măsură.” Și zice: Ai amestecat cu lacrimi hrana și băutura noastră, că ne împărtășim de ele tînguindu-ne și suspinînd. Iar aceasta ai făcut-o măsurîndu-ne pedeapsa deopotrivă cu păcatele noastre. Și Domnul a zis la fel: „Cu ce măsură măsurați, împotriva se va măsura vouă.” Și Zaharia Proorocul, cînd mai-nainte vestește pieirea Babilonului, zice că vede două femei cu aripi de pupăză purtînd o măsură pe care li s-a poruncit să o aducă Babilonului. Iar prin acestea ne învățăm dreptatea dumnezeieștii hotărîri.

6 Pusu-ne-ai pe noi întru prigonire vecinilor noștri, și vrăjmașii noștri ne-au batjocorit pe noi.

¹⁸³ Fericitul Teodorit nu face deosebire între Asirieni și Babilonieni. De fapt, aici e vorba de cei din urmă.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Ne-am făcut de ocară neamurilor ce se învecinează cu noi, care ne vrăjmăşesc de-a pururea. Cu toate acestea, nu ne-am depărtat de Tine, că aceasta au zis prin cele de aici înainte:

7 Doamne Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi, și arată-ți fața Ta și ne vom mîntui!

Deci: Cu arătarea Ta, risipește norul cel întunecos al primejdiilor și dăruiește-ne întoarcerea! Aceasta se roagă norodul ludeilor, dar pe aceasta o cer încă și neamurile, „arătare” însemnînd venirea în trup, că zice: Ești puternic și Domnul Puterilor, nevăzut chemîndu-i atunci înapoi din robie pe aceia, iar pe neamuri mîntuindu-le prin iconomia Ta. Apoi, povestește facerile de bine cele vechi, rugîndu-se a dobîndi aceeași purtare de grijă:

8 Via din Egipt ai mutat-o, scos-ai neamuri și ai răsădit-o pe dînsa.

9 Cale ai făcut înaintea ei, și ai sădit rădăcinile ei, și au umplut pămîntul.

O Stăpîne, Tu ai pierdut nedreapta silnicie a Egiptenilor, Tu ai dat desăvîrșitei pierzări neamul Hananeilor și, mutînd din Egipt norodul Tău ca pe o vie și dăruindu-i pe cale toată lesnirea, l-ai răsădit pe dînsul în pămîntul Hananeilor.

10 Acoperit-a munții umbra ei și mlădițele ei cedrii lui Dumnezeu.

11 Întinsu-și-a curpenii săi pînă la mare, și pînă la rîuri odraslele sale.

După ce a numit norodul „vie”, cu închipuire, a zăbovit întru aceasta: și „munți” numește tăria neamurilor vecine, iar „umbră” ce le acoperă e puterea lui Israil care s-a pus asupra lor; „cedrii ai lui Dumnezeu” sînt boierii cei înalți, care au luat de la Dumnezeu să stăpînească peste norod, iar „mlădițe” care acoperă cedrii a numit împărăția Israilitenilor, care s-a făcut mai strălucită decît acelea. Și am învățat că s-a făcut acest lucru în zilele Fericitului David și ale lui Solomon: că marele David nu lua dajdie de bir numai de la cei de altă seminție - de la Idumei, de la Amaniteni și de la Moaviți - ci și de la amîndouă Siriile; iar către Solomon a alergat și împărăteasa Etiopilor, atît de vestit se făcuse la toți. Iar „curpeni ai viei” numește mulțimea norodului; „odrasle” - pe nemernicii care au venit către dînșii din neamuri, primind dumnezeiasca cunoștință. Și prin toate a arătat buna-norocire mai dinainte a norodului.

12 Pentru ce ai surpat gardul ei, și o culeg pe dînsa toți cei ce trec pe cale?

Pentru ce oare ai lipsit-o pe dînsa de a Ta purtare de grijă și ai făcut-o lesne prinsă și supusă celor ce voiesc a o nedreptăți? Și „gard” a numit întemeierea: că, ceea ce este viei gardul, aceasta e purtarea de grijă a lui Dumnezeu celor învredniciți de dînsa; iar „trecători pe cale” sînt războinicii. Că, precum călătorii culeg fără frică via neîngrădită și nepăzită și jefuiesc rodul acesteia, așa și cel dezgolit de dumnezeiasca purtare de grijă se face lesne biruit celor ce voiesc să-l nedreptățească.

13 A stricat-o pe dînsa porcul din pădure, și vierul sălbatic a păscut-o pe dînsa.

Aici a arătat multele năvăliri ale Asirienilor: Pentru că Salmanasar¹⁸⁴ și Senahirim au prădat celelalte seminții și cetăți, iar Nabucodonosor¹⁸⁵, după ce a înconjurat Ierusalimul, i-a robat pe cei ce scăpaseră de moarte. Și, de vreme ce a numit Ierusalimul „vie”, după cuviință le-a zis „porci mistreți” războinicilor săi, fiindcă mai cu seamă fiarele acestea sînt bîntuitoare ale viilor. Iar „vier sălbatic” e porcul ce petrece singur deosebi, care este mai sălbatic decît toți, întorcîndu-se și fugind și de împărțășirea cu ceilalți porci. Deci, de vreme ce și Nabucodonosor era mai sălbatic decît ceilalți împărați, după cuviință pe dînsul l-a numit „vier sălbatic”.

14 Dumnezeu Puterilor, întoarce-Te dar, și caută din cer, și vezi, și cercetează via aceasta

15 și o săvîrșește pe dînsa, pe care a sădit-o dreapta Ta,

Deci: Te rog pe Tine, Stăpînul cel puternic, să vezi de sus vătămarea viei acesteia și să-i învrednicești de tămăduire patima, că a Ta purtare de grijă i-a dat ei buna-norocire mai dinainte. Iar „dreaptă” numește purtarea de grijă.

și pe Fiul omului, pe Care L-ai întărit Ție!

Aici, ne învață odrăslirea Stăpînului Hristos: că se roagă ca via să se învrednicească de grijire pentru Biserica ce avea să se ia dintru dînsa, pe care arătat a numit-o „Fiu al omului”. Așa, întru *Sfințitele Evanghelii*, și Domnul Se numește pe Sine „Fiu al omului” – măcar de era împreună Dumnezeu și om – punînd numirea de la firea cea văzută. Deci cuvîntul cel proorocesc învață pe cei robiți să roage pe Dumnezeu tuturor să facă milă cu via pentru mîntuitoarea rădăcină ce avea să răsară din ea. Că așa Se numește și Domnul pe Sine, zicînd: „Eu sînt via cea adevărată, iar voi mlădițele, și Tatăl Meu este lucrătorul.” Căci, ca om, este vie; iar ca Dumnezeu, și lucrător care seamănă sămînță bună în țarina sa. Că, odrăslind dintru via aceasta ce ajunsese netrebnică și aducea lucrătorului spini în loc de struguri, El S-a făcut vie adevărată și a odrăslit mlădițe prea-mari: mulțimea celor ce au crezut întru Dînsul. Via aceasta cu adevărat „și-a întins vițele sale pînă la mare, și pînă la rîuri odraslele sale”, că nu este loc sub cer întru care să nu se fi întemeiat dumnezeieștile ei teascuri. Pentru ea se roagă și aceia să dobîndească milostivire, și povestesc patimile ei cele de multe feluri:

16 Arsă a fost cu foc și săpată afară,

¹⁸⁴ Cinci regi Asirieni au purtat acest nume. Aici e vorba de Salmanasar al V-lea, care primea bir de la Osea, împăratul din Israil, pe care de altfel l-a și luat rob (vezi *Cartea a doua a Împăraților*, capitoul 17).

¹⁸⁵ Cum ziceam, Fericitul Teodorit nu deosebește între Asirieni și Babilonieni.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

De aici, mai vîrtos este arătat că Psalmul mai-nainte vestește cele pentru Babilonianul, iar nu cele pentru Antioh, după cum li s-a părut oarecărora. Că Babilonianul a ars Biserica și a dat focului cea mai mare parte a cetății; așa, și aici zice că nu s-au dus culegînd doar rodul, ci și via au săpat-o afară, și din rădăcină au smuls-o și cu foc au cheltuit-o.

dar de certarea feței Tale ei vor pieri.

Însă, arătîndu-Te și pornindu-Te Tu, se vor face de tot deșerți și vor pieri cu totul.

17 Să fie mîna Ta peste bărbatul dreptei Tale și peste Fiul omului pe Care L-ai întărit Ție.

Deci: Vom dobîndi a Ta purtare de grijă, fiindcă, biruindu-Te de iubirea de oameni, Te vei întrupa dintru noi. Iar „Fiu al omului” îl numește pe Domnul slavei, pentru Care zice Pavel: „Dacă ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuși Domnul slavei.”

18 Și nu ne vom depărta de la Tine,

Că ești nemincinos a-Ți împlini făgăduințele: că, luîndu-se dintru noi pîrga aceasta, toată firea oamenilor îl va cunoaște pe adevăratul Dumnezeu și va lăuda iubirea Sa de oameni.

via-ne-vei și numele Tău vom chema.

Și așa se va dezlega stăpînirea morții, și noi vom dobîndi viața veșnică, închinîndu-ne Ție, Dumnezeului și Mîntuitorului nostru.

Doamne Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi, arată fața Ta și ne vom mîntui!

Deci: Pentru acestea toate și pentru mîntuirea ce va să fie prin noi tuturor oamenilor, slobozește-ne de cele mîhnicioase și ne dăruiește întoarcerea! Că, dacă numai Te vei arăta, vom dobîndi mîntuirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 80

Întru sfîrșit, pentru teascuri, Psalmul lui Asaf.

Psalmul mai-nainte vestește aducerea înapoi a ludeilor, și înstrăinarea lor de Dumnezeu, după care s-a făcut chemarea neamurilor, și rodul buneî-credințe, care se aduce lui Dumnezeu întru sfintele biserici ca întru niște teascuri. Și începutul Psalmului s-a închipuit ca și cum cei ce aduc rugăciunea se întorseseră acum, și dăntuiau și își porunceau unii altora să laude pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînșii.

Bucurați-vă lui Dumnezeu, ajutorului nostru,

Iar Simmah a zis: „binecuvîntați”, și Achila: „lăudați”. Zice: Aduceți laudă de mulțumire lui Dumnezeu, Celui ce ne-a împărtășit de a Sa purtare de grijă.

strigați Dumnezeuului lui Iacov!

Strigarea este de biruință, după cum am zis de multe ori, deci își poruncesc unii altora să aducă cântarea de laudă lui Dumnezeu, Celui ce le-a dăruit biruința.

2 Cîntați Psalmi și bateți în timpane, cîntați din psaltire veselitoare și din alăută!

Cîntau dumnezeiasca viersuire folosind multe feluri de organe. Și *Istoria Paralipomenilor* ne învață acest lucru. Deci cuvîntul cel proorocesc poruncește cetelor acelora ca unii altora să împartă prea-potrivitul glas al organelor, și unii cu lire, alții cu timpane, iar alții cu alăute să laude pe Dumnezeu. Că psaltirea, Simmah a numit-o „liră”.

3 Trîmbițați în lună nouă cu trîmbiță, în ziua cea bine-vestită a sărbătorii voastre!

Dumnezeu a poruncit preoților să folosească trîmbițe, acestea aducînd aminte norodului de trîmbițele ce sunaseră în muntele Sinai. Pentru că, vorbind în muntele Sinaiului, Dumnezeu tuturor a glăsuț glas mare de trîmbițe; deci, întrebunțînd trîmbițele, preoții aduceau aminte norodului de arătarea aceea a lui Dumnezeu. Deci și aceștia porunceau celor ce dobîndiseră întoarcerea și cîștigaseră dumnezeiescul ajutor să folosească, împreună cu alte organe, și trîmbițele, după cuviință.

4 Că porunca pentru Israil este, și judecata Dumnezeuului lui Iacov.

5 Mărturie întru Iosif a pus-o pe dînsa, cînd a ieșit el din pămîntul Egiptului

„Iosif” numește aici tot norodul, că, de vreme ce Iosif s-a făcut lor pricinuitoar al întăririi în Egipt, dintru dînsul a numit norodul. Și zice că a dat norodului punerea de lege după ce l-a slobozit din Egipt. Apoi, povestește facerile de bine către dînsul:

și a auzit limba pe care n-o știa.

Că, neprimind vreodată glas dumnezeiesc, l-au auzit în pustie pe acesta, cînd au primit *Legea*.

6 Scos-a de sub sarcină spinarea lui; că mîinile lui la coșniță au robit.

Aici, a arătat ostenele din Egipt: amara robie și facerea de cărămizi, pentru că erau siliți poate să aducă tina cu umerii, și spinările simțeau cu covîrșire niște ostenele ca acestea. De aici înainte, aduce în mijloc fața lui Dumnezeu care vorbește: și întii le amintește facerile de bine către dînșii, apoi aduce în lăuntru dojenire și sfătuire. După acestea, mai-nainte vestește nesupunerea și pedeapsa nesupunerii.

7 Întru necaz M-ai chemat, și te-am izbăvit.

Ai suspinat în Egipt, fiind ticăloșit și obosit cu ostenele, și numaidecîț te-am învrednicit de iubirea Mea de oameni. Aceasta ne învață și istoria,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

că zice: „Au suspinat fiii lui Israil pentru lucrurile cele aspre, și s-a suit strigarea lor către Dumnezeu.”

Auzitu-te-am întru ascundere de vifor,

Iar Simmah zice așa: „Auzitu-te-am pe tine, ascuns prin tunet”; încă și ceilalți tălmăcitori au pus de asemenea „tunet”. Și arată prin acestea că: Deși sînt nearătat și am firea nevăzută, am făcut prea-arătată mîntuirea ta, cu ranele Egiptenilor, ca și cu un tunet, însemnînd tuturor cîtă purtare de grijă am pentru tine.

cercatu-te-am la apa prigonirii.

Venind la Mara și aflînd apa amară, au strigat asupra lui Moisi și au cîrțit asupra lui Dumnezeu. Deci locul a primit numele din lucru.¹⁸⁶ De aceea zice: Te-am muștrat acolo pentru socoteala ta cea nemulțumitoare, și lesne am schimbat gustul apei și am arătat-o dulce pe cea amară.

8 Ascultă, norodul Meu, și Mă voi mărturisi ție:

Deci: După ce ai luat cercare a puterii Mele, primește cu osîrdie punerile de lege aduse ție de la Mine, că „mărturie” este ceea ce mai-nainte îți grăiește pedeapsa nesupunerii și folosul bunei-supunerii.

9 Israile, de mă vei asculta pe Mine, nu va fi întru tine dumnezeu nou, nici te vei închina la dumnezeu străin.

Și mai descoperit Se arată pe Sine, zicînd:

10 Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău, Cel ce te-am adus din pămîntul Egiptului.

Pe acestea le are și înainte-cuvîntarea *Legii*: „Eu sînt – zice – Domnul Dumnezeuul tău, Cel ce te-am scos din pămîntul Egiptului; nu vor fi ție alți dumnezei afară de Mine.” Deci și aici le poruncește să nu se închine la dumnezeu străin și nou, ci la Cel ce le-a dăruit slobozenia.

Acestea muștră totodată și nebunia lui Arie și a lui Evnomie.¹⁸⁷ Că, dacă Cel Unul Născut nu ar fi fost de o ființă cu Tatăl, apoi după cuviință S-ar fi numit „străin”; și, de ar fi fost o vreme în care să nu fi fost El, Dumnezeu-Cuvîntul ar fi fost nou și proaspăt, iar nu de-a pururea vecuitor. Deci ei, ticăloșii, calcă vădit dumnezeiasca *Lege*, și mai ales cei ce le dogmatîsesc pe ale rău-credinciosului Nestorie, care se închină la dumnezeu străin și nou. Dar nu este vreme pentru a le muștra trăsnierea, că ajung și acestea spre muștrarea fărădelegii lor.

Lărgește-ți gura ta, și o voi umple pe ea.

Zice: Fă-te bine-supus, și vei primi belșugul bunătăților. De aici înainte, mută cuvîntul spre prihănire:

¹⁸⁶Vezi *leșirea*, capitolul 15.

¹⁸⁷Fericitul Teodorit folosește orice prilej pentru a lupta împotriva ereticilor, dintre care Nestorie, ce va fi pomenit numai de cîț, îi fusese prieten.

11 Și n-a ascultat norodul Meu glasul Meu, și Israil n-a luat aminte la Mine.

Deci eu am adus lui sfățuirea aceasta, iar el n-a suferit nici a auzi, nici a lua aminte la cele grăite de Mine.

12 Și i-am slobozit pe dînșii după meșteșugurile inimilor lor; merge-vor întru meșteșugurile lor.

Iar Simmah zice așa: „Deci i-am lăsat pe dînșii după plăcerea inimii lor, ca să umble întru sfaturile lor.” Așa încă și Achila: „Și i-a slobozit pe dînșii întru răzvrătirea inimii lor; merge-vor întru sfaturile lor.” Că – zice – văzîndu-l pe Israil nesupus, l-am lipsit de purtarea Mea de grijă și l-am lăsat să se poarte de ale sale gînduri, ca o corabie necîrmuită. Și adevărul proorociei stă pus înaintea spre privire celor ce voiesc să-l vadă: că, ajungînd pustii de ajutorul lui Dumnezeu, Iudeii s-au risipit peste tot pămîntul și marea, și s-au făcut robi în loc de slobozi și trăiesc întru toată păgînatatea, folosindu-se de vrăji și farmece drăcești, nevrînd a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit.

13 De M-ar fi ascultat norodul Meu, Israil în căile Mele de ar fi umblat,

14 întru nimic pe vrăjmașii lor i-aș fi smerit, și peste cei ce îi necăjeau pe dînșii aș fi pus mîna Mea.

Și, dacă ar fi suferit sfăturile Mele și ar fi urmat poruncilor Mele, cu lesnire aș fi pierdut pe vrăjmașii lor. Pentru că acest „întru nimic” arată lesnirea, în loc de: Fără de trudă, fără de osteneală și întru o cirtă de vreme puteam să aduc pieirea asupra acelor.

15 Vrăjmașii Domnului au mințit Lui,

Iar Achila zice așa: „Făcătorii de urîciune se vor lepăda de Domnul”. Fiindcă, prin lepădarea de Stăpînul Hristos, și-au gătit urîciune asupra lor și vrăjmași ai Domnului s-au așezat pe sine, mințind Acestuia și călcînd tocmelele făcute cu Dînsul. Că, după punerea de lege, norodul a răspuns: „Toate cîte a zis Domnul Dumnezeu le vom face și le vom asculta!” Acestea sînt făgăduințele, iar faptele – fără de îndoială împotrivnice, că l-au răstignit pe Stăpînul lor cel ce s-a arătat, și au primit certare a păgînatății lor veșnica pieire. Și nu numai ei, ci și Arie, și Evnomie, și Nestorie și cei ce cred dogmele lor. Aceasta a arătat și proorocia:

și va fi vremea lor în veac.

Iar Simmah a zis mai descoperit, că a adăugat „și va fi vremea lor în veac” după: „Urîți sînt Domnului cei ce au mințit Lui”. Iar „vreme” numește primejdiile, că așa obișnuiesc a le numi Sirienii și Evreii, încă și mulți dintre ai noștri. Deci zice că Iudeii vor cădea întru acestea întru o vreme hotărîtă, ci în veac vor fi lipsiți de dumnezeiasca purtare de grijă. Și cuvîntul acesta se aseamănă cu primul stih al Psalmului 73:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„Pentru ce, Dumnezeule, ne-ai lepădat pînă în sfîrșit?” – fiindcă și acolo mai-nainte a vestit desăvîrșita lepădare a ludeilor.

16 Și i-a hrănit pe dînșii din grăsimea grîului, și cu miere din piatră i-a săturat pe dînșii.

Zice: Bolind cu multă nemulțumire, nu și-au adus aminte de bunătățile date lor de demult. Că, în pustie, le-a scos apa cea prea-dulce din piatră, care, fiind însetați, li s-a părut că seamănă cu dulceața mierii; și, după ce au intrat în pămîntul făgăduinței, le-a dăruit cu îndestulare roadele pămîntului. Că din parte a arătat întregul, și prin „grîu” a însemnat și dăruirea celorlalte roade.

TÎLCUIREA PSALMULUI 81

Psalmul lui Asaf.

După ce în Psalmul dinainte a zis lepădarea ludeilor, aici spune mai descoperit și pricinile pentru care Dumnezeu îi lepăda pe dînșii, învățîndu-ne că, dacă îi vom urma pe aceia, vom cădea cu adevărat întru aceleași sau chiar mai rele.

Dumnezeu a stat întru adunare de dumnezei, și în mijloc pe dumnezei va judeca.

„Dumnezei” i-a numit pe boierii ludeilor, ca pe unii cărora li se încredințase judecata norodului; așa îi numește pe ei și *Legea*: „Pe dumnezei – zice – nu îi vei cuvînta de rău, și pe boierul norodului tău nu îl vei grăi de rău!” Că – de vreme ce judecător cu adevărat este Dumnezeu, și s-a dat și oamenilor să judece – de aceea s-au numit „dumnezei” și cei cărora li s-a încredințat aceasta, fiindcă Îl urmează pe Dumnezeu întru acest lucru. Însă aici Dreptul Judecător îi muștră pe cei ce nu judecă cu dreptate, nici nu țin cumpenele judecății fără plecare și fără atîrnare mai mult una decît alta, și mai-nainte vestește dreapta judecată ce va să se facă de Dînsul.

2 Pînă cînd judecați nedreptate și fețele păcătoșilor le luați înaintea?

Pînă cînd – zice – nu scoateți hotărîre nemitarnică, ci vă lepădați a muștra nedreptatea celor puternici și nelegiuți și treceți cu vederea pe cei ce trăiesc cu sărăcie, care se nedreptățesc de aceștia?

3 Judecați sărmanului și săracului, pe cel smerit și pe cel sărac îndreptați-l.

Că fiecare dintru aceștia are trebuință de ajutor.

4 Scoateți pe săracul și pe scăpătatul, din mîna păcătoșilor izbăviți-l pe dînsul.

Să nu se facă lesne prins săracul celor ce îl nedreptătesc, de vreme ce vi s-a încredințat judecata și aveți stăpînirea.

5 N-au cunoscut, nici au priceput, întru întuneric umblă.

Ci dintru acestea nici una n-au voit să cunoască, nici cu lumina cuvintelor Mele să se strălucească; de aceea, petrec ca și cum ar trăi în noapte și în întuneric.

Clătească-se-vor toate temelile pămîntului.

Din pricina aceasta, s-a umplut viața de tulburare și de furtună, și de relele grămădite unele peste altele se clătește pămîntul.

6 Eu am zis: Dumnezeii sînteți și fii ai Celui Preaînalt toți.

Deci Eu v-am cinstit pe voi, și dintru a Mea numire v-am împărtășit și fii ai Mei v-am numit.

7 Iar voi ca niște oameni muriți și ca unul din boieri cădeți.

Simmah zice așa: „Iar voi ca niște oameni veți muri și ca unul din boieri veți cădea.” Zice: Pentru că, necunoscînd a voastră cinste, le-ați pățimit pe aceleași cu diavolul, care – de la Mine avînd încredințată stăpînire, dar nevrînd a folosi spre trebuință cele date – a căzut din cinste. Și încă veți pătimi aceeași moarte cu ceilalți oameni, neavînd nici o laudă după moarte. Așa, după ce i-a muștrat pe judecătorii nedrepti, cuvîntul proorocesc Îl roagă pe adevăratul și dreptul Judecător să facă judecata lumii:

8 Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pămîntul, că Tu vei moșteni întru toate neamurile!

Iar acestea arată descoperit Judecata Stăpînului Hristos, căci către Dînsul, după firea cea omenească, a zis Tatăl: „Cere de la Mine, și îți voi da Ție neamurile – moștenirea Ta, și biruința Ta – marginile pămîntului.” Deci Proorocul se roagă ca Acesta să Se arate degrab, și să judece cu dreptate, și să-i oprească pe judecătorii cei nedrepti, și să părăsească moștenirea ludeilor, luînd-o în loc pe cea a neamurilor, și mai vîrtos pe aceasta să o înconjure și tuturor oamenilor să le dăruiască mîntuire prin iconomia Sa cea necuprinsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 82

Cîntarea Psalmului lui Asaf.

După întoarcerea din Babilon, văzînd înnoirea dumnezeieștii Biserici și slava și strălucirea ludeilor, megieșii s-au adunat deodată și, împreună strîngîndu-se cu alte neamuri barbare, au ridicat război asupra acelor. Și pe acestea mai-nainte le grăiesc prea-dumnezeieștii loil și lezechil, mai-nainte le grăiește și Miheia, și Zaharia, minunații Prooroci. Dar, voievoindu-i Zorobabel, ludeii i-au biruit pe toți, căci Dumnezeu a bătut

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

război împreună cu dînșii de sus, pierzînd și risipind semeția războinicilor vrăjmași. Pe acestea mai-nainte le vestește Psalmul. Și proorocia s-a închipuit întru rugăciune, dumnezeiescul Duh învățîndu-i pe cei ce li se da război cum se cuvine a-L milostivi pe Dumnezeu.

Dumnezeule, cine se va asemăna Ție?

Nici toată firea Îngerilor și a oamenilor adunate împreună nu vor putea a se alătura puterii Tale, că ai stăpînire neasemuită. Iar pe acest „cine”, l-a pus în loc de: „nimeni”.

Să nu taci, nici să Te îmblînzești, Dumnezeule!

Rugămu-Te pe Tine, Stăpîne, să nu mai folosești obișnuita îndelungă-răbdare. Pentru că acest „să nu Te îmblînzești” asta arată. Așa a tălmăcit și Simmah: „să nu Te liniștești”. Apoi, ne învață și pricina rugăciunii:

2 Că, iată, vrăjmașii Tăi au sunat și cei ce Te urăsc au ridicat capul.

Ca marea – zice – au răsunat și se învăluiesc, ridicîndu-se cu trufie și cu semeție, cei ce pentru vrăjmășia către Tine au pornit războiul împotriva noastră. Căci, vrăjmășuind asupra Ta, înconjură pe norodul cel afierosit Ție:

3 Asupra norodului Tău au meșteșugit sfat rău și au vrăjmășuit asupra Sfinților Tăi.

Iar Simmah, în loc de: „asupra Sfinților Tăi”, zice: „asupra Ascunsului Tău”; iar Achila: „împotriva Celui ascuns de Tine”. Așa a tălmăcit și Teodotus. Că – de vreme ce dintru dînșii avea să odrăslească Stăpînul Hristos după trup, iar neamurile se adunaseră vrînd să smulgă neamul ludeilor din rădăcină – Preasfîntul Duh îi învață pe dînșii să aducă această rugăciune, zicînd: Că nu numai pe noi ne viclenesc și ne năpădesc, ci și pe Cel Ascuns al Tău, Care întru noi este acoperit și Care mai-nainte a vestit că va înflori din seminția ludei. Pentru că, tăindu-se rădăcina, de unde va odrăsli rodul? Dumnezeul tuturor a arătat aceasta și prin Isaia: „Ca atunci – zice – cînd găsești broboana în strugur și zici: Să nu-l vatămi pe dînsul, că blagoslovenia Domnului este întru dînsul! – așa voi face pentru cei ce Îmi slujesc. Pentru aceasta nu voi pierde pe toți, și voi scoate sămînța din iacov și din Iuda, și atunci îi voi da pe ceilalți la pierzarea cea de tot.” Deci, pentru broboana aceea una, tot strugurul a dobîndit purtare de grijă, iar mai vîrtos toată via; iar după ce s-a luat aceea și împreună cu ea s-a cules și restul rodului, via s-a dat fiarelor, „și o strică pe dînsa vierul din pădure, și porcul sălbatic o paște și toți cei ce trec pe cale o calcă precum voiesc”.

Aceasta dar o zic și aici, rugîndu-se: Că nu numai asupra noastră, ci și asupra Ascunsului Tău îndrăznesc turbarea – pentru că acel „Ridică-L, ridică-L, răstignește-L!” i-a vădit pe dînșii, căci ca niște cîini erau turbați. Și cu acestea sînt împreună-glăsuitoare și cele adăugate:

4 Zis-au: Veniți și să-i pierdem pe dînșii din neam! Și să nu se mai pomenească numele lui Israil încă.

FERICITUL TEODORIT, EPISCOP AL CHIRULUI

Pierzare desăvârșită voiesc să aducă asupra noastră, și să dea uitării pe mult-vestitul Israil. Apoi, numără pe megieși, care i-au chemat și i-au adunat și pe ceilalți:

5 Că s-au sfătuit întru o unire, dimpreună împotriva Ta așezămînt au pus

Iar cei ce au ridicat războiul asupra Ta cu împreună-glăsuire sînt aceștia:

6 lăcașurile Idumeilor și Ismailitenii,

Idumeii își trăgeau neamul din Isav, că Isav s-a numit Edom. Iar Ismailitenii sînt strănepoți ai lui Ismail.

Moav și Agarenii,

Moav a fost fiu al lui Lot, și dintru acesta s-a alcătuit neam și s-a făcut mare. Iar Agarenii sînt altă seminție a lui Ismail, care de la Agar s-au numit, iar aceasta a fost maică a lui Ismail.

7 Gheval, și Amon și Amalic,

Amalic a fost și el nepot al lui Isav, și neam mare s-a făcut și dintru acesta. Iar Amon – fiu al lui Lot. Și parte sînt și aceștia a Arabiei, iar Ghevalenii sînt vecini ai Idumeii.

cei de altă seminție, cu cei ce locuiesc în Tir.

Ceilalți talmăcitori îi numesc „de altă seminție” pe Filistenii, pe care noi îi numim Palestinieni; că aceștia singuri fiind rămași din neamul lui Hanaan și locuind lîngă Israil, după cuviință s-au numit cu covîrșire „de altă seminție”.

8 Că și Asur împreună cu dînșii a venit,

Asirii întru acea vreme nu împărăteau, deci cuvîntul însemnează pe Samarinenii, care erau colonie a Asirienilor și, după robirea celor zece seminții, se sălășluiseră întru cetățile acelorora.

făcutu-s-a spre ajutorul fiilor lui Lot.

Cuvîntul arată pe Moavitenii și pe Amonitenii, că s-au sculat cu covîrșire asupra norodului și le-au adunat pe celelalte neamuri.

9 Fă-le lor ca lui Madiam și Sisarie, ca lui lavim la pîrîul Chișon!

10 Pierit-au în Endor,

Pomenesc facerile de bine mai dinainte ca niște bine-recunoscători și mulțumitori, cerînd același ajutor. Iar pe aceștia și pe voievozii lor, i-au pierdut Barac și Proorocița Debora¹⁸⁸.

făcutu-s-au ca gunoiul pămîntului.

Că, rămînînd neîngropați, s-au risipit și ca gunoiul s-au amestecat cu pămîntul.

¹⁸⁸Pentru Barac și Debora, vezi *Cartea Judecătorilor*, capitolul 4 și 5.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

*11 Pune pe boierii lor ca pe Oriv, și Zif, și Zevel și Salamana,
12 pe toți boierii lor,*

Pe aceștia îi pomenește *Istoria Judecătorilor*, și i-a ucis pe dînșii Ghedeon, făcîndu-se voievod de către dumnezeiescul dar. Asemenea lor se roagă să se prăpădească și războinicii acelora, și ne învață pricina:

care au zis: Să moștenim nouă înșine jertfelnicul lui Dumnezeu!

Că se dîrjesc și se semețesc să apuce sub stăpînirea lor și Biserica cea sfințită și dăruită Ție – fiindcă „jertfelnic al lui Dumnezeu” a numit Biserica. Iar Simmah a pus în loc de „jertfelnic”: „lăcaș”. De aici s-a făcut arătată toată pricina Psalmului: că – de vreme ce, întorcîndu-se, au zidit Biserica de a doua oară și toată slujba *Legii* se săvîrșea printr-înșă, iar megieșii vrăjmășuiau pe ludei pentru petrecerea după *Lege* – pentru aceasta au făcut toată pornirea asupra Bisericii: ca, împreună cu aceasta, să sfințească și neamul ludeilor, și slujba după *Lege*.

13 Dumnezeuul meu, pune-i pe dînșii ca o roată!

În loc de: Poruncește să se învîrtească în primejdii de multe feluri, și înfășoară-i cu rele grămădite unele peste altele!

Ca trestia înaintea feței vîntului,

Risipește-i pe dînșii ca pe trestia ce se vîntură de vînt!

14 ca focul care arde pădurea, ca văpaia care arde munții,

15 așa îi vei goni pe dînșii întru vîforul Tău, și întru urgia Ta îi vei tulbura.

În păduri, de sine-și se aprinde văpaie, copacii mișcîndu-se de vînt mare și silnic, și frecîndu-se unii cu alții, și prin frecare lucrînd fierbințeală și unii de alții aprinzîndu-se cîte puțin. Deci se roagă ca și aceștia să se cheltuiască unii de alții asemenea și să se dea fărădelegilor lor, după proorocia ce zice: „Mergeți întru lumina focului vostru și întru văpaia pe care ați aprins-o.”

16 Umple fețele lor de ocară, și vor căuta numele Tău, Doamne!

Că, greșindu-se de acelea pe care le voiesc și umplîndu-se de rușine, vor cunoaște puterea Ta.

17 Să se rușineze, și să se tulbure în veacul veacului, și să se înfrunzeze și să piară!

18 Și să cunoască ei că numele Îți este Domnul, Tu singur prea-înalt peste tot pămîntul.

Lucruri bune cer pentru vrăjmașii lor, chiar dîndu-li-se război de către dînșii: că se roagă ca ei să se îmbrace cu rușine în loc de dîrjie, și prin rușine să rodească dumnezeiasca cunoștință, și să se izbăvească de înșelăciunea idolilor și să se învețe prin cercare că El este singur Dumnezeu și Stăpîn, Care întru cele înalte locuiește, și spre cele smerite privește, și toată zidirea o chivernisește și o cîrmuiește, a căreia mîntuire

a săvârșit-o Dumnezeu cel din Dumnezeu, Fiul cel unul născut, după înomenirea Sa cea necuprinsă și neajunsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 83

Pentru teascuri. Fiilor lui Core.

Îndoită este proorocia Psalmului acestuia, că mai-nainte vestește nu numai chemarea înapoi a Iudeilor, ci și mîntuirea a toată lumea. Iar „teascuri”, după cum și mai-nainte am zis, numește bisericile, că întru acestea își aduce rodul său via cea dumnezeiască, iar noi gătim vinul cel mîntuitor, care veselește inimile credincioșilor cu adevărat.

Cît sînt de iubite lăcașurile Tale, Doamne!

2 Dorește și se sfîrșește sufletul meu în curțile Domnului.

Pe acestea s-au învățat să le zică și cei ce petreceau în Babilon, ca să dorească întoarcerea și slujba cea după *Lege*, și noi, cei ce am dobîndit mîntuirea și căpătăm folosul din dumnezeieștile biserici. Însă mai cu covîrșire nouă ni se cuvine proorocia, ce zice că vor fi multe lăcașuri: că numește multe „teascuri”, și de asemenea pomenește multe „altare”, iar Iudeii aveau doar o singură biserică și un singur altar. Și fiecare zicere aprinde mintea spre dragoste dumnezeiască, spunînd că lăcașurile lui Dumnezeu sînt „iubite” și vrednice de îndrăgit. Și nu așa prost zice că le dorește, ci că „se sfîrșește” spre curțile Domnului. Și împreună-răsunătoare cu acestea sînt și cele ce urmează:

Inima mea și trupul meu s-au bucurat de Dumnezeu cel viu.

Și nu doar sufletul saltă și se bucură, ci și trupul s-a împărtășit de dulceață primind nădejdea învierii – că aceasta însemnează cuvîntul. Pentru aceasta L-a și numit „viu” pe Dumnezeu, ca pe Cel ce este dătător al vieții. Că, de vreme ce dumnezeii Babilonienilor și cei ai strămoșilor noștri erau neînsuflețiți și nesimțitori cu totul, prea după cuviință cei ce s-au izbăvit de aceia îl numesc „viu” pe Dumnezeu cel adevărat, că al Lui este glasul: „Eu sînt Viața și învierea. Și cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi întru Mine.”

3 Că pasărea și-a aflat ei-și casă, și turtureaua cuib ei-și, unde își va pune puii săi:

Iar Achila zice așa: „Că zburătoarea și-a aflat ei-și casă, și pasărea cuib ei-și, unde și-a pus puii săi.” Că – precum vrăbiile, turturelele și celelalte zburătoare se rătăcesc neavînd cuib, iar după ce și l-au făcut se obișnuiesc a petrece întru dînsul și acolo îi hrănesc pe ai lor pui – așa ne rătăceam și noi de demult; iar acum, fiind chemați de darul Tău și aflînd lăcașurile Tale, lîngă altarele Tale îi învățăm pe ai noștri pui, la Tine slujim și stăruim împreună cu copiii noștri, și de la Tine primim hrana cea duhovnicească.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

altarele Tale, Doamne al Puterilor, Împăratul meu și Dumnezeuul meu!

Că sfintele Tale altare sînt a noastră cușcă, și cuib și desfătare a bunătaților, căci, către acelea căscînd gurile ca niște pui, primim de la Tine dumnezeiasca și mîntuitoarea hrană.

4 Fericiți - toți care locuiesc în casa Ta, în vecii vecilor Te vor lăuda.

Celor din Babilon, acestea se potrivesc cu închipuire, iar nouă ni se cuvin după însuși adevărul. Pentru că aceia, departe fiind de dumnezeiasca Biserică, îi fericesc pe cei ce dobîndeau purtarea de grijă de acolo; iar noi, după ce am gustat dumnezeiasca dulceață, numim fericiți pe cei ce stăruie totdeauna lîngă Dumnezeu și se desfătează întru dumnezeieștile bunătați.

5 Fericit - bărbatul al căruia ajutorul lui este de la Tine, suișuri în inima sa a pus

Cuvîntul fericește pe cel ce pururea dobîndește dumnezeiasca Pronie și își luminează mintea cu dumnezeiescul dar, pururea învîrtind întru dînsa gîndurile cele bine-credincioase. Că proorocescul cuvînt a numit „suișuri ale lui Dumnezeu” care se fac în inimă gîndurile cele bine-credincioase pentru Dumnezeu.

6 în valea plîngerii, în locul care i-a fost pus. Că blagoslovenie va da Cel ce pune lege.

Pentru că cel ce primește suișurile lui Dumnezeu întru inima sa și a învățat blagosloveniile Puitorului de lege nu se dă pe sine la rîs și la desfătare, ci la plîns și la lacrimi, de aici dorind izbăvirea. Că a auzit pe Dumnezeu zicînd: „Fericiți - cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia.” Și: „Fericiți - cei ce plîng acum, că aceia vor rîde.” Deci, făcînd aceste tocmeli, așteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

Iar „vale a plîngerii” zice cu închipuire locul întru care, arătîndu-se, Îngerul a mustrat fărădelegea norodului și a pornit mulțimea spre plîngere.¹⁸⁹ Că dintru acea pricină s-a numit așa locul acela, dar chiar cu adevărat vale a plîngerii este viața aceasta de acum, în care Adam își mînca pîinea întru sudoarea feței și Eva își năștea întru scîrbe copiii. Și nu numai cei ce păcătuiesc, ci și Sfinții suspină, și unul zice că pînă la moarte

¹⁸⁹ „Atunci, s-a suit un Înger al Domnului din Ghilgal către Bochim, către Betel și către casa lui Israil, și le-a zis: Așa grăiește Domnul: Eu v-am scos din Egipt și v-am băgat în țara pentru care M-am jurat părinților voștri să v-o dau și am zis: Nu voi rupe în veac legămîntul Meu cu voi; voi însă să nu intrați în legătură cu locuitorii țării acesteia; dumnezeilor lor să nu vă închinați, idoli lor să-i sfărîmați și jertfelnicele lor să le dărîmați. Dar voi n-ați ascultat glasul Meu. Pentru ce ați făcut aceasta? De aceea vă zic: Nu Mă voi apuca să strămut pe locuitorii aceștia pe care Eu am voit să-i alung, nu-i voi izgoni de la voi și ei vă vor fi laț, iar dumnezeii lor vor fi pentru voi mreață. Cînd a spus Îngerul Domnului cuvintele acestea tuturor fiilor lui Israil, atunci poporul a ridicat strigare mare și a plîns. De aceea s-a și numit locul acela Bochim. Și au adus ei acolo jertfă Domnului” (*Judecători*, 2:1-5).

s-a scîrbit, iar altul strigă: Ia sufletul meu! – și că: Mai bine este mie a muri, decît a trăi. Încă și marele propovăduitor al adevărului zice: „Și noi, avînd pîrga Duhului, întru noi înșine suspinăm.” Este cu puțință a vedea și pe Sfinți nevoindu-se într-acest chip și pururea vărsînd lacrimi, și din asta primind veselia. Deci, în valea aceasta a plîngerii, cei ce au primit suișurile varsă lacrimi, și îmbrățișează viața cea ostenicioasă și așteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

7 Merge-vor din putere în putere.

Că vor crește în fiecare zi vîrtutea și, cu adăugarea faptei bune, vor dobîndi multă putere. Așa, cei ce îmbrățișează viața pustnicească merg de la rugăciune către cîntarea de laudă, de la cîntarea de laudă spre cerere, de la aceea către citirea dumnezeieștilor cuvinte, iar de aici – către sfătuirea celor mai nedesăvîrșiți și către dojenire; și, mutîndu-se din putere în putere, în fiecare zi sporesc a lor bogăție.

Arăta-Se-va Dumnezeuul dumnezeilor în Sion.

Iar schimbarea aceasta a lucrurilor – zice – a săvîrșit-o Dumnezeu-Cuvîntul după ce S-a făcut om și S-a arătat în trup omenesc. Și mai întîi în Sion a făcut a Sa arătare.

8 Doamne Dumnezeuul Puterilor, auzi rugăciunea mea, ascult-o, Dumnezeuul lui Iacov, scutitorul nostru!

9 Vezi, Dumnezeule, și caută la fața Unsului Tău!

Proorocul se roagă acestea vîzînd de departe mîntuirea oamenilor, și cere Dumnezeuului a toate ca, primind rugăciunea, de-a pururea să învrednicească de a Sa Pronie norodul cel mîntuit. Că pe acesta l-a numit „față a Unsului”, că așa l-a numit pe dînsul și dumnezeiescul Apostol: „Că voi sînteți trupul lui Hristos și mădulare din parte.” Și iarăși: „Nu poate ochiul să zică mîinii: N-am trebuință de tine. Sau, iarăși, capul – picioarelor: Trebuință de voi nu am.”

10 Că mai bună este o zi în curțile Tale decît mii.

Dobîndind a Ta Pronie, norodul Tău stăruie pururea lîngă Biserica Ta, mult folos de aici cîștigînd, că cele secerate de aici într-o zi nu pot fi adunate din altă parte, chiar de ai cheltui multe mii de zile. Acestea li se potrivesc să le zică încă și celor robiți în Babilon, care erau siliți a vieții împreună cu oamenii păgîni și nici un cîștig nu dobîndeau de acolo, ci gîndeau la folosul cel de demult pe care îl căpătau din dumnezeiasca Biserică.

Ales-am a fi lepădat în casa Dumnezeuului meu, mai vîrtos decît a locui în lăcașurile păcătoșilor.

Și atît îmi este de dragă casa dumnezeiască, încît aleg să fiu aruncat pe pămînt lîngă ea și să mă tăvălesc înaintea ușilor ei, decît să petrec în casele mari și strălucite ale celor ce trăiesc întru nelegiuire. De asemenea, și acestea sînt potrivite atît celor robiți în Babilon, cît și nouă: pentru că pe

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

aceia darul Duhului îi învață să nu treacă cu vederea pustiirea dumnezeieștii case, iar noi ne învățăm a dori de-a pururea casele afierosite lui Dumnezeu, mai ales când înainte-stătătorii acestora ar fi neprinși în vreo prihănire și străluciți cu credința și cu viața¹⁹⁰.

11 Că mila și adevărul iubește Domnul Dumnezeu,

Că nimic nu este așa de iubit lui Dumnezeu ca milostenia și adevărul, tovarășul aceleia.

dar și mărire va da Domnul.

12 Nu va face lipsiți de bunătăți pe cei ce umblă întru nerăutate.

Iar cei ce au acest așezămînt către Dumnezeu vor dobîndi toate bunătățile zise, că din dumnezeieștile lăcașuri izvorăște milă și de acolo multă și îndestulată este dăruirea adevărului. De acolo primim didascalia dogmelor celor bune, și scoatem darul dumnezeiesc din fîntînile Preasfîntului Duh și ne facem străluciți și foarte vestiți; și, în scurt să zic, primim toată cîștigarea bunătăților, izbăvindu-ne de răutate și de viclenie, și voim a trăi cu prostime și cu adevăr.

Doamne Dumnezeul Puterilor, fericit este omul ce nădăjduiește întru Tine!

Potrivit întregului Psalm a făcut sfîrșitul, că fericește și îl numește vrednic de rîvnit pe cel ce defaimă toată buna-norocire lumească și se bizuie numai la singură nădejdea spre Dumnezeu, culegînd mîntuirea ce răsare de acolo.

TÎLCUIREA PSALMULUI 84

Întru sfîrșit, Psalmul fiilor lui Core.

Psalmul acesta mai-nainte vestește și umbra, și adevărul. Că, prin cele întîmplăte lui Israil, Dumnezeul tuturor a zugrăvit umbros mîntuirea tuturor oamenilor: pentru că și pe aceia i-a slobozit uneori de la Egipteni, iar altele din robia Babilonienilor, dar și firea tuturor oamenilor a izbăvit-o de tirania diavolului, ce o stăpînise, și de stricăciune. Deci Psalmul mai-nainte grăiește atît întoarcerea Iudeilor din Babilon, cît și mîntuirea a toată lumea.

Bune ai socotit, Doamne, pămîntului Tău.

Acest „bune ai socotit” este: „bun lucru ai voit”. Deci – de vreme ce, pentru nelegiuirea locuitorilor, Dumnezeu a hotărît pustiirea Iudeii, iar asupra lui Adam, după păcat, a adus ca pedeapsă blestemul pămîntului, zicînd că „spini și ciulini va răsări ție” – pentru aceea proorocescul cuvînt a arătat lepădarea celor de scîrbă prin buna socotire și înnoirea de a doua oară a toată firea.

¹⁹⁰ Episcopii deci.

Întors-ai robimea lui Iacov.

2 Lăsat-ai fărădelegile norodului Tău, acoperit-ai toate păcatele lor.

Ai dezlegat legăturile robiei celei de scîrbă și ai dăruit slobozenie celor robiți, greșelile voind a le trece cu vederea. Iar cum că și toată firea oamenilor era robită și a primit slobozenie de la Mîntuitorul nostru Dumnezeu, martor este Însuși El, strigînd prin Isaia: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns, M-a trimis a binevesti săracilor, a vindeca pe cei zdrobiți cu inima, a propovădui robiților slobozenie și orbilor vedere.” Că, citind în sinagogă proorocia aceasta, Stăpînul a zis către Iudeii ce erau acolo: „Astăzi scriptura aceasta s-a plinit întru urechile voastre.”

3 Potolit-ai toată urgia Ta, întorsu-Te-ai de către urgia mîniei Tale.

Dezlegat-ai mînierea avută împotriva noastră și ai arătat milostivirea.

4 Întoarce-ne pe noi, Dumnezeul mîntuirilor noastre, și-Ți întoarce mînia Ta de la noi!

Se vede că și aceștia primiseră bunele-vestiri ale slobozeniei, dar nu o căpătaseră încă. De aceea, se roagă să dobîndească desăvîrșita iubire de oameni.

5 Au doar în veci Te vei mînia asupra noastră sau vei tinde urgia Ta din neam în neam?

Și celor izbăviți de primejdii li se cuvine să grăiască acestea, și să nu se nădăjduiască la iertarea păcatelor, ci să se teamă și să-L îmblînzească pe Judecătorul. Deci și aceștia se roagă să nu se întindă aceeași urgie cît să ajungă și la alt neam, ci să se dezlege degrabă.

6 Dumnezeule, întorcîndu-Te, Tu ne vei învia și, norodul Tău se va veseli de Tine.

Știm, Stăpîne, iubirea Ta de oameni și credem că ne vei dăruia întoarcerea și viața. Iar noi, după ce le vom dobîndi pe acestea, Îți vom aduce laudă cu veselie.

7 Arată nouă, Doamne, mila Ta, și mîntuirea Ta o dă nouă!

După ce Chir, împăratul Perșilor, le dăduse stăpînire și voie a se întoarce, împlinind proorocia Isaiei, se sîrguiseră să vină înapoi în patrie. Deci pentru aceasta îl roagă pe Dumnezeu ca, prin iubirea Sa de oameni, să le dea grabnică mîntuire. Zice: Prea-degrab – o Stăpîne! – arată nouă bunătatea Ta, și de aici să dobîndim mîntuirea și izbăvirea. Așa, aducînd rugăciunea ca despre aceia, Proorocul primește răspunsul lui Dumnezeu, și zice:

8 Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu; că va grăi pace peste norodul Său, și peste cei cuvioși ai Săi și peste cei ce își întorc inima spre Dînsul.

Zice: Stăpînul cel iubitor de oameni a auzit rugăciunea, și a scos

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

hotărîrea păcii și a dăruit-o celor ce se căiesc, și și-au deprins gîndul și l-au iscusit a căuta către Dumnezeu. Că întoarcerea inimii către Dumnezeu este izbăvire de a greși și începătură a dreptății. „S-a zis încă aceasta și de către fața fericiților Apostoli și a celor ce au crezut prin trimișii Mîntuitorului. Și zice: Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu, că va grăi pace peste norodul Său, pe care a dăruit-o ucenicilor darului prin Apostoli. Că aceasta o zice prin cele adăugate: «și peste cuvioșii Săi și peste cei ce își întorc inima spre Dînsul». Și cînd a dăruit-o pe aceasta? Cînd, din muntele Eleonului, Cel ce pretutindeni este nedespărțit de Tatăl Se înălța acolo de unde S-a și pogorît. «Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă», că aceasta este începătura dreptății.” Cu acestea împreună-glăsuiesc și cele adăugate:

9 Însă aproape este de cei ce se tem de Dînsul mîntuirea lor, ca să se sălășluiască mărirea în pămîntul nostru.

Mîntuirea se învecinează cu cei ce se tem de Dumnezeu, și pe aceasta o dobîndesc cei ce voiesc să împlinescă dumnezeieștile legi. Și zice: Astfel, schimbarea aceasta ne-a dăruit și nouă întoarcerea, pe care o vom face cu bună laudă, ajungînd a vedea strălucirea și slava cea mai dinainte a patriei.

10 Mila și adevărul s-au întîmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat.

Izvoarele iubirii de oameni dăruiesc milă celor ce păcătuiesc și se pocăiesc, și toarnă apele milei peste cei ce îmbrățișează adevărul. Pentru aceasta a zis: „mila și adevărul s-au întîmpinat”: că ludeii și toată firea oamenilor au adus lui Dumnezeu cunoștința adevărului, iar lubitorul de oameni a dat împotriva mila. Tot așa, aducînd aceștia dreptatea, le-a dăruit lor înapoi pacea și a încetat vrajba mai dinainte. Și a alergat pacea întru întîmpinarea dreptății, iar întru întîmpinarea adevărului – mila. „Și, vedeți, mila și adevărul s-au întîmpinat: că Cel milostiv, Care le poartă pe toate, Se purta de Fecioara și Maica, iar Dreptul Ioan sălta în pîntecele Elisavetei. Deci aceea – purtînd dreptatea, adică pe Ioan – a sărutat pe ceea ce purta pacea, că El este, după cum zice Apostolul, «pacea noastră, care a făcut cele două una».” Și prin cele adăugate a arătat mai descoperit acest lucru:

11 Adevărul din pămînt a răsărit,

Și nimeni nu poate să zică cît de curată era Născătoarea de Dumnezeu, dar era însă din Adam¹⁹¹, din Avraam, din David, și dintru dînsa a răsărit Adevărul cel adevărat.

și dreptatea din cer a privit.

„Dreapta mărturie despre Fiul cel unul născut este a Tatălui, Care zice: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit.»” Că, îmbrățișînd oamenii adevărul, Dumnezeul tuturor a făcut dreaptă purtare de grijă

¹⁹¹ Din pămînt așadar.

pentru ei, și l-a scos din tirănie pe diavol și a zdrobit boldurile morții. Că aceasta zice prin cele de aici înainte:

12 Că Domnul va da bunătate, și pământul nostru își va da rodul său.

Iarăși a arătat aceeași înjugare, zicând că Dumnezeu va lucra cu milostivire și iubire de oameni, iar ei îi vor aduce Lui rod potrivit. Că prin acesta nu a arătat îndeostularea, ci nașterea de roadă a faptei bune.

13 Dreptatea înaintea Lui va merge

Adică Ioan. Că de aceea zice Proorocul Avacum: „Înaintea feței Lui va merge cuvântul și va ieși spre învățătură înaintea picioarelor Lui.” La fel și Zaharia, către copilul său: „Și tu, pruncule, Prooroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului ca să gătești căile Lui.” Deci bine are înțelegerea cea proorocească a Psalmului proorocia amîndorura, că pentru Ioan a zis: „Dreptatea înaintea Lui va merge, și va pune în cale pașii Săi”, în loc de: Domnul este Dumnezeu-Cuvântul, Cel ce S-a înomenit. Că al lui Ioan este glasul acesta: „Cel ce vine în urma mea mai înainte de mine a fost, că mai întâi decît mine era”; și, ca să zic în scurt: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!”

și va pune în cale pașii Săi.

Cu osebire sfîrșitul Psalmului ne învață arătat că proorocia pusă înainte mai-nainte vestește mîntuirea de obște a tuturor oamenilor. Că zice cum, folosindu-Se de dreptate, Stăpînul povățuiește înainte ca un îndrumător al călătoriei noastre, bătătorind calea faptei bune și cu ale Sale urme făcînd-o arătată nouă pe aceasta. Și Însuși Stăpînul adeverează cuvântul, zicînd către Ioan: „Lasă acum, că așa se cade, a plini toată dreptatea.” Și, iarăși, către ai Săi ucenici: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre.” Iar altă dată, după ce le-a spălat picioarele, le-a zis și acestea: „Eu, Domnul și Dascălul, am spălat picioarele voastre, că pildă am dat vouă ca, precum fac Eu, și voi să faceți.” Deci El mai întâi a călătorit pe calea dreptății, și „a schimbat pe cele strîmbe în drepte, și pe cea aspră în căi netede” și S-a făcut nouă cale, după cum zice Însuși Stăpînul: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine către Tatăl, fără numai prin Mine.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 85

Rugăciunea lui David.

După scrierea-deasupra, Fericitul David a adus rugăciune Stăpînului Dumnezeu, rugîndu-se pentru ajutor. Dar Psalmul mai-nainte vestește și năvălirea Asirienilor asupra Ierusalimului și nădejdea Iezechiei către Dumnezeu. Mai-nainte vestește încă și chemarea tuturor neamurilor și mîntuirea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pleacă, Doamne, urechea Ta și mă auzi, că scăpătat și sărac sînt eu!

Începerea rugăciunii este a cugetului smerit, pentru că – avînd bogăția dreptății amîndoi: și dumnezeiescul David, și minunatul Iezechia – ei nu o vedeau pe aceasta, ci către sărăcia firii căutau, și îl rugau pe Dumnezeu să Se milostivească spre aceasta. Iar acest „Pleacă, Doamne, urechea Ta!”, l-a pus din metafora oarecăruia bolnav, care, de slăbicine, nu poate să grăiască deslușit, și îl silește pe doctor a-și pleca urechea la gura lui.

2 Păzește sufletul meu, căci cuvios sînt!

Numindu-se „scăpătat” și „cuvios” totodată, Proorocul nu a grăit lucruri împotrivable. Ci – de vreme ce și acesta, și acela avea războinici nedrepti și nelegiuți, care nimic de la ei nu se nedreptățiseră, dar le doreau junghierea cea nedreaptă – „cuvios” a numit pe sine-și și pe Iezechia, ca cei ce nici o pricină nu au dat vrăjmașilor. Iar ceea ce zice este într-acest fel: Scăpătat sînt și sărac, cît, prin sine-mi judecîndu-mă, nici o avuție de faptă bună nu am; însă, alăturîndu-mă cu vrăjmașii, mă voi arăta ca fiind cuvios: că aceia sînt păgîni și nelegiuți, iar eu am a Ta cunoștință; și ei au năvălit asupra mea cu nedreptate, iar eu aștept nedreapta năvălire. „Și acestea ar fi putut să le zică și pînă în vremea aceasta de acum dreptul căruia i se dă război fără voia lui de la cei ce voiesc a-l nedreptăți.

Deci, bine aflîndu-se, prin cele de aici înainte a zis”:

Mîntuiește pe robul Tău, Dumnezeul meu, pe cel ce nădăjduiește spre Tine!

Eu am nădăjduit spre Tine, Stăpîne, mîntuiește-mă, nădejdi mîntuirii dă-i răsplătirea!

3 Miluiește-mă, Doamne, căci către Tine voi striga toată ziua!

Dăruiește-mi a Ta iubire de oameni – o Stăpîne! – că totdeauna vestesc mila Ta. Pentru că pe acest „toată ziua”, Simmah l-a zis: „în fiecare zi”.

4 Veselește sufletul robului Tău,

Și zice pentru ce să-l veselească:

căci către Tine am ridicat sufletul meu!

Dezleagă-mi mîhnirea mie, celui ce a îmbrățișat a Ta robie, și dăruiește veselie sufletului celui ce caută către Tine și așteaptă mila Ta.

5 Că Tu, Doamne, ești bun, și blînd și mult-milostiv tuturor celor ce Te cheamă pe Tine.

Că din fire ești bun și iubitor de oameni și dăruiești izvoarele milei Tale celor ce au trebuință. Iar pe acest „blînd”, Achila și Teodotion l-au zis: „lesne împăcat”, deci blîndețea însemnează și îndelunga-răbdare.

6 Ascultă, Dumnezeule, rugăciunea mea și ia aminte la glasul cererii mele!

Deci, avînd atîta bunătate, primește-mi cererea cu milostivire. Și, prin

cele de aici înainte, a însemnat totodată și vremea întru care se ruga să-i fie primită cererea:

7 În ziua necazului meu, am strigat către Tine, că m-ai auzit.

Îmi aduc rugăciunea avînd cercare a blîndeții Tale, că și acum mi-ai dat cererea mie, celui ce Te-am rugat.

8 Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!

Fiindcă Rampsak, rău-credinciosul, avea să grăiască cuvintele acelea trufașe – „Au doar au putut dumnezeii neamurilor să-și izbăvească țara lor din mîna mea? Va izbăvi Domnul Ierusalimul din mîna mea?” – proorocia îl învață pe Iezechia să strige: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!” Că aceia au numele (de dumnezeu) gol de lucrare, și pe acesta încă jefuindu-l l-au luat, iar Tu ai numirea potrivită cu lucrarea. Și foarte potrivit a înjugat lucrările cu dumnezeiasca numire: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale” – că aceia sînt cu totul neînsuflețiți, neputînd a-și izbîndi nici loru-și, iar marea Ta cuviință biruiește toate limbile oamenilor.

9 Toate neamurile cîte ai făcut vor veni și se vor închina înaintea Ta, Doamne,

Iar acest lucru ne-am învățat că nu s-a făcut nicidecum în vremea Fericitului David; iar într-a lui Iezechia, poate să fi alergat cineva către Dumnezeu, spăimîntîndu-se de uciderea și de surparea Asirienilor. Însă adevărul proorociei l-a arătat vremea de după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, că, după mîntuitoarea Patimă, s-a trimis în toată lumea dumnezeiasca ceată a Apostolilor, zicînd către dînșii Stăpînul: „Mergînd, învățați toate neamurile!” Și le-au învățat după cum li s-a poruncit și, risipind norul necunoștinței, i-au făcut pe cei credincioși a vedea Soarele Dreptății și a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit. Aceasta ne învață și cele adăugate:

și vor slăvi numele Tău.

10 Că mare ești Tu și Cel ce faci minuni, Tu ești Dumnezeu Însuși.

Și vor aduce Ție laudă, după ce se vor învăța că numai Tu singur ești Dumnezeu, pentru că marea lucrare a minunilor Tale le va da lor cunoștința aceasta. Și vezi cum, prin cele de aici înainte, a pus acest lucru mai descoperit, zicînd:

11 Povățuiește-mă, Doamne, în calea Ta, și voi merge întru adevărul Tău.

După ce a mai-nainte vestit neamurilor izbăvirea de înșelăciune ce avea să se facă, se roagă să dobîndească și el povățuirea aceasta și să călătorească pe calea adevărului. Și vezi ce zice prin cele de aici înainte:

Veselească-se inima mea, ca să se teamă de numele Tău.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cel ce are evlavie către Dumnezeu îmbrățișează petrecerea după *Lege*, și o asemenea viață este maica veseliei. Deci după cuviință s-a rugat Proorocul să i se vesească inima de frica cea dumnezeiască. Fiindcă așa zice și aiurea: „Veselească-se inima celor ce caută pe Domnul.” Și iarăși: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit.”

12 Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne Dumnezeul meu, cu toată inima mea, și voi slăvi numele Tău în veac.

13 Că mila Ta mare este spre mine

Știu – zice – că îmi vei împlini cererea, și îmi vei dezlega cele de mîhnire și mă vei face să-Ți aduc cîntarea de laudă cea mulțumitoare pentru iubirea de oameni ce ai avut către mine.

și a izbăvit sufletul meu din iadul cel mai de jos.

Prin acestea a arătat mărimea primejdiilor. Pentru că dumnezeiescul David a pățit de multe ori asemenea primejdii, cînd îi da război Saul și cînd era gonit de Avesalom. Încă și năvălirea Asirienilor era pieire arătată. De aceea a numit asemenea primejdii „moarte mai de pe urmă” și „iad mai de jos”. „Iar mai vîrtos și Ziditorul a toate, adică Dumnezeu-Cuvîntul, după ce S-a întrupat din Fecioară și a primit Crucea și moartea, S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pămîntului, ca pe cei ținuți din veci de stricăciune nu numai să-i scoale, ci și să-i umple de nemurire.” Apoi, zice:

14 Dumnezeule, cei fără de lege s-au sculat asupra mea și adunarea celor tari a căutat sufletul meu.

Și vrăjmașii lui David trăiau întru nelegiuire, și Asirianii erau lucrători ai păgînatății și ai răutății. Că, împreunînd amîndouă părțile, i-a numit „adunare tare”, după starea și așezarea lor de atunci, și unii, și alții avînd putere care ajuta socotelii lor celei rele și lucra împreună cu dînsa, și de aici le pricinuia îndoită frică celor pe care îi nedreptățeau. Pentru aceea, scapă către Dumnezeu și cer ajutorul Lui.

Și nu Te-au pus pe Tine înaintea lor.

Nu au luat în minte – zice – a Ta purtare de grijă.

15 Și Tu, Doamne Dumnezeul meu, ești îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult milostiv și adevărat.

16 Caută spre mine, și mă miluiește!

Fiindcă ești izvor al iubirii de oameni și al îndurării, și izvorăști apele milei, și adevărul este lîngă Tine și judeci pe cei ce trăiesc cu răutate – împărtășește-mă de picăturile bunătății Tale și mai înalt decît vrăjmașii arată-mă.

Dă tăria Ta slugii Tale și mîntuiește pe fiul slujnicei Tale!

Că eu sînt rob al Tău și fiu al slujnicei Tale – în loc de: De demult, de la strămoși, sînt sub stăpînirea Ta; pentru aceea, cer mîntuirea ca un rob de la stăpîn.

17 Fă cu mine semn spre bine!

Din semne, unele sînt de pedeapsă, precum la Egipteni, iar altele de mîntuire, precum la Evrei. De aceea a făcut și Proorocul osebirea, și nu așa prost a cerut semn, ci semn bun, în loc de: Fă-mi semn care îmi aduce mîntuirea și, prin facerea de minune, îmi neguțătorește dobînda bunătăților. Zice încă și de ce se roagă să i se dea semnul acesta:

Și să vadă cei ce mă urăsc, și să se rușineze, că Tu, Doamne, mi-ai ajutat mie și m-ai mîngîiat.

Pentru că, văzînd purtarea de grijă către mine, vrăjmașii se vor umple de rușine și se vor face de ocară la toți. „Însă Dumnezeu cel din Dumnezeu chiar a dăruit semn bun neamurilor: Crucea, prin care l-a surpat pe vrăjmașul cel de obște și a înfipt semn de biruință împotriva dracilor și a patimilor. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 86

Fiilor lui Core. Psalmul cîntării.

Și Psalmul acesta mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor și mai-nainte grăiește petrecerea cea cu bună-credință pe care a învățat-o Stăpînul Hristos după ce S-a făcut om.

Temeliile Lui – în munții cei sfinți.

„Temelii” ale buneii-credințe sînt dumnezeieștile învățături și porunci, iar „munți sfinți” peste care s-au înfipt temeliile acestea sînt Apostolii Mîntuitorului nostru. Că pentru aceștia a zis Fericitul Pavel: „... zidiți fiind pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, piatra din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos”; și iarăși: „... Petru, și Iacov și Ioan, cei ce par că sînt stîlpi.” Și Domnul – lui Petru, după aceea adevărată și dumnezeiască mărturisire: „Tu ești Petru, și pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui pe dînsa”; și iarăși: „Voi sînteți lumina lumii: nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd.” Deci pe acești munți sfinți a înfipt Stăpînul Hristos temeliile buneii-credințe.

2 lubește Domnul porțile Sionului mai mult decît toate sălașele lui Iacov.

Iar care este Sionul acesta, să ne tâlcuiască dumnezeiescul Pavel: „V-ați apropiat la muntele Sionului și la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc și la zecile de mii ale Îngerilor, la praznicul și la Biserica celor întîi-născuți, ce sînt scriși în ceruri.” Și iarăși: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră.” Și întru *Epistola către Evrei*, vorbind pentru Patriarhul Avraam, le-a adăugat și pe acestea: „... aștepta cetatea ce avea temeuri ale cărora meșter și ziditor este Dumnezeu.” Și iarăși, pentru ceilalți Sfinți: „Cei ce ziceau unele ca

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

acestea arată că patria o caută.” Și, dacă ar fi pomenit cetatea dintru care au ieșit, ar fi avut vreme iarăși să se întoarcă, dar acum o poftesc pe cea mai bună, adică pe cea cerească. Deci ne învățăm că este o cetate cerească, ce se numește Ierusalim, care nu are turnuri și ogrăzi și care nu e strălucită cu strălucire de pietre scumpe, ci este luminată cu cetele Sfinților și înfrumusețată cu petrecere îngerească. Nu ar fi greșit cineva de ar fi numit „porți” ale cetății acesteia bisericile de pe pământ, că prin ele este cu putință a intra într-însa: că, pedepsindu-ne și mai-nainte iscusindu-ne, întru biserică deprindem petrecerea cetății cerești. Porțile acestea a zis cuvîntul cel proorocesc că sînt prea-iubite Dumnezeuului tuturor și mai cinstite decît lăcașurile iudeești.

3 Prea-slăvite s-au grăit pentru tine, cetatea lui Dumnezeu.

Minunate și prea-slăvite sînt proorociile pentru tine, și covîrșesc toată omeneasca așteptare. Și cum că cele zise nu se potrivesc nicidecum Sionului acestuia de jos, mărturisesc cele adăugate:

4 Aduce-mi-voi aminte de Raav, și de Babilon și de cei ce mă cunosc pe mine.

Și, iată, cei de altă seminție, și Tirul și norodul Etiopilor, aceștia s-au născut acolo.

Zice: Acestea s-au grăit pentru tine – o, dumnezeiască cetate! – pentru ca cei ce de demult trăiau întru păgînatate și erau ținuți de întunericul necunoștinței să se învrednicească de sălășluirea întru tine și să se împărtășească de petrecerea ta. Și a pomenit neamurile cele mai sus zise ca pe niște prea-nelegiuite care erau încoronate cu stăpînirea păgînatății, ca prin acestea să-i arate și pe ceilalți. Că Raav era Hananiancă și curvă, Babilonul – împărăție fierească și păgîină, iar cei de altă seminție, adică Filistenii, am arătat mai înainte cine erau. Iar a Tirului păgînatate, și neastîmpărare, și rea-credință și nelegiuire, le-a povestit Proorocul Iezechiel. Iar cuvîntul cel proorocesc i-a numit „norod al Etiopilor” nu numai pe inșiși Etiopi, ale căror suflete au urmat vopseala trupurilor, ci și pe toți cei negri cu sufletul. Pentru că și în *Cîntarea Cîntărilor* mireasa strigă: „Neagră sînt, și frumoasă – o, fiice ale Ierusalimului!” Neagră – că sînt amăgită și întinată cu jertfele de dobitoace necuvîntătoare; iar frumoasă – căci aștept pe Stăpînul din ceruri să vină pentru a mea mîntuire. Și a arătat deodată și întunericul păgînatății, și frumusețea dăruită ei de Dumnezeu.

Deci neamurile acestea n-au intrat niciodată în Ierusalim în vremea Iudeilor, nici n-au iubit petrecerea după *Legea cea Veche*, iar după înomenirea Mîntuitorului nostru locuiesc în Ierusalimul acesta, umplu bisericile de prin lume, se mută în Sionul cel de sus și dobîndesc acea fericită petrecere. „Că din care neamuri nu au crezut Mîntuitorului, și care dintru acestea nu aleargă la Ierusalimul acesta de jos, ca să se închine preavestitelor și cinstitelor locuri, întru care Dumnezeu cel din Dumnezeu,

pentru iubirea de oameni, nu numai că S-a întrupat, ci și cu picioarele a umblat. Deci prin cele de aici înainte a zis că acestea bine se află”:

5 Maică, Sionului va zice omul,

Și tot omul va numi Sionul „mamă”. Așa zice și Fericitul Pavel: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră a tuturor.”

și Om S-a născut întru dînsul,

Cu acest „va zice omul” a împreunat și stihul acesta, că cel ce numește Sionul „maică” va mărturisi și nașterea Omului ce S-a născut întru dînsul. Și, ca să nu-L socotească cineva doar om pe Acesta, a adăugat:

și Însuși Cel Preaînalt l-a întemeiat pe dînsul.

Că Omul acesta Care întru dînsul S-a născut este și Făcător, și Ziditor, și Preaînalt și Dumnezeu.

6 Domnul va povesti întru cartea noroadelor și a boierilor acestora ce au fost întru dînsul.

Iar Simmah, așa: „Domnul va număra, scriind noroade. Acesta S-a născut acolo.” Pentru că Cel ce a învrednicit de cartea Lui¹⁹² noroadele care petreceau în Sion S-a născut după omenie¹⁹³ întru dînsul, Domn fiind și Dumnezeu. Această numărare încă și Domnul nostru a învățat-o, zicînd către Sfinții Apostoli: „Iar ai voștri și perii capului sînt numărați.” Încă și scrierea aceasta a arătat-o ucenicilor Săi, zicînd: „Nu vă bucurați că dracii se supun vouă, ci că numele voastre s-au scris în ceruri.”

7 Că lăcașul tuturor celor ce se veselesc este la Tine.

Pentru că petrecerea cea din ceruri, care este despărțită de toată mîhniciunea, are veselia cea lămurită și curată și bucuria. Și întru aceasta ucenicii buneî-credințe nu vor nemernici¹⁹⁴, ci în veac vor locui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 87

Cîntarea Psalmului fiilor lui Core. Întru sfîrșit, pentru maelet, ca să răspundă. Al priceperii lui Eman Israiliteanul.

Iar Simmah, în loc de: „pentru maelet”, a zis: „prin ceată”; iar Achila: „peste ceată”. Încă și Eman era începător al oarecăreia cete a celor ce cîntau și Îl lăudau pe Dumnezeu. Iar „răspunsul” însemnează rînduielele cetelor ce răspundeau împotriva.

Deci proorocia mai-nainte vestește primejdiile ludeilor și robia din Babilon. Totodată, ne învață încă și chinuirile ce i s-au întîmplat întregii

¹⁹² Cartea Vieții

¹⁹³ firea cea omenească

¹⁹⁴ Nu vor pribegi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

firi omenești după păcat. Și proorocia Psalmului s-a închipuit întru rugăciune, care și de ludei, și de toți de obște se aduce iubitorului de oameni Dumnezeu. Și rugăciunea se potrivește celor bine-credincioși.

Doamne Dumnezeul mîntuirii mele, ziua am strigat și noaptea înaintea Ta.

2 Să intre înaintea Ta rugăciunea mea.

Pe Tine, Stăpîne, Te știu Domn al mîntuirii mele. Pentru aceasta, noaptea și ziua Te rog să primești a mea rugăciune. Că aceasta o zice prin cele de aici înainte:

Pleacă urechea Ta spre ruga mea,

Iar mai departe zice și pentru care pricină se roagă:

3 că s-a umplut de rele sufletul meu și viața mea de iad s-a apropiat!

Văzînd mulțimea relelor ce împrejur mă îmbulzesc, Te rog: Gonește-le și împinge-le în laturi, că sînt lîngă moartea însăși și am trebuință de al Tău ajutor, de care golit fiind, m-am făcut rob păcatului. Că aceasta o zice:

4 Asemănatu-m-am cu cei ce se pogoară în groapă,

Întru nescăpate primejdii am căzut, și nici o izbăvire nu aflu, ci sînt asemenea celor ce cad în groapă și nu pot ieși.

făcutu-m-am ca un om neajutorat,

De toată Pronia și purtarea de grijă m-am golit.

5 Întru cei morți slobod.

Și, nepătimind încă sfîrșitul, nici sub robia morții făcîndu-mă supus, mă număr pe sine-mi întru cei morți.

Ca răniții ce dorm în mormînt, de care nu Ți-ai mai adus aminte și de la mîna Ta s-au lepădat.

Cu graiul „făcutu-m-am”, s-au împreunat și acestea, adică: Făcutu-m-am ca un om neajutorat, între cei morți slobod, și, încă nefiind supus sub robia morții, sînt ca un rănit ce e străpuns în război și se dă îngropării. Că așa a zis acest stih Simmah: „Ca cei pătruși și străpuși care zac în mormînt, pe care nu-i vei mai pomeni, care s-au tăiat și s-au curmat de la mîna Ta.” Că zice: Aceia s-au tăiat de la a Ta purtare de grijă, iar pe mine mă va întîmpina ajutorul Tău, ca să nu cad și eu întru aceeași groapă.

6 Pusu-m-au în groapa cea mai dedesubt, întru cele întunecate și în umbra morții.

Graiurile acestea se potrivesc și celor ce erau siliți a petrece în Babilon, dar și întregii firi omenești: că și aceia, robind la oameni răi, trăiau viață chinuită, dar și oamenii toți au căzut după păcat în primejdii de tot felul. Că, după călcarea poruncii, au urmat: moartea, plînsul, lacrimile, bocetele, tînguiriile, văduvele, sărmanele, săracele, relele-norociri și

celelalte nenumărate și greu de povestit care aduc întuneric asupra celor vii. Vedeteți ce mare rău este neascultarea, încât nu numai că Dumnezeu S-a depărtat de la noi, ci și cu atâtea rele sîntem împresurați!

7 Peste mine s-a întărit mînia Ta, și toate valurile Tale le-ai adus peste mine.

Iar Simmah, așa: „Asupra mea a căzut mînia Ta, și cu viforele Tale m-ai necăjit.” Zice: Tu stăruie pedepsindu-mă, aducînd asupra-mi năvăliri de tot felul de primejdii – din metafora celor ce se îneacă cu corabia și primesc multe năpădiri de valuri și izbiri de vînturi.

8 Depărtat-ai pe cunoscuții mei de la mine.

Zice: Pustiu sînt de prieteni și de rudeni. Pentru că cei robiți în Babilon, primind jugul robiei, risipiți fiind și lipsiți de împreunarea prietenilor și a rudeniilor, nu aveau mîngîierea cea de aici. La fel, nici omenirea, care trăia întru păgînatate, nu dobîndea purtarea de grijă de la Îngeri.¹⁹⁵

Pusu-m-au urîciune loru-și.

Adică vrăjmașii.

Datu-m-am și n-am ieșit.

Nu află nici o izbăvire de relele ce sînt puse asupra-mi.

9 Ochii mei au slăbit de sărăcie.

Iar Simmah, așa: „Ochiul meu a curs din ticăloșie”, că întru lacrimi am cheltuit de tot ochii mei, de chinuire fiind silit a plînge.

Strigat-am către Tine, Doamne, toată ziua întins-am către Tine mîinile mele.

Deci: Dă-mi o cale a izbăvirii de cele grele, adică pe a Ta purtare de grijă – o Stăpîne! – că, întinzîndu-mi mîinile, Te rog pe Tine pururea. Iar forma aceasta de cuvînt arată amara chinuire a sufletului, pentru că, fiind silit de trebuință, cineva se roagă mai cu sîrguință celui ce poate a-i da cererea.

10 Au doară morților vei face minuni, sau doctorii îi vor învia, și se vor mărturisi Ție?

Zice: Mie, celui ce încă sînt viu, arată-mi facerea Ta de minuni! Că, dacă voi muri, nu le voi vedea pe acestea, neaflîndu-se doctor care să poată izbăvi de moarte. Căci care doctorie are puterea aceasta?

11 Au doară va povesti cineva în mormînt mila Ta, și adevărul Tău întru pierzare?

Adică: Nimeni nu va povesti, nici se va mărturisi Ție după ducerea de aici.

¹⁹⁵ Neamurile adică, înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

12 Au cunoaște-se-vor întru întunerice minunile Tale, și dreptatea Ta în pământ uitat?

Zice: Au doară este cu putință ca morții – care s-au risipit, și s-au prefăcut în praf, și petrec în mormîntul morții și s-au dat uitării – să simtă a Ta iubire de oameni și să se facă privitori ai minunilor Tale?

13 Și eu către Tine, Doamne, am strigat, și dimineața rugăciunea mea Te va întâmpina.

Iar Simmah, așa: „Iar tînguirea mea este către Tine, Doamne, și în dimineți Te va întâmpina rugăciunea mea.” Că, dorind să mă izbăvesc de relele ce zac asupra-mi, mă tînguesc chinuindu-mă și dimineața o întâmpin cu rugăciunea.

14 Pentru ce, Doamne, lepezi sufletul meu și întorci fața Ta de la mine?

Deci, pentru ce mă gonești oare, Stăpîne, și nu mă împărtășești de a Ta milostivire?

15 Sărac sînt eu și întru ostenele din tinerețile mele;

Tinerețea lui Israil este ieșirea din Egipt, iar a tuturor oamenilor: viața de după călcarea poruncii, afară din Rai. Că și aceștia, și aceia, în tot acest răstimp au petrecut ticăloșindu-se.

și, înălțîndu-mă, m-am smerit și m-am nedumerit.

Că, după acea strălucire, și ludeii au căzut în robie, și firea oamenilor – făcută după chipul cel dumnezeiesc și învrednicindu-se de viața din Rai, dar mai mari vrednicii dorind – a căzut și din cele dăruite.

16 Peste mine au trecut mîniile Tale, înfricoșările Tale m-au tulburat.

17 Înconjuratu-m-au ca apa,

Zice: Toată urgia ai pornit-o asupra mea, și m-ai tulburat cu prea-înfricoșate pedepse și întru acestea m-ai cufundat ca întru niște ape.

toată ziua m-au cuprins împreună.

De acestea mă cotropesc în fiecare zi.

18 Depărtat-ai de la mine pe prietenul, și pe vecinul și pe cunoscuții mei din ticăloșie.

Și, luptîndu-mă cu atîtea primejdii, nu am nici mîngîierea de la prieteni, pentru ticăloșia robiei făcîndu-mă pustiu de împreunarea acestora. Și acestea se potriveau a le zice nu numai ludeilor și tuturor oamenilor, mai-nainte de arătarea Mîntuitorului, ci rugăciunea le este cuviincioasă și potrivită și acum celor ce pătinesc cele asemenea. Căci „cîte mai-nainte s-au scris – după dumnezeiescul Apostol – spre învățătura noastră s-au scris, ca, prin răbdare și prin mîngîierea *Scripturilor*, să avem nădejde.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 88*Al priceperii lui Etam Israiliteanul.*

Fericitul David – văzînd pe mincinoșii dumnezei cinstiți cu biserici, și numai pe singur Chivotul adevăratului Dumnezeu necinstit petrecînd – s-a făgăduit să zidească dumnezeiasca Biserică. Primind această socoteală a lui, Dumnezeu îi răsplătește făgăduindu-i că din coapsele lui Își va găti Lui-Și cuvîntătoare Biserică, și prin Aceasta va lucra mîntuirea tuturor oamenilor și Îi va dăruia împărăția fără sfîrșit. Și aceste făgăduințe le-a făcut prin Proorocul Natan, cum ne învață arătat *Istoria Paralipomenilor*. Și încă întru a doua *Carte a Împăraților* Natan a zis către David: „Și-ți va vesti ție Domnul cînd Își va zidi Lui-Și casa.” Pomenește de acestea încă și istoria *Faptelor*, că Fericitul Petru, făcînd cuvînt de învățătură între Iudei, lîngă altele multe, a spus și acestea: „Că – Prooroc fiind, și știind că Dumnezeu S-a jurat lui cu jurămînt că din rodul coapselor lui va ridica pe Hristos după trup, și mai-nainte văzînd că Îl va pune pe scaunul lui – David a grăit pentru învierea Lui, că «nu se va lăsa în iad sufletul Lui, nici trupul Lui nu va vedea stricăciune», al Celui ce este fără de păcat. Și nu este cineva între oameni fără de păcat, fără numai Iisus Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce din David S-a întrupat. Și către Patriarhul Avraam a făcut aceste făgăduințe, că a zis către dînsul: „Întru sămînța ta se vor blagoslovi toate neamurile pămîntului.” Și, tîlcuind acest grai, dumnezeiescul Pavel a zis așa: „Și lui Avraam s-au zis făgăduințele, și sămînței lui. Nu zice «întru sămînțe», ca pentru multe, ci ca pentru unul: «întru sămînța», care este Hristos.”

Privind către aceste făgăduințe, și văzîndu-se robiți, și siliți a locui în țară străină, și cetatea lor împărătească pustie, iar împărăția stinsă, strănepoții acestora aduc aminte Dumnezeului tuturor făgăduințele. Și uneori îl aduc în mijloc pe Patriarhul Avraam, și pe fiul aceluia, și pe nepotul, amintindu-l lui Dumnezeu tocmelele și făgăduințele; iar alteori – pe Fericitul David și făgăduințele făcute către dînsul. Tot așa, Fericții Mucenici Anania, Azaria și Misail, rugîndu-se lui Dumnezeu în cuptor, au făcut pomenire de Avraam, și de Isaac și de Israil. Deci proorocescul dar mai-nainte a scris Psalmul acesta tot spre folosul aceluia, învățîndu-i cum se cuvine să-L îmblînzească pe Dumnezeu și să cîștige iubirea Lui de oameni. Pentru aceasta s-a și scris deasupra: „al priceperii”, că de aceasta este trebuință cu covîrșire celor ce, jeluindu-se, se învață să nu zică nimic neglăsuț și nepotrivit, ci să aștepte dumnezeiasca milă. Iar lui Etam i se încredințase și lui ceată de cîntăreți în Biserică, care Îl lăuda pe Dumnezeu. Că Psalmul nu este al lui Etam, după cum au spus oarecari, ci el era mai mare peste ceata cîntăreților, așa cum am zis, și l-a luat de la prea-dumnezeiescul David să-l cînte împreună cu ceilalți.

Milele Tale, Doamne, în veac le voi cînta, în neam și în neam voi vesti adevărul Tău în gura mea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Cerînd dumnezeiasca milă, ei laudă mila și, dorind să vadă adevărul făgăduințelor făcute lui David, se făgăduiesc că vor învăța fiecare neam¹⁹⁶.

2 Că ai zis că în veac mila se va zidi, și în ceruri se va găti adevărul Tău.

Acesta e cuvîntul lui Dumnezeu rostit către David, că va păzi în veac mila seminției lui. Deci făgăduința aceasta o pomenesc, zicînd: Tu ai zis că vei crește, și nu vei micșora mila. Pentru că pe acest „se va zidi” l-a pus în loc de: „se va crește și va lua adăugire”. Iar Simmah a zis: „Se va întemeia.” Te-ai făgăduit – zice – să întărești cu lucrul adevărul cuvintelor.

3 Pus-am așezămînt celor aleși ai Mei,

Acestea s-au zis de către fața lui Dumnezeu și Tatălui, împreună cu cele de aici înainte:

juratu-m-am lui David, robului meu:

4 Pînă în veac voi găti sămînța ta, și voi zidi în neam și în neam scaunul tău.

Cu acel grai, „ai zis”¹⁹⁷, s-au împreunat și acestea, adică: „pus-am așezămînt celor aleși ai Mei”. Iar „aleși” numește pe Avraam, pe Isaac și pe Israil. Și, pe lîngă aceștia, a zis că S-a jurat și lui David că-i va păzi sămînța nepieritoare și că scaunul lui va înflori întru tot neamul.

Așa, povestind făgăduințele lui Dumnezeu, și nevăzînd împlinirea lucrurilor, totuși primejdia nu-i face să zică nimic nepotrivit și de îngreuiere, ci cu laude cinstesc pe Ocîrmuitorul tuturor:

5 Mărturisi-vor cerurile minunile Tale, Doamne, și adevărul Tău întru adunarea Sfinților.

Iar Teodotion: „și credința Ta întru adunarea Sfinților”, în loc de: Toți cei ce au nădejde întru Tine vor păzi credința Ta. Că se cade ca Tu să fi lăudat de toți, iar mai vîrtos de cei ce locuiesc în ceruri, și privesc mai cu de-amănuntul minunile Tale și știu adevărul făgăduințelor. De adunarea aceasta cerească face pomenire și Fericitul Pavel, zicînd: „V-ați apropiat la muntele Sion, la cetatea lui Dumnezeu, la Ierusalimul cel ceresc și la Biserica celor întîi-născuți scriși în ceruri.”

6 Că cine în nori se va potivi cu Domnul, și cine se va asemăna Domnului întru fiii lui Dumnezeu?

Iar Simmah, așa: „Că cine în văzduh se va face deopotrivă cu Domnul și se va întocmi cu Domnul întru fiii dumnezeilor?” „Fii ai lui Dumnezeu” îi numește pe dumnezei, ca „fiii oamenilor” pe oameni. Și le zice „dumnezei” nu pentru că ar fi cu adevărat, ci ca pe unii ce sînt socotiți astfel de către necredincioși. Deci zice: Ești mai înalt decît cei cerești și cu nepotrivire mai presus decît toți, și nimeni din cei ce sînt nu va putea să se alătore Ție,

¹⁹⁶ Adică leat, generație.

¹⁹⁷ Din stihul al doilea.

că se vădește minciuna celor făcuți dumnezei de către oameni, iar puterea Ta este totdeauna statornică și nepieritoare. Asemenea cuvinte a folosit și în altă parte, zicînd: „Și Domnul nostru – peste toți dumnezeii.” Iar Proorocii fac această alăturare nu neștiind covârșirea deosebirii, ci aducînd învățătură măsurată cu neputința necredincioșilor.

7 Dumnezeu, Cel ce Se proslăvește în sfatul Sfinților, mare și înfricoșat este peste toți cei de prin prejurul Lui.

Fiindcă i-a pomenit pe cei ce nu sînt dumnezei, adevăratul Dumnezeu nefiind știut și cunoscut de păgîni, după cuviință i-a adus în mijloc pe Sfinți, de care Se laudă Dumnezeu, cărora le este și înfricoșat, ca cei ce se învecinează (adică sînt aproape) cu Dînsul și cunosc negrăita Lui putere. Iar „sfat al Sfinților” a numit aici adunarea Sfinților.

8 Doamne Dumnezeul Puterilor, cine este asemenea Ție? Puternic ești, Doamne, și adevărul Tău – împrejurul Tău.

Adeseori pomenesc de adevăr, dorind să vadă nemițirea făgăduințelor, și zic către Dînsul: O Stăpîne! – cine din cei ce sînt poate să se potrivească cu Tine? Ești Domn și Dumnezeu al Puterilor, așadar ai putere împreună-alergătoare cu voirea, toate fiind la Tine adevărate și întemeiate. Apoi, povestesc și semnele puterii Lui:

9 Tu stăpînești puterea mării, și pornirea valurilor ei Tu o potolești.

10 Tu ai smerit ca pe un rănit pe cel mîndru, întru brațul puterii Tale ai risipit pe vrăjmașii Tăi.

Tu – zice – ești al tuturor Ziditor și Stăpîn, și lesne-Ți este Ție să ridici și să tulburi marea, și liniștită să o faci. Și, pomenind marea, le pomenește și pe cele ce s-au făcut întru dînsa: că „trufaș” îl numește pe Faraon, și „vrăjmași” pe Egipteni, pe care i-a înecat în mare, și a mîntuit norodul Său. Totodată, mai-nainte grăiește și pieirea trufiei dracilor: că și pe aceștia, împreună cu oastea lor cea rea, îi pierde întru Preasfîntul Botez, precum acolo prin Moisi, așa aici prin preot.

11 Ale Tale sînt cerurile și al Tău este pămîntul, lumea și plinirea ei Tu o ai întemeiat.

Tu ești Făcător și Ziditor nu numai al mării, ci și al pămîntului tot și al celor ce sînt mai presus de ceruri, că al Tău lucru este nu numai cerul văzut, ci și cel mai înalt și mai presus decît acesta.

12 Miazănoaptea și marea Tu o ai zidit.

Iar Teodotion, așa: „Tu ai zidit crivățul și austrul.” Iar pe austru îl numește „mare” fiindcă el tulbură mai mult albia și fundul ei. Și zice: Vînturile și înseși porțile lumii ale Tale zidiri sînt. Și nu așa prost a pomenit aceste două părți, că în partea despre miazăzi a Ierusalimului sînt Egiptenii, iar în cea despre crivăț Asirienii; și, de vreme ce le dăruise lor slobozenia surpînd semeția aceloră, zic acum: Lesne-Ți

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

este Ție a pierde și pe Babilonieni ca pe aceia. Care lucru făcându-se,

Taborul și Ermonul întru numele Tău se vor bucura.

Și prin ei a arătat tot pământul făgăduinței, căci aceștia sînt munții aceluia pământ. Iar acest grai: „se vor bucura”, Achila l-a zis: „vor lăuda”, iar Simmah: „vor binecuvînta”. Însă nu a zis că vor face acest lucru munții, ci oamenii ce locuiesc în munții aceștia sau pe lîngă ei.

13 Brațul Tău este cu putere,

Osebirea Ta este ca să le lucrezi pe toate cu putere. Pentru că „brațul” însemnează lucrarea, iar „puterea” – vîrtutea. Că și Achila, în loc de: „putere”, a pus: „vîrtute”.

să se întărească mîna Ta, înalță-se dreapta Ta!

Iar Simmah, așa: „Nebiruită este mîna Ta, înaltă este dreapta Ta.” De multe ori am zis că prin „mînă” arată lucrarea, iar prin „dreaptă” – lucrarea cea bună. Deci le-a pomenit pe amîndouă, avînd trebuință de îndoită lucrare: pentru că doresc să-i vadă surpați pe războinici și să dobîndească mîntuirea, și de aceea numesc mîna: „nebiruită”, și dreapta: „înaltă”, ca pe ceea ce poate să-i muncească pe aceia, iar pe aceștia să-i slobozească. Și arată aceasta și prin cele adăugate:

14 Dreptatea și judecata sînt gățirea scaunului Tău, mila și adevărul vor merge înaintea feței Tale.

Că, cerînd să judece Dumnezeu între dînșii și Babilonieni, se roagă să scoată dreaptă hotărîre asupra aceluia, iar lor să le dăruiască mila, arătînd astfel adevărul făgăduinței. Pentru aceasta a zis că scaunul Lui de judecată se împodobește cu dreptatea și cu judecata. Iar mila și adevărul călătoresc înaintea lui Dumnezeu fiindcă făgăduința s-a făcut cu multe neamuri mai-nainte.

15 Fericit este norodul care știe strigarea.

„Strigare”, precum de multe ori am zis, este glas al celor ce au biruit. Deci, de vreme ce se făcuseră robiți, îi fericesc pe biruitori. Însă cuvîntul mai-nainte vestește și norodul ce în tot pământul și marea aduce lui Dumnezeu tainica strigare și cîntă lauda de biruință. Și cu această înțelegere împreună-glăsuiesc și cele adăugate:

Doamne, întru lumina feței Tale vor merge,

16 și întru numele Tău se vor bucura toată ziua și întru dreptatea Ta se vor înălța.

Strigă și cîntă asupra vrăjmașilor cîntare de biruință, și Ție, Făcătorului de biruință, îți aduc lauda de biruință cei ce se strălucesc cu arătarea Ta, și primesc de la Tine lumina prin baia nașterii de a doua oară, și dobîndesc totdeauna veselie, și isprăvesc dreptatea cea legiuită și de aici se fac înalți și străluciți.

17 Că lauda puterii lor Tu ești,

Zice: Se fălesc pentru puterea Ta, că de la Tine au primit-o pe aceasta.
și întru dreptatea Ta se va înălța cornul nostru.

Încă și noi – zice – avem nădejdea aceasta și așteptăm al Tău ajutor, prin acesta înălțându-ne deasupra vrăjmașilor. Căci „corn” a numit tăria și stăpînirea, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care le folosesc pe acestea împotriva celor ce vin asupra-le.

18 Că a Domnului este sprijinirea și a Sfîntului lui Israil, Împăratul nostru.

Și cu această nădejde ne vom hrăni, pe Tine avîndu-Te Împărat și sub a Ta purtare de grijă fiind.

19 Atunci ai grăit în vedenie fiilor Tăi

Iar Simmah, așa: „Atunci ai grăit prin vedenie fiilor Tăi.” Și zice: Știm făgăduințele Tale făcute prin Prooroci – că de aceștia a zis că privesc și văd¹⁹⁸.

și ai zis: Pus-am ajutor întru cel tare, înălțat-am pe cel ales din norodul Meu.

20 Aflat-am pe David robul Meu, cu untdelemnul sfînt al Meu l-am uns pe dînsul.

Zice: Mărturisindu-l slugă a Ta și aflîndu-l puternic întru isprăvile faptei bune, Tu l-ai învrednicit pe David de al Tău ajutor, și l-ai ales, și l-ai uns și l-ai hirotonisit împărat.

21 Pentru că mîna Mea va ajuta lui și brațului Meu îl va întări pe dînsul,

și ai zis că îi vei da lui tărie și îl vei împărtăși de purtarea Ta de grijă.

22 nu va folosi vrăjmașul întru dînsul, și fiul fărădelegii nu va adăuga a-i face lui rău.

Și Te-ai făgăduit că vei arăta deșarte năpădirile vrăjmașilor lui, și că-l vei înălța deasupra celor ce se ispitesc a-l vătăma.

23 Și voi tăia de la fața lui pe vrăjmașii lui, și pe cei ce îl urăsc pe dînsul îi voi înfrînge.

24 Și adevărul Meu și mila Mea – cu dînsul, și întru numele Meu se va înălța cornul lui.

Și Te-ai făgăduit că vei pierde pe vrăjmașii lui, și că-i vei dăruia lui a Ta iubire de oameni întemeiată și că îl vei face strălucit și vestit.

25 Și voi pune în mare mîna lui, și în rîuri dreapta lui.

Și îi voi da lui – zice – stăpînirea mării și a uscatului. Pentru că prin „rîuri” a arătat uscatul.

26 El pe Mine Mă va chema: Tatăl Meu ești Tu, Dumnezeuul Meu și sprijinitorul mîntuirii Mele.

Tată – ca purtător de grijă adică, iar Dumnezeu – ca Ziditor. De aici,

¹⁹⁸ Insuflați de darul Preasfîntului Duh, ei văd cele ce au fost, sînt și vor fi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

proorocia cuvîntului face mutare: că, după ce a zis de David și de cele făcute de David, s-a mutat către altă față, graiurile acestea potrivit-se mai mult lui Hristos, cînd zicea: „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta!”, și cînd zicea El iarăși Apostolilor: „Mă duc către Tatăl Meu și Dumnezeuul Meu și al vostru.”

27 Și Eu întîi-născut voi pune pe El, înalt mai mult decît împărații pămîntului.

Iar acestea nu au dobîndit împlinire nici în vremea lui David, nici întru a mult-vestitului Solomon. Că nici Solomon, nici David n-a stăpînit marea, nici „întîi-născut al lui Dumnezeu” nu s-a numit, nici nu a luat stăpînirea tuturor împăraților. Că așa a tălmăcit și Achila: „înalt înaintea împăraților pămîntului”, și Simmah: „prea-deasupra tuturor împăraților pămîntului”. Iar dacă nici lui David, nici lui Solomon nu i se potrivesc graiurile acestea, și făgăduința lui Dumnezeu este nemincinoasă, atunci sînt orbi Iudeii, că nu voiesc să se închine Celui ce S-a născut după trup din David, Care are și stăpînirea pămîntului, și a mării, și este mai înalt decît toți împărații, pe unii avîndu-i închinători de voie, iar celor ce îndrăznesc a-l grăi împotriva vădindu-le neputința: căci, chiar de ar întrebuiința nenumărate măiestrii, tot nu pot birui legile puse de Dînsul.

Iar „întîi-născut” Îl numește pe Dînsul și Fericitul Pavel: „Ca să fie El întîi-născut între mulți frați, întîi-născut din morți și întîi-născut mai-nainte de toată zidirea.” Încă și Însuși Stăpînul a zis Mariei după Înviere: „Mergînd, spune fraților Mei că merg către Tatăl Meu și Tatăl vostru, și Dumnezeuul Meu și Dumnezeuul vostru.” Că – precum este Unul-născut ca Dumnezeu, că singur din Tatăl S-a născut; și întîi-născut, ca om, căci, ca om, are frați pe cei credincioși – așa, ca Dumnezeu, Îl numește pe Dumnezeu „Tată al Său”, iar ca om Îl numește „Dumnezeu al Său”. Sau, și într-alt fel: precum, ca Dumnezeu, este Unul-născut – că singur din Tatăl S-a născut mai-nainte de toți vecii, fără de curgere, fără de mijlocire, ca o înțelepciune, și putere și Cuvînt enipostatic¹⁹⁹ – tot așa, pentru multa iubire de oameni, S-a întrupat întîi-născut și din Fecioară, precum știe doar El. Că din veac nu s-a auzit că vreo fecioară, născînd, a rămas fecioară, fără numai Preasfînta Maria, încăpîndu-L și născîndu-L pe Cel neîncăput. Și e întîi-născut între cei morți, căci, cînd a primit pentru noi moarte de bună voie, El singur S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pămîntului, ca să învie pe Sfinții cei adormiți din veac. Deci la Dînsul a primit sfîrșit proorocia, și mărturisesc acest lucru și cele adăugate:

28 În veac voi păzi Lui mila Mea, și așezămîntul Meu credinciosului.

Iar „așezămîntul” este acela pe care l-a așezat Dumnezeu-Tatăl cu

¹⁹⁹ „Întru-îpostas” – cuvîntul arată că Dumnezeu-Cuvîntul întrupat nu e alcătuit din două persoane, precum ziceau oarecari eretici, ci că firea omenească este *întru* îpostasul dumnezeiesc.

părinții lor, cînd le-a făgăduit că va ridica din sămînța lor pe Domnul, după cum am zis.

29 Și voi pune în veacul veacului sămînța Lui, și scaunul Lui ca zilele cerului.

„Sămînța a Lui” sînt ucenicii darului și împărăția pe care El a dăruit-o lor, pentru care Însuși Domnul a zis către cei ce au crezut întru Dînsul: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!”

Deci să arate ludeii că scaunul cel împărătesc al lui David, pe care Dumnezeu S-a făgăduit că îl va păzi în veac, a ajuns și a ținut pînă în ziua de astăzi! Să arate încă și sămînța aceuia împodobită cu împărăția! Iar dacă nu pot să dovedească nici una dintre acestea, mai ales că sînt foarte fără de rușine, atunci lipsește din două una: ori să numească mincinoasă făgăduința lui Dumnezeu, ori să primească mărturia lucrurilor, mărturisind adevărată făgăduința: pentru că Hristos, Cel ce a răsărit din David după trup, a șezut de-a dreapta mării întru cele înalte, făcîndu-Se cu atît mai bun decît Îngerii, cu cît a moștenit nume mai deosebit și mai înalt decît dînșii. Căci căruia din Îngeri i-a zis Dumnezeu-Tatăl vreodată: „Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut”? Pentru aceasta a zis și Fericitul David: „Șezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale.” Deci Stăpînul Hristos, sămînța lui David, a rămas în veac, și scaunul Lui are rămînerea de-a pururea. Așa a proorocit și Fericitul Isaia: căci – după ce a zis: „Prunc S-a născut nouă, Fiul, și S-a dat nouă, a Cărui stăpînire este peste umărul Lui” – ca să nu socotească cineva că Pruncul este doar om, iar nu Dumnezeu, prin cele de aici înainte a arătat mai descoperit, zicînd: „Și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie”; și, după puțin, a adăugat: „Va împărăți pe scaunul și peste împărăția lui David, ca s-o îndrepteze pe dînsa de acum și pînă-n veac.” Așa, după ce mai-nainte le-a vestit pe cele pentru Stăpînul Hristos, cuvîntul povestește și pentru împărății ce aveau să se facă între timp:

*30 Dacă vor părăsi fiii lui legea Mea și după judecățile Mele nu vor umbla,
31 dacă dreptățile Mele vor spurca și poruncile mele nu le vor păzi,
32 cerceta-voi cu toiag fărădelegile lor și cu bățai strîmbătățile lor,
33 iar mila Mea nu o voi risipi de la dînsul, nici nu voi face strîmbătate întru adevărul Meu,*

Zice; Măcar de vor și lucra nenumărate nelegiuri cei ce se trag din neamul lui David, îi voi supune pe dînșii sub pedepse, dar voi păzi întemeiată făgăduința Mea către David: căci „mila Mea nu o voi risipi de la dînsul – adică de la David – nici nu voi face nedreptate întru adevărul Meu”. Iar acest grai: „nu voi face strîmbătate”, Simmah l-a zis: „nu-l voi trece, nu-l voi călca”, și Achila: „nu-l voi face mincinos, nici voi face nedreptate”, în loc de: Nu-l voi trece alătura, nici nu voi face mincinoasă făgăduința Mea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

34 nici nu voi spurca așezămîntul Meu, și cele ce ies prin buzele Mele nu le voi lepăda.

Nu voi face mincinoase făgăduințele Mele, nu voi trece alături tocmelile, ci voi arăta adevărul făgăduințelor, cînd Fiul Meu, Cel împreună cu Mine fără de început și împreună-vecuitor, Se va întrupa din David. Că acest lucru zice prin cele de aici înainte:

35 O dată m-am jurat întru cel sfînt al Meu, au minți-voi lui David?

Că, făcînd întemeiată făgăduința către dînsul, voi pune sfîrșit acesteia. Pentru că acest grai: „M-am jurat”, l-a pus pentru adevărire, cei ce făgăduiesc obișnuind a întări făgăduințele cu jurămînt.

*36 Sămînța Lui în veac va rămîne, și scaunul Lui ca soarele înaintea Mea,
37 și ca luna săvîrșită în veac. Și Martorul credincios e în cer.*

În loc de „martor”, Simmah a pus: „cel ce mărturisește”. Fericitul David a proorocit pentru Stăpînul Hristos și în Psalmul 71: „Mai-nainte de soare rămîne numele Lui, și va rămîne cu soarele, și mai-nainte de luna neamului neamurilor.” Că, de vreme ce soarele face să se măsoare vremea răsărind și apunînd, noapte și zi făcînd, prin soare a voit să arate neîncetarea scaunului. Și S-a făgăduit că în veac va păzi „sămînța”, iar „sămînță” a Dumnezeu-Cuvîntului sînt toți cei ce au crezut întru Dînsul. Iar Cel ce le făgăduiește și le mărturisește pe acestea este în ceruri și rostește cuvinte adevărate și credincioase, ca Cel ce singur este nemincinos.

Așa, după ce au povestit făgăduințele făcute către David, tînguiesc primejdiile ce s-au întîmplat lor:

*38 Iar Tu ai lepădat, și ai defăimat, zăbovit-ai pe unsul Tău,
39 surpat-ai așezămîntul robului Tău,*

Iar Simmah, așa: „Iar Tu l-ai aruncat și l-ai netrebnicit, mîniatu-Te-ai asupra unsului Tău, întru blestem ai dat așezămîntul robului Tău.” Iar Tu, Cel ce Însuși Te-ai făgăduit că le vei da pe acelea, ai lepădat pe strănepoții lui David, și i-ai arătat netrebnici, și în robie i-ai vîndut, și împărăția acestuia (a lui David) ai încetat-o și tocmelile făcute cu robul Tău le-ai risipit. Că „uns” îl numește aici pe împărat, și doi strănepoți ai lui David s-au dus robiți: Iehonia și Sedechia, la aceștia încetînd împărăția lui David. Că Zorobabel, cel ce a stăpînit după întoarcerea din robie, era demagog (adică povățuitor de norod), iar nu împărat.

spurcat-ai în pămînt sfințenia lui.

„Sfințenie” numește Biserica, pe care voia să o zidească David, dar a zidit-o Solomon, după David. Aceasta zice că s-a spurcat de năvălirea Babilonienilor și s-a făcut asemenea cu iarba ce înflorește: că, după ce s-a surpat, s-a prefăcut în țărînă, era asemenea cu țelina²⁰⁰.

²⁰⁰ pămînt întelenit

40 Surpat-ai toate gardurile lui²⁰¹,

De toată întemeierea l-ai dezgolit pe dînsul.

pus-ai tăriiilor lui frică.

Pentru că, bizuindu-se pe ogrăzile cetăților de demult, a căzut din bizuire și este înfășurat cu frica.

41 Jefuitu-l-au pe el toți cei ce treceau pe cale,

Moavitenii, și Amonitenii, cei de altă seminție, Idumeii și Sirienii, Asirienii, Babilonienii.

făcutu-s-a ocară vecinilor săi.

De rîs și de ocară s-au făcut megieșilor celor de prin prejurul hotarului lor.

42 Înălțat-ai dreapta celor ce îl necăjesc pe dînsul,

Pe neprietenii lui i-ai arătat mai tari decît dînsul.

veselit-ai pe toți vrăjmașii lui.

L-ai făcut de batjocură vrăjmașilor lui.

43 Întors-ai ajutorul sabiei lui, și nu l-ai apărut pe el în război.

Netrebnice i s-au făcut lui armele după ce s-a dezgolit de a Ta purtare de grijă.

44 Stricatu-l-ai din curățenia lui,

Iar Simmah, așa: „Încetat-ai curățirea lui.” Că nu poate să se mai curățească cu stropirile împrejur, robit fiind și petrecînd departe de Biserica Ta.

scaunul lui în pămînt l-ai surpat.

Ai stricat de tot împărăția lui.

45 Micșorat-ai zilele vremii lui,

Măcar că îi făgăduiseși că în veac îi vei păzi împărăția, întru puțină vreme pe aceasta ai hotărît-o²⁰².

vărsat-ai peste dînșii rușine.

De ocară s-au făcut, și s-au umplut de rușine: că Sedechia, după ce i s-au scos ochii, s-a rînduit să robească la moară tot restul vieții lui; iar lehonیا robea și el și toate îi erau pline de rușine și de ocară. Așa, după ce a povestit primejdiile, proorocescul cuvînt le poruncește să se jeluiască și să se roage:

46 Pînă cînd, Doamne, Te întorci? Pînă în sfîrșit se va aprinde ca focul urgia Ta?

²⁰¹ ale lui Israil

²⁰² Să scurteze zilele vieții lui Israil.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar Simmah așa: „Pînă cînd, Doamne, Te vei ascunde? Pînă în sfîrșit va arde ca focul mînia Ta?” Zice: Pînă cînd – o Stăpîne! – nu voiești să vezi chinurile noastre, nici să Te arăți și să dezlegi primejdiile noastre? – ci ca focul aprinzi urgia Ta prin pomenirea păcatelor noastre.

47 Adu-Ți aminte care e statul meu,

Făcător și Ziditor ești și cunoști măsurile puterii mele.

au doară în deșert ai zidit pe toți fiii oamenilor?

Nu în deșert, nici în zadar i-ai zidit pe oameni, ci înaintea zidirii a povățuit bunătatea, că doar din bunătate ne-ai zidit. Deci să nu ne treci cu vederea pe noi, cei împresurați de atîtea rele.

48 Cine este omul care va fi viu, și nu va vedea moarte și va izbăvi sufletul său din mîna iadului?

Sfîrșitul fiecărui om este moartea, că a birui noi moartea este din cele cu neputință. Deci celor vii tinde-le iubirea Ta de oameni! Apoi, îi aduce iarăși aminte de făgăduințe:

49 Unde sînt, Doamne, milele Tale cele de demult, cu care Te-ai jurat lui David întru adevărul Tău?

Și bine aduce mărturia adevărului pretutindeni, deșteptînd pe făgăduitor spre adevărea făgăduințelor. Încă și începutul Psalmului de la milă l-a închipuit, și la sfîrșit pomenește iarăși mila, că de aceasta aveau trebuință mai vîrtos.

50 Adu-Ți aminte, Doamne, de ocară robilor Tăi, pe care am ținut-o în sînul meu de la multe neamuri,

Iar Simmah, așa: „și am purtat-o în sînul meu, a prea-multor neamuri.” Să nu mă treci cu vederea – zice – ocărît fiind nu de un neam, ci de nenumărate. Că nu numai Asirienii și Babilonienii mă batjocoresc, ci și toți cei de prin prejur, care au avut de-a pururea vrăjmășie către mine. Și nu numai că se bucură de mine, dar și împotriva Ta își pornesc limba și grăiesc cuvinte hulitoare, robia mea socotind-o neputință a Ta. Că aceasta a arătat prin cele ce urmează:

51 cu care au ocărît vrăjmașii Tăi, Doamne, cu care au ocărît schimbarea Unsului Tău.

Iar Simmah și Teodotion, așa: „au ocărît urmele Unsului Tău.” Iar „urme ale Unsului” i-a numit pe împărații prin care a călătorit cuvîntul ce vestea împărăția lui Hristos. Iar Cei 70 i-au numit pe dînșii „schimbare”, ca pe cei ce s-au făcut strămoși ai Lui după trup și ca întru un întuneric îndreptau împărăția. Deci: Pentru Hristosul Tău, ale Căruia urme și schimbare sînt aceștia, încetează, Stăpîne, ocările noastre!

52 Bine este cuvîntat Domnul în veac, fie, fie!

A nădejzii celei bune este cîntarea de laudă, și cei ce au crezut că vor

primi cererile au adus lui Dumnezeu lauda aceasta. Și aceeași înțelegere o arată și Achila, mai cu de-amănuntul tălmăcindu-l pe acest „fie, fie” (amin, amin), că a zis: „adevărat și încredințat”, în loc de: Adevărat ești și foarte adevărat, deci bine ești cuvîntat în veci, că îți întărești și îți adeverezi prin lucruri făgăduințele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 89

Rugăciunea lui Moisi, omul lui Dumnezeu.

Unii din scriitori au zis că rugăciunea aceasta ar fi făcut-o marele Moisi, iar alții că scriitorul ei e Fericitul David, care a alăturat-o dumnezeiescului Moisi. Și cu adevărat și Psalmul de față s-a scris de Fericitul David, după cum și ceilalți toți. Și are îndoită proorocie, că mai-nainte vestește nu numai primejdiile ludeilor, ci ne învață și stricăciunea și curgerea întregii firi omenești. Mai-nainte zice încă și schimbarea în bine și a acestora, și a acelora.

Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam și în neam.

Că scăparea ludeilor s-a făcut nu numai în Egipt, ci și în pustie, și în vremea lui Iisus Navi, și în vremea lui Ghedeon, și a lui Barac, și a lui Eftae, și a lui Samson, și a lui Samuil și a lui David. Și, prin Proorocii Săi, Dumnezeu tuturor i-a învrednicit pe dînșii de toată purtarea de grijă, iar cînd aveau împărați i-a împărțit de tot ajutorul.

Și toți oamenii rostesc cuvintele acestea, aducînd aminte lui Dumnezeu feluritele faceri de bine: cum l-a mutat pe Enoh; cum, cînd toți îmbrățișaseră viața cea fierească, l-a păzit pe dumnezeiescul Noe să fie scînteie a neamului omenesc²⁰³; cum, după ce l-a ales pe Patriarhul Avraam, printr-însul le-a făgăduit tuturor neamurilor blagoslovenia. Că nu e după cum îndrăznesc să zică oarecari din cei necredincioși, că Domnul tuturor a venit spre facerea de bine a neamurilor din căință²⁰⁴, ci El a purtat grijă pentru toți oamenii de-a pururea, mai-nainte de necuprinsa Lui înomenire. Și proorocia ne-a învățat să zicem aceasta: „Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam și în neam”, că de-a pururea am dobîndit nădejdea cea către Tine, Stăpîne!

2 Mai-nainte de a se face munții și de a se zidi pămîntul și lumea, din veac și pînă în veac Tu ești.

Că ești mai înainte decît toate cele făcute: și decît munții, și decît

²⁰³ Dumnezeu a vrut mai întîi să stingă de tot omenirea, pentru covîrșirea răutății ei. Dacă nu a făcut-o, asta se datorează dreptului Noe, prin care Ziditorul a toate a pus încă o dată începătură neamului omenesc.

²⁰⁴ Din părere de rău, din „remușcare” pentru că ar fi lipsit omenirea de ajutor și îndrumare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pământul, și decît toată lumea. Că veșnic ești și fără de început și sfîrșit, nefiind hotărît împrejur cu nici o margine – pentru că acest „Tu ești” se cuvine să se împreune și să se înjuge cu „mai-nainte de a se face munții”.

3 Să nu întorci pe om întru smerenie!

Deci Te rog pe Tine, Cel ce ești de-a pururea vecuitor, Cel veșnic, Cel ce Te-ai făcut scăpare nouă de-a pururea, să nu ne treci cu vederea cu totul pe noi, care sîntem împresurați cu atîtea rele. Că – de vreme ce El a hotărît asupra lui Adam sudori și osteneli, zicînd: „Întru sudoarea feței tale vei mîncă pîinea ta, pînă cînd te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt ești și în pămînt te vei duce” – pentru aceasta proorocescul cuvînt potrivit ne învață a ne ruga să nu ne întoarcem nicidecum întru smerenie și întru ticăloșia cea însortită nouă. Încă și Iudeii, fiind siliți a robi, aduc rugăciunea aceasta, tînguind prădarea și robia.

Și ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!

Iar Achila, așa: „Și vei zice: Să vă întoarceți, fiii oamenilor!” Nu în zadar – zice – ne rugăm, ci știind arătat că vei primi rugăciunile noastre și vei face nouă schimbare a relilor acestea de față, sfătuindu-ne să ne întoarcem și să părăsim răutatea de mai-nainte.

4 Că o mie de ani – înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua cea de ieri care a trecut și ca straja în noapte.

Înțelegerea graiurilor este împletită, că a împreunat acest stih cu al doilea dinainte, vrînd să zică așa: „Să nu întorci pe om întru smerenie, că o mie de ani – înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua de ieri care a trecut și ca straja în noapte”; iar acest „Și ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!” este adăugat cu vîrîre în mijloc (adică parenteji²⁰⁵). Și zice că viața oamenilor este puțină și dureroasă foarte, iar la Tine, Cel de-a pururea vecuitor și veșnic, și numărul cel de o mie de ani se aseamănă cu o zi, iar mai vîrtos cu cea mai mică parte a nopții. Că „strajă de noapte” a numit a patra parte a nopții, cei ce li se încredința a străjui despărțind-o pe aceasta în patru. Și întru a patra strajă a venit și Domnul către Apostoli.

5 Nimicnicie vor fi socotiți anii lor.

Zice: Întru prea-îndelungată vreme i-ai înjugat pe dînșii cu ticăloșia aceasta. Și însemnează lepădarea Iudeilor de după Patima Mîntuitorului nostru și lipsirea de dumnezeiasca Pronie, zicînd că nu va fi după puțină vreme, ci după multă.

Dimineața ca iarba va trece.

6 Dimineața va înflori și va trece, seara va cădea, învîrtoșă-se-va și se va usca.

Că Iudeii – după ce s-au învrednicit de dumnezeiasca grijire, și au

²⁰⁵ „Adăugare”, din elinescul „parathesis”.

înflorit, și au odrăslit și au dobândit multă strălucire – nevrînd a-i da rod copt lucrătorului de pământ, ci învîrtoșînd inima, s-au uscat îndată desăvîrșit, fiindcă nu s-au mai împărtășit de adăparea mai dinainte. Iar „dimineață” numește începutul grijirii ludeilor, iar „seară” încetarea dumnezeieștii purtări de grijă, de care s-au dezgolit după Cruce, că împotriva lui Dumnezeu și Mîntuitorului au ridicat Crucea. Și acest lucru îl zice prin cele de aici înainte:

7 Că am lipsit întru urgia Ta, și întru mînia Ta ne-am tulburat.

Acestea sînt potrivite atît ludeilor, cît și tuturor oamenilor: pentru că și firea oamenilor, plătînd osînde pentru nelegiuire, s-a supus sub primejdii și se împresoară cu întreprinderi de multe feluri; și ludeii, pentru răutate, au căzut din socoteala cea slobodă, precum mulți dintre oameni și-au săpat loru-și groapă prin necredință, că zice: „Groapă au săpat și au deschis, și vor cădea în groapa pe care au făcut-o.”

8 Pus-ai fărădelegile noastre înaintea Ta, veacul nostru – întru luminarea feței Tale.

Iar Simmah, așa: „Pus-ai fărădelegile noastre împotriva Ta, ca lenevirii noastre să se arate feței Tale.” Și zice: Ne-ai dat pe noi la aceste pedepse după ce ai văzut că ne-am lenevit de legile Tale și am ales să trăim întru nelegiuire.

9 Că toate zilele noastre au lipsit, și întru urgia Ta ne-am stîns.

Păcatul – zice – a pornit asupra noastră urgia, și urgia a adus asupra-ne pedeapsa, și pedeapsa a pus asupra-ne chinuri, că întru chinuri am săvîrșit puțina noastră viață.

10 Anii noștri ca pînza de păianjen s-au socotit.

Zice: Firea noastră omenească nu are nimic întemeiat, nici statornic, ci se rupe ca pînza păianjenului de lesne.

Zilele anilor noștri întru dînșii – șaptezeci de ani, iar de vor fi în putere, optzeci de ani, și ce este mai mult decît aceștia – osteneală și durere.

Sînt însă care trăiesc și mai mult decît vremea zisă, dar aceea se întîmplă la puțini, iar aici ne învață rînduiala de obște, care stăpînește de mai multe ori. Că, precum nu i-a pomenit pe cei ce au primit sfîrșitul mai-nainte de vreme, așa a lăsat nepomenită și viața cea lungă a celor foarte bătrîni. Și se aseamănă acestea cu cele zise de Patriarhul Iacov: „Zilele mele sînt puține și rele, nu au ajuns la zilele părinților mei.” Zice: Însă și vremea aceasta puțină este dureroasă și plină de ostenele. Precum și celor robiți din Ierusalim le-a fost prea-dureroasă și foarte chinuită vremea de șaptezeci de ani întru care au slujit celor ce-i robiseră.

Că a venit blîndețe peste noi, și ne vom pedepsi.

Că iată cu cîte rele sîntem împresurați pentru puțina Ta urgie – că

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„blîndețe” venită peste dînșii, a numit pedeapsa cea măsurată.

11 Cine cunoaște puterea urgiei Tale și, din frica Ta, mînia Ta?

Iar Simmah, așa: „Cine știe tăria mîniei Tale și, după frica Ta, urgia Ta?”
Zice: Dacă mînierea Ta cea măsurată a adus asupra noastră atîta pedeapsă, cine este destoinic să vadă cazna adusă nouă din urgia Ta? Și cuvîntul însemnează munca cea veșnică.

12 Să o socotească dreapta Ta, așa o fă cunoscută mie, și pe cei ferecați în obezi – cu inima întru înțelepciune.

Te rog – zice – să dobîndesc a Ta facere de bine, și să număr și să povestesc darurile drepte Tale, și să urmez pe cei înțelepțiți de darul Tău, care îi povățuiesc pe alții către a Ta cunoștință.

13 Întoarce-Te, Doamne, pînă cînd? Și Te umilește spre robii Tăi!

O Stăpîne! – să nu ne treci cu vederea mai multă vreme pe noi, care sîntem chinuiți, ci primește-ne rugăciunea și învrednicește-i pe robii Tăi de iubirea Ta de oameni.

14 Umplutu-ne-am dimineața de mila Ta, și ne-am bucurat și ne-am veselit întru toate zilele noastre.

Timpul s-a schimbat la Cei 70, că Achila și ceilalți au zis așa: „Umple-ne pe noi dimineața de mila Ta, și vom lăuda și ne vom veseli întru toate zilele noastre.” „Dimineață” numește schimbarea primejdiilor. Și se roagă să se risipească acel întuneric, și să le răsără lor lumina nu pentru a lor bunățate, ci pentru dumnezeiasca milă. Că – zice – dacă va fi acest lucru, de toată veselia și dulceața săturîndu-ne, îți vom aduce cîntarea de laudă cea cuviincioasă.

15 Veselitu-ne-am pentru zilele întru care ne-ai smerit pe noi, pentru anii în care am văzut rele.

Și aici, de asemenea, s-a schimbat timpul, că Simmah și ceilalți au zis: „veselește-ne pe noi”. Dă-ne – zice – inimă bună în locul mîhnirii și dăruiește-ne schimbarea relei-norociri ce zace asupra noastră.

16 Și caută spre robii Tăi și spre lucrurile Tale

Și de aici este arătat că nu le-a proorocit pe acestea ca pe niște făcute, ci ca pe unele ce aveau să fie, că nu a zis: „căutat-ai spre robii Tăi și spre lucrurile Tale”. Și zice: Noi sîntem ale Tale făpturi și robi ai stăpînirii Tale, și pentru aceea ne rugăm să dobîndim a Ta purtare de grijă.

și povățuiește pe fiii lor.

Adică pe ai robilor Tăi. Că cei ce aduc rugăciune în Babilon se roagă lui Dumnezeu să-i întorcă pe fiii robilor Lui născuți acolo, iar firea omenească îl roagă să-i povățuiască spre adevăr pe oamenii ce aveau să se afle întru arătarea Mîntuitorului nostru.

17 Și fie strălucirea Domnului Dumnezeuului nostru peste noi,

„Strălucire” numește înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, care ne-a arătat străluciți și luminați cu lumina cunoștinței de Dumnezeu. Că pentru lumina aceasta a zis Fiul Tunetului²⁰⁶: „Și lumina întru întuneric luminează.” Tot așa, după întoarcere, ludeii s-au făcut iarăși vestiți.

și lucrul mâinilor noastre îndreptează-l spre noi.

Bună este adăugirea lui „spre noi”, că al nostru este cîștigul dreptății, fiindcă Dumnezeu doar ajută îndrăgitorilor faptei bune și isprăvește lucrurile acesteia, iar semănătorii seceră rodul acestora. Căci El nu are nici o lipsă²⁰⁷, dar Se bucură de buna soartă și de buna-norocire a oamenilor, cînd ei se aduc pe sine-și jertfă Lui, după cum ne învață Pavel: „Și vă rog pe voi, prin îndurările lui Dumnezeu, să puneți înaintea trupurilor voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu, adică pe slujba cea cuvîntătoare a voastră. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 90

Lauda cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta este nescris deasupra, dar înțelegem că ne învață nebiruirea nădejzii spre Dumnezeu. Că Fericitul David, vîzînd de departe cu ochi duhovnicești cele pentru Fericitul Iezechia – cum, nădăjduind spre Dumnezeu, el a stricat oastea Asirienilor – a zis Psalmul acesta învățîndu-i pe toți oamenii cîtă dobîndă de bunătăți au a nădăjdui spre Dumnezeu; pe care, povățuindu-se prin cîntarea aceasta, fiecare se roagă a o dobîndi, întemeind a sa viață pe nădejdea către Mîntuitorul.

Cel ce locuiește întru ajutorul Celui Preaînalt întru acoperămîntul Dumnezeului cerului se va sălășlui.

Cel ce – zice – se bizuie dumnezeieștii Pronii va dobîndi păzirea de la Dumnezeul cerului, și pe Acesta Îl va avea cetate tare și întemeiere nejezuită. Și cînd, purtînd pavăza aceasta a ajutorului dumnezeiesc, se va păzi nerănit, atunci va zice:

2 Zice-va lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu ești și scăparea mea, Dumnezeul meu, și voi nădăjdui spre Dînsul.

Că, avînd întemeiată nădejdea întru Dînsul, Îl va numi ocrotitor, și purtător de grijă și cetate nesurpată.

3 Că El te va izbăvi din cursa vînătorilor și de cuvîntul tulburător.

De aici dar, rostește cuvintele către însuși cel ce a crezut, și îi dă

²⁰⁶ Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan

²⁰⁷ Adică nu are nevoie de faptele bune săvîrșite de noi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cutezare, zicînd că Dumnezeu îl va arăta pe dînsul mai înalt nu numai decît vrăjmașii cei vădiți, ci și decît bîntuitorii și decît cei care măiestresc pe ascuns năpădirea. Că prin „cursă” a arătat pîndirile cele ascunse, iar pe „cuvîntul tulburător” Simmah l-a zis: „cuvînt de defăimare”. Și unii ca aceștia sînt cei ce cos minciuni și clevetiri, însă prin nădejdea în Dumnezeu mulți s-au făcut mai înalți decît ei: așa a scăpat de cursele acestea marele Iosif, răbdînd clevetirea prea-curviei; așa a dobîndit ajutorul de sus minunata Susana. Și nu numai atunci, ci pînă în vremea de acum am auzit și am cunoscut că s-au mîntuit miriade²⁰⁸ nenumărate.

4 Cu spatele Său te va umbri pe tine, și sub aripile Lui vei nădăjdui.

Că Dumnezeu Se va face înainte-luptător al tău și te va acoperi de cel ce îți dă război. Și a pus acest stih din metafora celor ce stau în frunte la război și acoperă cu spatele pe cei din urmă. Iar „aripi” numește lucrările purtării de grijă, și a pus cuvîntul folosind asemănarea păsărilor, pentru că și acelea îi acoperă pe pui cu aripile lor. Așa a numit Fericitul Moisi purtarea de grijă a lui Dumnezeu: „l-a păzit pe dînșii – zice – ca lumina ochiului, cum își acoperă vulturul cuibul său și puii săi.” Așadar: întinzîndu-și aripile, i-a primit pe dînșii și i-a ridicat pe umerii Săi. Aceasta a zis și Stăpînul către Ierusalim: „De cîte ori am voit să adun puii tăi, în ce chip găina își adună puii, și nu ați vrut.”

5 Cu armă te va înconjura adevărul Lui,

Fiindcă mai sus a pomenit cuvînt tulburător și mincinos, după cuviință a făgăduit aici că adevărul se va face într-armarea lui.

nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua,

6 de lucrul ce umblă întru întuneric, de întîmplare și de dracul cel de amiază.

Prin dumnezeiasca nădejde îi vei birui nu numai pe vrăjmașii cei simțiți, ci și pe cei gîndiți, și vei scăpa de pîndirile ce năvălesc asupra-ți noaptea și de năpădirile de fiecare zi ale vrăjmașilor. Și, avînd îndrăzneală, ca unul ce ești păzit de Dumnezeu, vei scăpa de grijă, și nici întru amiază te vei îngrija, ci vei fugi de pîndirile dracilor, dobîndind ajutorul cel de sus. Iar pe „drac de amiază”, l-a pus după socoteala celor mulți, și este cu putință ca pînditorii și bîntuitorii oamenilor²⁰⁹, după ce aceștia au mîncat și s-au săturat²¹⁰, să alerge asupra lor ca spre un vînat gata și să-i biruiască cu lesnire pe cei lipsiți de purtarea de grijă de sus.

7 Cădea-va despre latura ta o mie, și zece mii de-a dreapta ta, și spre tine nu se vor apropia.

8 Însă cu ochii tăi vei căuta, și răsplătirea păcătoșilor vei vedea.

²⁰⁸ Zeci de mii, mulțime, cum am mai zis.

²⁰⁹ dracii

²¹⁰ Deci după ce s-au îngreunat și au prins a moțai.

În loc de „Iatura ta”, Simmah și Achila au pus: „marginea ta”. Și zice că: De ar ieși mulțimi nenumărate din dreapta și din stînga ta, nu vei avea nici o vătămare, dar pe aceia îi vei vedea surpîndu-se de dumnezeiasca rană. Acest lucru s-a făcut și în vremea lezechiei, că 18 miriade și 5 mii²¹¹ de Asirieni au fost omorîți fără unelte de război. Așa s-a întîmplat și în vremea lui Ghedeon, așa – în vremea lui Ionatan, și în vremea lui Iosafat și în vremea Proorocului Elisei.

9 Că – Tu, Doamne, nădejdea mea: Pe Cel Preaînalt ai pus scăpare ție.

Zice: Și vei dobîndi această purtare de grijă dacă vei nădăjdui spre Dumnezeu și Îl vei face scăpare pe Dînsul. Și lipsește alcătuirii cuvîntului acest „ai zis Tu, (Doamne, nădejdea mea)”, că aceasta este osebirea scripturii celei proorocești, iar mai mult a Psalmilor. Dar, cu toate acestea, urmarea face arătată noima cea îndoielnică: Fiindcă, de vreme ce nădăjduiești – zice – spre Dumnezeu, și pe Dînsul Îl chemi spre ajutor și de la Dînsul dobîndești purtarea de grijă:

10 Nu vor veni către tine rele, și bătaie nu se va apropia întru lăcașul tău,

Vei fi mai înalt decît năpădirile diavolești și nu vei primi vătămare de acolo. Așa a îngrădit împrejur dumnezeiescul dar casa lui Iov, și martor este vrăjmașul, care strigă: „Au nu Tu i-ai îngrădit împrejur cele din lăuntru și cele din afară ale casei lui?” Și, de vreme ce l-a slobozit și acela și-a arătat răutatea, și Dreptul Judecător l-a încununat pe purtătorul de biruință nevoitor.

11 că Îngerilor Săi va porunci pentru tine, ca să te păzească întru toate căile tale.

Aceasta a zis-o și în Psalmul 33: „Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul și-i va izbăvi pe dînșii.” Am auzit încă și pe Patriarhul Iacov zicînd: „Îngerul ce m-a izbăvit pe mine din toate relele.” Și marele Avraam, încurajînd pe robul său, a zis: „Dumnezeu va trimite pe Îngerul Său înaintea feței tale, și vei lua muiere fiului meu, lui Isaac, de acolo.” Deci de pretutindenii ne învățăm că prin Înger îi păzește Dumnezeu tuturilor pe cei ce nădăjduiesc întru Dînsul.

12 Pe mîini te vor ridica, ca nu cîndva să împiedici de piatră piciorul tău.

Vei dobîndi de la dînșii toată purtarea de grijă, ca să nu ți se întîmple nici o mică vătămare de undeva. Pentru că, prin pomenirea pietrei, a arătat micimea vătămării. Iar acest „pe mîini te vor ridica” e în loc de: Te vor duce de mîină, te vor povățui, îți vor aduce tot felul de ajutor.

13 Vei călca pe aspidă și pe vasilisc, și vei încăleca peste leu și peste balaur.

Vrînd să arate stăpînirea asupra a tot felul de răutate, a pomenit

²¹¹ 185 000

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

fiarele cele prea-puternice și prea-amare. Astfel, prin „leu” și „balaur” a însemnat tăria, că fiarele acestea sînt puternice foarte; iar prin „aspidă” și „vasilisc” a arătat răutatea cea desăvîrșită, că aceea sloboade în lăuntru venin purtător de moarte, iar acela vatămă și cu vederea²¹². Și totuși, mulți din cei ce au crezut lui Dumnezeu au biruit fiarele acestea: așa, minunatul Daniil a legat gurile leilor; așa, dumnezeiescul Pavel nu a fost vătămat de viperă; și, ca să zic în scurt, să alergăm înapoi către cele vechi: așa, Noe, petrecînd împreună cu fiarele, s-a păzit nevătămat; așa, nenumărați alții, îmbrățișînd viața cea pustnicească și viețuind cu fiarele împreună, au biruit vătămarea acestora prin nădejdea în Dumnezeu.

14 Că spre Mine a nădăjduit, și-l voi izbăvi pe el, acoperi-l-voi pe el, că a cunoscut numele Meu.

15 Striga-va către Mine, și îl voi auzi pe el.

Dumnezeul tuturor a zis acestea învățîndu-ne care este este rodul nădejdiei, că zice: Fiind el îngrădit cu nădejdea în Mine, îl voi izbăvi de pînditorii cei văzuți și nevăzuți. Pentru aceasta îl voi păzi pe dînsul, și-l voi acoperi, și, grăind el, îi voi auzi și-i voi primi rugăciunea.

Cu dînsul sînt în necaz,

Măcar de ar și cădea în vreo ispită, voi fi împreună cu dînsul și-i voi aduce îndestulata mîngîiere.

scoate-l-voi pe dînsul și îl voi proslăvi.

Și nu numai că îl voi slobozi pe dînsul de cele de scîrbă, ci îl voi și face vestit.

16 Cu lungime de zile îl voi umple pe el și-i voi arăta lui mîntuirea Mea.

Și îi voi dărui lui să ajungă întru adînci bătrîneți, și mai-nainte îi voi arăta mîntuirea ce îl așteaptă în viața viitoare. Pe acestea le-a dobîndit și Fericitul Iezechia, și foarte mult se potrivește lui acest „Scoate-l-voi pe dînsul, și-l voi proslăvi pe el și-i voi arăta lui mîntuirea Mea”: că, cerînd adăogire de viață, a primit 15 ani, iar din pierderea Asirienilor a cîștigat multă strălucire, încă și toți cei ce nădăjduiesc întru Dumnezeu vor dobîndi tot felul de bunătăți, după cum ne învață istoriile vechi și după cum mărturisesc cele văzute acum.

TÎLCUIREA PSALMULUI 91

Psalmul cîntării în ziua sîmbetei.

Sîmbăta legiuia nelucrare, dar nu pe toată, căci sporea mult lucrarea duhovnicească, porunca fiind să zăbovească întru rugăciuni și întru laude

²¹² Se spune că dihania numită „vasilisc” are și privirea înveninată.

și să-l aducă îndoite jertfe lui Dumnezeu. Așadar *Legea* poruncea pentru sîmbătă încetarea de ostenele trupești. Tot așa, fiindcă e slobodă de grijile acestea, și viața ce va să fie s-a numit după cuviință „odihnă”. Pentru aceasta strigă și Fericitul Pavel: „Să ne sîrguim a intra în odihna Lui!”, și iarăși: „Apoi, de lipsă este sîmbetirea norodului lui Dumnezeu.” Și – de vreme ce Psalmul mai-nainte grăiește cinstea dreptilor și pedeapsa nedreptilor, iar acestea se vor face întru încetarea aceea²¹³ – după cuviință a primit această scriere-deasupra.

*Bine este a ne mărturisi Domnului și a cînta numelui Tău, Preaînalte,
2 a vesti de dimineață mila Ta și adevărul Tău în toată noaptea,*

Zice: Folositor și cîștigător lucru este a Te lăuda noaptea și în fiecare zi pe Tine, Făcătorul de bine, și a povesti ale Tale faceri de bine, și iubirea de oameni ce o ai către noi și adevărul îndreptat asupra celor nedrepti. Că, folosind adevărul, îi muncești pe aceia după dreptate, iar pe noi, cei ce avem a Ta cunoștință, ne învrednicești de purtare de grijă.

3 în psaltire cu zece strune, cu cîntare din alăută.

Cu asemenea unelte de cîntare obișnuiau a cînta lui Dumnezeu. Deci zice că: Lovind întru organele legiuite și făcînd cîntarea de laudă a limbii, cu dreptate este a-Ți aduce Ție laudă de mulțumită.

4 Că m-ai veselit, Doamne, întru făptura Ta, și întru lucrurile mîinilor Tale mă voi bucura.

Că, văzînd zidirile Tale și negrăitele iconomii, mă bucur, și mă veselesc și, de dulceața sufletului, îmi pornesc limba spre cîntarea de laudă.

5 Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, foarte s-au adîncit gîndurile Tale!

Iar Simmah, așa: „foarte adînci sînt gîndurile Tale”, iar Achila și Teodotion: „s-au adîncit”. Pentru că lucrurile Tale – zice – sînt mari și minunate (că pe acest „cît” l-a pus întinzător), iar înțelepciunea Ta are adînc neajuns, căci care minte este putincioasă să cerceteze pricinile Proniei Tale? Însă noi îi învățăm aceasta pe cei ce nu știu, iar cei lipsiți de minte și care au pierdut cuvîntarea nici nu voiesc a o ști, nici nu suferă a se învăța de la alții. Că acestea adaugă:

6 Bărbatul nebun nu va cunoaște, și cel nepriceput nu va pricepe acestea,

Pe acestea le-a zis cu deosebire: că cel ce bolește la minte și este lipsit de pricepere nu cunoaște nimic dintru acestea, dar nici nu voiește să audă ceva despre ele.

7 cînd au răsărit păcătoșii ca iarba și s-au ivit toți cei ce lucrează fărădelege, ca să piară în veacul veacului.

Pe acest „s-au ivit”, Achila l-a zis: „au înflorit”. așa încă și Simmah. Și

²¹³ a lucrării trupești

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

zice: Cei fără de minte nu au voit să priceapă că lucrătorii nelegiurii s-au ivit din pământ, și au înflorit asemenea ierbii și, după buna-norocire de acum, vor lua pieirea cea veșnică. Că, chemându-se doriți și fericiți pe sine-și, vor vedea degrabă al loru-și sfârșit cel de trei ori ticălos.

8 Iar Tu prea-înalt ești în veac, Doamne.

9 Că, iată, vrăjmașii Tăi, Doamne, vor pieri, și se vor risipi toți cei ce lucrează fărădelegea.

Că aceia se vor veșteji și se vor strica asemenea ierbii, iar Tu ai stăpînirea asupra tuturor, ca Cel ce ești mai înalt decît toți, și supui sub pedepse pe cei ce sînt ținuți de nebunie.

10 Și se va înălța ca al inorogului cornul meu

Iar noi, cei ce avem a Ta cunoștință, văzînd pierzarea vrăjmașilor Tăi, ne vom făli întru Tine, ca cei ce ne-am izbăvit de înșelăciunea multor dumnezei și, primind arma Crucii ca un „corn” asupra patimilor și a dracilor, ne închinăm Ție, Celui ce ești Dumnezeu cu adevărat. Pentru că aici iarăși l-a adus în mijloc pe inorog, ca, printr-un singur corn, să arate un singur Dumnezeu: că, precum jivina aceea a luat de la fire un corn numai, așa și ucenicii bunei-credințe se închină doar unei Dumnezeiri.

și bătrînețele mele – în untdelemn gras.

Iar Simmah, așa: „învechirea mea, ca un măslin bine înfrunzit.” Că – zice – voi înflori și voi lepăda bătrînețele, asemănîndu-mă cu măslinul cel înflorit. Și, după Cei 70: „Ca de niște untdelemn mă voi îngrășa de dulceață.”

11 Și a privit ochiul meu întru vrăjmașii mei, și întru cei vicleni ce se scoală asupra mea va auzi urechea mea.

Pe acest „a privit”, și Simmah, și Teodotion, și *Evreul* l-a zis: „va privi”, fiindcă cele zise sînt proorocii ale celor ce aveau să fie. Dar, după obicei, Cei 70 le-au tălmăcit ca pe niște făcute, arătînd și în acest chip negrăirea împotrivă și adevărarea proorociei. Că, precum este cu neputință ca cele făcute să nu fie făcute, așa este cu neputință ca proorocia Duhului să rămînă neîmplinită. Deci zice: Voi vedea sfârșitul cel chinuit al celor nedrepti și-i voi auzi pe toți vestindu-l. Și, minunîndu-se de dreptatea pedepsei, desparte așa: „și întru cei vicleni ce se scoală asupra mea”. Aici se cade a pune soroc, apoi a adăuga: „va auzi urechea mea”, adică: Pe mulți voi auzi povestind pieirea celor ce trăiesc întru fărădelege și îmi măiestresc nenumărate rele.

12 Dreptul ca finicul va înflori, și ca cedrul din Liban se va înmulți.

Deci: După ce au înflorit asemenea ierbii, păcătoșii s-au stins degrabă și s-au stricat, iar dreptul va urma desimea, fierbințeala și hrănirea cedrului, și a finicului înălțime și rodire. Și amîndoi acești copaci trăiesc și rămîn prea-mult, avînd trebuință de vreme spre creștere. La fel se întîmplă și cu fapta bună, care răsare cu multă osteneală și cu multă

vreme, dar, după ce se ridică la înălțime, aduce rod copt și prea-dulce, și celui ce o are îi dăruiește destul acoperământ și-l răsădește în casa lui Dumnezeu ca într-un Rai dumnezeiesc. Că aceasta o zice mai descoperit prin cele de aici înainte, grăind:

13 Răsădiți fiind în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru vor înflori.

Și - zice - cei care s-au asemănat unor asemenea copaci au săditor pe Dumnezeu, iar rai - dumnezeiasca Biserică.

14 Încă se vor înmulți întru bătrînețe unse și bine pătimind vor fi,

15 ca să vestească cum că drept este Domnul Dumnezeul nostru, și nu este nedreptate întru Dînsul.

Iar Simmah, așa: „Chiar bătrîni fiind, vor aduce roadă. Grași și bine înfrunziți vor fi, vestind că: Drept este Domnul, Cel ce mă îngrădește pe mine, și nu este nedreptate întru Dînsul.” Că, primind desăvîrșirea făgăduită în viața ce va să fie, mai mult rod și gras îi vor aduce lui Dumnezeu, lăudînd dreapta Lui hotărîre. Pentru că, văzînd arătată atunci iconomia ascunsă acum, se vor minuna de înțelepciunea lui Dumnezeu și-l vor lăuda dreptatea. Că „bătrînețe” a numit desăvîrșirea, cum și noi îl numim desăvîrșit pe cel îmbătrînit, iar nesăvîrșit pe cel tînăr. Deci prin „bătrînețe” a arătat desăvîrșirea ce va să fie, întru care rodul dreptății va rodi mult înmulțit, și dreptatea lui Dumnezeu se va face arătată tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 92

Laudă cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Acest „nescris-deasupra la Evrei” nu este în *Exapla*, nici la Evsevie. Și Psalmul mai-nainte vestește schimbarea oamenilor, că Dumnezeu este neprefăcut și neschimbat, aflîndu-Se de-a pururea tot așa și într-același chip: căci nu împărățește pentru o vreme, iar mai tîrziu nu are împărăția, ci din fire este de-a pururea Împărat. Dar acest lucru nu s-a arătat oamenilor dintotdeauna și, necunoscîndu-L pe Dînsul prea multă vreme, cei mai mulți aduceau idolilor slujba cuvenită lui Dumnezeu. Iar după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, cunoștința de Dumnezeu a strălucit ca o lumină în toată lumea, că „El este lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume”. Deci pentru aceasta zice mintea cea proorocească, mai-nainte văzînd:

Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat.

Că - de vreme ce Patima Lui s-a arătat lucru de întristare celor ce știau rodul care avea să răsără dintr-însa, după cum strigă Proorocul: „Și L-am văzut pe El, și nu avea chip, nici frumusețe, ci chipul îi era ne-cinstit, lipsind mai mult decît al fiilor oamenilor”, iar după Nașterea din Fecioară,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și după Crucea suferită de bună voie și după Înălțarea la ceruri, a slobozit razele cele cuvenite lui Dumnezeu – după cuviință strigă Proorocul: „Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat.” Că nu le-a luat pe cele pe care nu le-a avut, ci le-a arătat pe acelea pe care le avea. Așa zice și către Tatăl Său: „Părinte, proslăvește-Mă cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea”, nu pentru că ar fi fost neslăvit după înomenire, ci ca să se mărturisească acest cuvânt, adică: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit, pe Dînsul ascultați-L!”

Îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins,

Dumnezeiescul Pavel ne-a învățat arătat că Hristos este Puterea lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu. Deci zice că nu de altundeva a primit puterea, pe care mai-nainte nu ar fi avut-o, ci că a folosit a Sa putere asupra războinicilor. Și cuvântul cel proorocesc Îl închipuie pe Dînsul ca pe un împărat care se îmbracă cu într-armare împărătească, și încinge brîu și se luptă împotriva războinicilor. Apoi, arată isprăvile făcute de aici încolo:

că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Zice: A arătat lumea întemeiată, și întărită de adevărul dumnezeieștii cunoștințe de Dumnezeu și izbăvită de înșelăciunea minciunii. Că oamenii nu se mai închină acum unor dumnezei, iar mai tîrziu altora, ci aduc cinstea inchinăciunii adevăratului Dumnezeu.

2 Gata este scaunul Tău de atunci, din veac ești Tu.

Zice: Nu acum ai primit hirotonia împărăției, ci pururea-vecuitoare ai stăpînirea și veșnică împărăția. Și pentru împărăție a zis și în Psalmul 44: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului”; iar neschimbarea și neprefacerea Lui ne-a învățat în Psalmul 101, în care zice: „Tu același ești, și anii Tăi nu se vor împutîna.” Că, deși Te-ai făcut om, nu Te-ai lipsit de dumnezeire, nici nu Te-ai despărțit de Tatăl sau de Preasfîntul Duh, că o Ființă este a Preacuratei Treimi, o Împărăție și o Domnie. Iar Fericitul Pavel a potrivit amîndouă mărturiile acestea la Stăpînul Hristos.

3 Ridicat-au rîurile, Doamne, ridicat-au rîurile glasurile lor, ridica-vor rîurile frecările lor.

„Rîuri” îi numește pe dumnezeieștii Apostoli și pe cei ce au primit propovedania după aceea, că aceștia au adus oamenilor toată adăparea, ca niște rîuri. Așa i-a numit pe dînșii și Fericitul Avacum: „De rîuri se va desface pămîntul”, adică se va despărți și va primi adăparea. Așa a zis și Domnul: „Cel ce crede întru Mine, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui, după cum a zis *Scriptura*.” Deci „rîurile” acestea și-au ridicat glasurile, propovăduind dumnezeieștile dogme în vremea călătoriilor lor. Și „frecări” a numit cărările: că, de vreme ce apele au fire să frece pămîntul supus lor, lucrîndu-și astfel calea, după cuviință frecare a rîurilor a numit călătoria. Că cei ce au crezut întîi propovedania au gătit calea celor

următori și au făcut lor învățătura neostenicioasă și fără de trudă.

4 De glasuri de ape multe, minunate sînt înălțările mării.

Căci – cînd rîurile cele mari intră în mare și opresc năvălirea valurilor asupra nisipurilor, mai mult se umflă valurile din lovirea curgerilor rîurilor – tot așa, și cînd dulcea și buna de băut învățatură a Apostolilor s-a vărsat în marea cea sărată și amară a lumii, s-a făcut furtună și undele s-au ridicat unele peste altele. Aceasta o proorocește și Fericitul Avacum, că – după ce a zis: „De rîuri se va desface pămîntul, vedea-Te-vor pe Tine și se vor chinui noroadele, risipind apele călătoriei” – a adăugat: „Dat-a adîncul glasul său, înălțimea nălucirile sale”. De o asemenea furtună s-a umplut toată cetatea, că al Însuși Domnului este glasul: „N-am venit să aduc pace în lume, ci sabie, ca să despart pe om de vecinul lui, pe fiu de tatăl lui, pe fiică de mumă-sa, pe noră de soacră-sa.” Ci începutul propovedaniei era tulburat, iar acum Stăpînul mării a certat viforul, și ea a stat într-o liniște, și s-au domolit undele ei și s-a făcut alinare mare.

Minunat este întru cele înalte Domnul.

Iar Achila, așa: „Prea-mare este întru înălțime Domnul.” Și foarte cu potrivire a adăugat stihul lîngă cele zise, arătînd vîrtutea Celui ce face acestea: că prea-mare este, și prea-înalt, și Domn și Care are putere nici măsurată cu limba, nici ajunsă de minte. Iar „înălți” numește pe Patriarhii cei mari, și pe Prooroci, și pe Sfinții Apostoli și pe toți cei asemenea acestora.

5 Mărturiile Tale s-au încredințat foarte.

Pe acestea toate, de demult le-ai mai-nainte vestit și mai-nainte le-ai propovăduit prin Sfinții Tăi Prooroci, și adevărul s-a arătat prin mărturia lucrurilor. Bună este încă și adăugirea lui „foarte”, în loc de: Nici cît de puțin nu e cu puțință a vedea minciună întru proorcii, ci toate cele acum văzute s-au mai-nainte grăit cu de-amănuntul.

Casei Tale se cuvîne sfințenie, Doamne, întru lungime de zile.

Iar lucrul mai mare decît orice și mai bun decît toate bunătățile e că desfătarea celor dăruite nu este vremelnică, nici cu oarecare vreme hotărîită, ca slujba ludeilor, ci netrecătoare, și statornică și veșnică, fiindcă acestea sînt potrivite și cuviincioase „casei”, adică Bisericii Tale. Iar dumnezeiescul Pavel a numit „casă a lui Dumnezeu” adunarea credincioșilor, căreia Proorocul a zis că i se cuvîne sfințenia. Deci ni se cuvîne nouă, după sfătuirea apostolească, a ne curăți de toată întinăciunea trupului și a duhului și a săvîrși sfințenia întru frica lui Dumnezeu, ca, făcîndu-ne casă vrednică a lui Dumnezeu, să-L primim înlăuntru nostru pe Locuitorul cel veșnic.

TÎLCUIREA PSALMULUI 93

Psalmul lui David, întru o a patra a sîmbetei. Nescris deasupra la Evrei.

Este arătat că alții au pus scrierea-deasupra, iar nu Proorocul, și nici cei ce l-au tălmăcit pe acesta dintru început. Iar pricina Psalmului este aceasta: mulți din Iudei – și boieri, și împărați – au iubit nelegiuirea, și scoteau hotărîrea judecînd cu nedreptate și îndrăzneau ucideri, vînzînd sîngele celor nevinovați pentru daruri. Pe aceștia i-a prihănit și Fericitul Isaia, zicînd: „Ascultați, domnii Sodomei...”, și iarăși: „Boierii tăi sînt nesupuși, iubind darurile, căutînd răsplătire, nejudecîndu-i pe sârmani și neluînd aminte la judecata văduvelor.” Și nu i-a prihănit numai, ci i-a și sfătuit: „Judecați sârmanului și faceți dreptate văduvei!” Și Fericitul Avacum a făcut această prihănire și, aducîndu-l rugăciune lui Dumnezeu, zicea: „Vei face pe oameni ca pe peștii mării și ca pe niște tîrîtoare ce nu au povățuitor, și cel necredincios mînîncă de tot pe cel drept.” Tot așa prihănește nedreptatea acestora și minunatul Eremia, și încă și ceilalți Prooroci. Mai-nainte vîzîndu-le pe acestea de departe cu ochii proorocești, dumnezeiescul David a scris Psalmul ca oamenii din vremile acelea să dobîndească folosul prin cîntarea de laudă ce se făcea în dumnezeiasca Biserică. Și ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu și pedeapsa celor ce trăiesc întru răutate. Și închipuie Psalmul despre fața celor ce s-au hrănit și s-au crescut întru buna-credință care le-au pătimit pe acestea de la nedreptăți aceia.

Dumnezeul izbîndirilor, Domnul, Dumnezeu izbîndirilor cu îndrăzneală a stătut.

Iar în loc de acest „cu îndrăzneală a stătut”, Achila a zis: „arată-Te”. Așa încă și ceilalți tălmăcitori. Și zice: Te rog pe Tine, Dumnezeu tuturor, și Stăpînul și Cel ce ocîrmuiești zidirea și aduci pedeapsa cea vrednică asupra celor nedrepti, să mă auzi și să-mi primești rugăciunea.

2 Înalță-Te, Cel ce judeci pămîntul, răsplătește răsplătirea celor mîndri!

Arată tuturor înălțimea stăpînirii Tale și surpă sprînceană celor trufași, învățîndu-i prin lucru că Tu ești al lumii Judecător.

3 Pînă cînd păcătoșii, Doamne, pînă cînd păcătoșii se vor făli?

4 Pînă cînd vor spune și vor grăi nedreptate toți cei ce lucrează fărădelege?

Nu se roagă ca cei fără de lege să pătimească pierzare, ci să nu stăpînească, pentru ca stăpînirea să nu le fie îndemn către nedreptate.

5 Pe norodul Tău, Doamne, l-au împilat, și moștenirea Ta au necăjit.

6 Pe văduvă și pe sârman au ucis, și pe nemernic l-au omorît.

Tot felul de nedreptăți se îndrăznesc de dînșii – o Stăpîne! – și pentru stăpînire se trufesc și folosesc cuvinte nedrepte. Iar lucrările lor sînt mai grele decît cuvintele, că cele lipsite de soți și cei ce tînguiesc sarmănia

părinților lor zac înaintea lor ca un vînat gata, iar cei ce din neamuri s-au apropiat la *Legea* lui Dumnezeu și au dorit să petreacă după legile Tale pătinesc de la dînșii junghierea cea nedreaptă. Că pe aceștia i-a numit „nemernici”.

7 Și au zis: Nu va vedea omul, nici va pricepe Dumnezeul lui Iacov!

Zice: Iată întinderea păgînatății, căci le îndrăznesc pe acestea nesocotind că-i privești și că porți grijă de lucrurile omenești. Și nu așa prost este adăugat acest „Dumnezeul lui Iacov”, ci spre creșterea muștrării, că – cunoscînd multă purtare de grijă a lui Dumnezeu împrejurul norodului: cea prin Prooroci, cea prin Preoți, cea în război, cea în vreme de pace – nu se înfricoșează de Dumnezeul tuturor ca de Cel ce îi vede.

De aici înainte, le aduce lor sfătuire și dojenire, nu numai celor ce într-acea vreme boleau cu unele ca acestea, ci și celor ce pînă acum stăpînesc într-acest fel:

8 Înțelegeți dar, cei fără de minte întru norod! Și, cei nebuni, înțelepțiți-vă vreodată!

Deci: O nebuni! – tîrziu cîndva voiți a cunoaște și a vă învăța firea lucrurilor! Că asemenea pînzei de păianjen este starea vieții de acum.

9 Cel ce a zidit urechea au nu aude? Sau Cel ce a zidit ochiul au nu privește?

Foarte cu silogism²¹⁴ a adus lor învățătura, că zice: Cel ce a zidit ochiul din tină și i-a dăruit lui lucrarea cea văzătoare; și, de asemenea, a făcut urechile și le-a dăruit simțirea cea auzitoare, nu vede El, nici nu aude? Oare Ziditorul acestora este lipsit de lucrarea pe care o dăruiește altora?

10 Cel ce pedepsește neamurile nu va muștra?

Zice: Adică supune sub pedepse neamurile – care nu au primit nici *Lege*, nici nu s-au îndulcit de învățătură proorocească – și nu va muștra nelegiuirea voastră?

11 Cel ce învață pe om cunoștința,

și apoi, El a zidit cuvîntătoare²¹⁵ firea oamenilor, iar prin cele ce se văd în zidire și prin cele ce se fac în fiecare zi dă încă mai multă cunoștință.

Domnul, cunoaște gîndurile oamenilor că sînt deșarte.

Nu numai că vede și aude, ci știe încă și gîndurile noastre, cele ce cugetă lucruri mincinoase pentru Pronia Lui.

Așa, dîndu-le acelora tămăduirea potrivită, aduce celor nedreptățiți

²¹⁴ Raționament deductiv compus din trei părți, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premiza majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premiza minoră). Deci: dacă ochiul este pentru vedere, și dacă a fost zidit de Dumnezeu, atunci negreșit că Dumnezeu este înzestrat cu vedere.

²¹⁵ „Rațională”; în elinește, „logos” înseamnă și „cuvînt”, și „rațiune”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

îndestulată mîngîiere, și închipuie cuvintele într-acest chip, ca mai adevărat să o lucreze pe dînsa.

12 Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, și din legea Ta îl vei învăța pe el.

Că mulți s-au obișnuit a-i numi ticăloși pe cei ce îmbrățișează buna-credință și se depărtează de nedreptate. Iar eu îi numesc pe dîșii doriți și fericiți, ca pe unii ce se iscusesc întru învățatură și culeg folosul dumnezeieștii *Legi*.

13 Ca să-l îmblînzești pe el în zilele cele rele,

Că cel ce primește puțină certare în viața aceasta de acum va avea mai blînd divanul²¹⁶ ce va să fie. Că „zi rea” a numit munca cea veșnică.

pînă ce se va săpa păcătosului groapă.

Că cei ce au îmbrățișat nelegiuirea se vor da pedepsei celei necurmate: că, precum celui căzut în groapă adîncă îi este cu neputință a ieși dacă nu-l ajută nimeni, așa este cu neputință a scăpa de munca cea veșnică, de nu ar vrea aceasta dumnezeiasca iubire de oameni.

14 Că nu va lepăda Domnul norodul Său, și moștenirea Sa nu o va părăsi,

„Moștenire” l-a numit nu numai pe Israil, ci mai ales pe norodul cel din neamuri. Că pentru acela a zis Fericitul Moisi: „Și s-a făcut partea Domnului norodul lui Iacov, Israil – funia moștenirii Lui”; iar pe norodul cel nou, pe care Dumnezeu l-a cîștigat din Dumnezeu l-a cîștigat Lui-și prin moartea Sa de bună voie, dumnezeiescul Apostol îl numește „împreună-moștenitor”, că El hotărăște nou așezămînt și parte adevărată pe aceia pe care i-a zidit prin baia celei de-a doua nașteri. Încă și în viața aceasta de acum dumnezeiescul norod va dobîndi cuviincioasa purtare de grijă, ca cel ce s-a făcut moștenire și norod al Lui.

15 pînă ce dreptatea se va întoarce la judecată.

Va dobîndi această purtare de grijă pînă ce se va arăta dreptatea lui Dumnezeu făcînd judecata tuturor oamenilor. Și cuvîntul însemnează înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru și lepădarea Iudeilor. Fiindcă „dreptate” l-a numit pe Însuși Stăpînul Hristos, că El s-a numit și Soare al dreptății, și pentru Dînsul a zis Fericitul Pavel: „S-a dat nouă înțelepciune de la Dumnezeu, dreptate, și sfințenie și izbăvire.” Deci – pomenind purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și zicînd că „Domnul nu va lepăda pe norodul Său și nu va părăsi moștenirea Sa”, dar văzînd lepădarea lor de Dînsul ce avea să fie – a adăugat după cuviință: „pînă cînd dreptatea se va întoarce la judecată.” Că, pînă cînd nu se vor lepăda de arătarea dreptății, tot vor dobîndi purtarea de grijă cea de sus.

Și cei ce se țin de dînsa sînt toți cei dreپți cu inima.

²¹⁶ Judecata lui Dumnezeu, cum am mai zis.

Iar Achila și Teodotion: „și, în urma ei, toți cei drepecți la inimă.” Că mîntuirii acesteia, pe care a numit-o „dreptate”, vor urma cei ce au mintea curată de necredință și gîndesc gînduri drepte. Iar acestor zise se potrivesc și graiurile Domnului: că, văzînd pe Petru și pe Andrei aruncîndu-și năvodul în mare, le-a zis lor: „Veniți după Mine, și vă voi face pe voi pescari de oameni!”; iar celui ce a zis: „Dă-mi voie să mă duc să-l îngrop pe tatăl meu”, Domnul i-a zis: „Lasă pe morți să-și îngroape morții lor, iar tu, venind, urmează-Mi Mie!” Deci pentru Iudei – zice – va face purtare de grijă pînă la lepădarea lor, iar pe cei drepecți la inimă îi va avea următori, urmîndu-l Lui, și ținîndu-se de Dînsul și nicidecum suferind a-L părăsi pe Dînsul.

16 Cine se va scula cu mine asupra celor ce viclenesc, sau cine va sta împreună cu mine împotriva celor ce lucrează fărădelege?

Iar Simmah, mai descoperit: „Cine se va scula pentru mine împotriva celor lucrători de rele, sau cine va sta pentru mine împotriva celor ce lucrează nedreptăți?” De tot ajutorul omenesc – zice – sînt pustiu, dar am marele ajutor care poate a risipi cu lesnire ceata celor împotrivnici. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:

17 De nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin de nu s-ar fi sălășluit în iad sufletul meu.

Că, de nu aș fi dobîndit purtarea de grijă de la Dînsul, m-ar fi dat negreșit la moarte.

18 De am zis: S-a clătit piciorul meu – mila Ta, Doamne, mi-a ajutat mie.

Căci, chemînd a Ta purtare de grijă și învățînd a mea neputință, îndată am dobîndit iubirea Ta de oameni.

19 După mulțimea durerilor mele în inima mea au veselit sufletul meu mîngîierile Tale.

Și deopotrivă cu durerile am primit mîngîierea de la bunătatea Ta. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră.” Și iarăși: „Întru toate necăjindu-ne, dar nu strîmtorîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părăsiți; lepădați, dar nu pieriți.”

20 Să nu fie împreună cu Tine scaunul fărădelegii, cel ce zidește osteneală peste poruncă!

Iar Simmah, mai descoperit: „Au doar se va împreuna cu Tine scaunul nedreptății, cel ce închipuie ticăloșie împotriva poruncii?” Nu vei suferi – zice – să Te împărtășești de nedreptate cu cei ce judecă fărădelegea, care scot hotărîre împotrivică celor hotărîte de Tine și trag asupra lor-și ticăloșia ce răsare de aici. Că „scaun al nedreptății și al neleguirii” i-a numit pe judecătorii cei nedrepecți, care drept roadă a nedreptății seceră osteneală și ticăloșie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

21 Vîna-vor asupra sufletului dreptului, și sînge nevinovat vor osîndi.

Că lucrul nelegiuirilor acestor judecători este să folosească toată măiestria asupra dreptilor și să hotărască asupra celor nevinovați și fără prihană moarte și celelalte pedepse, adică: înfricoșări, și surghiuniri și cele asemenea acestora.

22 Și S-a făcut mie Domnul spre scăpare, și Dumnezeuul meu - spre ajutorul nădejzii mele.

Iar eu am dobîndit purtarea de grijă de la Stăpînul, și pe Dînsul L-am avut cetate tare.

23 Și le va răsplăti lor Domnul fărădelegea lor, și după răutatea lor îi va pierde pe dînșii Domnul Dumnezeu.

Iar aceia își vor culege roadele ostenețelor lor și vor primi simbriile vrednice răutății lor. Acestea s-au scris nu numai acelor, ci și tuturor oamenilor, că Dumnezeu, purtînd de grijă pentru toți, le aduce potrivită tămăduire tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 94

Lauda cîntării lui David, nescrisă deasupra la Evrei.

Iosia²¹⁷, împăratul Iudeilor, a fost foarte bine-credincios. Acesta, după ce a văzut că cea mai mare parte a norodului a îmbrățișat slujba idolilor, a poruncit ca toți preoții idolilor să se junghie, și capiștile lor să se surpe din temelii. Și, săpînd mormintele preoților idolești, a ars de tot și oasele acestora, împreună cu capiștile dracilor. Apoi, aducînd tot norodul, l-a dojenit să se pocăiască, și pe Dumnezeu să-L milostivească, și în acest chip să scape de desăvîrșita pierzare ce se îngrozise asupra lui, că Olda Proorocești proorocise la tot norodul grele și cumplite pedepse. Deci, mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu ochii cei proorocești, Fericitul David a scris Psalmul spre folosul acelor și spre învățătura tuturor oamenilor. Și s-a închipuit Psalmul despre fața lui Iosia și a preoților lui Dumnezeu.

Veniți să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!

Înainte-cuvîntarea este a celor ce dănuiau și se bucurau pentru izbăvirea de păgînatate. Și zice: Cu toții să trimitem cîntarea de biruință sus, lui Dumnezeu. Că strigarea este glasul celor ce biruiesc. Și, biruind ceata bine-credincioșilor pe a celor rău-credincioși, după cuviință aduce

²¹⁷ Pentru Iosia și cele povestite mai departe despre el de Fericitul Teororit, vezi *Cartea a patra a Împăraților*, capitolele 22, 23, și *Cartea a doua a Cronicilor*, capitolele 34, 35,

lui Dumnezeu cîntarea de biruință. „Și mai vîrtos face aceasta ceata Apostolilor și a Mucenicilor. Și, într-alt fel. toți cei ca dînșii ar fi putut să înțeleagă că și lor li s-a zis acest «Veniți să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!», Celui ce a săvîrșit mîntuirea noastră prin Patimile Sale ca să ne învrednicească nepătimirii pe noi, pe toți, Celui ce a voit a Se pogorî pînă la iad ca să ne suie pe noi la ceruri.”

2 Să întîmpinăm fața Lui întru mărturisire, și în Psalmi să strigăm Lui.

Zice: Mai-nainte de vremea pedepsei să ne pocăim, și mai-nainte de a se scoate hotărîrea asupra noastră să-L împlînzim pe Stăpînul și să-l aducem cuviincioasa cîntare de laudă.

Apoi, ne învață biruința lui Dumnezeu și biruirea idolilor:

3 Că Dumnezeu este mare Domn și Împărat mare peste tot pămîntul;

Că negrăită este puterea Stăpînului nostru: Acesta este Dumnezeu adevărat, Acesta are stăpînirea asupra tuturor și mustră mincinoasa numire a celor ce se numesc (dar nu sînt) dumnezei. Apoi, pe cît e cu putință firii omenești, arată semnele dumnezeieștii puteri:

4 că în mîna Lui sînt marginile pămîntului, și înălțările munților ale Lui sînt;

5 că a Lui este marea și El a făcut-o pe dînsa, și uscatul mîinile Lui l-au zidit.

Al tuturor este Făcător, al tuturor Stăpîn, El pe toate le chivernisește, în mîna Lui cuprinde zidirea. El a zidit cu cuvîntul ființa cea umedă și uscatul, ale Lui sînt și vîrfurile munților, chiar dacă dracii ar îndupleca de nenumărate ori pe oamenii cei fără de minte să le zidească acolo capiști²¹⁸.

6 Veniți să ne închinăm, și să cădem la Dînsul și să plîngem înaintea Domnului, Celui ce ne-a făcut pe noi!

Deci să alergăm împreună cu osîrdie, și să-l aducem Lui cinste și închinăciune cuviincioasă și, tînguindu-ne și lăcrimînd, să cerem milă, că El este Făcătorul nostru și Stăpînul. Și istoria ne învață lacrimile losiei și ale norodului, pe care le-au vărsat după citirea *Legii*²¹⁹.

7 Că El este Dumnezeul nostru, și noi – norodul pășunii Lui și oile mîinii Lui.

Din fire El este stăpîn al nostru și cu covîrșire este Dumnezeu al nostru, că ne numește „norod al Său” și face purtare de grijă de noi ca pentru niște oi ale Sale. Încă și Însuși Domnul zice, după înomenirea Sa cea necuprinsă: „Oile Mele glasul Meu îl aud.” Și iarăși: „Eu sînt Păstorul cel bun, și sufletul Meu îmi pun pentru oi”, și celelalte. Apoi, de aici

²¹⁸ E vorba de capiștile de pe înălțimi, așa-zisele „sanctuale”, pe care losia și alți împărați bine-credincioși s-au străduit să le nimicească.

²¹⁹ Împăratul a plîns și și-a sfîșiat hainele fiindcă *Legea* fusese uitată de mult și mînia lui Dumnezeu era asupra lor (vezi *Cartea a doua a Cronicilor* 34:18,19).

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

îngrozește cu pedeapsă pe cei ce nu se pleacă și nu cred, înfricoșându-i cu pomenirea părinților și, prin prihănirea aceea, neguțătorind folosul.

8 Astăzi glasul Lui de ați auzi: Să nu vă învîrtoșați inimile voastre întru întărire,

Fiindcă, pentru a Sa iubire de oameni, Stăpînul a trecut cu vederea păgînatatea voastră mai dinainte, acum dar, cînd vă sfătuiește și vă aduce mîntuitoarea învățătură, ascultați-L pe Dînsul și nu urmați nestatornica și împotrivoarea socoteală a părinților voștri. Că „întărire” a numit împotriva-grăirea ce s-a făcut de multe ori în pustie. Așa a zis și întru alt Psalm: „De cîte ori L-au amărît pe El în pustie, mîniatu-L-au pe Dînsul în pămînt fără de apă.” Și a arătat și socoteala lor cea de sine-și aleasă, că nu așa prost a zis „să nu vă învîrtoșați”, ci: „Să nu învîrtoșați inimile voastre”, învățîndu-i că sînt ziditori ai unei inimi ca aceasta. Apoi, pomenește mai descoperit nesupunerea părinților:

precum în ziua ispitirii în pustie, unde M-au ispitit părinții voștri, ispititu-M-au și au văzut lucrurile Mele.

9 Patruzeci de ani

Că – de vreme ce n-au voit a intra în pămîntul făgăduit, ci, cuprinși de frică și temere necuvîntătoare, au grăit împotriva lui Dumnezeu celui ce le poruncește, zicînd cum că vor fi uciși, iar copiii lor robiți – i-a făcut să petreacă în pustie vreme de 40 de ani, pînă ce s-au cheltuit, adică au murit.

am urît neamul acela, și am zis: Pururea rătăcesc cu inima!

Iar Achila și Simmah, în loc de „am urît”, au pus: „neplăcut Mi s-a făcut”. Pentru aceasta – zice – am urît neamul acesta, văzînd ușurătatea și spulberarea minții lor.

10 Și ei n-au cunoscut căile Mele, că M-am jurat întru mînia Mea: Nu vor intra întru încetarea Mea!

Dar cei ce n-au voit a lua aminte la îngrozirile cele întărite cu jurămînt n-au vrut nici să dezlege îngrozirea prin căință, și de aceea n-au dobîndit pămîntul făgăduit părinților lor, că pămîntul acela l-a numit „încetarea” Lui, ori, după ceilalți talmăcitori, „odihna”. Că – de vreme ce, călătorind în pustie, făceau dese mutări, Cortul întru care socoteau că locuiește Dumnezeu povățuind înainte, iar în pămîntul făgăduinței au încetat din călătorie și Cortul s-a așezat în locurile afierosite lui – după cuviință a numit pămîntul făgăduinței „încetare”. Iar „căi ale lui Dumnezeu” a numit iconomiile.

TÎLCUIREA PSALMULUI 95

*Cîntarea lui David, cînd se zidise casa după robie.
Nescrisă deasupra la Evrei.*

Nici Fericitul David n-a scris această scriere-deasupra, nici cei ce

au tălmăcit proorocia dintru început, ci, după cum se pare, altul oarecare a pus-o, văzînd înțelegerea cea de deasupra²²⁰ a Psalmului. Căci, într-adevăr, înțelegerea pe deasupra a slovei se potrivește și celor ce se întorseseră din Babilon și zidiseră dumnezeiasca Biserică, fiindcă întru dînșii s-a zugrăvit umbrat mîntuirea tuturor oamenilor. Însă proorocia mai-nainte vestește cea dintîi și cea de a doua arătare a lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, și Judecata ce va să fie și mîntuirea ce s-a dat neamurilor.

Cîntați Domnului cîntare nouă,

Că, pentru lucruri noi, este trebuință și de noi cîntări de laudă.

cîntați Domnului, tot pămîntul!

Cum se potrivesc acestea ludeilor, căroră li se da război de la toți oamenii? Că cei ce au văzut slobozenia lor nu s-au bucurat, ci, dimpotrivă, s-au îngreuiat și s-au ispitit a-i împresura cu multe feluri de rele, iar proorocescul cuvînt cheamă pe toată lumea spre dănuire.

2 Cîntați Domnului, bine-cîntați numele Lui, binevestiți din zi în zi mîntuirea Lui!

Zice: În fiecare zi vestiți facerea Lui de bine. Apoi, învață și cui se cuvine a aduce vestirea:

3 Vestiți întru neamuri mărirea Lui, întru toate noroadele minunile Lui!

Îndulcească-se tot neamul oamenilor de învățătura aceasta și să învețe dumnezeieștile faceri de minuni.

4 Că mare este Domnul și laudat foarte. Înfricoșat este mai presus decît toți dumnezeii.

Că Domnul tuturor are negrăită mărime, și a arătat puterea Sa asupra dumnezeilor mincinoși, vădind înșelăciunea lor. Și a arătat acest lucru prin cele adăugate:

5 Că toți dumnezeii neamurilor sînt draci, iar Domnul cerurile a făcut.

Pentru Dînsul zice și Fericitul Pavel: „De-ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuși Domnul slavei.” Că cei ce se numeau „dumnezei” s-au arătat draci răi, iar Dumnezeuul nostru S-a arătat făcător al cerurilor: căci, în vremea Patimii Lui celei de voie, nu numai că soarele s-a întunecat, și pietrele s-au despîcat și catapetasma Bisericii s-a sfîșiat, ci și Puterile cerurilor s-au clătinat. Și, în scurt să zic, toate acestea îngrozeau cu desființarea, văzînd pe Cel ce poartă toate spînzurat pe Cruce.

6 Mărturisire și frumusețe – înaintea Lui; sfințenie și mare cuviință – întru sfințirea Lui.

²²⁰ înțelesul literei

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că și după ce a luat asupra-Și firea omenească și S-a arătat oamenilor prin aceasta sloboade strălucirile mării Sale cuviințe și pe toți îi trage spre închinăciune. Că „sfințenie a Lui” a numit Biserica pe care a luat-o asupra-Și. Iar „frumusețea” a pomenit-o și în Psalmul 44, când a zis: „... frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor.”

7 Aduceți Domnului strămoșiile neamurilor, aduceți Domnului mărire și cinste!

8 Aduceți Domnului mărire numelui Lui!

Deci: Alergați, toți oamenii, către Stăpînul ce voiește să vă mîntuiască și Lui aduceți închinăciunea cea cuviincioasă. Și, nevăzîndu-L pe Făcătorul de bine cu ochii trupului, numelui Lui aduceți cîntarea de laudă!

Ridicați jertfe și intrați în curțile Lui!

9 Închinați-vă Domnului în curtea cea sfîntă a Lui!

„Jertfe” le numește pe cele cuvîntătoare, pe care le vedem aducîndu-se și jertfindu-se totdeauna de preoți. Iar prin mulțimea „curților” însemnează bisericile. Și, dealtfel, nu a poruncit aceasta ludeilor, ca cineva să creadă că e vorba de jertfele *Legii* celei vechi, ci „strămoșiiilor neamurilor”, care aduc în biserici jertfele *Noului Așezămînt*. Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru acestea și prin alt Prooroc, vorbind către ludei: „Nu este voia Mea întru voi și jertfă nu voi primi din mîinile voastre. Că, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru neamuri, și în tot locul se aduce numelui Meu tămîie și jertfă curată.”

Să se clatine de fața Lui tot pămîntul!

Iar Achila: „Chinuiți de naștere de la fața Lui, tot pămîntul!” Așa încă și Simmah. Și se aseamănă acestea cu cele zise de Proorocul Isaia: „Pentru frica Ta, Doamne, în pîntece am luat, și am chinuit și am născut duhul mîntuirii Tale, pe care l-am făcut pe pămînt.” Deci și aici proorocescul cuvînt poruncește neamurilor ce au primit mîntuitoarele semințe să chinuiască, și să nască buna-credință, să se clatine din starea mai dintîi, și să se proptească și să se înfigă întru dumnezeieștile legi.

10 Spuneți întru neamuri că Domnul S-a împărățit, pentru că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Deci: Propovăduiți împărăția Dumnezeului tuturor, Care a schimbat lumea cea rătăcită și a arătat-o întemeiată pe ceea ce se purta ici și colo. Așa zice încă și Simmah: „Domnul S-a împărățit, și a întemeiat lumea nestrămutată.” Deci se vedește că împărăția lui Dumnezeu e veșnică, dar atunci s-a arătat, prin schimbarea lucrurilor.

Judeca-va noroade cu îndreptare.

Fiindcă L-a arătat Împărat pe Dumnezeu, după cuviință pomenește și Judecata, înalt-propovăduind îndreptarea acesteia și dreptatea.

11 Veselească-se cerurile și să se bucure pămîntul,

Zice: Cu oamenii, împărtășească-se toată zidirea de veselie, cele cerești și cele pămîntești să se sature de dulceață! Că, dacă Îngerii se bucură pentru un păcătos ce se pocăiește, cu adevărat au mai mare veselie pentru schimbarea tuturor oamenilor.

clătească-se marea și plinirea ei!

Iar Teodotion și Simmah, așa: „Răsuna-va marea împreună cu plinirea ei.” Că toată viața oamenilor, care seamănă cu furtuna mării, va primi răsunarea dumnezeieștilor propovedanii. Totodată proorocește și sculările celor necredincioși asupra propovăduitorilor adevărului, după cum am arătat și întru alți Psalmi.

12 Bucura-se-vor cîmpii și toate cele dintru dînșii,

Iar Simmah, așa: „Făli-se-va țarina și toate cele dintru dînșii.” Tîlcuind pilda neghinelor, și Domnul a numit lumea „țarină”. Deci zice că toate se vor umple de bucurie și de inimă bună.

atunci se vor bucura toate lemnele pădurii

Iar Achila: „Atunci vor lauda toate lemnele pădurii.” Acelea cu covîrșire vor aduce lauda lui Dumnezeu, că dintru dînșele este lemnul cel mîntuitor pe care s-a pironit trupul Mîntuitorului, prin care a odrăslit oamenilor cele bune. Însă ni se cuvine a ști că cuvîntul cel proorocesc a folosit aici o prosopopie²²¹ (adică facere de față), că nici cerul, nici pămîntul, nici marea, nici cîmpii, nici lemnele nu sînt cuvîntătoare și însuflețite, ci oamenii ce sînt întru acestea aduc lui Dumnezeu cîntarea de laudă. Pentru că marea o locuiesc ostrovenii, pămîntul – pămîntenii, cerul – Îngerii, iar cei ce văd pădurile izbăvite de slujba idolilor îi aduc lauda lui Dumnezeu. Tot așa, învățîndu-i călătoria fiilor lui Israil din Egipt, Proorocul s-a folosit iarăși de o prosopopie: „Marea a văzut, și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi, munții au săltat ca berbecii, și dealurile ca mieii oilor.”

13 de fața Domnului, că vine, că vine să judece pămîntul.

Și bine a pus amîndouă graiurile: „că vine” și „că vine”, că arătarea cea dintîi a dat oamenilor dumnezeiasca cunoștință, iar cea de a doua va face judecată și deslușire lucrurilor.

Judeca-va lumea întru dreptate și noroadele întru adevărul Său.

Că atunci – zice – va face dreapta judecată, nemaifolosind îndelunga-răbdare dintîi, ci cerînd adevărul lucrurilor și scoțînd dreaptă hotărîre asupra tuturor.

²²¹ „Personificare”, de la elinescul „prosopon” – „față”.

TÎLCUIREA PSALMULUI 96

Psalmul lui David, cînd s-a așezat pămîntul lui. Nescris deasupra la Evrei.

Însuși cel ce a pus această scriere-deasupra a mărturisit că nu a aflat-o pe dînsa la Evrei, ci că el a pus-o. Ca urmare, aceasta nu e proorocească, fiindcă nu se potrivește minții Psalmului, că Proorocul vorbește de așezarea a tot pămîntul, iar nu doar a celui iudaicesc. Se poate ca prin „pămînt al Proorocului” cel ce a pus scrierea-deasupra să înțeleagă și el lumea întregă, fiindcă toți oamenii s-au folosit de viersuirea acestuia, dar Psalmul mai-nainte vestește cea dintîi și cea de a doua arătare a lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, și cunoștința de Dumnezeu a neamurilor și judecata ce va să fie.

Domnul S-a împărățit, să se bucure pămîntul, veselească-se ostroave multe!

Prin acestea, mai-nainte grăiește cea dintîi arătare a Mîntuitorului, pentru care i-a ridicat spre dănțuire și veselie atît pe cei de uscat, cît și pe ostroveni, că și unii, și alții se bucură mîngîindu-se cu nădejdea celor ce aveau să fie. Și a zis că „va împărăți” Domnul nu pentru că atunci ar fi primit El împărăția, ci pentru că atunci a arătat-o oamenilor. Și, ca să nu grăim tot aceleași, rugăm pe cei ce voiesc a învăța să citească aceasta mai cu de-amănuntul întru cele tîlcuite de noi.

2 Nor și negură – împrejurul Lui, dreptatea și judecata sînt îndreptarea scaunului Lui.

Prin „negură” și prin „nor”, a învățat nevederea dumnezeieștii Firi: că, precum nu poate fi văzut cel ce e acoperit cu nor și cu negură, așa e cu totul cu neputință a vedea Firea cea nevăzută. Însă proorocia aduce aminte că Dumnezeu-Cuvîntul este Cel ce S-a arătat în muntele Sinaiului prin nor și prin negură. Și ne învață că, deși nu este cu putință a vedea dumnezeiasca Fire, totuși putem vedea puterea Acesteia prin lucrarea ei: că i-a învățat pe oameni dreptatea, și pe cei ce le lucrează pe toate fără de socoteală i-a deprins să petreacă cu judecată dreaptă. Pe acestea le-au săvîrșit „scaunul” și „împărăția” Lui.

3 Foc înaintea Lui se va aprinde și va arde împrejur pe vrăjmașii Lui.

Acestea sînt proorociile celei de-a doua arătări. Pe acestea le-a văzut și dumnezeiescul Daniil: „Scaunul Lui - zice - pară de foc, roatele lui - foc arzător, rîu de foc curgînd trăgea pe dinaintea lui. Mii de mii îi slujeau Lui și miriade de miriade stăteau înaintea Lui. Divanul s-a așezat și cărțile s-au deschis.”

4 Strălucit-au fulgerele Lui lumii;

Două sînt lucrările focului: că are nu numai arderea, ci și luminarea; și pe aceasta din urmă o dobîndește ceata Sfinților, iar pe cealaltă cei ce au trăit întru fărădelege. Și Însuși Stăpînul a asemănat venirea Sa cu fulgerul,

și a zis așa: „Precum fulgerul iese de la răsărituri și se arată pînă la apusuri, așa va fi și venirea Fiului Omului.”

văzut-a și s-a clătuit pămîntul.

Că cine nu se teme de acel înfricoșat divan?

5 Munții ca ceara s-au topit de la fața Domnului, de la fața Domnului a tot pămîntul.

Că nu numai cei stăpîniți, ci și înșiși silnicii²²² și împărații se vor topi de frică, precum ceara cînd se învecinează cu focul. Că, cu cît li s-a încredințat iconomia mai multor lucruri, cu atîta se supun sub mai multe vămi; și, cu cît mai multă este datoria, cu atît mai mare e și temerea.

6 Vestit-au cerurile dreptatea Lui și au văzut toate noroadele slava Lui.

Acest lucru s-a și făcut, și se va mai face. Căci, cînd S-a născut Stăpînul Hristos, ceată de Îngeri, arătîndu-se, l-a adus laudă lui Dumnezeu pentru mîntuirea oamenilor și, lăudîndu-L, strigau: „Mărire – întru cele prea-înalte lui Dumnezeu, și pe pămînt – pace, întru oameni – bunăvoință!” Deci „ceruri” a numit Puterile cerești, precum de multe ori îi numește „pămînt” pe cei ce locuiesc pe pămînt. Iar prin a lor-și schimbare, încă și noroadele de prin lume au văzut puterea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, însă a doua venire îi va învăța arătat pe toți oamenii împărăția Stăpînului, și toți vom auzi atunci cîntarea de laudă a Îngerilor.

7 Să se rușineze toți cei ce se închină celor scobiți, cei ce se fălesc întru idolii lor!

Deci, răsărind Lumina cea adevărată, să se dea în laturi întunericul și să se ascundă cei ce slujesc rătăcirii, să se acopere cei ce se închină idolilor!

Închinați-vă Lui, toți Îngerii Lui!

Iar Fericitul Pavel a potrivit și proorocia aceasta Mîntuitorului, și zice așa întru epistolia lui către Evrei și iarăși cînd îl propovăduiește în lume pe Cel întîi-născut: „Să se închine Lui toți Îngerii lui Dumnezeu!” Și în bună și potrivită vreme a pus Proorocul acest stih: că, arătîndu-i pe închinătorii idolilor acoperiți de rușine, arată și zecile de mii nenumărate ale Îngerilor închinîndu-se Dumnezeului nostru.

8 Auzit-a, și s-a veselit Sionul și s-au bucurat fiicele Iudeii pentru judecățile Tale, Doamne.

„Sion” numește și aici petrecerea cea bine-credincioasă, iar „fiice ale Iudeii” – bisericile de prin lume, că din Iudei își trăgeau neamul Apostolii Mîntuitorului, care le-au sădit și le-au născut pe acestea. Iar martor este dumnezeiescul Pavel, trimițînd epistolă Corintenilor și grăind arătat că:

²²² cei puternici, stăpînitorii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„Întru Hristos Iisus, prin *Evanghelie*, v-am născut eu pe voi.” Deci – de vreme ce Biserica Mîntuitorului este și una, că întru un trup sînt toți credincioșii, și încă iarăși multe, că multe sînt mădulele trupului – prin „Sion” a numit adunarea cea de obște a credincioșilor, iar prin „fiicele ludeii” – adunările celor ce au crezut, cele de prin cetăți, cele de prin orașe, de prin țarini și cele de prin sate. Și zice că și unii, și alții s-au umplut de veselie pentru dreptele judecăți ale Judecătorului.

9 Că Tu, Domnul cel Preaînalt, peste tot pămîntul foarte Te-ai prea-înălțat, mai presus de toți dumnezeii.

Și toți se bucură și se veselesc primind cunoștința adevăratului Dumnezeu și Împăratului și văzînd muștrarea celor ce nu sînt dumnezei: că deșertăciunea aceloră s-a muștrat, iar a Ta înălțime s-a arătat. Dar, de vreme ce nu avem noi trebuință doar de credință, ci și de fapte bune, Proorocul e silit a aduce și sfătuirea aceasta:

10 Cei ce iubiți pe Domnul, urîți răutatea!

Dacă vă place ce e bun, îngrețoșați-vă de cel împotrivic, că „ce împărtășire are lumina cu întunericul?” Iar prin ura către „răutate” a oprit toate felurile răutății.

Păzește Domnul sufletul cuvioșilor Săi, din mîna păcătosului va izbăvi pe dînșii.

Întorcîndu-vă de la răutate și grijindu-vă de petrecerea cea bună și dreaptă, veți avea purtător de grijă și păzitor pe Domnul tuturor și vă veți face mai înalți decît vrăjmașii ce se scoală asupra voastră.

11 Lumină a răsărit dreptului, și celor drepti cu inima – veselie.

Că nu toți oamenii au voit să dobîndească lumină, nici toți au primit veselia cea din credință: că Soarele Dreptății Și-a trimis tuturor razele mîntuirii, dar sînt și din cei ce au mijit cu ochii și n-au voit a vedea lumina.

12 Veseliți-vă, dreptilor, întru Domnul, și mărturișiți pomenirea sfințeniei Lui!

Deci, toți cei ce ați dobîndit lumina și ați îmbrățișat soarta faptei bune, bucurați-vă și lăudați-L pe Dumnezeu, povestind mulțimea facerilor de bine. Că „mărturisire” a numit aici mulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 97

Psalmul lui David.

Și Psalmul acesta are aceeași înțelegere, că mai-nainte vestește amîndouă arătările Mîntuitorului. Însă mai multe povestește pentru cea dintîi.

Cîntați Domnului cîntare nouă,

Fiindcă propovăduiește schimbarea lucrurilor celor vechi și mai-nainte vestește oarecare petrecere nouă, după cuviință poruncește să aducă lui Dumnezeu și cîntare nouă.

că lucruri minunate a făcut Domnul!

Că cele făcute de Dumnezeu tuturor sînt peste fire și prea-slăvite.

Mîntuitu-l-a pe el dreapta Lui și brațul cel sfînt al Lui.

De multe ori am zis că „mînă” numește lucrarea, iar „dreaptă” – lucrarea cea bună. Și zice că mîntuirea oamenilor este lucrarea puterii Lui. Și, avînd nemăsurată iubire de oameni, socotește viața oamenilor al Său cîștig, pentru că, slobozindu-i pe dînșii de înșelăciunea idolilor și arătîndu-le înălțimea împărăției Sale, i-a împărțășit de mîntuire. Și a arătat mai descoperit acest lucru prin cele adăugate:

2 Cunoscută a făcut Domnul mîntuirea Sa, înaintea neamurilor a descoperit dreptatea Sa.

Tuturor oamenilor a adus apele cele mîntuitoare și a arătat împărăția Sa cea dreaptă neamurilor.

3 Pomenit-a mila Sa lui Iacov, și adevărul Său casei lui Israil. Văzut-au toate marginile pămîntului mîntuirea Dumnezeului nostru.

Foarte se aseamănă acestea cu proorociile Proorocului Isaia: că, prin acela, Dumnezeu tuturor a zis către Stăpînul Hristos: „Datu-Te-am pe Tine spre așezămînt neamului și spre lumină limbilor, ca să fi Tu spre mîntuire pînă la marginea pămîntului.” Că – de vreme ce Dumnezeu tuturor le-a făgăduit minunaților Patriarhi: lui Avraam, și lui Isaac, și lui Iacov și dumnezeiescului David, că din sămînța lor Îl va ridica după trup pe Hristos și că va dărui mîntuire printr-Însul tuturor oamenilor – a numit „așezămînt” făgăduința făcută către părinți. (Iar ceilalți talmăcitori au zis așezămîntului „tocmeală”.) Iar „neam” al Lui, l-a numit pe Israil, fiindcă din Iudei este Hristos după trup, după cum zice Apostolul: „Deci Te-am dat pe Tine spre așezămînt al neamului, ca să împlinești tocmelele și făgăduințele făcute către Iudei.” Iar „spre lumină” – nu încă Iudeilor, ci neamurilor, că acestea au dobîndit mîntuirea prin credință, fiindcă l-au mărturisit și Îl mărturisesc pe El Dumnezeu din Dumnezeu, iar Iudeii au iubit întunericul necredinței. Aceasta a zis aici și Fericitul David: „Pomenit-a mila Sa lui Iacov, și adevărul Său casei lui Israil”, pentru că a împlinit făgăduințele făcute către aceia. Pentru aceea, „toate marginile pămîntului văzut-au mîntuirea Dumnezeului nostru”, că nu numai Iudeilor, ci tuturor oamenilor le-a răsărit lumina adevărului.

4 Strigați Domnului, tot pămîntul, cîntați, și vă bucurați și cîntați!

Deci, de vreme ce toți v-ați slobozit de amara tiranie a diavolului, aduceți lauda de biruință lui Dumnezeu, Celui ce v-a mîntuit! Și, fiindcă strigarea este glasul celor ce biruiesc, împlinim ceea ce ni s-a poruncit, că

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ne-am obișnuit a aduce lui Dumnezeu lauda aceasta în vremea cea de taină, strigînd și cîntînd, cîntînd și lăudîndu-L și cu toată inima bună dăntuind.

5 Cîntați Domnului în alăută și cu glas de Psalm.

Și este cu putință a vedea legea aceasta împlinindu-se totdeauna în biserici, pentru că întru duhovniceasca alăută cîntăm dumnezeiasca laudă. Încă și din trupurile noastre facem alăute cuvîntătoare: și folosim dinții în loc de strune și buzele în loc de aramă, iar limba, pornindu-se mai iute decît orice arcuș, săvîrșește glasul cel tocmit al măsurilor cîntecului, iar pe limbă o pornește mintea, făcînd mutarea și schimbarea acesteia ca un cîntăreț cu știință. Alăuta aceasta este mai dulce și mai plăcută lui Dumnezeu decît cea neînsuflețită, și martor este însuși Dumnezeu, strigînd către ludei prin Proorocul: „Depărtează-ți de la Mine răsunarea cîntărilor tale, căci glasul organului tău nu-l voi auzi!”

6 Cu trîmbițe ferecate și cu glas de trîmbiță de corn

Dumnezeiasca *Scriptură* numește de multe ori „trîmbiță” strigarea. Așa, Domnul zice întru *Sfințitele Evanghelii*: „Cînd faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, precum fac fățarnicii”, în loc de: Să nu o propovăduiești, nici să o faci arătată tuturor, ca să nu vatămi rodul iubirii de oameni prin mărirea deșartă. Deci „trîmbiță” numește aici învățătura prin care ne învățăm facerile de bine către noi și deprindem legile aducătoare de folos.

Și „trîmbițe ferecate” le zice pe cele de aramă, iar „de corn” – pe cele făcute din coarne de dobitoace. Și pe acestea le foloseau ludeii, căci ei urmau umbra obiceiurilor noastre: adică – precum aceia jertfeau mielul cel necuvîntător, iar noi pe Cel mîntuitor, pe Dumnezeu cel din Dumnezeu, pe Cel ce ridică păcatul lumii – tot așa, aceia foloseau trîmbițele cele neînsuflețite, iar noi pe cele însuflețite și cuvîntătoare. Deci trîmbițe ale noastre sînt dumnezeieștii Apostoli, și dumnezeieștii Prooroci și cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc după aceia.

strigați înaintea Împăratului, Domnului!

Aduceți lauda de biruință Împăratului și Stăpînului tuturor!

7 Clătească-se marea și plinirea ei, lumea și toți cei ce locuiesc într-însa!

Iar Simmah, așa: „Să răsunе marea împreună cu plinirea ei, lumea și toți cei ce o locuiesc pe dînsa!” Și sfîrșitul proorociei se poate vedea cu covîrșire în cetățile cu mulți oameni, că mulțimea noroadelor celor binecredincioase din biserici se aseamănă mării ce se învăluiește; la fel este încă și glasul celor ce cîntă. Iar după Cei 70, proorocescul cuvînt a arătat pornirea și schimbarea celor ce locuiesc marea și pămîntul, că se clatină cel ce se pornește, și se pornește cel ce se schimbă și se strămută.

8 Rîurile vor bate din palme deodată,

„Rîuri” i-a numit pe cei ce au dobîndit darul dăscălesc, care revarsă

dumnezeieștile ape ca niște râuri. Și a zis că bat din palme și îl laudă pe Dumnezeu fiindcă bătaia în palme este și ea a celor ce biruiesc.

9 munții se vor bucura de fața Domnului, că vine, că vine să judece pământul!

„Munți” i-a numit aici pe cei ce au cugetul înalt, peste care s-a zidit cetatea lui Dumnezeu, că zice: „Nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd”; și: „Temeliile Lui – în munții cei sfinți.” Aceștia a zis că se bucură și se veselesc, învățîndu-se arătarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru: că, așteptînd răsplătirile ostnelilor, se bucură, știind dreptatea Judecătorului.

Judeca-va lumea întru dreptate, și noroadele cu îndreptare.

Că arătarea cea dintîi avea multă milă, iar cea de a doua va avea dreptatea, că zice Apostolul: „Toți vom sta înaintea judecății lui Hristos, ca să-și ia fiecare cele ce a făcut prin trup, după acelea pe care le-a lucrat, ori bine, ori rău.” Încă și Proorocul a zis aceasta: „O dată a grăit Dumnezeu, acestea două am auzit: că stăpînirea este a lui Dumnezeu și că a Ta, Doamne, este mila, că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 98

Psalmul lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta proorocește întoarcerea ludeilor din Babilon, dar mai-nainte vestește și arătarea Mîntuitorului nostru și necredința ludeilor.

Domnul S-a împărățit, să se minie noroadele!

Și ludeii, și Elinii înnebunesc și turbează auzind de Împărăția Stăpînului Hristos. Încă și cînd au dobîndit ludeii slobozenia, crăpau toți megieșii de prin laturile de aproape, văzînd prea-slăvita lor întoarcere, care arăta puterea Celui închinat de dînșii.

Cel ce șezi pe Heruvimi, clătească-se pământul!

Zice: Acesta pe Care îl propovăduim e Dumnezeu și Domn al Puterilor celor de sus. Iar pe acest „Cel ce șezi”, l-a zis vorbind ca despre oameni, căci de care ședere are trebuință Firea cea fără de trup, cea necuprinsă și nescrisă împrejur, Care ține ocolul pământului și pe cei ce locuiesc pe dînsul ca niște lăcuste? Dar, cu toate acestea, cuvîntul închipuie că Dumnezeul tuturor Se poartă peste Heruvimi împărătește, spăimîntînd și înfricoșînd pe cei ce aud.

2 Domnul în Sion mare și înalt este peste toate noroadele.

Și cînd s-au întors ludeii, și cînd au zidit dumnezeiasca Biserică s-a arătat tuturor puterea lui Dumnezeu, dar Cel ce a răbdat Crucea S-a dovedit Stăpîn a toată lumea cu covîrșire și mai ales cînd Sfinții Apostoli

au adus neamurilor mîntuitoarea propovedanie.

3 Mărturisească-se numelui Tău celui mare, că înfricoșat și sfînt este!

Deci: Se cuvine ca toți să Te laude, și să povestească facerile Tale de bine și să nu iscodească firea Ta cea negrăită, ci să aducă cinste numelui Tău, celui ce este înfricoșat și prea-sfînt, că sfințește pe cei credincioși și îngrozește pe cei necredincioși.

4 Și cinstea Împăratului iubește dreptatea.

Și ni se cuvine să ne temem de Dînsul ca de un Împărat și ca de Cel ce uneltește dreptatea. Că lucrul osebit al adevăratei împărății este să-i ocîrmuiască pe supuși cu dreptate, deci „cinstea Împăratului iubește dreptatea”, adică: Faptul că iubește dreptatea îl face cinstit pe Împărat. Și aceasta arată și stihul adăugat:

Tu ai gătit îndreptările, judecata și dreptatea întru Iacov Tu ai făcut-o.

Căci, ca un împărat drept, ai scos bună și dreaptă hotărîre, și l-ai slobozit pe Israil de silnicia celor ce-l robiseră și pe neamuri din robia diavolului. Iar după cealaltă proorocie se cuvine să înțelegem așa: Ai arătat adevărul făgăduinței Tale, împlinind făgăduințele făcute către strămoșii lui Israil și dăruind mîntuirea prin sămînța lui Avraam.

5 Înălțați pe Domnul Dumnezeuul nostru și vă închinați așternutului picioarelor Lui, că sfînt este!

Deci: Răsplățiți Făcătorului de bine cu ceea ce puteți, aducîndu-l Lui cinstea cuviincioasă! Iar acest „înălțați” e în loc de: Propovăduiți înălțimea Lui! Iar „așternut al picioarelor Lui” fusese legiuită de demult Biserica din Ierusalim, iar acum bisericile de peste tot pămîntul și marea, întru care îi aducem închinăciunea Preasfîntului Dumnezeu.

6 Moisi și Aaron, între preoții Lui, și Samuil, întru cei ce cheamă numele Lui,

Lăsîndu-i deoparte pe ceilalți Prooroci, nu așa prost i-a pomenit doar pe aceștia, ci învățîndu-ne turbarea și tirania ludeilor asupra lor. Pentru că, în vremea lui Moisi și a lui Aaron, s-au ispitit să răpească preoția²²³, iar în vremea lui Samuil, necinstind dumnezeiasca împărăție, au iubit-o pe cea omenească²²⁴. Deci cuvîntul cel proorocesc ne învață că, turbîndu-se

²²³ „Atunci Core, fiul lui Ițhar, fiul lui Cahat, fiul lui Levi, cu Datan și cu Abiron, fiii lui Eliab, cu On, fiul lui Felet, din seminția lui Ruben, s-au sculat împotriva lui Moisi împreună cu două sute cincizeci de bărbați, căpetenii ale obștii fiilor lui Israil, oameni însemnați, care erau chemați la adunare. Adunîndu-se aceștia împotriva lui Moisi și Aaron, le-au zis: Destul! Toată obștea și toți cei ce o alcătuiesc sînt sfinți și Domnul este între ei. Pentru ce vă socotiți voi mai presus de adunarea Domnului?” (*Numerii*, 23: 1-3). Răzvrățiții erau din leviți, de care Fericitul Teodorit va pomeni și mai tîrziu.

²²⁴ E vorba de întemeierea primei împărății, cîrmuite de Saul, cînd ludeii au lepădat ocîrmuirea dumnezeiască, vrînd a fi asemeni neamurilor. Pînă atunci, ei fuseseră povățuiți de Însuși Stăpînul a toate, prin mijlocirea Sfinților Săi Prooroci Patriarhi, iar

asupra Mîntuitorului și neprimind mîntuitoarea Lui împărăție²²⁵, Iudeii nu săvîrșesc nimic nou, căci nebunia le era obișnuită lor de demult.

*chemat-au pe Domnul, și El i-a auzit pe dînșii.
7 În stîlp de nor grăia către dînșii,*

Zice: Aveau multă îndrăzneală către Dumnezeu, că aceia Îl rugau, iar El îi auzea, și le da cererile și vorbea cu dînșii în priveliștea tuturor, arătîndu-Se prin nor. Apoi, ne învață că nu i-a împărtășit cu nedreptate de acest dar:

că păzeau mărturiile Lui și poruncile Lui pe care le-a dat lor.

Că, petrecînd ei după *Lege* și viețuind după poruncile Lui, le-a dăruit lor darul acesta.

8 Doamne Dumnezeul nostru, Tu i-ai auzit pe ei; Dumnezeule, Tu milostiv Te-ai făcut lor

Zice: Tu ești – o Stăpîne! – Cel propovăduit de noi, Cel ce i-ai împărtășit pe aceia de atîta îndrăzneală și i-ai învrednicit de multă milostivire.

și izbîndind spre toate izvodirile lor.

Iar Simmah, așa: „Și izbăvitor ai fost pentru asupririle ce li se făceau lor.” Că pe cei ce s-au sculat cu tiranie împotriva marelui Moisi i-a dat focului, iar pe cei ce au scăpat de văpaie i-a trimis în mormînt de vii, poruncind să se desfacă pămîntul.²²⁶ Și, pentru tirania lor, a arătat locul acela mormînt de sine-și făcut, și i-a cufundat în pămînt cu valuri preaslăvite pe cei ce călătoriseră prin mare și pedestriseră²²⁷ adîncul acela²²⁸. Iar pe cei ce s-au sculat împotriva lui Samuil Proorocul i-a dat silniciei lui Saul și i-a împresurat cu multe feluri de primejdii.²²⁹

mai tîrziu prin Proorocii numiți „Judecătorii”, care erau de fapt ocîrmuitori ai întregului Israil. Ultimul dintre ei a fost Samuil. (Vezi *Cartea Judecătorilor* și *Cartea întîi a Împăraților*).

²²⁵ „Și era Vinerea Paștilor, cam la al șaselea ceas, și a zis Pilat Iudeilor: Iată Împăratul vostru! Deci au strigat aceia: Ia-L! Ia-L! Răstignește-L! Pilat le-a zis: Să răstignesc pe Împăratul vostru? Arhierii au răspuns: Nu avem împărat decît pe Cezarul” (Ioan 19:14-16).

²²⁶ „Cum a încetat el (Moisi) să spună toate cuvintele acestea, s-a desfăcut pămîntul sub aceia, și și-a deschis pămîntul gura sa și i-a înghițit pe ei și casele lor, pe toți oamenii lui Core și toată averea; și s-au pogorît ei cu toate cîte aveau de vii în locuința morților, i-a acoperit pămîntul și au pierit din mijlocul obștii. Și tot Israilul care era împrejurul lor a fugit la strigătele lor, că ziceau: Să nu ne înghită și pe noi pămîntul! A ieșit apoi foc de la Domnul și a mistuit pe cei două sute cincizeci de bărbați care au adus tămîie” (*Numerii*, 23:31,35). Înfricoșata pedeapsă a fost urmarea răzvrătirii leviților, pe care am amintit-o mai sus.

²²⁷ Umblaseră pe jos, pedestru.

²²⁸ Adică marea s-a desfăcut ca să nu-i înece, iar pămîntul tocmai dimpotrivă, pentru a-i cufunda.

²²⁹ Vezi *Cartea întîi a Împăraților*.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

9 Înălțați pe Domnul Dumnezeuul nostru și vă închinați în muntele cel sfânt al Lui, că sfânt este Domnul Dumnezeuul nostru!

Deci, urmînd buna-credință a acestor minunați bărbați, aduceți cuviincioasa cinste lui Dumnezeu! Iar „munte sfânt”, de demult se numea Sinaiul, iar acum – înălțimea cunoștinței de Dumnezeu. Că așa a proorocit și Isaia, și Miheia: „În zilele cele de pe urmă, va fi arătat muntele Domnului”, adică va fi arătată tuturor cunoștința de Dumnezeu. Și dumnezeiescul Apostol îl știe pe Sion munte gîndit, că zice: „V-ați apropiat la muntele Sion și la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc.” Deci, după cunoștința dată nouă de Dumnezeu, ni s-a poruncit să aducem Lui închinăciune „și să-L mărturisim pe Cel ce S-a făcut om pentru noi Dumnezeu din Dumnezeu și Unul Născut Fiu al Tatălui. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 99

Psalmul lui David, spre mărturisire. Nescris deasupra la Evrei.

Aici, Proorocul îi cheamă pe toți oamenii spre cîntarea de laudă, poruncindu-le să cinstească prin toate pe Dumnezeu Mîntuitorul.

Strigați Domnului, tot pămîntul,

Toți oamenii, aduceți lui Dumnezeu lauda de biruință! Că „pămînt” îi numește pe oamenii ce locuiesc pe pămînt.

slujiți Domnului întru veselie,

Că împărăția lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru nu e ca tirania cea amară a diavolului, ci stăpînia Lui este blîndă și iubitoare de oameni. Deci apropiați-vă la slujba Lui bucurîndu-vă!

intrați înaintea Lui întru bucurie!

Iar Simmah a zis: „cu bună cuvîntare”, și Achila: „întru laudă”, că lauda este a acelora ce se bucură și se veselesc.

2 Cunoașteți că El este Dumnezeuul nostru,

Că, deși a voit a Se face om, lubitorul de oameni a rămas de-a pururea Dumnezeu. Și zice: Prin înseși lucrurile învățați-vă că Cel ce este Stăpînul nostru este Dumnezeuul tuturor! Și sfințita ceată a Apostolilor aducea neamurilor aceste învățături, după cum ne-a învățat istoria *Faptelor*.

El ne-a făcut pe noi, și nu noi.

Că nu ne-am făcut ziditori ai noștri noi înșine, ci de Dînsul ne-am zidit. Așa i-a învățat Fericitul Pavel pe Atenieni: „Dumnezeu, Cel ce a făcut lumea și toate cele dintru dînsa, Acesta fiind Domn al cerului și al pămîntului, nu locuiește în biserici făcute de mîini, nici nu Se slujește de

mîini omenesci ca și cum ar avea trebuință de ceva, că El a dat tuturor viață, și suflare și toate, și a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată fața pămîntului.” Aceasta ne învață și Proorocul aici: „El ne-a făcut pe noi, și nu noi.” Iar Simmah, așa: „El ne-a făcut pe noi, cei ce nu eram.”

Iar noi – norodul Lui și oile pășunii Lui.

Prin acestea a arătat nu numai stăpînirea, ci și purtarea de grijă, că nu este numai Stăpînul al nostru, ci și Păstorul care ne aduce buna pășune, iar noi sîntem „norodul Lui” ca al unui împărat, și „oi” ca ale unui păstor.

3 Intrați în porțile Lui întru mărturisire, în curțile Lui întru laude!

„Porți ale Lui” și „curți ale Lui” numește bisericile, că acestea ne-au dat intrarea către Dînsul, întru care se cuvine a povesti dumnezeieștile și mîntuitoarele Lui lucrări și a-l aduce cîntarea de mulțumită ca pe un dar.

4 Mărturisiți-vă Lui, lăudați numele Lui! Că este bun Domnul, în veac este mila Lui, și pînă în neam și în neam adevărul Lui!

Căci cum nu este cu dreptate a-l lăuda pe Cel ce a avut negrăită iubire de oameni și a pus sfîrșit făgăduințelor celor bune? Că cele ce s-au făgăduit în vremile neamului strămoșilor noștri, pe acestea le-a împlinit în vremea neamului nostru, „prin Cruce și prin moarte făcînd mîntuirea noastră. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 100

Psalmul lui David.

Unele din pre-scrieri au așa: „întru a patra a Sîmbetelor”, dar nici la *Evreu*, nici la ceilalți talmăcitori, nici la Cei 70 nu am aflat această adăugire. Iar Psalmul are pricina că Iosia împăratul a surpat din temelii toate capiștile idolești, i-a ucis pe popii acestora și a povățuit norodul către buna-credință mai dinainte. Și nu s-a grijit numai de sănătatea dogmelor, ci s-a sîrguit și pentru isprăvile faptei bune, judecînd cu dreptate, cinstind dreptatea, izbîndind celor nedreptățiți, muncindu-i pe asupritori, purtînd grijă de folosul celor ce împreună-locuiau. Văzîndu-le pe acestea de departe, Fericitul David a scris Psalmul de față povestind fapta bună a aceluia și înainte-punînd tuturor oamenilor chipurile desăvîrșirii.

Milă și judecată voi cînta Ție, Doamne.

Că – de vreme ce pe cei nedreptățiți îi miluia, iar pe cei ce făceau nedreptăți îi pedepsea – minunatul Iosia a numit povestirea acelor fapte laudă a milei și a judecății.

2 Cînta-voi și voi merge cu pricepere în cale fără prihană.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar Simmah, așa: „Viersui–voi și pricepe–voi calea cea fără de prihană.”
Calea fără prihană și plăcută lui Dumnezeu, pe care am văzut–o prin darul
Duhului, pe aceasta o voi spori acum prin cîntarea de laudă.

Cînd vei veni către mine?

Că atîta curăție a cîștigat bărbatul acesta minunat, cît a strigat către
Dumnezeu cu îndrăzneală: „Cînd vei veni către mine?”, în loc de: „Ți–am
gătit cum se cuvine palaturile împărătești, doresc de venirea Ta – o
Stăpîne! Voiesc arătarea Ta, dă–mi dară lucrul cel dorit!

Umblat–am întru nerăutatea inimii mele în mijlocul casei mele.

Cu prostime am trăit, nu am fost fățarnic, nu mă arătam altul cu cei din
afară, iar în casă să le fac pe cele împotrivable, ci cele ascunse ale mele se
uneau și se potriveau cu cele arătate.

3 Nu am pus înaintea ochilor mei lucru fără de lege,

Nu uram numai faptele cele nelegiuite, ci lepădam și aducerile lor în
minte, mai înainte de toate gîndul meu tocmindu–l și îndreptîndu–l.

pe cei ce făceau călcări de lege i–am urît.

Mă întorceam încă și de la cei ce defăimau dumnezeiștile Tale legi.

4 Nu s–a lipit de mine inima îndărătnică,

Prieteni îmi erau cei ce cinsteau dreptatea, iar pe cei ce voiau cele
împotrivable și nu voiau să aibă gîndul cel drept, îi țineam departe de
adunările mele.

pe cel ce se abate de la mine, pe cel rău, nu–l cunoșteam.

Și – dacă cineva din cei ce erau împreună cu mine, care săvîrșea
răutatea, ar fi voit să se depărteze de împreunarea mea – nu socoteam
despărțire o astfel de despărțire, așa de lesne era foarte defăimat mie cel
ce alegea răutatea.

5 Pe cel ce clevea pe ascuns pe vecinul său, pe acesta îl goneam.

Și pîrile făcute în taină nu le primeam, ci îi goneam pe cei ce se ispiteau
a unelti acest lucru.

Cu cel mîndru cu ochiul și cu cel nesățios la inimă, cu acesta nu mîncam.

Nici pe cei mîndri și lacomi nu îi făceam împreună–meseni.

*6 Ochii mei – peste credincioșii pămîntului, ca să șadă ei împreună
cu mine.*

Și de soboarele mele și de sfatul meu se împărtășeau cei ce erau
împodobiți cu credința și care demult le socoteau vrednice pe cele
dumnezeiești.

Cel ce umbla în cale fără prihană, acesta îmi slujea.

Făceam multă purtare de grijă nu numai de prieteni și de sfetnici, ci și

de slujitorii mei, că foloseam slujitori pe cei ce se îngrijeau de fapta bună și erau izbăviți de răutate.

7 Nu va locui în mijlocul casei mele cel ce face mîndrie,

Și nu voiam a-l avea împreună-locuitor în casa mea pe nici unul din cei ce foloseau trecerea cu vederea și nebăgarea de seamă.

cel ce grăia nedreptăți nu s-a îndreptat înaintea ochilor mei.

Și, dacă cineva m-ar fi sfătuit sau ar fi cerut lucruri nedrepte, se ducea împiedicîndu-se de al său scop, că aveam sîrguință a-mi astupa urechile de către cei ce voiau să clevească.

8 În dimineți am ucis pe toți păcătoșii pămîntului, ca să pierd din cetatea Domnului pe toți cei ce lucrează fărădelege.

Ne-am învățat arătat acest lucru din istorie, că i-a dat la moarte pe toți popii rău-credincioși și a curățat cetatea cea sfîntită. Iar „dimineață” numește începutul împărăției lui, căci ca o dimineață a răsărit el cu dreptatea cuvenită și care lumina. Iar cel ce voiește cu de-adinsul să știe fapta bună a bărbatului o va afla pe aceasta întru *A doua istorie a Paralipomenilor* și întru *A patra a Împăraților*. „Deci sîrguiască-se fiecare a se face următor al bărbatului acestuia, ca să se împărtășească de îndrăzneala sa înaintea lui Hristos. Amin.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 101

Rugăciunea săracului cînd se va mîhni și înaintea Domnului își va vărsa rugăciunea sa.

Psalmul acesta are proorocii ale ticăloșiei norodului ludeilor în Babilon și ale întoarcerii de acolo, dar totodată mai-nainte vestește chemarea și mîntuirea neamurilor. Și se potrivește încă oricui se luptă cu oarecari primejdii și se roagă a dobîndi dumnezeiescul ajutor, că „sărac” numește pe cel ce are trebuință de dumnezeiasca purtare de grijă.

Doamne, auzi rugăciunea mea, și strigarea mea la Tine să fie!

Primește rugăciunea mea - o Stăpîne! - și dă-i ajutorul Tău celui ce se roagă cu jale! Pentru că Simmah a numit „strigarea” „tînguire”.

2 Să nu întorci fața Ta de la mine,

Milostiv fă-Te mie, și dezleagă și lasă mînierea cea de asupra mea!

ori în ce zi mă necăjesc, pleacă urechea Ta către mine, ori în ce zi Te voi chema, degrabă auzi-mă!

Și graiurile acestea ale Psalmului arată că proorocia este povestirea lucrurilor ce aveau să fie, iar nu a celor făcute. Că - de vreme ce norodul era întru multă bună-norocire și strălucire întru împărăția

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeiescului David – după cuviință Proorocul aduce rugăciunea folosind fața aceluia, și se roagă a dobândi dumnezeiasca Pronie când ar fi venit vremea acestui lucru.

3 Că au lipsit ca fumul zilele mele, și oasele mele ca o uscăciune s-au uscat.

De aici, povestește ca pe niște făcute primejdiile ce aveau să fie, după a lor osebite, și zice că vremea vieții lui s-a cheltuit precum fumul și trupul lui s-a făcut tăciune uscat de mîhnire, ars ca de oarecare năpădire a focului. Că așa a talmăcit și Achila: „Și oasele mele s-au ars și s-au pîrlit ca o ardere.”

4 Rănită-m-am ca iarba și s-a uscat inima mea,

Că încă și asemenea ierbii m-am stins și am pierdut floarea mai dinainte.

că am uitat a mânca pîinea mea.

5 De glasul suspinului meu, s-a lipit osul meu de carnea mea.

Că am lepădat pofta a toată hrana și m-am golit desăvîrșit de buna pătîmire mai dinainte, fiindcă, topindu-se de mîhnire, trupul meu s-a cheltuit de tot și pe oasele goale am numai pielea singură. „Iar pîinea sufletului nostru este cuvîntul lui Dumnezeu: că, precum pîinea materialnică hrănește trupul, așa și cuvîntul cel din cer ființa sufletului. Și aceasta este pîinea de care Hristos, dînd rugăciunea Apostolilor, zicea: «Pîinea noastră cea de-a pururea dă-ne-o nouă astăzi!» Deci această pîine a uitat a o mânca, adică a o lucra, că mîncarea pîinii celei gîndite este totodată lucrarea ei. Și Domnul arată aceasta, cînd zice Apostolilor Săi: «Lucrați nu mîncarea care piere, ci care rămîne întru viața veșnică!» Inima celui ce nu mănîncă această pîine se usucă, rănindu-se ca iarba. Și cum se rănește și se usucă iarba? Cînd ploaia nu se sloboade peste dînsa. La fel și inima, cînd va boli cu lipsa cuvîntului lui Dumnezeu, atunci se rănește și se usucă, neputînd să odrăslească floarea faptei bune.”

6 Asemănată-m-am cu pelicanul de pustie, făcută-m-am ca și corbul de noapte în casă nelocuită.

7 Privegheată-am și m-am făcut ca o pasăre ce stă singură pe casă.

Vrînd să arate primejdiile, folosește multe asemănări potrivite, și prin păsările zise arată frica și pustiirea de Purtătorul de grijă. Că pasărea, de îngrijire, gonește de la dînsa somnul, iar corbul de noapte, fugind de casele locuite, aleargă către cele pustii și părăsite. Căci, în loc de „case nelocuite”, Simmah a zis: „surpături”. Tot așa, și pelicanul petrece în pustietăți.

8 Toată ziua mă ocărau vrăjmașii mei, și cei ce mă lăudau asupra mea se jurau.

Cu totul de rîs m-am făcut vrăjmașilor mei. Și eu, cel ce oarecînd eram dorit și strălucit, acum m-am făcut jurămînt celor ce altădată mă lăudau,

că asupra primejdiilor mele se jurau, zicînd: „Să nu pătimesc cele cumplite pe care le-a pățimit acela!”

9 Că cenușa ca pîinea am mîncat-o, și băutura mea cu plîngere am mestecat-o

10 din pricina urgiei Tale și a mîniei Tale.

Pe acestea le-a zis și Psalmul 79: „Ne vei hrăni pe noi cu pîine de lacrimi și ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură.” Iar prin acestea arată covîrșirea chinurii, că, dacă vremea hranei era plină de chin, cu atît mai mult cealaltă vreme nu era slobodă de acesta. Și - zice - sînt împresurat cu relele acestea, căci Tu - o Stăpîne! - Ți-ai pornit urgia asupra mea.

Că, înălțîndu-mă, m-ai surpat.

Că, înalt și strălucit arătîndu-mă pe mine înaintea tuturor, de năprasnă m-ai lepădat. Fiindcă pe acest „m-ai surpat” l-a pus din metafora celor ce se ridică la oarece înălțime și se trîntesc de pămînt.

11 Zilele mele ca umbra s-au plecat, și eu ca iarba m-am uscat.

Mă aflu - zice - chiar lîngă apusurile vieții, și mă asemăn umbrei ce se pleacă și de aici se sfîrșește, și am urmat uscăciunea ierbii, care cheamă mîinile secerătorilor.

12 Iar Tu, Doamne, în veac rămîi, și pomenirea Ta în neam și în neam.

Ci eu am și firea într-acest fel, și încă m-am înjugat cu atîtea primejdii, iar Tu, fiind de-a pururea vecuitor și veșnic, mi-ai fi dat cu lesnire oarecare schimbare a relor de față. Că aceasta o și adaugă:

13 Tu, sculîndu-Te, vei milui Sionul, că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea.

Zice: Dă primejdiei schimbarea spre bine, că vremea cere mila! Și însemnează prin aceasta sfîrșitul pedepsei hotărîte întru șaptezeci de ani. Așa se roagă și minunatul Daniil, după ce numără vremea robiei. Cu acestea împreună-glăsuiesc și graiurile cîntării de laudă celei duhovnicești, „că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea.”

14 Că bine au voit robii Tăi, de pietrele lui și de țărîna lui le va fi milă.

Că Sionul ne este nouă întreit dorit, măcar de este și foarte pustiu, și vrednice de iubit ne sînt și pietrele cele risipite, iar pomenirea țărînei celei făcute din surpare trezește întru noi milostivirea,

15 Și se vor teme neamurile de numele Domnului, și toți împărații pămîntului de mărirea Ta.

Că, văzînd întoarcerea noastră și zidirea cetății, cei ce au văzut primejdiile noastre mai dinainte - și împărații, și stăpînitorii, și supușii - se vor minuna toți de puterea Ta și, temîndu-se, vor crede că numai Tu ești Dumnezeu. Însă acest lucru s-a făcut cu adevărat doar după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Că, după chemarea

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înapoi a ludeilor din Babilon, locuitorii de prin prejur s-au minunat, ce-i drept, de lucrul făcut, dar erau atât de departe de a crede Dumnezeuului tuturor, că au ridicat deodată războiul asupra lor. Ci aici cuvîntul mai-nainte vestește schimbarea tuturor neamurilor și a împăraților, dintru care, pe unele le vedem făcute, iar pe altele le nădăjduim că vor fi, fiindcă zice dumnezeiescul Apostol că „încă nu le vedem pe toate supuse Lui”, învățîndu-ne totodată că „Lui se va pleca tot genunchiul, și al celor cerești, și al celor pămîntești, și al celor dedesubt.”

16 Că va zidi Domnul Sionul și Se va arăta întru mărirea Sa.

Că - de vreme ce aceia care nu cunoșteau dumnezeieștile iconomii socoteau robia ludeilor și pustiirea Ierusalimului neputință a lui Dumnezeu - după cuviință a numit înnoirea cetății „mărire a lui Dumnezeu”, în loc de: După ce va zidi iarăși Sionul, toți vor vedea pe Dumnezeuul tuturor întru slava dinainte.

17 Căutat-a spre rugăciunea celor smeriți, și n-a defăimat cererea lor.

Că nu i-a defăimat ca pe niște robi și supuși, ci le-a primit rugăciunea și le-a dat slobozenia.

18 Să se scrie aceasta întru neamul ce vine, și norodul ce se zidește va lauda pe Domnul.

Zice: Vom scrie în carte și această facere de bine, întru de-a pururea pomenire, ca și cei ce vor fi să învețe a Ta iubire de oameni. Iar „norod ce se zidește” îl numește pe cel adunat din neamuri, pentru care zice și Fericitul Pavel: „... de este întru Hristos oarecare zidire nouă.” Încă și însuși dumnezeiescul David a zis în Psalmul 21: „Vestise-va Domnului neamul ce vine, și vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naște, pe care l-a făcut Domnul.” Norodul acesta, care este învățat și cele vechi, și cele noi, trimite Mîntuitorului Dumnezeu lauda cea cuviincioasă.

19 Că a privit dintru înălțimea cea sfîntă a Lui Domnul, din cer pe pămînt a căutat,

20 să audă suspinul celor ferecați și să dezlege pe fiii celor omorîți,

21 ca să vestească în Sion numele Domnului și lauda Lui în Ierusalim,

Că, privindu-le și ocîrmuindu-le pe toate, Dumnezeuul tuturor i-a auzit pe cei ce se tînguiau, și a scos și a dat hotărîrea slobozeniei, poruncind să-i întoarcă pe cei ferecați în locul celor uciși, ca să zidească cetatea strămoșească și întru aceea să aducă lui Dumnezeu slujba *Legii*, după obicei.

22 cînd se vor aduna noroadele împreună și împărații ca să slujească Domnului.

23 Zis-am Lui în calea tăriei Lui: Împutînarea zilelor mele vestește-o mie, să nu mă iei întru înjumătățirea zilelor mele;

Cînd - zice - vom dobîndi întoarcerea, se vor aduna noroadе și

împărați, minunându-se de puterea Ta. Deci atunci vom avea atîta veselie, cît vom ruga bunătatea Ta să ne dăruiești adăugire de ani și să nu ne dăm morții înjumătățindu-se vremea noastră. Iar „cale a tăriei” numește întoarcerea dăruită prin puterea lui Dumnezeu.

în neamul neamurilor – anii Tăi.

Că Tu ai ființă nemărginită, și lesne îți este să le dai și altora viață îndelungată.

24 Întru început Tu, Doamne, pămîntul ai întemeiat, și lucrurile mîinilor Tale sînt cerurile.

25 Acelea vor pieri, iar Tu rămîi.

Că ce-ți este Ție cu neputință, Ziditorului tuturor? Tu i-ai dat pămîntului pe „a fi”; nefiind cerurile, Tu le-ai făcut; și, cînd acestea se vor schimba, Tu vei avea firea neschimbată. Însă, pomenind stihiele cele cuprinzătoare, L-a arătat pe El făcător și al tuturor celorlalte.

Și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcăminte le vei înfășura, și se vor schimba,

Iar Simmah, așa: „Și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcăminte le vei schimba, și se vor preface.” Că toate cele văzute vor îmbătrîni și vor urma învechirea hainelor, iar Tu le vei schimba, și le vei înnoi pe dîsele și le vei face nesticăcioase în loc de stricăcioase. Aceasta a zis-o și dumnezeiescul Apostol: „Însăși zidirea se va slobozi din robia stricăciunii spre slobozenia slavei fiilor lui Dumnezeu.”

26 iar Tu tot același ești, și anii Tăi nu se vor împuțina.

Deci – o Stăpîne! – precum voiești strămuți zidirea, iar Tu ai firea neschimbată și mai presus decît strămutarea. Întru *Epistola către Evrei*, dumnezeiescul Apostol le-a spus pe acestea vorbind despre osebirea Fiului, însă întru Fiul vedem pe Tatăl: că, cele pe care le face Acela, și Fiul le face de asemenea și întru amîndoi se cunoaște aceeașimea²³⁰ firii, că una știm a fi lucrarea Treimii.

27 Fiii robilor Tăi îl vor locui, și sămînța lor în veac se va îndrepta.

Iar Simmah a pus: „va rămîne”. Și însemnează că cei ce s-au izbăvit de robie vor locui Ierusalimul, iar sămînța dintru dînșii va rămîne în veac. Pentru sămînța aceasta a zis și dumnezeiescul Apostol: „... pînă cînd va veni sămînța care s-a făgăduit. Iar făgăduințele s-au zis lui Avraam și sămînței lui. Nu zice «și sămînțelor lui», ca pentru multe, ci ca pentru una: «și sămînței tale», care este Hristos.” Sămînța aceasta va rămîne în veac, căci are pe „a fi”²³¹ unit împreună cu Dumnezeu-Cuvîntul și nepieritor,

²³⁰ „identitatea”

²³¹ Fericitul Teodorit arată încă o dată, împotriva ereticilor monofiziți, că Mîntuitorul S-a înălțat la cer și stă pe Scaunul slavei cu trupul Său cel omenesc, dar prefăcut prin Înviere, trup pe care l-a arătat Apostolilor și pe care Toma chiar l-a atins

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dăruind viață celor ce cred, după însuși glasul Domnului: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu va fi viu în veac.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 102

Psalmul lui David.

Se pare că Psalmul acesta e următor celui mai dinainte, avînd aceeași pricină. Că întru acela, tînguind primejdiile din Babilon, îl rugau pe Dumnezeu să le dăruiască întoarcerea; iar aici, dobîndind cele cerute, laudă pe Făcătorul de bine. Iar eu socotesc că tuturor oamenilor li se potrivește cîntarea aceasta de laudă, fiindcă au fost izbăviți de o mai amară robie și învredniciți de o mai mare slobozenie. Iar înțelegerea graiurilor va arăta că mai vîrtos pricina aceasta e mai adevărată decît cea dintîi.

*Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul și, toate cele din lăuntru
meu, numele cel sfînt al Lui!*

Cei ce se află cu bună cunoștință și cu mulțumită către dumnezeieștile daruri se deșteaptă către cîntarea de laudă, răsplătindu-l Făcătorului de bine cu cele după putere; și pururea este cu putință a-L lauda și a purta neuitare întru pomenire facerile de bine. Aceștia curăță „toate cele din lăuntru” și tot gîndul îl pornesc spre dumnezeiasca laudă. Că „cele din lăuntru” a numit gîndurile, și aducerile aminte și toate mișcările sufletului.

*2 Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul și nu uita toate
răsplătirile Lui!*

Sufletul se învață iarăși pe sine a se deștepta, și a goni norul uitării și a înnoi pomenirea facerilor de bine, căci, în loc de „răsplătiri”, Simmah a zis: „faceri de bine.” Apoi, le povestește pe acestea cu de-amănuntul:

*3 Pe Cel ce curățește toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate
bolile tale;*

Că Acesta ți-a dăruit lăsarea păcatelor tale, Acesta ți-a hărăzit vindecarea patimilor tale. Pe acestea le-a dobîndit slăbănogul, că a auzit deodată: „Lasă-ți-se păcatele tale, și ridică-ți patul tău și te du în casa ta!” Așa a dobîndit lăsarea păcatelor muierea cea păcătoasă; așa, tîlharul; așa, vameșii; așa, toți cei ce au crezut.

4 pe Cel ce izbăvește din stricăciune viața ta;

Pe cei duși în Babilon i-a slobozit de robie, dar nu i-a izbăvit de viața cea stricăcioasă, iar nouă ne-a dăruit nădejtile învierii, și ne-a dat arvuna Duhului și ne-a îmbrăcat cu haina nestricăciunii.

cu mîna, trup pe care îl aduce ca jertfă la fiecare Sfîntă Liturghie.

pe Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări;

„Cu darul sînteți mîntuiți – după cum zice dumnezeiescul Apostol – și acest lucru nu de la noi: al lui Dumnezeu este darul, ca să nu se fălească cineva.” Și iarăși: „Hristos Iisus a venit în lume ca să-i mîntuiască pe păcătoși, dintru care cel dintîi sînt eu, și pentru aceasta m-a miluit, ca întru mine întîi să-Și arate Hristos Iisus toată îndelunga-răbdare a Sa, spre închipuirea celor ce vor vrea să creadă întru Dînsul întru viața cea veșnică.” Deci a darului și a iubirii de oameni este cununa. Așa strigă și dumnezeiescul Isaia de către fața miresei: „Să se bucure sufletul meu de Domnul, că m-a îmbrăcat în haina mîntuirii și m-a înfășurat cu veșmîntul veseliei, ca unui mire mi-a pus mie coroană și ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabă.” Și, după puține: „Și vei fi cunună a frumuseții în mîna Domnului, și coroana împărăției în mîna Dumnezeului tău.” Și acestea toate sînt zestre și daruri ale mirelui, că mireasa a adus numai credința²³².

5 pe Cel ce umple de bunătăți pofta ta.

Bine a adăugat pe acest „de bunătăți”, fiindcă este și poftă mincinoasă, pe care dumnezeiasca *Lege* o oprește, iar poftetele cele bune Stăpînul le împlinește, că zice: „Cereți, și se va da vouă; căutați, și veți afla; bateți, și se va deschide vouă! Că tot cel ce cere va lua, și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide.” Și: „Căutați împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate cu prisosință se vor adăuga vouă.”

Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale.

Stăpînul ne-a dăruit această înnoire prin Preasfîntul Botez și, răzuind bătrînețele păcatului, ne-a făcut iarăși tineri. Împreună-glăsuiesc cu acestea și cele zise de Dumnezeu prin Isaia Proorocul: „Iar cei ce Mă așteaptă pe Mine vor înnoi vîrtețile lor, înaripa-se-vor ca vulturii.” Că – de vreme ce, zidindu-ne, am primit dumnezeieștile și împărăteștile însușiri, pe care apoi le-am înnegrit și le-am stricat cu meșteșugurile de tot felul ale păcatului – proorocescul cuvînt ne făgăduiește cîștigarea împărăției de a doua oară. Că vulturul este pasăre împărătească și lui îi este încredințată împărăția zburătoarelor. Ne învață pe noi încă și chipul dumnezeiescului belșug:

6 Cel ce face milostenie, Domnul, și judecată tuturor celor ce li se face strîmbătate

Că nu ne-a mîntuit pentru dreptățile pe care le-am făcut – după cum zice Apostolul – ci după multă mila Lui, prin baia nașterii de a doua oară și prin înnoirea Duhului Sfînt. Și, văzîndu-ne pe noi nedreptățiți de vrăjmașul adevărului, ne-a deschis izvoarele milostivirii, iar asupra aceluia a scos hotărîrea cea dreaptă.

7 cunoscute a făcut căile Sale lui Moisi, fiilor lui Israil – voile Sale.

²³² „Mirele” și „mireasa”: Hristos și sufletul omului.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Și nu a săvârșit mîntuirea aceasta din căință, ci de demult mai-nainte le-a vestit pe acestea prin Prooroci și, prin dumnezeiescul Moisi, a zugrăvit umbrat mîntuirea noastră: marea a primit închipuirea Preasfîntului Botez, piatra s-a arătat umbră a izvoarelor celor nemuritoare, iar mana era icoană a hranei celei cerești. Și celelalte încă, pentru ca să nu le povestesc pe fiecare, este cu puțință a le afla la aceia.

8 Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv.

Iar pricina bunătăților acestora - zice - este adîncul dumnezeieștii bunătăți, mila cea nemăsurată, noianul iubirii de oameni.

9 Nu pînă în sfîrșit Se va iuți, nici în veac Se va mînia.

10 Nu după păcatele noastre ne-a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre ne-a răsplătit nouă,

Nu a răbdat să măsoare pedeapsa cu păcatele noastre, nici să-Și întindă mînierea asupra noastră mai multă vreme.

11 că după înălțimea cerului de la pămînt a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de Dînsul.

12 Pe cît sînt de departe răsăriturile de apusuri depărtat-a de la noi fărădelegile noastre.

De ar fi aflat depărtări încă și mai lungi decît acestea, le-ar fi adus negreșit și pe ele în mijloc, sîrguindu-se a arăta nemărginirea dumnezeieștii bunătăți. Dar gîndul omenesc n-a aflat nici măsură mai înaltă decît cerul, nici depărtare mai lungă decît mijlocul serii și al răsăritului.

13 În ce chip miluiește tatăl pe fii a miluit Domnul pe cei ce se tem de Dînsul,

Ziditor și Făcător fiind, a urmat bunătatea tatălui și a arătat împrejurul robilor aceeași dragoste pe care o are tatăl pentru copii.

14 că El a cunoscut zidirea noastră, adusu-Și-a aminte că țărîină sîntem.

Că Ziditorul știe neputința firii noastre, știe și de unde ne-am zidit, și unde ne vom duce iarăși.

15 Omul - ca iarba, zilele lui - ca floarea cîmpului, așa va înflori.

Nu ne-am deosebit cu nimic de iarbă și de floarea care în vremea verii a înflorit, iar după puțin se veștejește și pierie.

16 Că duh a trecut într-însul, și nu va mai fi și nu se va mai cunoaște încă locul său.

Iar Simmah, așa: „Că duh a trecut printr-însul, apoi n-a mai fost.” „Duh” numește sufletul, care, fiind de față, trupul viază și lucrează; iar zburînd sufletul, trupul se stinge și se strică, încît nici chipurile mai dinainte nu se cunosc, nici se cunoaște că acest trup a fost al cutăruia, iar acela al cutăruia. Și, dacă s-ar pleca în mormînt, cineva ar putea vedea mai cu de-amănuntul acest lucru, că toate asemenea se fac

cheltuire a stricăciunii și nu păzesc chipurile mai dinainte.

17 Iar mila Domnului – din veac și pînă în veac spre cei ce se tem de Dînsul, și dreptatea Lui spre fiii fiilor,

18 spre cei ce păzesc așezămîntul Lui și își aduc aminte de poruncile Lui, ca să le facă pe ele.

Deci așa de stricăcioasă este firea, iar dumnezeiasca iubire de oameni îi dăruiește să trăiască veacul cel lung, și păzește pînă la strănepoți răsplătirea dreptății datorată strămoșilor. Așa, lui lehu²³³ i-a păzit împărăția pînă la al patrulea neam, măcar că el n-a păzit buna-credință desăvîrșită, ci numai întru începutul împărăției a arătat rîvna. Așa, a păzit nestinsă scînteia neamului dumnezeiescului David, și mai ales cînd odrăslise multe păgînatăți. Și – zice – mila aceasta o va dăruia celor ce păzesc așezămîntul Lui, și nu așa prost celor ce își aduc aminte de poruncile Lui, ci aceluia care adaugă lîngă cuvinte și lucrurile și își îndreptează a loru-și viață împlinindu-le.

19 Domnul în cer a gătit scaunul Său, și împărăția Lui pe toți stăpînește.

Acest stih se aseamănă celor zise întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuiește, și peste cele smerite privește.” Că și aici cuvîntul proorocesc ne învață că Dumnezeuul tuturor are scaunul Său în cer, dar privește și ocîrmuiește zidirea, ca Cel ce este Ziditor, și Împărat și Stăpîn al tuturor.

20 Binecuvîntați pe Domnul, toți Îngerii Lui, cei puternici la vîrtute, care faceți cuvîntul Lui, ca să audă glasul cuvintelor Lui!

După cuviință a chemat Puterile nevăzute spre împărtășirea cîntării de laudă, că firea omenească nu ajunge să Te laude după vrednicie pe Tine, Făcătorul de bine, iar firile cele fără de trupuri și sfinte, avînd viața slobodă de patimi, sînt puternice a împlini dumnezeieștile porunci.

21 Binecuvîntați pe Domnul, toate Puterile Lui, slujitorii Lui, care faceți voia Lui!

Multe și felurite sînt cetele și rînduiriile celor cerești: că sînt Începătorii, și Stăpînii, și Scaune, și Domnii, și Serafimi, și Heruvimi și alte nume nouă necunoscute, după cum zice dumnezeiescul Apostol. Însă proorocescul cuvînt le-a cuprins pe toate prin aceste două nume: că „Îngeri” i-a numit ca pe cei ce slujesc dumnezeieștilor porunci și petrec dumnezeieștile cuvinte către oameni, iar „Puteri” – ca pe cele ce sînt puternice să facă lucrul poruncit, luîndu-și vîrtutea în fire de la Cel ce le-a făcut.

22 Binecuvîntați pe Domnul, toate lucrurile Lui, în tot locul stăpînirii Lui,

Nici acest stih nu se potrivește ludeilor: că aceia, poruncindu-li-se de către cei ce-i luaseră în robie a cînta din cîntările Sionului, au zis, după

²³³Vezi *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul 10:30, 31.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Lege: „Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin?"; iar nouă, dumnezeiescul Apostol ne poruncește să ridicăm mâini cuvioase rugându-ne în tot locul. Aceasta a zis și Stăpînul Hristos către Samarineanca: „Amin. Amin. Zic ție – o, muier! – că vine ceasul, și acum este, cînd nici în locul acesta, nici în Ierusalim nu se vor închina Tatălui, că duh este Dumnezeu, și cei ce se închină Lui se cuvine să se închine cu duhul și cu adevărul.”

binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Sfîrșitul împreună-glăsuiește cu începutul: că, după ce a chemat spre împărtășirea cîntării de laudă ființele cele gîndite, ne învață și pe noi că e cu putință a-L cinsti pe Făcătorul și a-L aduce lauda de mulțumită deopotrivă măsurată cu puterea noastră.

TÎLCUIREA PSALMULUI 103

Psalmul lui David.

Darul Preasfîntului Duh aduce oamenilor nu numai învățătură morală și dogmatică, ci îi învață cu de-adinsul și cum se cuvine a lauda pe Făcătorul. Pentru aceasta a scris Psalmul acesta, folosindu-l ca slujitor pe Fericitul David, ca toți să ne învățăm cu ce laude se cuvine a-l răsplăti Făcătorului de bine. Iar aici povestește facerile de bine cele de obște și-L arată pe Dumnezeu tuturor Făcător și Ocîrmuitor al tuturor.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Pe fiecare ucenic al bunei-credințe îl învață să laude pe Făcătorul de bine Dumnezeu.

Doamne Dumnezeu meu, cum Te-ai mărit foarte!

Și aici, acest „cum” este al întinderii, iar acest „Te-ai mărit” nu este arătător de creștere, ci însemnător al nemăsuratei mărimi, că așa l-a tălmăcit și Simmah: „Dumnezeul meu, mare ești foarte!” Că nu S-a mărit fiind mic, ci, fiind mare din fire, a arătat mărimea aceasta celor binecredincioși; și nu toată mărimea, ci cîta o încapă firea oamenilor.

2 Întru mărturisire și întru mare cuviință Te-ai îmbrăcat,

Iar Simmah, așa: „Întru laudă și întru bună-slavă Te-ai îmbrăcat.” Că cei ce au dobîndit ale Tale faceri de bine au ajuns să Te cunoască, și nu mai aduc a Ta cinste idolilor, ci pe Tine Te laudă și Ție-Ți întind datoria slavosloviei.

Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină;

Și Apostolul a zis lucruri împreună-glăsuitoare cu acestea: „... Cel ce singur are nemurirea și întru lumina neapropiată locuiește.” Că atîta este de mare și de multă lumina aceea, cît nimeni nu îndrăznește să se apropie, că îi întunecă vederile covîrșirea ei. Că, dacă soarele cel simțit silește a face aceasta pe cei ce se ispitesc a-l privi cu nesăț, cine va fi

vrednic și putincios întru privirea acelei neapropiate lumini? Deci El este lumină adevărată, dar Se și îmbracă cu lumina ca și cu o haină și locuiește întru lumină neapropiată; iar împrejurul Lui este nor și negură, și ascunderea Lui a pus întuneric. Și acestea nu sînt împotrivable unele altora, pentru că lumina cea neapropiată este același lucru cu negura și cu întunericul pentru cei ce nu pot să o privească. Că nu este cu puțință a le vedea pe cele din negură și întuneric, prin care înțelegem că dumnezeiasca fire e cu neputință de văzut.

Cel ce întinzi cerul ca o piele;

Prin acestea ne-a învățat lesnirea zidirii: că, precum omului îi este lesne să întindă piele și să facă cort, așa și Dumnezeuul tuturor a întins boltele cele mari ale cerurilor numai zicînd cu cuvîntul.

3 Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui;

Aceasta ne-a învățat și Fericitul Moisi, zicînd că a zis Dumnezeu: „Facă-se tărie între apă și să fie despărțind între apa cea de deasupra tăriei și apa cea dedesubt tăriei!”

Cel ce pui norii suirea Ta, Cel ce umbli peste aripile vînturilor;

Prin acestea a arătat purtarea de grijă ce străbate pretutindeni. Că El – zice – stă peste vînturi și peste nori, și le ocîrmuiește, și le chivernisește și dă în bună vreme trebuința ce răsare de aici. Și ne învață totodată că dumnezeiasca fire este pretutindeni de față și zboară peste toți: că – de vreme ce firea vînturilor este mai prea-iute decît toate cele simțite, că aleargă într-o clipeală de la apus către răsărit și de la răsărit către apus – neaflînd între cele simțite altă icoană a iuțimii făcută mai cu de-amănuntul, a zis că Dumnezeu Se poartă peste aripile vînturilor, arătînd prin acestea că El este de față pretutindeni. Totodată aflăm că Dumnezeuul tuturor S-a arătat în nor și fiilor lui Israil, că prin nor a făcut a Sa arătare în Cort, și în nor a acoperit casa cînd o tîrnosea²³⁴ Solomon. Și Stăpînul Hristos, în munte, le-a arătat celor trei Apostoli nor luminat împrejurul Său, iar cînd S-a înălțat, un nor luminos L-a luat de la ochii lor pe dedesubt.

4 Cel ce faci pe Îngerii Tăi duhuri, și pe slujitorii Tăi foc arzînd;

L-a arătat pe El că este ziditor nu numai al celor văzute, ci și al celor nevăzute. Iar „duhuri” și „foc” i-a numit pe aceiași, prin amîndouă învățîndu-ne vîrtutea și grăbnicia lor, că iute este firea duhului și tare lucrarea focului. Și, folosindu-i pe Îngeri ca slujitori, Dumnezeuul tuturor face bine celor vrednici, și muncește pe cei împotrivable. Pentru aceasta a și pomenit focul, însemnînd lucrarea cea mîntuitoare.

5 Cel ce întemeiezi pămîntul peste întărirea lui,

Iar Achila și Simmah: „peste șederea lui”.

²³⁴ Biserica din Ierusalim

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

și nu se va pleca în veacul veacului.

Pentru că, întemeindu-l pe dînsul peste sine însuși, i-a dat lui nemișcarea, și așa va ramîne cîtă vreme va voi El. Așa zice și aiurea: „Cel ce spînzuri pămîntul pe nimic.”

6 Adîncul ca o haină este îmbrăcăminte lui.

Pe acest „lui”, nu îl pune la altcineva, ci la pămînt, că așa a tălmăcit și Achila, și Teodotion: „Cu adîncul ca și cu o îmbrăcăminte l-ai îmbrăcat (adică pămîntul).” Iar dumnezeiasca *Scriptură* numește „adînc” firea cea umedă. Așa a zis și Fericitul Moisi întru începutul zidirii: „Iar pămîntul era nevăzut și negătit, și întunerice era deasupra adîncului.” Deci – de vreme ce pămîntul este înconjurat cu ape de pretutindeni, și noianurile cele mari și neînotate îi sînt margini, iar prin mijloc sînt altele mai multe care îl taie – după cuviință a zis că adîncul este ca o haină asupra pămîntului.

Peste munți vor sta ape.

7 De certarea Ta vor fugi, de glasul tunetului Tău se vor înfricoșa.

8 Se suie munții și se pogoară cîmpii în locul întru care i-ai întemeiat pe dînșii.

Prin toate, ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu care ocîrmuiește zidirea: că pentru aceasta marea, cu valuri precum vîrfurile munților, nu năvălește peste uscat și, precum noi ne îngrozim de tunet, așa se teme aceea de hotarul pus ei. Iar acest „peste munți vor sta ape” e în loc de: „ca un munte a stătut”; iar „se suie munții”, în loc de: „ca niște munți”.

9 Hotar ai pus pe care nu-l vor trece, nici se vor întoarce să acopere pămîntul.

Marea se rușinează de nisip, și – turbîndu-se pînă la acela, dar oprindu-se cu dumnezeiescul hotar ca și cu un frîu – se trage iarăși înapoi și îndărăt se duce.

10 Cel ce trimiți izvoare în văi, prin mijlocul munților vor trece ape;

Apoi, arată trebuința acestora:

11 adăpa-se-vor toate fiarele țarinii, aștepta-vor coluni²³⁵ întru setea lor.

12 Peste acestea, păsările cerului se vor sălășlui, din mijlocul pietrelor vor da glas.

Și acesta este prea-mare semn al dumnezeieștii Pronii, ca să împlinească nu numai trebuința oamenilor, ci și a dobitoacelor. Pentru aceasta, tăind munții, a meșteșugit treceri apelor, ca nu numai oamenii să aibă cu îndestulare apele izvoarelor, ci și neamurile jivinelor pămîntești și ale celor zburătoare prin aer. Iar pe acest „aștepta-vor colunii întru setea lor”, Simmah l-a tălmăcit așa: „Răcori-se-va colunul întru setea lui.”

²³⁵ colun – măgar sălbatic

13 Cel ce adăpi munții din cele mai de deasupra ale Tale, din rodul lucrurilor Tale se va sătura pământul.

Că nu numai dedesubt izvorăște și gătește firea apelor, ci și de sus aduce adăparea prin nori. Apoi, arată folosul care se ivește de aici:

14 Cel ce răsari iarbă dobitoacelor și pășune spre slujba oamenilor, ca să scoată pîine din pământ.

Că răsare iarbă și hrănește dobitoacele ce sînt făcute spre slujba oamenilor. Se hrănesc însă și roadele prin ploii, și se coc și se aduc oamenilor. Aceasta a zis și întru alt Psalm: „Oamenii și dobitoacele vei mîntui, Doamne!” Deci, pentru trebuința oamenilor, și dobitoacele dobîndesc această purtare de grijă.

15 Și vinul veselește inima omului, ca să veselească fața cu untdelemn, și pîinea inima omului o întărește.

Iar Simmah a zis mai descoperit: „Cel ce odrăsește iarbă dobitoacelor și pășune spre slujba oamenilor, ca să răsară hrană din pământ: și vinul să veselească inima omului, să strălucească fața lui cu untdelemn, și pîinea să întărească inima omului.” Că – zice – spre aceasta Dumnezeuul tuturor îi dă pământului ploii totdeauna, ca să odrăsească roduri de tot felul, și cu pîinea să întărească și să hrănească firea oamenilor, cu vin să-i veselească și mai dulce să le facă viața, iar cu untdelemn să-i hrănească nu numai din lăuntru, ci să le strălucească trupurile și pe dinafară.

16 Sătura-se-vor lemnele cîmpului,

Iar Evreul și ceilalți au pus: „lemnele Domnului”. Că, după ce a vorbit pentru lemnele cele roditoare, de nevoie le pomenește și pe cele neroditoare, ca pe unele ce împlinesc și ele trebuințele oamenilor. Pentru aceasta le-a și numit „ale Domnului”, ca pe unele răsărite de la sine, iar nu lucrate și răsădite cu mîna, ci odrăslite cu dumnezeiescul cuvînt. Pentru aceea a și adăugat:

cedrii Libanului, pe care i-ai răsădit.

Că săditori ai acestora nu au fost niscareva grijitori de păduri, ci dumnezeiescul cuvînt a împodobit vîrfurile munților cu desișuri. Însă, pomenind Libanul și cedrii săi ca pe un vestit, prin aceștia a arătat și ceilalți munți și lemne.

17 Acolo păsările se vor încuibă, lăcașul erodiului²³⁶ le povățuiește pe ele.

Iar Achila, așa: „Acolo păsările își vor face cuiburi, brazii sînt casă erodiului”; iar Simmah: „Acolo păsările vor face cuiburi, coruiului²³⁷ bradul îi este locuința.” Pentru că lemnele acestea dau altă trebuință oamenilor, și alta păsărilor: că oamenilor le folosesc spre facere de case,

²³⁶erodiu – egretă

²³⁷coroi, șoim

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

iar sălășluirile păsărilor chiar ele le primesc.

18 Munții cei înalți – cerbilor, piatra – scăparea iepurilor.

Purtarea Ta de grijă – zice – nu trece cu vederea nici o jivină, ci cerbilor le-ai dat petrecere prin vârful munților, iar celor mai mici din jivine – ascunzătorile și peșterile pietrelor.

19 Făcut-ai luna spre vremi,

După ce a vorbit pentru toate cele de pe pământ, și după ce a arătat zidirea firilor celor nevăzute și facerea cerurilor, face pomenire și pentru luminători, care s-au făcut în ziua a patra. Și zice că luna a fost zidită pentru învățătura și cunoașterea vremilor, pentru că schimbările ei fac să se măsoare timpul, ea crescând și micșorându-se întru același număr de zile.

soarele și-a cunoscut apusul său.

Nefiind însuflețit, nici vorbind, ci călătorind după dumnezeiescul hotar, soarele face ziua arătându-se, și face noaptea ascunzându-se, și are de-a pururea același drum și păzește măsurile.

20 Pus-ai întuneric, și s-a făcut noapte,

De nevoie este și trebuința acesteia, care se alcătuieste prin lipsirea și ducerea luminii și dăruiește oamenilor odihnă.

Întru dînsa vor ieși toate fiarele pădurii,

21 puii leilor răcnind ca să răpească și să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și.

Că noaptea le face oamenilor odihnă, iar fiarelor le dăruiește slobozenie să-și sature pîntecele lor cele flămînde. Iar acest „să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și” e în loc de: Dumnezeiasca Pronie le dă cele de trebuință și acestora. Că a cere de la Dumnezeu este al celor cuvîntătoare, iar a căuta – al celor necuvîntătoare, dar și acestora tot Dumnezeu le dăruiește hrana cea de nevoie.

22 Răsărit-a soarele, și s-au adunat și în culcușurile lor vor zăcea;

23 ieși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa pînă seara.

Și, răsărind soarele, se duc întru ale lor ascunzători, iar oamenii, uitînd osteneala zilei dinainte, iarăși vor stărui cu sîrguință întru lucru toată ziua.

24 Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut!

În mijlocul povestirii, gîndind cele zise și cunoscînd multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, Proorocul a trimis laudă lui Dumnezeu, zicînd că toate faptele Lui sînt minunate, și foarte vrednice de mirare și pline de înțelepciune: căci a aflat că și noaptea, prihănită de oarecari rău-credincioși, este prea-foarte de trebuință, și că lemnele neroditoare aduc altă trebuință, și că neamurile fiarelor sînt foarte trebuincioase oamenilor.

Umplutu-s-a pământul de zidirea Ta.

Iar pe acest „de zidirea Ta”, ceilalți tălmăcitori l-au pus în loc de: L-ai umplut pe dînsul de tot felul de bunătăți. Și, de la pămînt, se mută și către vecina lui, marea, și zice:

25 Marea aceasta este mare și largă, că acolo sînt tîrîtoare cărora nu este număr, jivine mici și mari.

Încă și acesta este semn al dumnezeieștii purtări de grijă: ca neamurile cele mici să petreacă împreună cu cele mari, și să nu se cheltuiască cu totul desăvîrșit de acelea.

26 Acolo corăbiile umblă;

Și aceasta este trebuință prea-mare a oamenilor: că, prin meșteșugul corăbieresc și prin știința cîrmirii, ne aducem unii altora cele trebuincioase, dînd aceluia rodul ce odrăsește la noi și primindu-l pe cel ce se face la ei.

balaurul acesta pe care l-ai zidit a se juca într-însul.

Prin „balaur”, a arătat chiții²³⁸ cei mari, care întru noianurile cele mari încap și petrec. Iar acesta se juca „într-însul”, în loc de: „într-însa”, adică întru însăși marea, căci *Evreul* și *Sirul* o numesc pe dînsa cu neam²³⁹ bărbătesc. Astfel, zice că marea cuprinde întru sine-și nenumărate neamuri de pești, și chiții cei prea-mari înoată fără frică întru dînsa.

Iar dacă oarecari voiesc să-l înțeleagă pe „balaur” alegoric – pentru că și întru Isaia zice că: „Sabia cea mare, și sfîntă și puternică asupra balaurului năvălește”, adică a șarpelui celui încolăcit care locuiește în mare²⁴⁰ – nici noi nu ne vom lepăda de asemenea înțelegere, fiindcă și la Iov aflăm jivina aceasta batjocorindu-se de dumnezeieștii Îngeri. Și Domnul a dat stăpînire ucenicilor Săi să calce „peste șerpi, și peste scorpii” și peste toată puterea vrăjmașului.

27 Toate către Tine așteaptă să le dai lor hrană în bună vreme.

De la Tine – zice – își iau trebuința toate, în vreme trebuincioasă. Pentru că cele necuvîntătoare caută hrana, dar o primesc de la Făcătorul, fără să știe Cine le-o dăruiește.

28 Dîndu-le Tu lor, vor aduna.

Dăruindu-le Tu îndestularea, fiecare dintru acestea își dobîndește trebuințele potrivite sie-și.

Și, deschizînd Tu mîna Ta, toate se vor umple de bunătate;

Prin acestea, a arătat lesnirea dăruirii bunătăților: că, precum este lucru ușor a întinde degetele strînse în lăuntru, așa lesne îi este lui Dumnezeu să dăruiască îndestularea tuturor bunătăților.

²³⁸ balenele

²³⁹ gen

²⁴⁰ satana

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

29 iar întorcîndu-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura.

Și – precum saturi de toată dulceața și veselia pe cei ce se îndulcesc de bunătățile Tale, cînd le dăruiești pe acestea cu milostivire – tot așa, întorcîndu-Te Tu, toate se umplu de tulburare și de frică.

Lua-vei duhul lor, și se vor sfîrși și în țărîna lor se vor întoarce.

Că, voind Tu, se face despărțirea sufletului de trup, după care trupul se dă stricăciunii și se risipește întru țărîna care îi este strămoasă. Iar „duh” a numit sufletul.

30 Trimite-vei Duhul Tău, și se vor zidi, și vei înnoi fața pămîntului.

Aici, ne-a propovăduit arătat învierea de obște și întoarcerea la viața ce se va face prin Preasfîntul Duh. Așa a făcut și Ilie cel mare, cînd a suflat de trei ori peste copilul văduvei și l-a întors la viață prin darul duhovnicesc ce locuia întru dînsul²⁴¹; așa l-a înviat și Elisei pe copilul Șunamitencei, întrebuițînd duhovniceasca insuflare și dîndu-i viață prin Duhul de viață făcător²⁴².

Așa, după ce a arătat și lucrarea aceasta a dumnezeieștii puteri, își mută limba spre cîntarea de laudă:

31 Fie mărirea Domnului în veci!

De-a pururea – zice – este cu dreptate și cu cale să fie lăudat El de toți.

Veseli-Se-va Domnul de lucrurile Sale,

Prin acestea, a vestit cunoștința de Dumnezeu ce avea să fie. Pentru că, izbăvindu-se oamenii de înșelăciunea de mai înainte și primind cunoștința lui Dumnezeu, (Psalmistul) vrea ca El să Se veselească, nu pentru închinăciunea lor, ci pentru că (Dumnezeu) îi vede pe dînșii mîntuindu-se.

32 Cel ce caută spre pămînt, și îl face pe el de se cutremură; Cel ce Se atinge de munți, și fumegă.

După cuviință le-a adăugat pe acestea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire nu are lipsă de nimic: că nu Se veselește pentru că ar avea trebuință de închinăciune, ci pentru că, vrînd să-i mîntuiască pe oameni, le arată adevărul și, putînd a-i munci, nu aduce munca asupra-le, măcar de și clătește pămîntul și umple munții de foc și de fum numai cu arătarea Sa. Și acest lucru l-a făcut și în Muntele Sinaiului: că, arătîndu-Se, tot muntele a fumegat.

33 Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

Și pe acestea le-a adăugat după cuviință, că „nu este întru moarte cel ce Îl pomenește pe Dînsul, și în iad cine se va mărturisi Lui?” Așa s-a încuiat ușa cămării de nuntă fecioarelor nebune, care au cheltuit vremea

²⁴¹ Negrăită minune, înfățișată în *Cartea a treia a Împăraților*, capitolul 17.

²⁴² Minunea e povestită în *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul al 4-lea.

purtării de făclii întru cumpărarea untului de lemn.

34 Îndulcească-se Lui cuvîntarea mea,

În loc de „cuvîntare”, Simmah a zis: „vorbă”, iar Achila: „voroavă”. Și mă rog – zice – ca această cîntare de laudă a mea să se arate prea-dulce și prea-veselitoare înaintea Lui.

și eu mă voi veseli de Domnul.

Zice: Făcîndu-se acest lucru, eu voi dobîndi de aici veselia.

35 Lipsi-ar păcătoșii de pe pămînt și cei fără de lege, ca să nu fie ei!

După ce a povestit, cît era cu puțință firii omenești, dumnezeiasca frumusețe și negrăita bogăție, dorește ca toți oamenii să dobîndească aceeași cunoștință și se roagă ca adunarea păcătoșilor să lipsească cu totul, nu rugîndu-se să piară aceia, ci cerînd ca ei să se schimbe și să înceteze ceata lor, mutîndu-se în partea celor credincioși și învățînd cele dumnezeiești. Iar dacă cineva voiește să înțeleagă în alt fel graiurile acestea, cum că Proorocul i-ar supune sub blestem pe cei ce trăiesc întru păgînatate, și așa va afla proorocia potrivitându-se cu învățătura apostolească: pentru că, trimițîndu-le scrisoare Corintenilor, și Fericitul Pavel a pus un asemenea sfîrșit: „Dacă cineva nu iubește pe Domnul Iisus, să fie anatema!” – că osebit lucru este acesta celor ce Îl iubesc fierbinte.

Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Deci cei ce nu voiesc a lăuda pe Dăruitorul atîtor bunătăți, pătîmească-le pe acelea, iar tu – o suflete al meu! – necurmat și cu sîrguință laudă-L pe Ziditorul și Mîntuitorul tău!

TÎLCUIREA PSALMULUI 104

Aliluia.

Și Psalmul acesta poruncește a lăuda pe Dumnezeuul tuturor, lucru arătat și de scrierea-deasupra, căci acest „aliluia” se tîlmăcește „lăudați pe Domnul”. Și pomenește făgăduințele făcute de Dumnezeu către Patriarhi și bunătățile dăruite de Dînsul, pentru ei, strănepoților lor, că pomnirea tuturor acestora ar fi putut să-i zădărască și să-i ascută spre rîvna faptei bune a strămoșilor pe cei ce au dobîndit atîtea faceri de bine. Și totodată arată norodului cel nou²⁴³ că nu fără dreptate a golit de a Sa purtare de grijă acel norod nemulțumitor²⁴⁴: că – de vreme ce erau norod al lui Dumnezeu și dobîndeau vădit dumnezeiasca purtare de grijă, iar mai pe urmă s-au făcut cu totul pustii de aceasta – prin Psalmul pus

²⁴³ al Creștinilor

²⁴⁴ al Iudeilor

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înainte arată cu cîte și în ce fel le-a făcut bine lor, și în ce chip s-au făcut nemulțumitori ei către acelea, ca toți să poată învăța dreptatea hotărîrii scoase și aduse asupra acelor și, văzînd osînde pentru nemulțumire, să nu călătorească pe aceeași cale cu ei, ci să umble pe cea dreaptă.

Mărturisiți-vă Domnului și chemați numele Lui,

Iar pe acest „chemați”, Simmah l-a zis: „propovăduiți”. Și cuvîntul poruncește să aducă cîntarea de laudă și de mulțumire și să povestească dumnezeieștile faceri de bine.

vestiți întru neamuri lucrurile Lui!

Arătat și luminat este că neguțătoarește nu numai folosul ludeilor, ci și al tuturor neamurilor.

2 Cîntați-I Lui și-L lăudați pe Dînsul, povestiți toate minunile Lui!

Răsplătiți-I Lui cu laude și cu cîntări de viersuire și învățați minunile făcute de Dînsul pe cei ce nu le știu.

3 Lăudați-vă întru numele cel sfînt al Lui,

Iar în loc de „lăudați-vă”, Achila a pus: „făliți-vă”. Și cuvîntul poruncește să cugete mare nu pentru bogăție, nu pentru tărie, nu pentru stăpînire, ci întru cunoștința și purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Aceasta a poruncit-o și dumnezeiescul Apostol: „Că cel ce se fălește în Domnul fălească-se!” Acestea sfătuieste și preaințeleapta Ana: „Să nu se fălească cel înțelept întru înțelepciunea sa, și să nu se fălească cel puternic întru puterea sa și să nu se fălească cel bogat întru bogăția sa, ci întru aceasta fălească-se cel ce se fălește: întru a înțelege, și a cunoaște pe Domnul și întru a face judecată și dreptate pe pămînt.”²⁴⁵

veselească-se inima celor ce caută pe Domnul!

Pentru că veselie este rod al nădejzii spre Dumnezeu.

4 Căutați pe Domnul și întăriți-vă,

și, învățîndu-i cum se cade a face acest lucru, a adăugat:

căutați fața Lui totdeauna!

Că nu o dată sau de două ori, ci toată viața se cuvine a căuta ajutorul cel de sus, cîștigînd folosul, că cei ce caută așa vor fi neluptați și nebiruiți. Aceasta a făgăduit și Domnul, legiuind: „Cereți, și se va da vouă; căutați, și veți afla; bateți, și se va deschide vouă. Că tot cel ce cere va lua, și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide.”

5 Aduceți-vă aminte de minunile Lui pe care le-a făcut, de semnele Lui și de judecățile gurii Lui.

Nu dați uitării negrăitele faceri de bine pe care le-a săvîrșit Stăpînul,

²⁴⁵ Bucata e din *Cîntarea Anei*, din *Prima carte a Împăraților*, 2:19.

împodobindu-le cu dreaptă judecată. Căci „judecăți” a numit aici minunile făcute cu dreptate de Dumnezeu: că, de vreme ce povestește pentru cele făcute în Egipt, mai-nainte învață dreptatea pedepsei Egiptenilor.

6 Sămînța lui Avraam – robii lui, fiii lui Iacov – aleșii Lui.

Pe aceiași îi numește cu amîndouă numele, fiindcă unii au fost strămoși, iar ceilalți – fii. Iar „aleși” i-a numit ca pe cei ce s-au chemat „norod al lui Dumnezeu” mai mult decît toate neamurile. Și a arătat aceasta și prin cele adăugate:

7 El este Domnul Dumnezeuul nostru, în tot pămîntul – judecățile Lui.

Că pe aceștia i-a numit „norod al Său” Cel ce este Dumnezeu și Domn al tuturor și stăpînește toată lumea.

8 Adusu-și-a aminte în veac de așezămîntul Său, de cuvîntul ce a poruncit întru o mie de neamuri,

Prin acestea ne învață îndelungarea și statornicia făgăduințelor făcute către Avraam, căci cuvîntul nu este covîrșitor²⁴⁶, după cum au socotit oarecari, ci adevărat și dumnezeiesc. Și Dumnezeuul tuturor S-a făgăduit că întru sămînța lui Avraam se vor blagoslovi toate neamurile, iar sămînța lui după trup este Stăpînul Hristos, Care are stăpînirea veșnică și împărăția nepieritoare. Aceasta arată încă și pomenirea celor „o mie de neamuri”, căci cuvîntul nu însemnează număr de ani, ci îndelungarea și veșnicia.

9 pe care l-a așezat lui Avraam, și de jurămîntul Său lui Isaac.

10 Și l-a pus pe el lui Iacov spre poruncă, și lui Israil spre așezămînt veșnic,

Și dumnezeiescul Moisi a pomenit jurămintele acestea, că a zis – zice – Dumnezeu către Avraam: „Asupra Mea Însumi M-am jurat că, blagoslovind, te voi blagoslovi cu adevărat; și, înmulțind, voi înmulți sămînța ta ca stelele cerului cu mulțimea. Și se vor blagoslovi întru sămînța ta toate semințiile pămîntului.” Și aduce aminte acest jurămînt lui Isaac, iar cu Iacov întărește tocmelile și le împlinește: prin Moisi slobozindu-i pe strănepoții acelora din robia Egiptenilor, prin Iisus Navi dîndu-le pămîntul făgăduit lor, iar prin Stăpînul Hristos încheind sfîrșitul făgăduinței.

11 zicînd: Ție voi da pămîntul Hanaan, funia moștenirii voastre.

„Funie” a numit stăpînia pămîntului, pentru că osebirea celor ce au moșie este ca să supuie pămîntul sub măsură.

12 Cînd erau ei la număr puțini, împruținați și nemernici întru dînsul,

Și acestea – zice – s-au făgăduit părinților noștri, ce erau puțini și foarte lesne de numărat. Și prin aceasta arată puterea Celui ce S-a făgăduit: că, deși erau așa de puțini, a putut să le dea stăpînirea unui pămînt atît de mare.

²⁴⁶ „Exagerat”, cum ne franțuzim noi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

13 și au trecut din neam în neam și de la o împărăție la alt norod,

Că Patriarhii petreceau nemernicind și nu erau întemeiați și statorniciți nici într-un loc, ci uneori aici, iar alteori acolo își mutau corturile.

14 n-a lăsat om să le facă lor strîmbătate.

I-a arătat mai înalți decît cei ce se ispiteau să le facă strîmbătate.

Și a certat pentru dînșii împărați:

15 Nu vă atingeți de unșii Mei și întru Proorocii Mei nu vicleniți!

Așa, I-a certat cu mari certări pe Faraon și I-a înfricoșat pentru Sarra²⁴⁷, muierea lui Avraam; așa, I-a îngrozit noaptea pe Avimeleh, zicînd: „Iată, tu mori pentru Sarra, muierea lui Avraam, și aceasta este însoțită cu bărbatul!"; așa, I-a arătat cinstit pe Isaac celor ce atunci locuiau Palestina; așa, lui Laban, cel ce îngrozea să-I ucidă pe ginerele său, i-a zis: „Vezi să nu grăiești cuvinte aspre și grele asupra robului Meu Iacov!” Iar „unși” îi numește pe dînșii nu ca pe niște unși cu untdelemn, ci ca pe niște aleși. Iar „Prooroc” I-a numit pe Avraam Însuși Dumnezeu, că a zis: „Dă înapoi muierea omului, că Prooroc este, și se va ruga pentru tine și te vei mîntui.”

16 Și a chemat foamete pe pămînt,

Păcatul trage asupra-i certarea, certarea muștră viața cea fierească, iar muștrarea lucrează schimbarea vieții. Drept aceea, pentru viața cea fără de lege a oamenilor de atunci, a adus asupra-le foamete, dar cu toate acestea S-a grijit și așa de robii Săi.²⁴⁸

toată întărirea pîinii a sfărîmat-o.

În loc de: A făcut să se rărească toată roada ce putea să hrănească, nu numai grîul: ci și orzul, și semințele și celelalte cu care trăiesc oamenii.

17 Trimis-a înaintea lor om, rob s-a vîndut Iosif.

De o dată le-a arătat pe amîndouă împreună: și răutatea fraților, și înțelepciunea lui Dumnezeu. Că nu El i-a silit pe dînșii să-și vîndă fratele, ci după năravul lor cel rău s-a făcut pogorămînt, iar El, folosindu-l pe acesta spre trebuință, I-a arătat împărat pe rob, și neamului lor a iconomisit pogorîrea în Egipt. Căci se cădea ca cei ce aveau să fie norod al lui Dumnezeu să ajungă străluciți și slăviți prin minunile făcute pentru dînșii, fiindcă purtarea de grijă făcută cu dînșii Îl propovăduia pe Dumnezeul lor și îi strălucea cu lumina cunoștinței de Dumnezeu pe cei ce auzeau.

18 Smerit-a în obezi picioarele lui, prin fier a trecut sufletul lui.

²⁴⁷ Am mai zis, Sarra a fost răpită de două ori: în Egipt de Faraon, și în Gherara de Avimeleh.

²⁴⁸ E vorba de acea foamete de șapte ani din pricina căreia au călătorit în Egipt frații lui Iosif, iar mai apoi s-a strămutat acolo tot Israilul (vezi *Facerea*, capitoul 41 și următoarele).

Că, după clevetirea de prea-curvie, a locuit în temniță, și îndată au pus împrejurul lui legături de fier. Însă Simmah a zis acest stih așa: „cătore fier a trecut sufletul lui”, în loc de: Pînă la junghiere s-a primejduit.

19 Pînă ce a venit cuvîntul Lui, cuvîntul Domnului l-a înfocat pe el.

Și a pățimit toate acestea lămurindu-se ca aurul, nu ca lămurirea faptei bune a lui Iosif să o știe Dumnezeu tuturor, Cel ce le cunoaște pe toate mai-nainte de facerea lor, ci ca să arate celorlalți oameni filosofia aceluia și să-l pună înainte drept întîi chip și asemănare a adevărului²⁴⁹.

20 Trimis-a împăratul, și l-a slobozit pe el boierul norodului și l-a lăsat pe el.

21 Pusu-l-a pe el domn peste casa lui și boier peste toată avuția lui,

Și, arătînd folosul cel din economie, a adăugat:

22 ca să învețe pe boierii lui ca pe sine-și, și pe cei bătrîni ai lui să-i înțelepțească.

Că, după ce s-a făcut vestit împăratului prin tîlcuirea viselor și a luat stăpînirea, povățuia pe ceilalți spre cunoștința de Dumnezeu, sfătuiindu-i nu numai cu cuvintele, ci și cu lucrul trăgîndu-i spre aceeași bună-credință.

23 Și a intrat Israil în Egipt, și Iacov a nemernicit în pămîntul lui Ham.

Aceasta – zice – a fost pricina de s-a pogorît Patriarhul Iacov în Egipt. Iar „pămînt al lui Ham” numește Egiptul, fiindcă Mesrem a fost al doilea fiu al lui Ham, că zice: „Ham a născut pe Hus întîi-născut și pe Mesrem fratele lui.” Iar dumnezeiasca *Scriptură* numește „Hus” Etiopia, și „Misrem” Egiptul. Iar „Iacov” și „Israil” îl numesc pe același: primul nume l-a dobîndit de la părinți, iar pe celălalt l-a pus Dumnezeu, arătînd prin numire dumnezeiasca arătare făcută lui.

24 Și a crescut pe norodul Său foarte și l-a întărit pe el mai mult decît pe vrăjmașii lui.

Aceasta ne învață și istoria *leșirii*. Că – zice – cu cît îi necăjeau pe dînșii Egiptenii, cu atît se făceau mai mulți și îi înmulțea pe dînșii pămîntul.

25 Întors-a inima lor, ca să urască pe norodul Lui,

Nu prefăcînd El socoteala Egiptenilor, ci dînd loc stăpînirii de sine-și și neopriind vrăjmășiile, dar arătîndu-i pe cei vrăjmășiți mai înalți decît cei ce îi vrăjmășeau.

ca să viclenească întru robii Lui.

Uneori, Egiptenii le-au rînduit moașelor să omoare partea bărbătească a Evreilor, iar alteori au poruncit să-i arunce pe aceștia în rîu, dar și așa neamul a scăpat de măiestriile morții.

²⁴⁹ Care este Mîntuitorul Hristos.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

26 Trimis-a pe Moisi, robul Său, și pe Aaron, pe care l-a ales Lui-și.

27 Pus-a întru dînșii cuvintele semnelor Sale și ale minunilor Sale în pământul lui Ham.

Că, punîndu-i înaintea pe dînșii slujitori și diaconi ai slobozeniei celor de o seminție, le-a dat în mâini puterea facerilor de minuni.

28 Trimis-a întuneric și i-a întunecat, căci au amărît cuvintele Lui.

Că fericiții slujitori nu grăiau-împotriva dumnezeieștilor porunci, ci lucrau cele poruncite, și Moisi a adus asupra lor (a Egiptenilor) noaptea cea prea-lungă de trei zile. Iar mai vîrtos și decît noaptea era mai înnegurat întunericul, că noaptea, măcar de ar fi și fără lună, dar se amestecă cu strălucirea stelelor, iar întunericul acela dumnezeiasca *Scriptură* îl numește „pipăit”.²⁵⁰

29 Întors-a apele lor în sînge și a omorît peștii lor.

Că nu a prefăcut numai vopseala apelor, ci și însuși felul gustului lor, cît toate neamurile de pești au pierit.²⁵¹

30 Scos-a pământul lor broaște în cămările împăraților lor.

Că, de vreme ce Egiptenii i-au aruncat pe pruncii Evreilor în rîu, a schimbat apa rîului în sînge, muștrînd și pedepsind uciderea făcută întru dînsul, și a făcut a izvorî de acolo broaște, care se tîrau asemenea pruncilor uciși, și năvăleau asupra caselor lor și ajungeau pînă la înseși cămările împăratului și intrau.²⁵²

31 Zis-a, și au venit muște cîinești și viespi întru toate hotarele lor.

Că lucrurile au urmat cuvintelor zise: și îndată – Dumnezeu poruncind, iar Moisi doar grăind – muștele cele cîinești și viespile umpleau pământul, netrecînd peste hotarele egiptenești, nici aducînd vătămare asupra altor oameni, ci aducînd certarea asupra împotrivorilor lui Dumnezeu.²⁵³ Că asta însemnează acest „în toate hotarele lor”, în loc de: Era cu puțință a vedea că nici un lucru ca acesta nu se făcea afară de hotarele Egiptenilor.

32 Pus-a în ploile lor grindină, foc de tot arzînd în pământul lor.

33 Și a bătut viile lor și smochinii lor, și a sfărîmat tot lemnul hotarului lor.

Pentru că norii au schimbat obișnuitele lor chinuiri de nașteri, și în loc de ploi au născut grindină și trăsnete; și împreună cu grindina se aduceau

²⁵⁰ „Atunci, a zis Domnul către Moisi: Întinde mîna ta spre cer și se va face întuneric în pământul Egiptului, încît să-l pipăi cu mîna. Și și-a întins Moisi mîna sa spre cer și s-a făcut întuneric beznă trei zile în tot pământul Egiptului, de nu se vedea om cu om, și nimeni nu s-a urnit de la locul său trei zile. Iar la fiii lui Israil a fost lumină peste tot în locuințele lor” (*Ieșirea*, 10:21-22).

²⁵¹ Vezi *Ieșirea* 7:19-21.

²⁵² Vezi *Ieșirea* 8:1-7.

²⁵³ Vezi *Ieșirea* 8:16-24.

și cădeau săgeți. Și firi împotrivnice una alteia, apă și foc, una pe alta nu vătăma: că nici focul nu topea apa cea înghețată a grindinei, nici apa nu stingea văpaia, ci, lepădînd fireasca luptă, împreună-glăsuită și unită aduceau pedeapsa asupra Egiptenilor și muștrau fierimea acelora, că, oameni fiind, nu se cucerniceau de fire, ci amar îi sileau să robească pe cei de o fire cu dînșii. Și pentru aceasta viile, și smochinii lor și celelalte neamuri de saduri se stricau cu totul de dînsele.²⁵⁴

34 Zis-a, și a venit lăcustă și omidă căroro nu era număr,

35 și au mîncat de tot toată iarba în pămîntul lor și au mîncat tot rodul pămîntului lor.

Prin grindină și prin foc, a stricat pomii, iar cu lăcustele și cu omidele – bălțile, livezile, țarinile, că nu numai rodul, ci și iarba lor au cheltuit-o.²⁵⁵

36 Și a bătut pe tot cel întîi-născut în pămîntul lor, pîrga a toată osteneala lor.

Rana aceasta a adus-o mai pe urmă asupra Egiptenilor, după care aceia i-au silit pe Iudei să iasă, că toată casa se umpluse de plîngeri și de tîngiri după ce toți cei întîi-născuți au primit moarte grabnică.²⁵⁶ Pentru că a adus rana asupra celor mai doriți, cu mai amare chinuri împungînd pe cei ce se aflau fără de durere și de simțire către ranele mai dinainte.

37 Și i-a scos pe dînșii cu argint și cu aur,

Că, de vreme ce Egiptenii nu le dădeau voie Evreilor a-și lua averile, lîngă acestea ei au luat și bogăția Egiptenilor, luînd aurul și argintul ca pe oarecare plată pentru acea cumplită robie.²⁵⁷ Că Dumnezeu nu a poruncit să se facă acest lucru cu nedreptate, ci pedepsindu-i pe asupritori și mîngîindu-i pe cei asupriți.

și nu era întru semințiile lor bolnav.

Pentru că nu erau ispitiți și supărați de rănile și bătăile aduse asupra Egiptenilor.

38 Veselitu-s-a Egiptul întru ieșirea lor, căci căzuse frica lor peste dînșii.

Și așa s-au înfricoșat cu feluritele pedepse, încît au socotit slobozenia Evreilor drept facere de bine a lor.

39 Întins-a nor spre acoperire lor, și foc ca să lumineze lor noaptea.

Pentru că, ziua, norul acesta se făcea lor cort și oprea supărarea razelor soarelui, iar noaptea, făcîndu-se lor în chipul focului, le dăruia trebuința luminii.

²⁵⁴ Vezi *leșirea* 9:18-25.

²⁵⁵ Vezi *leșirea* 10:4-15.

²⁵⁶ Vezi *leșirea*, capitolele 11, 12.

²⁵⁷ Vezi *leșirea*, 12:35-36.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

40 Cerut-au, și au venit cîrste²⁵⁸, și cu pîine cerească i-a săturat pe dînșii.

Că, de vreme ce au poftit cărnuri, le-a dat lor vînat de păsări; și, avînd trebuință de pîini, din cer le-a dat lor pe acestea, nu ploaie dăruind prin nori, ci însăși hrana.

41 Desfăcut-a piatra, și au curs ape, și au curs rîuri în locurile cele fără de ape.

Iar setea lor a vindecat-o cu prea-slăvite nașteri și izbucniri ale pietrei, că a poruncit să izvorască rîuri în pămînt fără de apă și lipsit de umezeală. Iar „rîuri” numește izvoarele apelor ce au izbucnit din piatră.

42 Că și-a adus aminte de cuvîntul cel sfînt al Său, cel către Avraam robul Său.

43 Și a scos pe norodul Său întru bucurie, și pe cei aleși ai Săi întru veselie.

Și i-a împărțit pe dînșii de toate acestea împlinindu-și făgăduințele făcute către Avraam.

44 Și le-a dat lor țările neamurilor, și ostenelele noroadelor le-au moștenit,

Nu numai că i-a slobozit din robia Egiptenilor, ci le-a dăruit lor și pămîntul Hanaaneilor și i-a arătat stăpîni ai ostenelelor străine, muncindu-i pe aceia cu dreptate și totodată adevărind ale Sale făgăduințe. Iar cum că nu i-a scos cu nedreptate pe locuitorii dinaintea ai Palestinei ne învață prin cele legiuite ludeilor, poruncindu-le să fugă de urmarea petrecerii acelor. Încă și cînd face făgăduințele către Avraam ne învață pentru ce nu-i dă lui stăpînirea pămîntului aceluia îndată, ci îl lasă multă vreme să nemernicească, zicînd: „Încă nu s-au împlinit păcatele Amoreilor pînă acum”, în loc de: Încă nu au îndrăznit pînă acum să lucreze cele vrednice de pieirea cea de tot, și nu este cu dreptate a aduce pedeapsa asupra lor, nici a scoate hotărîrea pedepsei mai-naintea cunoștinței păcatului celui mare, ci a aștepta sfîrșitul lucrurilor. Că folosesc măsură, și cîrmuiesc cumpănă și la Mine nu este nimic necumpănit; pentru aceasta aștept înconjurare de patru sute de ani. Așa, și pe aceia i-a scos, și acestora le-a dat făgăduințele.

45 ca să păzească dreptățile Lui și legea Lui să o caute.

Și le-a dat lor pămîntul făgăduit dîndu-le *Lege* și poruncindu-le a viețui după dînsa.

TÎLCUIREA PSALMULUI 105

Aliluia.

În Psalmul 104, proorocescul cuvînt a povestit dumnezeieștile faceri

²⁵⁸ soi de pasăre picioroangă

de bine, iar întru acesta le pomenește iarăși, și prihănește nemulțumirea primitorilor acestora și ne învață feluritele pedepse aduse asupra lor. Și s-a închipuit ca despre fața celor bine-credincioși, care tînguiesc primejdiile de obște și se roagă a dobîndi cruțare.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați-L pe Stăpînul pentru facerile de bine mai dinainte și așteptați nădejtile cele bune, că bun și iubitor de oameni este Stăpînul și pururea arată a Sa milă! Apoi, învață că povestirea dumnezeieștilor minuni covîrșește firea oamenilor:

2 Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?

Nici un cuvînt nu ajunge spre cîntarea de laudă a Dumnezeului tuturor.

3 Fericîți - cei ce păzesc judecata și fac dreptate în toată vremea.

Fericirea faptei bune intră sub simțirea păcatului, că cel ce pătimește osîndele pentru păcat fericește pe cei izbăviți de acesta, ce și-au împodobit viața lor cu dreptate. Și fericește nu pe cel ce a lucrat dreptatea o dată, ci pe cel ce urmează pururea și necurmat urmelor ei.

4 Adu-Ți aminte de noi, Doamne, întru bunăvoirea norodului Tău, cercetează-ne pe noi întru mîntuirea Ta,

Aici, însemnează norodul cel nou și Biserica cea din neamuri, pe care a învrednicit-o de mîntuire, a căreia împărtășire învață a o răpi mulțimea ludeilor. Și împreună-glăsuiesc cu înțelegerea aceasta și cele adăugate:

5 ca să vedem bunătatea aleșilor Tăi, să ne veselim cu veselia neamului Tău, să ne lăudăm cu moștenirea Ta.

Ne rugăm - zice - să ne împărtășim de veselia neamului Tău celui nou și să ne facem părtași ai bunătății dăruite aceluia.

6 Greșit-am cu părinții noștri, nelegiuim-am, nedreptățim-am.

Că - zice - de la părinți am primit călcarea legilor Tale, ca pe o moștenire. Iar „părinții” numește nu pe Sfinții Patriarhi, ci pe cei ce au fost după dînșii. Că prin cele adăugate aceasta a arătat:

7 Părinții noștri în Egipt n-au înțeles minunile Tale, și nu și-au adus aminte de mulțimea milei Tale

Că, atîtea minuni făcîndu-se pentru dînșii în Egipt, n-au voit a cunoaște a Ta putere.

și Te-au amărît suindu-se la Marea Roșie.

Că, după ce au văzut pe Egipteni gonindu-i și marea oprindu-le fuga, n-au voit a aștepta ajutorul de la Tine, ci strigau asupra marelui Moisi, zicînd: „Ne-ai scos să ne ucizi în pustia aceasta, ca și cînd nu era mormîntul în Egipt!” Dar, cu toate acestea și arătîndu-se atîta de nemulțumitori, i-a învrednicit de mîntuire. Că aceasta a adăugat:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

8 Și i-a mîntuit pe dînșii pentru numele Său, ca să cunoască puterea Lui.

9 Și a certat Marea Roșie, și s-a secat, și i-a povățuit pe dînșii prin adînc ca în pustie;

10 și i-a mîntuit pe dînșii din mîna celor ce îi urau și i-a izbăvit din mîna vrăjmașului lor.

Că, golind cu cuvîntul fundul mării, adîncul cel mult l-a arătat cîmpie pustie, umblată de cai și de care. Că – de vreme ce în pustietăți este multă lesnire și neîmpiedicare celor ce aleargă, nici copaci fiind, nici garduri împiedicîndu-i – a arătat lesnirea trecerii prin pilda și asemănarea pustiei.

11 Acoperit-a apa pe cei ce îi necăjeau pe dînșii, nici unul dintr-înșii n-a rămas.

Că i-a cufundat pe toți Egiptenii, și aceeași mare le-a adus Evreilor mîntuire, iar Egiptenilor pedeapsă.

12 Și au crezut cuvîntului Lui, și au cîntat lauda Lui.

Pentru că povățuitor al bărbaților ce laudau era marele Moisi, iar al cetei muierilor – Mariam Proorocița. Și este scrisă și cîntarea.

13 Sîrguit-au, uitat-au lucrurile Lui, n-au suferit sfatul Lui;

14 și au poftit poftă în pustie și au ispitit pe Dumnezeu în loc fără de apă.

Că, avînd atîtea și astfel de încredințări ale dumnezeieștii puteri, n-au cerut să-și ia cele de trebuință, nici n-au așteptat dumnezeiasca dăruire, ci îndată s-au pornit cu ocări asupra dumnezeieștilor slujitori.

15 Și le-a dat cererea lor, săturat-a sufletele lor.

„Cerere” a numit pofta, că nu au cerut, ci au grăit de rău. Dar, cu toate acestea, le-a dat lor și îndeustulare de cărnuri, și pîine nefăcută de mîini, și apă prea-dulce și cu îndeustulare.

16 Și au mîniat pe Moisi în tabără, și pe Aaron, sfîntul Domnului.

Căci Core și adunarea acestuia s-au ispitit să răpească preoția, iar Datan și Aviron au cugetat altă tiranie.

17 S-a deschis pămîntul, și a înghițit pe Datan și a acoperit întru adunare pe Aviron.

18 Și s-a aprins foc întru adunarea lor, văpaie de tot a ars pe păcătoși.

Datan și Aviron s-au cufundat împreună cu toată familia lor, iar Core și cei împreună cu dînsul s-au ars de tot cu foc slobozit de Dumnezeu.²⁵⁹ Iar Dumnezeu a adus pedepse asupra lor pentru a-i sili pe ceilalți să se înțeleptească, dar nu au voit a lua de aici nici un folos. Și acest lucru îl arată povestirea celor îndrăznite de dînșii:

19 Și au făcut vițel în Horib,

²⁵⁹ Ceea ce am povestit și mai sus.

Nu așa prost a pomenit muntele, ci arătînd covîrșirea păgînatății: că întru acesta S-a arătat Domnul tuturor, întru acesta i-a umplut de groază pe dînșii, arătîndu-Se cu mulțime de foc, folosind trîmbițe, și lovind cu trăsnete urechile lor și aducînd cu atîta frică punerea de lege. Întru acesta au îndrăznit păgînatatea,

și s-au închinat celui cioplit

Acest lucru este prihănirea altei nebunii, că au adus cinstea cea dumnezeiască lucrului pe care îl vedeau că și-a primit chipul prin meșteșug omenesc.

20 Și au schimbat mărirea Lui întru asemănare de vițel ce mănîncă iarbă.

Foarte potrivit a povestit cu jale nebunia lor: că – în loc de a Celui ce atîtea minuni a făcut, și a dăruit mîntuirea aceea prea-slăvită și atîtea a putut a lucra – au cinstit icoană de vițel, al căreia întîi chip²⁶⁰ are trebuință de hrană. Și hrană a vițelului nu este pîinea ce se aduce celor cuvîntători, ci buruieni și iarbă. Iar a vițelului – celui ce firea îi este necuvîntătoare, și hrana îi este iarbă, și slujba lui este dăruită oamenilor – icoana este cu mult mai proastă, că nu e numai necuvîntătoare, ci și neînsuflețită, și nu poate nici a lucra, nici a mugi și a zbiera, nici a mînca. Dar ei au ispitit-o pe cea neputincioasă mai mult decît pe Dumnezeuul tuturor.

21 Și au uitat pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînșii, Cel ce a făcut lucruri mari în Egipt,

22 minunate în pămîntul lui Ham, înfricoșate în Marea Roșie.

Că nu și-au adus aminte nici de a loru-și mîntuire, nici de pedeapsa Egiptenilor, nici de minunea cea mare a mării, ci toate au zburat de la dînșii de năprasnă.

23 Și a zis ca să-i piardă pe dînșii, de nu ar fi stătut Moisi cel ales al Lui întru zdrobire înaintea Lui, ca să întoarcă mînia Lui, ca să nu-i piardă pe dînșii.

Pentru că – după ce a zis Dumnezeuul tuturor: „Lasă-Mă! Și, fiindcă M-am mîniat, cu urgie îi voi zdrobi pe dînșii, și te voi face pe tine întru neam mare” – Fericitul Moisi a zis: „De le vei lăsa lor păcatul, lasă-! Iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea întru care m-ai scris!”

24 Și au defăimat pămîntul cel dorit, n-au crezut cuvîntului Lui

25 și au cîrtit întru sălașele lor, n-au ascultat glasul Domnului.

Face pomenire de altă nesupunere: pentru că, poruncindu-le Dumnezeu să intre în pămîntul făgăduit, ei se împotriveau arătat, primind în lăuntru patima fricii și zicînd că Hanaaneii sînt mai viteji decît dînșii iar ei nu au putere din destul spre a se pune împotriva acelora. Și acesta era semn vădit de necredință, pentru că era drept ca cei ce fuseseră înșiși

²⁶⁰ „Proto-tip”, „model”, cum spunem acum.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

văzători ai atîtor minuni ca acestea să se încreadă întru toate în puterea Celui ce i-a mîntuit.

*26 Atunci a ridicat mîna Sa asupra lor, ca să-i surpe pe ei în pustie,
27 și ca să surpe sămînța lor întru neamuri și să-i risipească pe dînșii prin țări.*

Și a voit să pună pedeapsa potrivită asupra necredinței lor și să aducă pieirea asupra tuturor deodată, dar, folosind obișnuita iubire de oameni, a adus asupra lor oarecare muncă din parte.

*28 Și au jertfit lui Belfegor, și au mîncat jertfele morților
29 și L-au întăritat pe El întru izvodirile lor,*

Alunecînd iarăși întru desfrînare și amestecîndu-se cu muieri Moavitence, au deprins păgînatatea acelora. Iar „Belfegor” este un idol care era cinstit la aceia: Fegor se numea locul idolului, iar Baal – idolul. Și se zice că în limba elinească acesta se numea Cronos²⁶¹. Iar „jertfe ale morților” numește pe cele ce la Elini se cheamă „turnări”, pe care obișnuiau a le aduce morților, dar nu ar fi greșit cineva de i-ar fi numit „morți” și pe cei ce se numesc „dumnezei”.

și s-a înmulțit întru dînșii căderea.

Că iarăși a adus asupra lor altă moarte.

*30 Și a stănut Fineas și L-a îmblînzit, și a încetat zdrobirea.
31 Și s-a socotit lui întru dreptate în neam și în neam pînă în veac.*

În loc de „sfărîmare”, Simmah a zis „rană”. Și istoria ne învață și aceasta, fiindcă pe Zambri, cel ce a suferit a prea-curvi la arătare cu o oarecare Madianiteancă, Fineas²⁶² l-a ucis cu sulița, împreună cu muierea. Primind rîvna acestuia, Dumnezeu l-a lăudat și a oprit pedeapsa adusă asupra celorlalți.

32 Și L-au mîniat pe El la apa împotriva-grăirii, și s-a supărat Moisi pentru dînșii,

33 că au amărît duhul lui, și a deosebit întru buzele sale.

Pentru că, atunci cînd plîngea el pentru sora sa, au cerut cele de trebuință apropiindu-se la dînsul cu multă nerînduială; iar el, fiind îmbulzit de mîhnirea plînsului, și văzînd desfrînarea lor și fiind împresurat de mînie și de scîrbă, nu a slujit dumnezeieștii porunci cu obișnuita bună-potrivire, ci a lovit piatra și a scos apă amestecînd cu cuvintele oarecare îndoire. Că asta arată acest „a deosebit întru buzele sale”, în loc de: Nu fără de îndoire a rostit cuvintele. Că zice: „A zis Moisi către dînșii: Au doară din piatra aceasta voi scoate vouă apă?” Pentru

²⁶¹ Kronos („timpul”), tatăl lui Zeus, unul din tartorii cei mai însemnați care bîntuie basmele mitologice ale Elinilor cei vechi, insuflete de satana însuși.

²⁶² Vezi *Numerii*, 25:1.

aceasta, Dumnezeu tuturor nu i-a dat nici lui pământul făgăduit părinților, ci i-a poruncit să-și primească sfârșitul vieții, iar făgăduința a împlinit-o prin Iisus Navi. Și Ocîrmuitorul tuturor a pus asupra lui această pedeapsă, dar a făcut-o altele iconomisind. Întîi că, știind nebunia ludeilor, nu a lăsat ca toată făgăduința să ia sfârșit printr-însul, ca să nu-l socotească pe dînsul Dumnezeu; căci cei ce făcuseră Dumnezeu chipul vițelului, ce feluri de cinste nu ar fi adus celui ce fusese slujitor al atîtor minuni? Pentru aceasta Dumnezeu a și făcut să fie tăinuit mormîntul lui. Lîngă aceasta, a voit să arate și vremenicia punerii de lege, dintru cele întîmplante însuși puitorului de lege: că, dacă puitorul de lege nu a dobîndit pământul făgăduit, de aici era lesne a cunoaște că nici ei nu vor dobîndi această purtare de grijă prea multă vreme.

Așa, după ce le-a povestit pe cele din pustie, muștră nelegiuirea lor din pământul făgăduinței:

*34 N-au pierdut neamurile pentru care a zis Domnul lor,
35 și s-au amestecat între neamuri, și au deprins lucrurile lor,
36 și au slujit celor ciopliți ai lor și s-au smintit.*

Pentru că, pentru împărțășirea păgînatății, a oprit împreunarea cu muieri de alte seminții, împreună cu începătura ridicînd din mijloc sfârșitul, și pierzînd rodul împreună cu rădăcina și mai-nainte oprind cu răul cel mai mic pe cel mai mare. Dar ei, călcînd și întru aceasta dumnezeiasca *Lege*, nici neamurile cele păgîne nu le-au pierdut de tot, nici nu au fugit de împărțășirea cu dînsese, ci au rîvnit petrecerea lor cea rea.

*37 Și au jertfit pe fiii lor și pe fiicele lor dracilor.
38 Și au vărsat sînge nevinovat, sîngele fiilor lor și al fiicelor pe care i-au jertfit celor ciopliți ai lui Hanaan, și s-a omorît pământul întru sîngiuri.
39 Și s-au spurcat întru lucrurile lor*

Au lăsat în urmă vîrfurile păgînatății, căci care covîrșire a păgînatății lasă să se pîngărească pământul cu sîngiuri de fii și de fiice și să se aducă jertfele acestora dracilor celor mîncători de sîngiuri? Că lui Dumnezeu nu le aduceau nici pe cele legiuite, iar idolilor – și junghierile copiilor.

și au curvit întru izvodirile lor.

Aici, „curvie” nu numește numai înverșunarea, ci și slujba idolilor. Că – de vreme ce, uniți fiind cu Dumnezeu, au iubit slujba acelor – după cuviință a numit „curvie” cinstirea dracilor.

40 Și S-a mîniat cu iuțime Domnul asupra norodului Său, și a urît moștenirea Sa.

41 Și i-a dat pe dînșii în mîinile vrăjmașilor lor, și i-au stăpînit pe ei cei ce-i urau pe ei.

42 Și i-au necăjit pe dînșii vrăjmașii lor și i-au împilat sub mîinile lor.

Acestea ne învață încă și *Istoria Judecătorilor* și *Scriptura Împărățiilor*. că, neguțătorind folosul lor, i-a dat prin pedeapsă uneori Moavitenilor, alteori

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Amanitenilor, iar alteori Amaleciților, și Madianiților și celor de altă seminție.

43 De multe ori i-a izbăvit pe dînșii, iar ei l-au amărît pe El întru sfatul lor, și s-au împilat întru fărădelegea lor.

Că, după ce aducea asupra-le certarea, iarăși îi împărtășea de iubirea de oameni, iar ei îi răsplăteau Lui cu cele împotriva.

44 Și a văzut Domnul cînd se necăjeau ei, a auzit rugăciunea lor.

Și istoriile ne învață acestea: cum că s-au rugat lui Dumnezeu, fiind îmbulziți de nevoie, și au fost auziți.

45 Și și-a adus aminte de așezămîntul Lui, și S-a căit după mulțimea milei Lui

Că le-a dăruit milostivirea pentru făgăduințele către părinții lor. Iar „căință” numește încetarea pedepsei, fiindcă Dumnezeu nu are patima căinței, nici nu Se împacă acum cu unele, iar apoi cu altele, ci, ocîrmuindu-le pe toate cu înțelepciune, aduce asupra pedepse și dăruiește iubirea de oameni.

46 și i-a dat pe dînșii spre milostivire înaintea tuturor celor ce-i robiseră.

Așa l-a îndulcit pe Chir, și l-a înduplecat spre milă și l-a făcut a da slobozenie celor robiți.

47 Mîntuiește-ne pe noi, Doamne Dumnezeul nostru, și ne adună de prin neamuri, ca să ne mărturisim numelui Tău celui sfînt, ca să ne fălim întru lauda Ta!

Și acestea arată că proorocescul cuvînt îi învață cum se cade să-L milostivească pe Dumnezeu și să dobîndească de la Dînsul purtarea de grijă. Încă și dumnezeiescul Apostol mai-nainte a vestit mîntuirea ce va să fie ludeilor prin Ilie Tesviteanul: „Veni-va – zice – din Sion izbăvitorul, și va întoarce păgînatatea de la Iacov. Și acesta este lor așezămîntul de la Mine, cînd voi lăsa păcatele lor.”²⁶³ Deci, după Preasfîntul Botez, nu zidirea Ierusalimului se cuvine a o aștepta ei, după basmele celor nebuni și fără de minte, și slujba *Legii*, și jertfele cele necuvîntătoare, și tăierea împrejur, și sîmbăta și stropirile împrejur, că acestea sînt bîrfiri de basme băbești, ci chemarea, și cunoștința adevărului, și credința întru Stăpînul Hristos și petrecerea *Noului Așezămînt*.²⁶⁴

²⁶³ În zilele Antihristului, înainte de a Doua Venire a Mîntuitorului Hristos și deci de sfîrșitul acestei lumi, Proorocul Ilie va fi trimis pe pămînt pentru a creștina rămășița lui Israil. Atunci, va înclua din nou ploaia și va fi ucis de Antihristul, fiind lăsat să zacă trei zile pe ulițele Ierusalimului, spre marea bucurie a norodului.

²⁶⁴ „Basmelor celor nebuni și fără de minte” se împlinesc acum, sub ochii noștri, căci ludeii, pentru păcatele noastre, cu ajutorul tatălui lor satana și cu îngăduința lui Dumnezeu, sînt pe cale a zidi Templul, capîștea în care va fi încoronat Antihristul ca împărat al lumii.

48 Bine este cuvântat Domnul Dumnezeuul lui Israil din veac și pînă în veac, și va zice tot norodul: Fie, fie!

Că Domnul tuturor este lăudat în toate, Cel ce a fost Dumnezeuul lui Israil, Cel ce a făcut atîtea pentru mîntuirea oamenilor. Și se cuvine ca tot norodul să adauge pe „amin” lîngă glasul celor ce laudă, pentru că *Evreul* numește „amin și amin” pe acest „fie, fie”. De unde a rămas și obiceiul Bisericii ca, prin „amin”, norodul să se unească și să se alcătuiască cu slavoslovia preotului, și de aici să aducă împărtășirea și să ia blagoslovenia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 106

Alilulia.

De multe ori am arătat că *Așezămîntul cel Vechi* este umbră a celui nou, dar și din Psalmul de față este cu lesnire a ne învăța aceasta, pentru că proorocește atît slobozenia ludeilor, cît și mîntuirea tuturor oamenilor. Și are multă asemănare cu cei doi rînduiți și trecuți mai-nainte: că cel al o sută patrulea are povestirea făgăduințelor făcute de Dumnezeu către Patriarhi și a darurilor date strănepoților acelora; iar cel de după acela ne-a învățat, pe lîngă facerile de bine, nemulțumirea ludeilor și pedepsele aduse asupra lor pentru aceea; iar acesta mai-nainte vestește izbăvirea de robie, făcută pentru negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu. Dar, fiindcă întru aceia s-au zugrăvit umbrat cele ale noastre și vedem și întru Psalmul acesta proorociile mîntuirii noastre, cea mai mare parte a proorociei ni se potrivește mai mult nouă decît acelora.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Proorocescul cuvînt poruncește iarăși a-L lăuda pe Dumnezeu, Făcătorul de bine, și zice că pricina cîntării de laudă este iubirea Lui de oameni.

2 Să zică cei izbăviți de Domnul, pe care i-a izbăvit din mîna vrăjmașului.

Se cădea ca și ludeii să-L laude pe Dumnezeu după ce s-au slobozit din robia Babilonienilor, și noi, care ne-am izbăvit de tirania diavolului, se cuvine să facem aceasta pururea.

3 Și din țări i-a adunat pe dînșii: de la răsărituri, și de la apusuri, și de la miazănoapte și de la mare.

Nu ne-am învățat să se fi făcut acest lucru la ludei, că prin toată lumea petrec risipiți, ci a chemat și a adunat Biserica din neamuri, care întru toate părțile lumii se află: și întru ale răsăritului, și întru ale apusului, și întru ale amiezii zilei, și întru ale amiezii nopții. Și este cu putință a vedea asemenea adunări pretutindeni peste tot pămîntul și marea. Iar în vremea ludeilor acest lucru s-a făcut umbrat, fiindcă întru acea vreme unii s-au

întors din Babilon, și puțini oarecari s-au adunat din Egipt și din neamurile de prin laturile de aproape.

4 Rătăcit-au în pustie fără de apă,

Și Babilonul era pustie fără de apă, că era pustiu de Dumnezeu; robind aceluia, mulțimea ludeilor era lipsită de adăparea cea duhovnicească. Iar cei ce crezuseră din neamuri petreceau de asemenea în pustie și în loc fără de apă, neavînd nădejde și fiind fără de Dumnezeu, după cum zice dumnezeiescul Apostol.

calea cetății de locuit n-au aflat.

Că nici ludeii nu puteau a scăpa de cei ce îi robiseră și a dobîndi a lor patrie, nici cei ce au crezut din neamuri, mai-nainte de înomenirea Mîntuitorului, nu aflau calea ce îi aducea către dumnezeiasca cetate. Iar „cetate”, aici, se cuvine a înțelege petrecerea cu bună-credință.

5 Flămînzind și însetînd, sufletul lor întru dînșii se sfîrșea.

Foamea dumnezeieștii învățători îi tescuia și pe aceștia, și pe aceia: că ludeii, robind în Babilon, erau lipsiți de preoți și nu puteau împlini slujba *Legii*, iar neamurile iarăși nu primeau *Legea* dumnezeiască și nu se îndulceau de duhovniceasca învățătură, prin care se hrănesc sufletele. Deci cu această foamete i-a îngrozit Dumnezeu pe ludei, că: „Voi aduce Eu foamete pe pămînt, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului.”

6 Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și de nevoile lor i-a izbăvit pe dînșii.

Cei bine-credincioși lui Dumnezeu din ludei aduceau rugăciunea. Și acest lucru ne învață și proorocia lui Daniil, pentru că și el, și Anania, și Azaria și Misail au căutat dumnezeiasca milostivire, jelindu-se pentru toți. Iar neamurile, luptîndu-se cu primejdiile de tot felul, suspinau cu tînguiri și plîngeri nemîngîiate, căci nu aveau nădejdea învierii și nu căutau dezlegarea de la Dumnezeu tuturor a relelor ce le țineau. Dar lubitorul de oameni i-a văzut suspinînd, și le-a dăruit milostivirea.

7 Și i-a povățuit pe dînșii la cale dreaptă, ca să meargă la cetatea de locuit.

Că ludeilor le-a dăruit întoarcerea, prin Chir Persul, iar pe neamuri le-a povățuit prin Sfinții Apostoli și le-a arătat cetatea cea de sus, care are temeliile în munții cei sfinți, al căreia meșter și ziditor este Dumnezeu.

8 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor.

Iar Simmah, așa: „și semnele către fiii oamenilor.” Însă nu mila aduce lui Dumnezeu lauda de mulțumire, nici minunile, ci cei ce au dobîndit atîtea bunătăți: că slobozenia ludeilor este minunată și vrednică de mirare, dar mult mai minunată și mai vrednică de mirare este mîntuirea lumii, și schimbarea spre binele cel mai mare, și încetarea înșelăciunii și

cunoștința adevărului. Iar a tuturor acestora este pricinuitoare dumnezeiasca milă, „că nu pentru dreptățile noastre pe care le-am făcut – după cum zice dumnezeiescul Apostol – ci după multă mila Lui ne-a mîntuit pe noi prin baia nașterii de a doua oară și prin înnoirea Duhului Sfînt, pe Care L-a vărsat peste noi din destul.”

9 C-a săturat suflet deșert, și suflet flămînd a umplut de bunătăți,

10 pe cei ce ședeau întru întuneric și în umbra morții, pe cei ferecați cu sărăcie și cu fier.

Atît pe ludeii ce robeau, și erau înjugați cu reaua pătimire și topiți de foamete i-a slobozit de relele ce îi țineau, cît și întreaga fire a oamenilor a hrănit-o cu dumnezeieștile învățături, și a slobozit-o de întunericul neștiinței, și a strălucit-o cu lumina cunoștinței de Dumnezeu, și a risipit umbra morții ce îi zăcea asupra, dîndu-i nădejdea învierii, și legăturile cele tari ale păcatului le-a rupt, că zice: „Fiecare se strînge cu lanțurile păcatelor sale, și vai de cei ce își trag păcatele lor ca și cu o funie lungă, și fărădelegile lor ca și cu o curea de jug de junci.”

11 Că au amărît cuvintele lui Dumnezeu, și sfatul Celui Preaînalt l-au întăritat.

12 Și s-a împilat întru ostenelile inima lor, slăbit-a, și nu era cine să le ajute.

Iar pricinuitor al durerilor acestora ale ludeilor și ale tuturor oamenilor este păcatul: că și aceia s-au dat în robia Babilonienilor ca să se pedepsească, și omenirea, după călcarea poruncii, s-a supus sub ticăloșia ostenelilor, că după aceasta a auzit Adam: „Blestemat va fi pămîntul întru lucrurile tale, mărcini și spini va răsări ție, întru scîrbe vei mînca dintru dînsul întru toate zilele vieții tale. Întru sudoarea feței tale vei mînca pîinea ta, pînă ce te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt ești și în pămînt te vei întoarce.” Cu atîtea primejdii îmbulzindu-se, nu au aflat nici o dezlegare de relele ce le zăceau asupra, ci Cel ce i-a însortit pe dînșii cu acestea, tot El a dăruit și izbăvirea de dînsele, că zice:

13 Și au strigat către Domnul cînd se necăjeau, și din nevoile lor i-a mîntuit pe ei.

14 Și i-a scos pe dînșii dintru întuneric și din umbra morții, și legăturile lor le-a rupt.

Că – milostivindu-Se și spre unii, și spre alții – pe aceia i-a izbăvit de primejdiile ce zăceau asupra-le, iar pe aceștia i-a izbăvit din întunericul necunoștinței, și a rupt legăturile robiei.

15 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

16 Că a sfărîmat porți de aramă, și zăvoare de fier a frînt,

„Porți de aramă” și „zăvoare de fier” a numit nescăparea de cele rele: că, precum celui ce este închis în lăuntrul unor uși și zăvoare îi este cu neputință a scăpa, așa le era cu neputință ludeilor să fugă de robia Babilonienilor, și tuturor oamenilor de silnicia morții. Și numai

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeiasca milă a putut să risipească atît stăpînia acelor, cît și a acesteia, și să dăruiască dezlegarea celor mîhnicioase.

17 sprijinitu-i-a pe dînșii din calea fărădelegii lor, că pentru fărădelegile lor s-au împilat.

Nici ludeii, nici toată firea oamenilor n-au căzut cu nedreptate întru cele mîhnicioase, ci și aceștia, și aceia plătesc osînde pentru acelea pe care le-au greșit. Dar și pe unii, și pe alții, care se tăvăleau întru atîtea rele, i-a învrednicit de mîntuire.

18 Toată mîncarea o a urît sufletul lor, și s-au apropiat pînă la porțile morții.

Că ludeii, fiind ținuți cu mulțimea relilor, se întorceau chiar și de la hrană, cum a zis Proorocul și într-un alt Psalm, vorbind ca despre aceia: „Că mi-am uitat a mîncă pîinea mea.” Iar neamurile nu voiau a lua aminte nici la învățăturile filosofilor lor, pentru care unii au hotărît moarte asupra lui Socrat, alții l-au dat pe Anaxarh la străină și neobișnuită pedeapsă²⁶⁵, iar alții, amar căznindu-i pe ucenicii lui Pitagora²⁶⁶, au adus asupra lor moarte fără de vreme. Dar Dumnezeu tuturor a făcut să se dea cu împărtășire hrana cea nemuritoare și acestora, și le-a plecat a alerga cu toată sîrguința către aceasta și le-a slobozit din porțile morții.

19 Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și din nevoile lor i-a mîntuit pe dînșii.

Apoi, ne învață chipul mîntuirii:

20 Trimis-a cuvîntul Lui, și i-a vindecat pe dînșii și i-a izbăvit pe dînșii dintru stricăciunile lor.

Că Dumnezeu-Cuvîntul – înomenindu-Se și ca om trimițîndu-Se (căci ca Dumnezeu este nescris împrejur, și stă pretutindeni de față și pe toate le cuprinde) – a vindecat rănile cele de multe feluri ale sufletelor și a însănătoșit gîndurile cele stricate. Așa, a vindecat-o pe acea muiere păcătoasă și i-a poruncit a îndrăzni; așa, l-a întărit pe slăbănogul, zicînd: „Lasă-ți-se ție păcatele tale!”; așa, a deschis tîlharului raiul; așa, i-a arătat dascăli ai lumii pe vameși; așa, îi înnoiește, și îi curățește și îi izbăvește de rănile păcatului pe cei ce se apropie la Preasfîntul Botez.

21 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

²⁶⁵ Precum știe toată lumea, Socrate a fost silit să bea cucută, dar stoicul Anaxarh a pătimit mult mai cumplit, căci Nicocreon, tiranul Ciprului, vîrîndu-l într-o pivă, l-a zdrobit cu pisăloage de fier. Mai-nainte însă, a vrut să-i taie limba, dar nu a apucat, fiindcă filosoful și-a rupt-o singur cu dinții și i-a scuipat-o în față.

²⁶⁶ Pytagoras, firtatul Elin al lui Buddha într-ale idolatriei gnostic-panteiste, așadar întemeietorul ocultismului european, nu a urmărit doar dobîndirea unor puteri „spirituale”, ci și a aceleia politice, pe care a și avut-o o vreme așa-zisa „Ligă Crotoniană” întemeiată de ucenicii săi. Așa stînd lucrurile, era cît se poate de firesc ca pitagoreii să fie prigoniți de către stăpînirea „laică”.

22 Și să jertfească Lui jertfă de laudă și să vestească lucrurile Lui întru bucurie!

Deci – zice – pentru toate acestea, este drept a lăuda pe iubitorul de oameni Dumnezeu, Care a avut atîta milă și ne-a dăruit prea-slăvita mîntuire. Și se cuvine nu numai a ști singuri dumnezeieștile faceri de minuni, ci și a-i învăța pe cei ce nu le știu și a-i deștepta pe toți spre cîntarea de laudă. Ni se cade însă a însemna că și aici a poruncit a aduce lui Dumnezeu „jertfă de laudă”, iar nu junghierile cele necuvîntătoare: drept aceea, și aici scoate afară slujba *Legii*. Însă pe acest „jertfă de laudă”, Achila l-a numit „jertfă de mulțumire”.

*23 Cei ce se pogoară la mare în corăbii, cei ce fac lucrare în ape multe,
24 aceștia au văzut lucrurile Domnului și minunile Lui întru adînc.*

Proorocul le-a pus pe acestea cu pildă, și zice că – precum cei ce corăbieresc și trec noianurile cele mari, căzînd în furtuni cumplite și dobîndind mîntuirea afară de toată omeneasca nădejde, văd cu deosebire dumnezeieștile și marile lucrări – așa și Iudeii, căzînd în primejdiile acelea și cîștigînd mîntuirea, au cunoscut dumnezeiasca putere. Încă și oamenii toți – văzînd schimbarea cea străină a lucrurilor, și încetarea înșelăciunii mai dinainte, și alinarea sufletelor și limanul învierii – îl laudă pe Dăruitorul acestora.

*25 Zis-a, și a stătut duhul viforului, și s-au înălțat valurile mării.
26 Se suie pînă la ceruri și se pogoară pînă în adîncuri.*

Și prin acestea ne-a învățat că la semnul Lui se fac cele scîrbicioase și se întîmplă cele mîngîietoare.

Sufletul lor întru cele rele se topea.

27 Tulburatu-s-au, și s-au clătît ca cel ce se îmbată, și toată înțelepciunea lor s-a înghițit.

A stăruit întru asemănare. Și pare că zice pentru cei ce corăbieresc, dar prin acestea însemnează felurile primejdii ale firii, pe care nimeni nu este harnic să le dezlege folosind înțelepciunea omenească. Căci, cînd ar fi furtună, nici cîrmacii, de ar aduce în lăuntru tot meșteșugul, nu pot să biruiască primejdiile cele grele, purtîndu-se ici și colo împrejur ca aceia ce se îmbată.

28 Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și din nevoile lor i-a scos pe dînșii.

29 Și a poruncit viforului, și a stătut întru liniște și s-au domolit valurile mării.

30 Și s-au veselit, căci s-au alinat.

Și aceloră cărora înoată pe mare și îl cheamă le dă al Său ajutor: poruncește, și îndată viforul se preface întru alinare blîndă, și noianul se izbăvește de furtună; la fel, și cei ce se luptă cu cele de scîrbă află prin darul

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Lui schimbare de cele rele. Așa s-au slobozit și Iudeii de acea amară robie.

Și i-a povățuit pe dînșii la limanul voii Lui.

Că, îndată ce a voit, s-a făcut dezlegarea de cele rele, și în locul viscolului s-a arătat limanul. Iar acest stih ne este potrivit încă mai vîrtos nouă decît aceluia, că pe noi ne-a îndreptat la limanul voii Lui, dăruindu-ne dumnezeiasca Sa cunoștință.

31 Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

32 Să-L înalțe pe Dînsul întru adunarea norodului, și în scaunul bătrînilor să-L laude pe Dînsul!

Și totdeauna este cu puțință a vedea făcîndu-se acest lucru de cei ce au crezut din neamuri. Că, înainte-povățuind sfințita adunare întru toate bisericile de prin lume, tot norodul îl laudă pe Făcătorul de bine, povestind facerile de minuni ale dumnezeieștii iubiri de oameni.

33 Prefăcut-a rîurile lor întru pustii, și izvoarele apelor întru sete,

34 pămîntul cel roditor întru sărătură, de răutatea celor ce locuiesc pe dînsul.

Și cei ce au dobîndit mîntuirea îl laudă pe Dînsul văzînd străina schimbare: că cei ce se adăpau de demult cu multe rîuri proorocești și aduceau lui Dumnezeu rodul copt nu dobîndesc nici o mică umezeală acum, ci, pentru a lor răutate, s-au făcut cu totul pustii de adăparea mai dinainte.

35 Pus-a pustia întru iezere de apă, și pămîntul cel fără de apă întru izvoare de apă.

Iar neamurile, pustii de demult și care nu aveau nici puțină adăpare, primind curgerile cele cuvîntătoare, se revarsă cu apele învățaturii mai mult decît trebuința.

36 Și a sălășluit acolo pe cei flămînzi, și au așezat cetăți de locuit.

Că, pe cei topiți de demult cu foamea și lipsiți de hrana cea duhovnicească, i-a sălășluit între rîurile acelea și a așezat petrecerea cea cu bună-credință.

37 Și au semănat țarini, și au sădit vii și au făcut rod de sămînță.

Iar Proorocul a zis toate acestea cu închipuire. Și Domnul a folosit pilde ca acestea, și uneori i-a numit pe Apostoli „secerători”, iar alteleori pe Sine Însuși „semănător” și „lucrător de pămînt”, și „pămînt bun” pe cei ce primesc semințele cuvîntului cu bună-supunere. Și încă Apostolul zice: „Eu am sădit, Apollo a udat, iar Dumnezeu a crescut.” Și iarăși: „A lui Dumnezeu lucrare de pămînt sînteți, a lui Dumnezeu zidire.” Deci Apostolii au semănat mîntuitoarele propovăduiri, și au răsădit lui Dumnezeu grădinile cele cuvîntătoare și au adus lui Dumnezeu rodul cel copt al dreptății. Încă și toți cei cărora li s-a încredințat după aceea dăscălia lucrează acest lucru.

38 Și i-a blagoslovit pe dînșii, și s-au înmulțit foarte, și dobitoacele lor nu le-a împuținat.

Că „cel ce seamănă întru blagoslovenie va și secera întru blagoslovenie”, după dumnezeiescul Apostol. Iar „dobitoace” numește pe aceia care se pasc de dînșii, pe care i-au crescut dăruindu-le puterea lucrării de minuni. Și martor este Fericitul Luca, zicînd în *Fapte*: „Iar Domnul în fiecare zi adăuga la Biserică pe cei ce se mîntuiesc.” Încă și Însuși Domnul îi numește „oi” pe cei credincioși: „Că oile Mele – zice – glasul Meu îl aud, și Eu le cunosc pe ele, și ele Îmi urmează Mie și viața veșnică le dau lor.” De aici, iarăși mai-nainte vestește relele ce aveau să se întîmple Iudeilor:

39 Și s-au împuținat și s-au împilat de necazul relelor și de durere.

Deci – zice – cei ce de demult locuiau pustia și locul cel fără de apă au dobîndit atîta blagoslovenie și belșug după ce au crezut; iar cei ce de demult s-au îndulcit de adăparea prooroceștilor rîuri, făcîndu-se lipsiți de aceasta pentru răutatea socotelii și rămînînd cu totul pustii și neroditori, au căzut în multe primejdii de tot felul și s-au risipit în toată lumea, încît mitropolia lor, ce era îndestulată de oameni, de puțini se locuiește acum.

40 Vărsatu-s-a defăimare peste boierii lor,

Și înseși lucrurile mărturisesc proorociei: pentru că cei ce par că sînt boieri și dascăli ai lor s-au făcut nevrednici de vreun cuvînt, iar cei ce erau de demult străluciți și vestiți sînt cu totul nevestiți și defăimați de ei înșiși.²⁶⁷

și i-a rătăcit pe dînșii în loc neumblat și fără de cale.

Iar Simmah, așa: „Și îi va rătăci pe dînșii întru deșertarea minții lor.” Dumnezeu nu aduce rătăcire asupra cuiva, ci oprește rătăcirea, însă pe cei ce nu se pleacă și nu cred Lui îi lasă nechivernisiți, iar ei – fiind neocîrmuiți, purtîndu-se ici și colo împrejur – se rătăcesc. Aceasta au pătimit-o și Iudeii, pentru că, părăsind calea cea dumnezeiască, urmează gîndurilor lor.

41 Și a ajutat săracului dintru sărăcie,

Pentru că neamurile cele sărăcite de demult au dobîndit dumnezeiescul ajutor și au cîștigat bogăția cea duhovnicească.

și i-a pus pe ei ca pe niște oi de moștenire.

Iar Achila, așa: „Și va ridica pe săracul din sărăcie și îl va pune ca pe o turmă a rudeniei.” Căci se grijește de ei ca de niște oi ale Sale, și poartă grijă și le chivernisește ca pe niște rudenii după trup.

42 Vedeă-vor dreptții, și se vor veseli și toată fărădelegea își va astupa gura sa.

²⁶⁷ E vorba de rabini și de căpetenii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că, văzînd acestea, cei ce doresc îndreptarea gîndurilor se umplu de bucurie, iar cei ce voiesc a trăi întru păgînatate și nelegiuire sînt siliți a se pleca în pămînt și a tăcea, înfrînîndu-se de dreapta hotărîre.

43 Cine este înțelept va păzi acestea și va pricepe milele Domnului.

Că nu este al oricui nici a înțelege, nici a cunoaște iconomiile cele iubitoare de oameni ale Mîntuitorului, nici a păzi dumnezeieștile puneri de legi, ci numai a celui ce-și folosește înțelepciunea și priceperea și a celui ce strigă către Stăpînul: „Descoperă ochii mei, și voi cunoaște minunile din *Legea Ta!*”

TÎLCUIREA PSALMULUI 107

Cîntarea Psalmului lui David.

De asemenea, și Psalmul acesta proorocește întoarcerea ludeilor și mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor, avînd multă asemănare cu Psalmul 56 și cu al 59-lea.

Gata este inima mea, Dumnezeuule, gata este inima mea, cînta-voi și voi lăuda întru mărirea mea.

Și, cum am zis mai sus, Proorocul numește „mărire a sa” darul cel proorocesc, și zice: Folosind cîntarea de laudă a proorociei, zic Ție, Stăpînului, că inima mea e desfătă și gata spre primirea dumnezeiescului Tău dar.

2 Deșteaptă-te, mărirea mea! Deșteaptă-te, psaltire și alăută! Deștepta-mă-voi dimineața,

3 mărturisi-mă-voi Ție întru noroade, Doamne! Cînta-voi Ție întru neamuri,

„Psaltire și alăută” se numește Proorocul pe sine-și, căci darul Duhului răsuna întru dînsul cîntarea de laudă cea proorocească precum întru un organ muzicesc. Deci, deșteptîndu-se pe sine-și spre cîntarea de laudă a Stăpînului, iarăși răspunde și se făgăduiește că va face aceasta „dimineața”, fiindcă atunci nu numai el singur va aduce lauda, ci va face cîntarea dumnezeiască împreună cu nenumărate neamuri și noroade. Iar „dimineață” numește înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru: că dintru Acela a răsărit lumina adevărului, dintru Acela Fericitul David, prin gurile tuturor oamenilor, cîntă în toată lumea și laudă dumnezeieștile faceri de bine.

4 că mare este deasupra cerurilor mila Ta, și pînă la nori – adevărul Tău.

Mărirea milei Tale biruiește boltele cerurilor, razele adevărului Tău au străbătut pretutindeni. Și iar am zis mai-nainte că „nori” îi numește pe Prooroci, și pe Apostoli și pe cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc, că prin aceștia, ca prin niște nori, aduce oamenilor adăparea cea duhovnicească, și printr-înșii am învățat dogmele cele adevărate.

5 Înălță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul mărire Ta,

Și Fericitul Avacum a zis aceasta: „Acoperit-a cerurile bunătatea Lui, și de lauda Lui este plin pământul.” Aceasta a zis și Fericitul David în Psalmul al 8-lea: „Doamne Domnul nostru, cât este de minunat numele Tău în tot pământul! Că s-a ridicat mare cuviința Ta mai presus de ceruri.” Deci acest „înălță-Te” e în loc de: Arată-Te înalt și mai presus decât toți, și tot pământul învață-se mărirea Ta!

6 ca să se izbăvească cei iubiți ai Tăi. Mîntuiește-mă cu dreapta Ta și mă auzi!

Mîntuirea celor ce s-au învrednicit de prietenia Ta va arăta tuturor oamenilor puterea Ta, deci primește rugăciunea mea și tinde-mi dreapta Ta! Iar „dreaptă” numește lucrarea cea bună.

7 Dumnezeule a grăit întru Cel Sfînt al Său:

În loc de: „prin darul Sfîntului Duh”.²⁶⁸

Înălța-Mă-voi și voi împărți Sichima, și Valea Lăcașurilor o voi măsura.

Proorocul a dobîndit ceea ce a cerut: fiindcă a zis: „Înălță-Te peste ceruri, Dumnezeule!”, Stăpînul răspunde, zicînd: „Înălța-Mă-voi!” Apoi, arată și chipul: „Împărți-voi Sichima.” Iar aceasta este cetatea care i-a fost dată lui Iosif pe deasupra, ca un dar. Încă – zice – de iznoavă²⁶⁹ voi umple de locuitori și valea ce era pustie și a primit de demult corturile păstorilor, și voi face a fi împărțită de cei ce s-au întors.

8 Al Meu este Galaad, și al Meu este Manasi, și Efraim – sprijinirea capului Meu, Iuda – împăratul Meu,

Zice: Mi-l voi sineși²⁷⁰ Mie nu numai pe Manasi, ci și țara aceluia. Că Galaad este nume al locului, iar Manasi – numire a seminției. Încă – zice – îi voi da lui Efraim puterea mai dinainte, iar pe Iuda îl voi face să împărățească peste toate semințiile. Că, după întoarcere, semințiile au rămas nedespărțite, și Zorobabel (care era din neamul lui Iuda) îi povățuia pe toți. Iar peste toată zidirea împărățește cu adevărat Stăpînul Hristos, Cel ce din Iuda a odrăslit după trup.

9 Moav – căldarea nădejzii Mele. Spre Idumeea voi tinde încălțăminte Mea. Mie cei de altă seminție s-au supus.

Și atîta vîrtute voi da norodului Meu, încît va stăpîni pe cei de alte seminții și îi va lua supuși pe Moaviteni și pe Idumei. Însă pe acestea le-am tîlcuit mai cu de-amănuntul în Psalmul al 59-lea.

²⁶⁸ Deci „Cel Sfînt al Său” numește pe Sfîntul Duh. Dacă punem „cel sfînt al Său”, atunci e vorba de Prooroc, și avem aceeași înțelegere, căci Proorocul nu este decât organ prin care vorbește Sfîntul Duh.

²⁶⁹ iarăși, din nou

²⁷⁰ Adică: „Mi-l voi însuși”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

10 Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? Sau cine mă va povăţui pînă la Idumeea?

11 Au nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat pe noi?

Umplîndu-se de dulceaţă prin mai-nainte grăirea bunătăţilor, Proorocul doreşte să vadă zidită cetatea cea risipită şi pe Idumei slujind ludeilor. Însă pe acestea – zice – nimeni altul nu este harnic a le da, decît Tu singur, Cel ce ne-ai lepădat acum şi ai poruncit a fi robi.

Şi nu vei ieşi, Dumnezeule, întru puterile noastre?

Iar Simmah, aşă: „şi neieşind Tu, Dumnezeule, înaintea oştilor noastre.” Că niciodată n-am fost biruiţi cînd Tu ne-ai fost voievod şi ne-ai povăţuit tabăra.

12 Dă-ne nouă ajutor din necaz, că deşartă este mîntuirea omului!

Deci încetează cele mîhnicioase şi dă-ne ajutorul Tău, că de nicăieri de aiurea nu este cu putinţă a-l dobîndi pe acesta, că, neajutîndu-ne Tu, toată ajutorarea de la oameni este deşartă şi netrebnică.

13 Întru Dumnezeu vom birui, şi El va nimicnici pe vrăjmaşii noştri!

De aceea, chemăm a Ta Pronie, că numai prin ea singură vom putea birui pe neprieteni.

TÎLCUIREA PSALMULUI 108

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Psalmul acesta mai-nainte vesteşte mîntuitoarea Patimă, nebunia ludeilor şi vînzarea ludei. Şi către înţelegerea aceasta ne povăţuieşte şi marele Petru, grăind în norod şi prihănind vînzarea ludei, şi de aici făcînd dovada proorociei. Şi nimeni, auzind pe Domnul leguind a binecuvînta pe cei ce ne prigonesc, să nu socotească proorocia împotrivică Puitorului de lege. Că nici aici proorocescul cuvînt nu vorbeşte blestemînd, ci mai-nainte vestind pedepsele ce aveau să se întîmple ludeilor şi ludei. Şi proorocia aceasta s-a închipuit în chip de rugăciune, după cum prea-mult obicei este pretutindeni dumnezeieştii *Scripturi*.

Dumnezeule, lauda Mea să nu o taci, că gura păcătosului şi gura vicleanului asupra Mea s-au deschis!

Stăpînul Hristos zice acestea omeneşte, căci Se roagă ca om, împlinind măsurile firii omeneşti; iar ca Dumnezeu primeşte rugăciunile celor ce se roagă curat. Iar „laudă” numeşte Patima, pentru că şi întru dumnezeieştii *Evanghelii* o numeşte „slavă”: „Că a venit – zice – ceasul să Se proslăvească Fiul Omului.” Iar „gură a păcătosului” şi „gură a vicleanului” l-a numit pe Iuda, că acesta a făcut cu ludeii tocmelile vînzării pe ascuns.

2 Grăit-au asupra Mea cu limbă vicleană, și cu cuvinte de urîciune M-au înconjurat.

De la Iuda, a mutat cuvîntul către tot soborul Iudeilor, că aceștia, fiind robiți de zavistie, au măiestrit moartea cea nedreaptă.

*Și s-au luptat cu Mine în zadar.
3 În loc să Mă iubească, ei Mă cleveteau,*

Nu numai că nu s-au supărat cu vreun rău de la Mine, ci au dobîndit nenumărate bunătăți, pentru care, fiind datori a Mă iubi, ei au lucrat cele ale neprietenilor.

iar Eu Mă rugam.

Și a acestui lucru este martoră istoria sfințitelor *Evangelii*: că, fiind pironit pe Cruce, striga: „Părinte, lasă-le lor, că nu știu ce fac!”

4 Și au pus asupra Mea rele în loc de bune, și urîciune în locul iubirii Mele.

Deci Eu i-am împresurat pe dîșii cu faceri de bine, iar ei Mi-au răsplătit cu cele împotrivnice.

5 Pune peste dînsul pe cel păcătos, și diavolul să stea de-a dreapta lui.

Acest „pune peste dînsul” e în loc de: „vei pune”, iar acest „să stea” – în loc de: „va sta”. Și dumnezeiescul *Evangelist* ne-a învățat aceasta arătat, că dumnezeiescul Ioan întreba cine ar fi vînzătorul, iar Domnul i-a zis lui: „Acela căruia Eu, întingînd, îi voi da pîine, acela este. Și, întingînd-o pe dînsa – zice – i-a dat-o Iudei. Și după pîine a intrat întru dînsul satana”, aflînd intrările gătite. Că, ducîndu-se către Iudei de voia sa, a făcut tocmelile vînzării și, împresurîndu-se după acestea cu multe faceri de bine, a rămas nemulțumitor. Deci de voie a primit împreună-locuitor pe neprietenul.

6 Cînd se va judeca el, să iasă osîndit,

În loc de: „va ieși”.

și rugăciunea lui facă-se întru păcat!

În loc de: „se va face”. Că vînzătorul a rămas pustiu de tot răspunsul; pentru aceea, judecîndu-se, se osîndește, și rugăciunea adusă de dînsul crește prihănirea. Fiindcă nu numai știa pe Făcătorul de bine, ci s-a și îndulcit de dumnezeieștile cuvinte; și s-a făcut nu numai văzător de preamari minuni, ci și însuși lucrător al lor, de la Dînsul luînd stăpînirea.

7 Facă-se zilele lui puține, și episcopia lui să o ia altul!

Și proorocia aceasta a luat sfîrșit, că el îndată a suferit moartea prin spînzurare și, rînduindu-se în locul lui, Matia a împlinit numărul Apostolilor.

8 Să fie fiii lui sărmani și muierea lui văduvă!

Acestea s-au întîmplat nu numai Iudei, ci și tuturor Iudeilor celor necredincioși: că, trecînd puțini ani după Cruce, tot neamul lor s-a făcut nestatornicit, și aceia s-au ucis, iar muierele lor s-au robit împreună cu

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

copiii lor. Aceasta s-a rugat și proorocescul cuvânt:

9 Mișcându-se, să se strămute fiii lui și să se scoată din curțile casei lui!

Ori, după ceilalți: „din surpăturile lor”. Că, arzându-se casele și curțile caselor, ori surpîndu-se, unii din locuitori s-au ucis, iar alții s-au dus robiți.

10 Să scurme datornicul toate averile lui

Iar Simmah, așa: „să scuture zapciul toate averile lui”. Iar zapcii sînt și împărații Romanilor, care scoteau birul pus asupra lor. Aceștia au răpit toate averile ludeilor, după ce au căutat cu de-adinsul, încît au aflat și comorile ascunse și le-au făcut ale lor.

și să răpească străinii ostenele lui!

11 Să nu-i fie lui sprijinitor, nici să-i fie milostivitor spre sărmanii lui!

Și – făcîndu-se acestea și războinicii, adică Romanii, împărțindu-le averile – nimeni nu-i va ajuta, nici copiii lor nu se vor învrednici de milostivire.

12 Să fie feciorii lui întru pierzare, într-un neam să se stingă numele lui!

Că, încă netrecînd 40 de ani, norodul ludeilor a pătimit pieirea cea de tot. Și nu mai petrec ei singuri deosebi, nici nu mai au pe ai lor împărați și boieri, nici mitropolia aceea mult-vestită, nici nu mai săvîrșesc slujba cea după *Lege*, ci toate acelea au rămas deșarte: și sicriul²⁷¹, și lespezile²⁷², și închipuirile Heruvimilor, și jertfelnicul, și sfeșnicul, și altarul, și podoaba cea arhierască și celelalte toate cîte au fost date și vestite de Dumnezeu la dînșii.

13 Pomenească-se fărădelegea părinților lui înaintea Domnului, și păcatul maicii lui să nu se șteargă!

Fapta bună a părinților i-a folosit de multe ori pe copiii păcătoși, precum pe ludei credința lui Avraam, precum pe Solomon buna-credință a lui David; iar răutatea părinților crește pedeapsa copiilor ce păcătuiesc, că nici o pricină de cruțare nu se află de nicăieri. Deci aceasta a zis și proorocescul cuvânt: că ludeii, pătîmind desăvîrșita pieire, pe lîngă păgînatățile lor, se vor arăta mai urîți, pentru îngrețoșare, și cu pomenirea răutăților părintești. Iar „părinți” ai lor îi numește pe cei ce au săvîrșit păgînatatea în pustie, pe cei din zilele Judecătorilor, pe cei din vremile Împăraților, pe cei de după întoarcerea din Babilon care au trăit întru nelegiuire. Iar „maică” a numit Ierusalimul, întru care s-a îndrăznit asupra Stăpînului Hristos urîciunea uciderii. Că aceasta a zis și Domnul întru *Evanghelie*: „Ca să vină peste neamul acesta tot sîngele cel nevinovat care s-a vărsat pe pămînt, de la sîngele lui Avel cel drept, pînă la sîngele Zahariei, pe care l-au ucis între Biserică și altar.” Că vor lua osînde pentru toate deodată.

²⁷¹ Chivotul

²⁷² tablele *Legii*

14 Să fie înaintea Domnului totdeauna, și să piară de pe pământ pomenirea lor!

Că Dumnezeu, văzînd pururea toate nelegiuirile îndrăznite de dînșii, nu-î va învrednici de nici o cruțare, ci îi va da pierzării celei desăvîrșite. Încă și de aici este arătat că le-a vorbit pe acestea nu pentru luda singur, ci pentru toți necredincioșii: că a mutat cuvîntul de la fața cea de unul către cea de mulți²⁷³, și nu a mai zis „al lui”, ci „al lor”.

15 Pentru că nu și-au adus aminte să facă milă

16 și au gonit pe Omul sărac, și scăpătat și umilit cu inima, ca să-L omoare.

Și – zice – le vor pătimi pe acestea, căci au făcut uciderea cu cruzime și cu sălbăticie, gonindu-L pînă la moarte pe Cel ce a petrecut întru toată smerenia și blîndețele. Cuvintelor acestora mărturisește și Apostolul, și Însuși Stăpînul, Apostolul strigînd: „... Care pentru noi a sărăcit, bogat fiind, ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogățim”; și iarăși: „... Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci pe Sine – Și S-a deșertat, cînd a luat chip de rob.” Iar Domnul zice: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre.” Și iarăși: „Vulpile au vizuini, și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-Și plece capul.”

17 Și a iubit blestemul, și-i va veni lui; și n-a voit blagoslovenia, și se va depărta de la dînsul.

Aici a schimbat vădit forma cea rugătoare și le-a pus pe amîndouă cu proorocie: că vor lua blestemul pe care l-au iubit și se vor lipsi de blagoslovenia pe care n-au voit a o lua.

Și s-a îmbrăcat cu blestemul ca cu o haină,

În loc de: S-au îmbulzit cu acesta despre toate părțile.

și a intrat ca apa întru cele din lăuntru ale lui

Că nu numai pe dinafară, ci și pe dinăuntru sînt înconjurați de cele rele și se împresoară de acestea ca de apă. Apoi – fiindcă apa adapă trupul și îl răcorește, dar nu are umezeală statornică – a adăugat:

și ca untul de lemn în oasele lui.

Pentru că untul de lemn rămîne în trup mai multă vreme. Iar ceea ce zice este întru acest fel: Se va aduce asupra-le îmbeșugare de rele, care urmează iuțimea apei și statornicia untului de lemn.

18 Să-i fie lui ca o haină cu care se îmbracă și ca un brîu cu care pururea se încinge!

Zice: Cu relele mai-nainte zise să se acopere ca și cu o haină și să se strîngă ca și cu o cingătoare despre toate părțile.

²⁷³ „De la singular la plural”, zicem noi azi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

*19 Acesta este lucrul celor ce Mă clevetesc pe Mine la Domnul
Iar ceilalți tălmăcitori au tălmăcit „al celor împotrivnici”.
și al celor ce grăiesc rele asupra sufletului Meu.*

Aceste roade – zice – vor culege cei ce au arătat către Mine urâciunea și vînzătorul ce a slujit acestora. Că, de vreme ce Îl numeau pe Dînsul împotrivnic lui Dumnezeu și fără de lege, după cuviință a zis: „al celor ce Mă clevetesc pe Mine la Domnul”.

20 Și Tu, Doamne Doamne, fă cu Mine milă pentru numele Tău, că bună este mila Ta!

Și pe acestea le-a zis omenește Stăpînul Hristos, pentru că pe toate cele omenești le-a împlinit, afară de păcat: că S-a născut și după legea firii, și mai presus de legea firii, pentru că a se naște din muiere este a firii omenești, iară din fecioară este mai presus de fire; a primit scutece, și tăiere împrejur și hrana cea din lapte; și a adus jertfe, a postit și a flămînzit; a însetat și S-a ostenit; iar întru sfințitele *Evanghelii* este scris că totdeauna Se ruga. Deci și aici, ca un om cheamă dumnezeiescul ajutor.

21 Izbăvește-Mă, că scăpătat sînt Eu și sărac, și inima Mea s-a tulburat în lăuntru!

Aceasta aflăm că s-a zis de Dînsul și întru sfințitele *Evanghelii*, că, vrînd să Se apropie la Patimă, a zis: „Acum sufletul Meu s-a tulburat, și ce să zic: Părinte, mîntuiește-Mă de ceasul acesta?! Ci pentru aceasta am venit, către ceasul acesta.”

22 Ca umbra cînd se abate M-am luat în lături, scuturatu-M-am ca lăcustele.

Prin acestea a arătat moartea, că zice: Am primit sfîrșitul vieții asemenea umbrei ce se abate și lipsește. Încă am fost și ca lăcustele cînd se vîntură de vînt și se poartă ici și colo împrejur, neavînd cetate, nici sat, nici casă, ci stînd uneori întru cetatea aceasta, alteori întru aceea, iar alte dăți mutîndu-Mă în munte și alergînd în pustie.

23 Genunchele Mele au slăbit de post, și trupul Meu s-a schimbat pentru untul de lemn.

Că – zice – nu am viețuit viață moleșită și desfătă, ci neprisosită, și aspră și sărăcească. Și martori sînt cei ce s-au învrednicit de sfințita Lui ucenicie, și pînile de orz pe care le purtau ca merinde cu sine-și și spicele pe care le smulgeau și le frecau cu mîinile din pricina foamei. Iar pe acest „trupul Meu s-a schimbat pentru untul de lemn”, Simmah l-a tălmăcit așa: „și trupul Meu s-a schimbat pentru neungere.”

24 Și Eu M-am făcut ocară lor, văzutu-M-au, clătit-au cu capetele lor.

Și această proorocie a luat sfîrșit cînd L-au văzut pe El pe cruce, și a

clătit cu capetele și au zis: „Ua! (ori: Ha, ha, ha!) Cea ce strici Biserica aceasta și în trei zile o ridici, pogoară-Te de pe cruce!”; iar alții ziceau: „Pe alții i-a mîntuit, pe Sine-Și nu Se poate mîntui.”

25 Ajută Mie, Doamne Dumnezeul Meu, și Mă mîntuiește pentru mila Ta!

26 Și să cunoască ei că mîna Ta este aceasta, și Tu, Doamne, ai făcut-o pe dînsa.

Învețe-se - zice - că nu M-au dat la Cruce nevrînd Eu, ci că acesta este lucrul iconomieii Tale, că prin Patima Mea ai voit să le dăruiești oamenilor nepătimire. Iar „mîna” numește lucrarea lui Dumnezeu.

27 Blestema-vor ei, și Tu vei blagoslovi.

Pîna în ziua de astăzi au rămas ludeii bîrfind hulele asupra Mîntuitorului; ci, hulindu-L aceia, propovedania se face mai strălucită în fiecare zi.

Cei ce se scoală asupra Mea să se rușineze, iar Robul Tău Se va veseli!

Nici graiul acesta nu ne silește a lua Psalmul de față la altă pricină, că-l auzim și pe dumnezeiescul Pavel zicînd că „pe Sine-Și S-a deșertat, luînd chip de rob.” Încă și El Însuși, strigînd prin Isaia, zice așa: „... Cel ce M-ai zidit în pînțe pe Mine rob Ție-Ți.” Și, după puține: „Pusu-Te-am pe Tine spre așezămînt al neamului, spre lumină neamurilor, ca să le fi Tu spre mîntuire pînă la marginile pămîntului.” Și întru sfințitele *Evanghelii* a zis că „Fiul Omului n-a venit ca să l se slujească, ci ca să slujească și să-Și dea sufletul Său izbăvire pentru mulți.” Deci „robul” este numele firii luate, nu că este roabă aceea - căci cum ar fi roabă ceea ce s-a unit cu Dumnezeu-Cuvîntul și a primit stăpînia peste toate? - ci ca să arate osebirea firii înseși. Deci numele acesta, adică „robul”, nu este aici arătător al vredniciei, ci al firii.²⁷⁴

28 Îmbrace-se cei ce Mă clevetesc pe Mine întru înfruntare și să se învelească cu rușinea lor ca și cu un veșmînt!

Iarăși, pe acest „cei ce Mă clevetesc”, ceilalți tălmăcitori l-au tălmăcit prin „împotrivnici”. Și lucrurile mărturisesc proorociei acesteia, că aceia sînt întru rușine necurmată și se îmbracă cu aceasta ca și cu un veșmînt.

29 Mărturisi-Mă-voi Domnului foarte cu gura Mea și în mijlocul multora Îl voi lăuda pe El.

Stăpînul Hristos Se numește „Cap” al Bisericii și adunarea Bisericii este trup al Lui, iar „laudă” a Sa numește lauda acesteia.

30 Că a stătut de-a dreapta Săracului, ca să mîntuiască sufletul Meu de la cei ce-l gonesc.

Aceasta a zis și în Psalmul al 15-lea: „Mai-nainte vedeam pe Domnul

²⁷⁴ Nu trebuie înteles așadar că Mîntuitorul Hristos ar fi fost rob, lipsit de libertate, ci că firea omenească - pe care El Și-a însușit-o întru totul, afară de păcat - este roabă a lui Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Înainte Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clătesc.” Că, după ce a făcut unirea nedespărțită, dumnezeiasca Fire era de față firii celei omenești, dar o lăsa să pătimească, lucrînd spre mîntuirea oamenilor. Că lesne Îi era Lui să facă fără de moarte firea luată asupra-Și, dar, de vreme ce Patima era mîntuire a lumii, a slobozit să se facă Patimă, și după Patimă a împărțit-o de nemurire și de nestrîcaciune. El nu a primit nici o vătămare din patimile acestea, iar pe dînsa a umplut-o de a Sa slavă, și împreună cu dînsa împărățește și stăpînește peste toate. Iar cînd avea firea aceasta strîcacioasă, a slobozit-o să le pătimească și să le grăiască pe toate omenește, afară de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 109

Psalmul lui David.

După ce în Psalmul trecut a mai-nainte vestit cele pentru mîntuirea Patimă, aici mai-nainte propovăduiește și Înălțarea Mîntuitorului de după Patimă.

Și pentru înainte-cuvîntarea Psalmului acestuia face pomenire și prea-dumnezeiescul Petru în *Fapte*, și zice așa: „Că David nu s-a suit la cer, dar el a zis: «Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale.»” Încă și Domnul Însuși, văzînd pe farisei avînd multe socoteli pentru Hristos, le-a pus înainte această întrebare: „Ce vi se pare vouă pentru Hristos, al cui fiu este?” Și, după ce au zis aceia: „Al lui David”, a răspuns: „Dar cum de Îl numește David întru Duhul pe Dînsul Domn? – zicînd: «Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea!»” Apoi, face silogismul: „Deci, dacă David Îl numește pe Dînsul întru Duhul Domn, cum este fiu al lui?” Și aceasta a zis-o netăgăduind că Hristos e fiu al lui David, ci adăugînd lîngă cea mărturisită pe cea necunoscută: pentru că fariseii mărturiseau că Hristosul este fiu al lui David, dar nu știau nicidecum că era și Domn al lui David. Deci o adaugă pe ceea ce lipsește, și nu o surpă pe cea mărturisită, învățîndu-i că Același este și fiu al lui după trup, și Domn al lui, ca Dumnezeu și Ziditor. Deci Fericitul David propovăduiește arătat dumnezeirea Stăpînului Hristos, și zice:

Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea,

Dacă Împăratul David – și împărat bine-credincios, care s-a învrednicit și de proorocescul dar – Îl numește pe Stăpînul Hristos „Domn” al său, apoi El nu este numai om, după nebunia Iudeilor, ci și Dumnezeu, ca Cel ce e Ziditor și Domn al lui David. Și alăturarea numelor arată că e vorba de aceeași ființă, că „Domnul zice Domnului: Șezi de-a dreapta Mea!”, iar nu „Domnul – zidirii”, nici „Domnul – făpturii”. Mare cu adevărat este și aceasta și nu doar mai presus de firea omenească, ci și mai presus decît toată zidirea. Însă și aceasta s-a zis omenește, căci Fiul are scaunul

veșnic ca Dumnezeu, că zice: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului.” Că nu S-a învrednicit de această cinste după Cruce și după Patimă ca Dumnezeu, ci ca om a luat ceea ce a avut ca Dumnezeu.²⁷⁵ Că nu S-a înălțat fiind smerit, ci, fiind înalt și în chipul lui Dumnezeu, S-a smerit pe Sine-Și, luînd chip de rob. Pentru aceea strigă și Evanghelistul: „Fiul cel unul născut, Care este în sînul Tatălui, Acela a vestit.” Încă și Domnul zice: „Eu – întru Tatăl, și Tatăl – întru Mine.” Și aiurea: „Proslăvește-Mă Tu, Părinte, cu slava care am avut-o la Tine mai-nainte de a se face lumea.” Deci ca om aude: „Șezi de-a dreapta Mea!”, iar ca Dumnezeu are stăpînie veșnică.

pînă ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale.

„Vrăjmași” sînt cu deosebire diavolul și dracii slujitori acestuia, dar lîngă aceștia și împotrivicii propovăduirii Lui dumnezeiești: Iudeii și Elinii. Iar acest „pînă” nu este însemnător de vreme, ci osebire a dumnezeieștii *Scripturi*. Pentru că așa zice Dumnezeu și prin Proorocul: „Eu sînt, Eu sînt, și pînă ce veți îmbătrîni Eu sînt.” Și este arătat că ființa lui Dumnezeu nu se hotărăște împrejur cu bătrînețile oamenilor, că – dacă Proorocul zice pentru cer și pentru pămînt: „Acelea vor pieri, iar Tu rămîi”, și iarăși: „Iar Tu același ești, și anii Tăi nu vor lipsi” – apoi cu mult mai vîrtos rămîne Stăpînul tuturor îmbătrînind și murind oamenii. Acest grai se aseamănă graiului Apostolesc că se cade să împărătească „pînă ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Lui”. Că nici aici acest „pînă ce” nu este însemnător de vreme, căci ce socoteală poate să aibă aceasta, că El adică împărătește pînă cînd se împotrivesc oarecari, iar după supunerea tuturor I se va lua împărăția? La fel, cum și cu cine vor împreună-împărăți Sfinții, dacă Acela care le făgăduiește împărăția o lasă pe dînsa? Și Daniil Proorocul a zis după pierzarea fiarelor că El va împărăți în veci și cum că împărăției Lui nu va fi sfîrșit. Drept aceea, acest „pînă” nu este însemnător de vreme, ci este pus după osebirea dumnezeieștii *Scripturi*.

2 Toiagul puterii va trimite Ție Domnul din Sion,

Toiagul este cel din Iesei din Vitleem, că zice: „Ieși-va toiag din rădăcina lui Iesei, și floare din rădăcina lui se va ridica, și va odihni peste Dînsul Duhul lui Dumnezeu.” Iar cele de aici înainte arată stăpînia toiagului mîntuitoarei Cruci, că prin aceea a supus toată tabăra împotriva-luptătorilor, și aceasta s-a înfipt în Sion.

și domnește în mijlocul vrăjmașilor Tăi!

Că propovăduitorii dumnezeieștii *Evanghelii* nu se purtau cu vînturi potrivite, ci, înconjurîndu-se de Elini și de barbari și împresurîndu-se cu curgerile păgînatății, îi stăpîneau pe neprieteni, și pe cei mai mulți îi

²⁷⁵ Adică a suit însăși firea omenească pe scaunul slavei, prin El omul ajungînd cu adevărat dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

prefăceau, și ca pe niște robiți îi aduceau Împăratului și îi făceau să îmbrățișeze slujba Acestuia.

3 Cu Tine este începătura în ziua puterii Tale, întru strălucirile Sfinților Tăi.

Nepieritoare ai stăpînia, dar mai cu covîrșire o vei arăta pe aceasta în ziua Judecării, întru care îi vei arăta pe Sfinți străluciți și luminați. Pentru că „zi a puterii” a numit a doua arătare a Mîntuitorului, întru care va veni împreună cu Îngerii întru slava Tatălui. Atunci, și Sfinții vor străluci ca soarele, după însuși glasul Domnului.

Din pîntece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut.

Aici a descoperit marea cuviință a dumnezeirii Lui, căci Domnul, Cel ce l-a zis: „Șezi de-a dreapta Mea”, Îi mărturisește deoființa și propovăduiește nedespărțirea firii. Pentru că acest „mai-nainte de Luceafăr” Îl arată pe El a fi mai-nainte de vremi și mai-nainte de veci, iar acest „din pîntece” ne învață nedespărțirea ființei: Că – zice – nu Te-ai născut de aiurea de altundeva, ci din firea Mea – „pîntecele” adică înțelegîndu-se cu pildă, că zice: Precum din pîntece nasc oamenii, și pruncii născuți au aceeași fire cu cei ce i-au născut, așa Te-ai născut Tu dintru Mine și arăți întru Sine-Ți ființa Mea, a Celui ce Te-am născut.

4 Juratu-S-a Domnul, și nu Se va căi: Tu ești Preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec.

Întru epistola către Evrei, dumnezeiescul Apostol le-a tîlcuit pe acestea cu de-amănuntul și a arătat nemărginirea arhieriei acesteia²⁷⁶, căci preoția levitică nu a primit făgăduințele cu jurămînt, iar aceasta s-a întărit cu jurămînt. Deci de aceea l-a adăugat pe acest „nu Se va căi”, fiindcă, multe iconomisind, Dumnezeuul tuturor le-a lăsat adeseori pe acestea a cădea în schimbări și strămutări: așa, a făcut preoția ludeilor, dar a și încetat-o; așa, a așezat împărăția acelora, dar a și stricat-o; așa, a îngăduit a se face împărăția Asirianilor, și a Babilonienilor și a Machidonienilor, dar a și poruncit a se desface. Și, vrînd ca preoția aceasta să fie veșnică, zice că „S-a jurat, și nu Se va căi”. Aceasta a zis-o însă omenește, pentru că Dumnezeu este neîmpărțășit de patimă, căința fiind și ea patimă.

Iar Melhisedec nu a fost preot al ludeilor, ci al neamurilor. La fel, și Stăpînul Hristos S-a adus pe Sine-Și lui Dumnezeu nu numai pentru ludei, ci pentru toți oamenii. Și a făcut începătură a preoției în noaptea întru care a suferit Patima, cînd, luînd pîine și mulțumind, a frînt și a zis: „Luați, mîncăți dintru dînsa, acesta este trupul Meu!” Așijderea și paharul umplîndu-L, a dat ucenicilor Săi, zicînd: „Beți dintru acesta toți, că acesta este sîngele Meu, al *Legii celei Noi*, care pentru mulți se varsă întru iertarea păcatelor.” Și aflăm că Melhisedec era și preot, și împărat, fiind închipuire a adevăratului Preot și Împărat, și că nu a adus lui Dumnezeu junghieri de

²⁷⁶ a Mîntuitorului Hristos

dobitoace necuvîntătoare, ci pîini și vin. Că pe acestea i le-a adus și lui Avraam, mai-nainte văzînd duhovnicește Întîiul Chip al arhieriei sale în coapsele Patriarhului.²⁷⁷ Deci – dacă Hristos este după trup din David, și David din Iuda, iar Hristos a luat arhieria după rînduiala lui Melhisedec – atunci a încetat preoția levitică și blagoslovenia preoției celei mari s-a mutat seminției Iudei. Și acum preoțește Hristos, Cel ce a odrăslit după trup din Iuda, nu aducînd ceva El Însuși, ci fiind cap al celor ce aduc. Că numește Biserica „trup” al Său, și prin aceasta preoțește ca om, dar primește cele aduse ca Dumnezeu. Iar Biserica Îi aduce semnele trupului și ale sîngelui Său și prin pîrga aceasta sfințește toată frămîntătura.

5 Domnul este de-a dreapta Ta, sfărîmat-a în ziua urgiei Sale împărați.

Iar pe stăpînitorii și pe împărații ce se împotrivesc și se îndîrjesc acum, Îi va da muncii în ziua Judecării. Iar acest „Domnul este de-a dreapta Ta” se aseamănă cu cea zisă în Psalmul al 15-lea: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este ca să nu Mă clătesc”, pentru că și acolo a grăit acest cuvînt omenește și a arătat nedespărțirea firii omenești unite cu dumnezeirea Lui. Iar aici le zice împreună și pe cele dumnezeiești, și pe cele omenești: că acel „șezi de-a dreapta Mea” este potrivit firii omenești, iar acel „din pîntece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut” este arătător al dumnezeirii, iar acel „Tu ești Preot în veac” s-a zis iarăși ca și către un om. Așijderea încă și acest „Domnul este de-a dreapta Ta” e în loc de: Nedespărțită ai dumnezeirea cea unită cu omenirea Ta.

6 Judeca-va între neamuri, împlini-va căderile. Zdrobi-va capete pe pămînt ale multora.

Aici, a arătat mai descoperit Judecata și cum că în ziua aceea va da la tot felul de pedepse pe cei ce au trăit într-o păgînatate. Încă și în viața de acum i-a supus adeseori pe dînșii sub multe pedepse, învățîndu-i a Sa putere pe cei ce nu o știu.

7 Din pîrîu în cale va bea; pentru aceasta va înălța capul.

Zice: Multă prostime²⁷⁸ va arăta după ce Se va înomeni, încît și cu apele ce se vor afla în cale Își va răcori setea. Însă mie mi se pare că proorocia are și altă înțelegere mai adîncă. Obiceiul Lui e să numească Patima „pahar”, că zice: „Părinte, de este cu putință, să treacă de la Mine paharul acesta!”, iar „pîrîu” Îi numește pe Iudei, care au dobîndit darul dumnezeiesc, dar nu s-au îndulcit de-a pururea de acesta. Că – precum

²⁷⁷ „Iar Melhisedec, regele Salemului, i-a adus pîine și vin. Melhisedec acesta era preotul Dumnezeului celui Preaînalt. Și a binecuvîntat Melhisedec pe Avram și a zis: Binecuvîntat să fie Avram de Dumnezeu cel Preaînalt, Ziditorul cerului și al pămîntului. Și binecuvîntat să fie Dumnezeu cel Preaînalt, Care a dat pe vrăjmașii tăi în mîinile tale! Și Avram i-a dat lui Melhisedec zeciuială din toate” (*Facerea* 14:18-20).

²⁷⁸ Aici, înseamnă „umilintă” și „simplitate”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pîrîul nu are apele sale de-a pururea curgătoare, ci se alcătuește din ploile ce se nasc din nori – așa și Iudeii au avut vremelnice darul *Legii*, care se dăruia lor de Prooroci ca de niște nori. Iar după acestea – arătîndu-se vara, după glasul Domnului, Care zice: „Ridicați ochii voștri și căutați la holde, că albe sînt, gata către seceriș!” – pîrîul a rămas deșert de îmbeșugarea mai dinainte și se vede uscat, lipsit de toată umezeala. Deci – de vreme ce Iudeii au teslărit Crucea, iar Domnul numește Patima „pahar” – după cuviință Proorocul, mai-nainte văzîndu-le pe acestea, a zis: „Din pîrîu în cale va bea.” Iar „cale” numește viața. Și minții acesteia²⁷⁹ mărturisesc și cele adăugate: „pentru aceasta va înălța capul”. Și pentru acest cuvînt a zis asemenea și Apostolul Pavel: „Smeritu-S-a pe Sine pînă la moarte, și încă moarte de cruce. Pentru aceea, și Dumnezeu L-a prea-înălțat pe El”. Deci e vădit că omenește a pus și acest stih: căci, ca Dumnezeu, S-a înălțat nefiind smerit; și, înalt fiind, S-a smerit pe Sine-și și a luat ca om ceea ce nu avea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 110

Aliluia.

Cîndva de demult, Amonitenii, și Moavitenii și Idumeii, adunînd mulțime foarte multă, s-au ostășit asupra seminției Iudei. Și împărățea atunci peste aceasta Iosafat, bărbat mărturisit întru buna-credință, din cei din David. Acesta, înștiințîndu-se de mulțimea războinicilor, a venit la Dumnezeu împreună cu tot norodul, cerînd nebiruitul ajutor. Și a luat cererea cu adevărat, că Dumnezeu tuturor le-a poruncit să îndrăznească asupra vrăjmașilor, fiindcă El însuși îi va povățui. Deci a doua zi războinicii²⁸⁰ s-au pornit unii asupra altora și s-au stricat pe sine-și ca niște împotriviți, încît nici unul n-a scăpat de pierzarea aceea. Văzînd acest lucru dintr-o oarecare loc înalt, oastea Iudeilor a alergat ca și către un vînat gata, și au prădat pe războinici, și s-au întors cu multă avuție și, după cum ne învață *Istoria Paralipomenilor*, au intrat în dumnezeiasca Biserică cu organe muzicești, lăudîndu-L pe Dăruitorul biruinței. Mai-nainte văzîndu-le pe acestea, Proorocul a scris Psalmul de față ca pe o laudă ce ar fi fost adusă de bine-credinciosul Iosafat. Și de laudă este și scrierea-deasupra, pentru că „aliluia”, precum am tîlcuit și mai înainte, în limba evreiască zice: „Lăudați pe Domnul!”, că acest „alilu” însemnează „lăudați”, iar acest „ia”: „pe Domnul” ori „pe Cel ce este”.

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea,

²⁷⁹ înțelesului acesta

²⁸⁰ Adică cei ce le dădeau război, „războitorii”, cum am mai spus.

FERICITUL TEODORIT, EPISCOP AL CHIRULUI

Din toată mintea Îți aduc laudă de mulțumire Ție, Stăpîne!
în sfatul celor drepti și în adunare.

Și nu numai eu singur, ci împreună cu mine și adunarea celor binecredincioși. Că întru acea vreme norodul se slobozise de rătăcirea idolilor, fiindcă împăratul îi învăța pe toți buna-credință. Deci „sfat al celor drepti” numește adunarea binecredincioșilor.

2 Mari sînt lucrurile Domnului,

Căci cu adevărat minunate și vrednice de mirare sînt cele lucrute de puterea Lui.

căutate întru toate voile Lui.

Face cîte voiește, dar fiecare lucru din cele făcute este plin de înțelepciune și de la toți trage laudă către Sine-Și.

3 Mărturisire și mare cuviință este lucrul Lui,

Toate cele făcute de Dînsul, și zidirea, și iconomia, sînt de mare cuviință, și mai presus de fire și vrednice de cîntarea de laudă de la toți oamenii. Că „mărturisire” numește aici mulțumirea.

și dreptatea Lui rămîne în veacul veacului.

Nici un lucru din cele făcute nu este nedrept, ci toate sînt împodobite cu dreptatea, că pe toate le ocîrmuiește folosind-o pururea pe aceasta.

4 Pomenire a făcut minunilor Sale.

Fiindcă a săvîrșit vădit pierzarea războinicilor – făcînd același lucru și în vremea strămoșilor: uneori acoperindu-i cu marea pe Egipteni, iar alteori ucigîndu-i pe Amaleciți prin întinderea mîinilor lui Moisi, și pe Hanaanei, și pe Hetei și pe celelalte neamuri pierzîndu-le prin Iisus Navi – pentru aceasta a numit pedeapsa războinicilor „pomenire a minunilor”, în loc de: Cu această nouă facere de minune ai arătat adevărate facerile de minuni cele mult-vestite, care sînt socotite neadevărate de cei necredincioși, și ne-ai adus aminte de cele lucrute în vremea strămoșilor noștri.

Milostiv și îndurat este Domnul.

5 Hrană a dat celor ce se tem de Dînsul,

Pe „hrană”, ceilalți talmăcitori au zis-o „vînat”. Și adevărate sînt amîndouă, căci au alergat către bogăția războinicilor ca spre un vînat gata și au dobîndit destulă hrană de acolo.

aduce-și-va aminte în veac de așezămîntul Său.

Iar Simmah, așa: „Vînat a dat celor ce se tem de Dînsul, aducîndu-și aminte de veșnicul Său așezămînt.” Pentru că are neuitată pomenire a făgăduințelor făcute către părinți și pentru aceea ne împărtășește de bunătățile Sale.

6 Tăria lucrurilor Sale a vestit-o norodului Său,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

7 ca să le dea lor moștenirea neamurilor.

Dăruindu-ne bogăția vrăjmașilor, mai virtuos ne-a arătat nouă luminat a Sa putere, căci nu numai că ne-a slobozit de vătămarea de la ei, ci a și mutat bogăția lor în casele noastre.

Lucrul mâinilor Sale sînt adevărul și judecata.

Și – zice – nu cu nedreptate, ci foarte cu dreptate a făcut acestea: că, neavînd ei a ne prihăni cu ceva, s-au ispitit a ne prăpădi cu totul. Deci adevărată și dreaptă a scos hotărîrea asupra lor.

8 Credincioase sînt toate poruncile Lui, întărite în veacul veacului, făcute întru adevăr și întru îndreptare.

Punînd *Legea*, Dumnezeu a făgăduit milostivirea Sa celor ce Îi păzesc *Legea*. Asta zice și aici: Făgăduințele pentru păzirea poruncilor sînt nemincinoase, și cei ce voiesc a le împlini dobîndesc totdeauna purtarea Lui de grijă; pentru că și noi, rugîndu-L pe Dînsul curat, ne-am arătat mai înalți decît neprietenii. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:

9 Izbăvire a trimis Domnul norodului Său, poruncit-a în veac așezămîntul Său;

Pentru că făgăduințele lui Dumnezeu au nu numai nemințire, ci și statornicie și îndelungare.

sfînt și înfricoșat este numele Lui.

Că sfînt le este celor ce cred, și prea-dorit și izvorînd îmbelșugarea bunătăților, iar pe cei ce nu-L cred și trăiesc întru nelegiuire îi căznește și îi pedepsește.

10 Începătura înțelepciunii este frica Domnului,

Deci de nevoie lucru este a ne teme de Dînsul și a ne cutremura, pentru că aceasta este întîia literă a dumnezeieștii didascalii²⁸¹, că „înțelepciune” nu numește buna-limbuție, ci cunoștința celor dumnezeiești. Deci la cei noi începătura este frica, iar a acelora desăvîrșiți – avuția dragostei.

și înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe dînsa.

Că nu ajunge spre desăvîrșire cunoștința, ci privirea are trebuință de faptă, și se cuvine ca acela ce s-a învrednicit de dumnezeiasca înțelegere să împodobească cunoștința cu lucrurile, și prin aceasta să-L mulțumească pe Dătătorul înțelegerii.

Lauda Lui rămîne în veacul veacului.

Drept urmare, a adăugat și acest stih, învățîndu-ne că îndrăgitorul faptei bune dobîndește de aici însuși cîștigul. Că Dumnezeu, măcar de n-ar și voi nimeni să-L laude, are lauda veșnică și de-a pururea petrecătoare.

²⁸¹ dumnezeieștii învățături

TÎLCUIREA PSALMULUI 111

Aliluia.

Scrierea-deasupra numește laudă și Psalmul acesta, însă celor ce voiesc le aduce învățatură de bună-credință.

Fericit – bărbatul ce se teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte.

Cel ce e împodobit cu această cucernicie și e îmbrăcat cu dumnezeiasca temere își mută tot sfatul lui întru împlinirea dumnezeieștilor cuvinte și se sîrguiește cu toată osîrdia a le împlini pe acestea. Apoi, arată și rodul unor asemenea sămînțe:

2 Puternică pe pămînt va fi sămînța lui;

Că, de vreme ce acest lucru părea vrednic de iubit oamenilor de atunci, Se făgăduiește că va da darul acesta celor ce păzesc poruncile. Și cu adevărat l-a și dat: pentru Avraam, lui Israil; pentru David, celor dintru dînsul; iar pentru Israil, strănepoților, măcar de au și fost nelegiuți.

neamul dreptilor se va blagoslovi.

Că cei ce se grijesc de cuvioșie și de dreptate vor secera roadele dumnezeieștii blagoslovenii.

3 Mărire și bogăție – în casa lui,

Și făgăduințele acestea le face ca și către cei încă nedesăvîrșiți²⁸², care nu le pot auzi pe cele mai desăvîrșite. Pentru că pe cei desăvîrșiți Stăpînul Hristos îi învață cele împotrivable, zicînd: „Să nu cîștigați aur, nici argint, nici aramă la brîiele voastre; nu traistă pe cale, nu încălțăminte, nu toiag.” Și iarăși: „Dacă cineva nu se va lepăda de toate averile sale, nu poate fi ucenicul Meu.” Și: „De voiești să fi desăvîrșit, vinde-ți averile tale și le dă săracilor!” Dar, legiuindu-le pe acestea, celor nedesăvîrșiți le făgăduiește și le dă pe acelea: așa, lui Solomon i-a adăugat bogăție și slavă; așa, fiilor lui Israil le-a dăruit bogăția Egiptenilor.

și dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Că Dumnezeu are pomenirea neuitată și păzește lauda lui de-a pururea pomenită.

4 Răsărit-a întru întuneric lumină dreptilor

„Întuneric” numește uneori neștiința, iar alteori primejdiile; încă și „lumină” numește o dată cunoștința, iar altă dată izbăvirea de cele rele. Deci zice că le va arăta adevărul celor ce nu-l știu și, întru năpădirea celor scîrbicioase, le va dăruia al Său ajutor. Așa, l-a răpit pe Iosif de la uciderea cea pîngărită a fraților; așa, l-a arătat pe dînsul mai înalt decît clevetirea Egiptencei; așa, răpindu-se Sarra, a dăruit lui Avraam ajutorul Său; așa, l-

²⁸² Următorii *Legii celei Vechi*, care nu aveau cunoștința mîntuirii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

a îngrozit pe Laban și l-a arătat pe cel ce fugea²⁸³ mai puternic decât cel ce îl gonea. Deci și acesta e semn al dumnezeieștii puteri: a lăsa să năpădească asupra dreptilor cele de scîrbă, pentru iscusirea lor, dar apoi a risipi norul acestora și a le dăru curată înseninare.

Cel milostiv, și îndurat și drept.

Și pe acestea le ocîrmuiește cu dreptatea, cu milostivirea și cu bunătatea, că se grijește ca un iubitor de oameni: și, voind a încununa pe cei drepți, sloboade luptele, dar, pentru nemăsurata bunătate, le dezleagă prea-degrab pe acestea.

5 Bun este bărbatul care se îndură și miluiește, tocmi-și-va cuvintele sale cu judecată,

Iar Simmah, așa: „Bun este cel darnic și care miluiește, iconomisindu-și lucrurile sale cu judecată.” Că cel ce îl urmează pe al Său Stăpîn caută și grijește cu mîna slobodă pe cei împreună robi, îndurîndu-se ca un părtaș de aceeași fire și miluindu-i ca cel ce așteaptă răsplătire de la Stăpînul de obște. Și unul ca acesta nu lucrează nimic fără socoteală, ci, gîndind drept, împodobește și cuvintele, și lucrurile.

6 că în veac nu se va clăti.

Că unul ca acesta are socoteala întemeiată, nici o schimbare primind întru nelesnirile și greutatețile vremilor.

7 Întru pomenire veșnică va fi dreptul,

Mult-vestit va fi unul ca acesta și la toți pomenit de-a pururea, și va lăsa totdeauna laudă neuitată.

de auzul relelor nu se va teme.

Și nu se va teme nici de îngroziri, nici de vestiri care ar putea să-i pricinuiască frică.

Gata este inima lui a nădăjdui spre Domnul.

Iar Simmah „iarăși întemeiată” a tălmăcit-o pe cea gătită. Și zice: Întemeiată și statornică are nădejdea întru Dumnezeu, și pentru aceasta defaimă asemenea gîlcevi.

8 Întăritu-s-a inima lui, nu se va teme, pînă ce va privi asupra vrăjmașilor săi.

Nu numai că nu se teme de neprieteni, ci și așteaptă biruirea aceloră pentru nădejdea spre Dumnezeu.

9 Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Fiecare dintru acestea le aduce învățătură de faptă bună celor ce voiesc. Și zice că cel ce este împodobit cu evlavia și cu dumnezeiasca frică

²⁸³ Iacov

nu întinde așa prost milostenia celor lipsiți, ci face aceasta cu multă slobozenie, urmînd celor ce seamănă și risipesc semințele fără cruțare, pentru nădejdea spicelor. Că la fel așteaptă și acesta cîștigul dreptății.

Cornul lui se va înălța întru mărire.

„Corn” numește tăria, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care cu acestea izbîndesc celor ce vin asupra-le. Deci zice că puternic și vestit va fi cel ce are bogăția faptei bune.

10 Păcătosul va vedea, și se va mînia, cu dinții săi va scrișni, și se va topi, pofta păcătosului va pieri.

Iar cei ce voiesc să trăiască întru răutate, văzînd strălucirea dreptilor, se vor topi de zavistie și vor măiestri măiestrii de spurcatăucidere, dar vor greși din sfaturile lor și nu-și vor dobîndi pofta, că nedreaptă este aceasta și foarte urîță lui Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 112

Aliluia.

Și aceasta este altă laudă scrisă spre folos, care-i ridică pe oameni spre cîntarea de laudă a Făcătorului de bine.

Lăudați, copii, pe Domnul,

„Copii”, aici, nu îi numește pe cei tineri, după cum au socotit oarecari, ci pe robi, că așa a tălmăcit și Achila, și Simmah, și Teodotion. La fel zice și Evreul Avdi, așa încă și *Sirul*. Iar pe acest „lăudați”, *Evreul* l-a zis „aliluia”, încît este arătat că „aliluia” se tîlcuiește: „Lăudați pe Domnul!”

lăudați numele Domnului!

2 Să fie numele Domnului binecuvîntat de acum și pînă în veac!

Se cuvine – zice – ca voi, care sînteți robi și de la Dumnezeu ați luat pe a fi, să lăudați numele Domnului, măcar de și nu știți firea Lui, că fără de început și nebiruită are binecuvîntarea și lauda – că „din veac și pînă în veac” aceasta arată. Se cuvine dar ca și noi să-l aducem lauda de mulțumire, ca unui adevărat Făcător.

3 De la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, lăudat este numele Domnului.

Psalmul acesta a mai-nainte vestit cunoștința de Dumnezeu dăruită neamurilor după înomenirea Unuia Născut. Căci de demult Dumnezeu tuturor nu era lăudat nici măcar de toți ludeii, ci de puținii ce trăiau cu bună-credință; iar după nașterea cea din Fecioară și după mîntuitoarea Patimă, vestea propovăduitorilor adevărului „a ieșit în tot pămîntul, și la marginile lumii – graiurile lor”, și tot pămîntul s-a umplut de cunoștința lui Dumnezeu, cît, ca o apă multă, a întrecut mările. Dumnezeuul tuturor a zis aceasta și prin alt Prooroc: „Nu este voia Mea întru voi, și jertfă nu voi

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

mai primi din mîinile voastre: că, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru neamuri și în tot locul tămîie și jertfă curată se aduce numelui Meu întru neamuri.” Și împreună–glăsuitoare cu acestea poruncește și cîntarea de laudă dumnezeiască:

4 Înalt este peste toate neamurile Domnul, peste ceruri este mărirea Lui!

Căci toate neamurile s-au învățat că El este și înalt, și Dumnezeu, și a toate Ziditor, și lăudat de Îngerii din ceruri.

5 Cine este ca Domnul Dumnezeul nostru?

Dumnezeiasca *Scriptură* zice aceasta de multe ori, precum prin Fericitul Moisi: „Cine este asemenea Ție între dumnezei, Doamne? Cine este asemenea Ție proslăvit întru Sfinți?” Și Fericitul David: „Cine în nori se va face deopotrivă cu Domnul? Sau cine se va asemăna Domnului întru fiii lui Dumnezeu?” Și iarăși: „Că cine este Dumnezeu, afară de Domnul? Sau cine este Dumnezeu, afară de Dumnezeul nostru?” Și prin toate acestea învață neasemănarea Dumnezeului tuturor și cum că nimic din cele ce sînt nu poate a se asemăna cu firea, sau cu puterea sau cu lucrarea lui Dumnezeu.

*Cel ce întru cele înalte locuiește,
6 și peste cele smerite privește, în cer și pe pămînt;*

Că Cel ce pare că petrece în ceruri privește peste toate și nu lasă negrijit nimic din cele ce sînt.

*7 Cel ce ridică de la pămînt pe cel scăpătat și din gunoi înalță pe cel sărac,
8 ca să-l așeze pe el cu boierii, cu boierii norodului Său;*

Pe acestea le-a zis și Fericita Ana, țeșînd lauda de mulțumire lui Dumnezeu. Și le vedem făcîndu-se totdeauna de Dumnezeul tuturor: așa, pe Fericitul David, păstor fiind, l-a făcut împărat; așa, pe Iosif, care căzuse în robie, l-a așezat pe scaunul împărătesc; așa, pe Moisi, după ce a fost cioban, l-a arătat povățuitor al norodului și l-a hirotonisit dumnezeu²⁸⁴ al lui Faraon; așa, a învrednicit de bunătățile dăruite lui Israil neamurile ce slujeau sărăciei păgînatății și ședeau pe gunoiul păcatelor; așa, a luat asupra-și firea omenească ce căzuse întru însuși fundul morții, și a înălțat-o „și a așezat-o deasupra a toată Începătoria, și Stăpînia și Domnia, și deasupra a tot numele ce se numește, nu numai întru veacul acesta, ci și întru cel ce va să fie”.

9 Cel ce face a locui cea stearpă în casă, maică ce se veselește de feciori.

Putem vedea că acest lucru se întîmplă și la oameni: pentru că, sterpe fiind, le-a arătat maici de copii și pe Sarra, și pe Revecca, și pe Rahila, și pe Ana, și pe muma lui Samson, și pe Elisaveta. Dar mai vădit și mai adevărat putem vedea acest lucru la Biserică: pentru că, fiind aceasta stearpă și fără

²⁸⁴ Adică judecător, cum s-a tîlcuit și în alte locuri despre „dumnezei”.

copii de demult, maică a făcut-o, care se veseleşte de copii nenumărați, după proorocia ce zice: „Veseleşte-te, steapo, ceea ce nu naști! Rupe și strigă, ceea ce nu chinuiai, că mai mulți sînt fiii celei pustii decît ai celei ce are bărbat.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 113

Aliluia.

Și aceasta este laudă care pomenește facerile de bine date de Dumnezeu Iudeilor, și povestește puterea lui Dumnezeu și rîde de neputința idolilor. Și lauda aceasta se potrivește și celor ce au crezut din neamuri și s-au izbăvit de înșelăciunea idolilor, căci se învață cîtă este depărtarea dintre cei ce nu sînt dumnezei și Cel ce este cu adevărat Dumnezeu.

*Întru ieșirea lui Israil din Egipt, a casei lui Iacov din norod barbar,
2 făcutu-s-a Iudeea sfințenia Lui, Israil - stăpînirea Lui.*

Zice: Slobozindu-l Stăpînul pe Israil din Egipt și izbăvindu-l de robia barbarilor de alte seminții, l-a arătat pe acesta norod al Său și a zidit Biserica Sa în Iudeea - că pe aceasta a numit-o „sfințenie”.

*3 Marea a văzut, și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi.
4 Munții au săltat ca berbecii, și dealurile ca mieii oilor.*

Le fețuiește²⁸⁵ pe cele zise, și celor neînsuflețite le pune împrejur simțire cu cuvîntul, propovăduind puterea lui Dumnezeu. Și zice: Povățuind Tu înaintea norodului, marea, temîndu-se, s-a depărtat într-o parte și ntr-alta și a dat călătorie neoprită; și rîul s-a întors înapoi și a oprit pornirea curgerilor sale, nălucind în Chivot a Ta putere, ca un cuvîntător²⁸⁶; iar dealurile și munții s-au pornit și păreau că dănțuiesc, fiindcă L-au primit pe Stăpînul cerurilor. Și zice de muntele Sinaiului și de Horib, că întru acelea S-a arătat pe Sine Dumnezeu. Apoi, aduce și întrebare celor mai-nainte zise:

*5 Ce-ți este ție, mare, că ai fugit? Și ție, Iordane, că te-ai întors înapoi?
6 Munților, că ați săltat ca berbecii și dealurile ca mieii oilor?*

Și, fiindcă acelea erau necuvîntătoare și neînsuflețite, însuși²⁸⁷ face răspuns pentru dînsele:

*7 De la fața Domnului s-a clătît pămîntul, de la fața Dumnezeului lui Iacov,
8 a Celui ce a schimbat piatra în iezere de ape, și pe cea vîrtoasă întru izvoare de ape.*

Fiecare dintru acestea - zice - s-a făcut pentru Domnul, Care S-a

²⁸⁵ Le dă față, le personifică.

²⁸⁶ Ca o ființă rațională, care ar fi știut ce se găsește în Chivotul ce mergea înaintea norodului.

²⁸⁷ Psalmistul

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

arătat. Această pricină are clătirea pământului și despărțirea mării. Că El și piatra cea neroditoare – cea lipsită de toată umezeala și care nu suferă nici tăiere, pentru învîrtoșare – a puhoit-o cu vărsarea apelor, poruncind a izbucni de acolo izvoare cu îndestulare. Deci – zice – nu s-a făcut nici un lucru de mirare, că a poruncit Făcătorul, și s-a despărțit noianul, și piatra cea vîrtoasă a izvorît, cerul a dăruit mană, vînturile i-au adunat pe cîrstei și celelalte toate s-au făcut fiindcă El le-a poruncit.

9 Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău dă-i mărire,

*10 pentru mila Ta și adevărul Tău, ca nu cîndva să zică neamurile:
Unde este Dumnezeuul lor?*

Acestea se potrivea să le zică de demult cei dintru tăierea împrejur, care cereau dumnezeiescul ajutor și aminteau darurile mai dinainte: Să nu cauți la noi – o Stăpîne! – nici să ne treci cu vederea pentru greșelile noastre cele multe, că cei ce nu știu dreptatea pedepsei vor prepune că robia noastră este a Ta neputință, și vor zice: „Unde este Dumnezeuul lor?”

11 Iar Dumnezeuul nostru, în cer și pe pământ, toate cîte a vrut a făcut.

Aceia zic: Unde este Dumnezeuul lor? – iar noi știm că Tu ești Dumnezeu, Făcătorul tuturor, Care locuiești în cer și ai puterea împreună-măsurată cu voirea.

Apoi, prin alăturare și potrivire, face mustrarea idolilor:

12 Idolii neamurilor – argint și aur, lucruri de mîini omenești.

Că Tu faci cîte voiești, iar idolii cei închinați de neamuri nu zidesc, ci se zidesc; și au cinstea din materie, că se fac din aur, din argint și din vopsele; și dobîndesc frumusețea din meșteșug, că argintarii, zlătarii și zugravii le dau forma. Deci din materie și din meșteșug își culeg ființa. Apoi, jelește neputința lor prin mai multe cuvinte, zicînd:

13 Gură au, și nu vor grăi; ochi au, și nu vor vedea;

14 urechi au, și nu vor auzi; nări au, și nu vor mirosi;

15 mîini au, și nu vor pipăi; picioare au, și nu vor umbla;

Zice: Sînt împodobiți cu icoane ale simțurilor, dar sînt lipsiți de lucrarea lor. Deci sînt mai proști nu numai decît cei ce îi fac, ci și decît jivinele cele prea-mici: că muștele, și țînțarii și cele mai mici decît acestea au lucrarea simțurilor – că văd, și aud, și zboară și umblă – iar cei ce sînt închinați ca niște dumnezei nu au nici lucrarea jivinelor celor subțiri și prea-mici.

16 nu vor glăsui cu gîtlejul lor.

Că – de vreme ce dracii ce lucrau printr-înșii și săvîrșeau vrăjile cele mincinoase nu le aduceau pe acestea prin idolii cei neînsuflețiți, ci prin oamenii cei cuvîntători ori prin oarecare semne vesteau ceva – după cuviință a zis: „nu vor glăsui cu gîtlejul lor”, că idolii sînt cu totul nemișcați și neînsuflețiți.

17 Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînșii și toți cei ce se nădăjduiesc spre dînșii!

Și acelor să se asemene și cei ce se închină lor, și cei ce-i fac pe dînșii, că e drept ca cei ce s-au cinstit cu cuvîntarea²⁸⁸, dar au căzut întru atîta necuvîntare, să ia nesimțirea celor închinați de dînșii.

18 Casa lui Israil a nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

19 Casa lui Aaron a nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

Aceia au secerat pagubă, iar nu dobîndă din închinăciunea acestora, iar casa lui Israil, avînd nădejdea întru Cel ce este cu adevărat Dumnezeu, dobîndește totdeauna purtarea de grijă de la Dînsul. Și a făcut pomenirea prin despărțire, cinstind cu aceasta preoția și învățînd pe cei de atunci cîta era deosebirea preoților de către ceilalți.

20 Cei ce se tem de Domnul au nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

Altă ceată este aceasta, afară de cea mai dinainte. Și cuvîntul ne învață că – chiar dacă cineva nu are vrednicia preoției și nici nu este împărțit de rudenia israilitenească, dar, fiind împodobit cu frica dumnezeiască, se grijește de fapta bună – va dobîndi și el aceeași purtare de grijă de la Dumnezeu tuturor. Încă și de demult au fost mulți ca aceștia la ludei, care nu odrăsliseră din rădăcina avrămească, ci veniseră din alte neamuri, care se numeau nemernici și aveau multă cinste și evlavie către cele dumnezeiești. Și acum încă, neamurile nu au rudenia cea după trup a lui Avraam, dar, dobîndind credința lui Avraam, sînt fii ai lui Avraam.

21 Domnul, pomenindu-ne pe noi, ne-a blagoslovit: blagoslovit-a casa lui Israil, blagoslovit-a casa lui Aaron,

22 blagoslovit-a pe cei ce se tem de Domnul,

Și aici a făcut aceeași despărțire și a arătat rodul nădejzii: că a înjugat nădejdea cu blagoslovenia și a zis că va împărțasi de aceasta nu numai casa lui Israil și casa lui Aaron, ci și pe cei ce se tem de Dînsul. Apoi, iarăși face despărțirea vîrstelor și a vrednicilor:

pe cei mici împreună cu cei mari.

Că nu îi învrednicește de blagoslovenie numai pe cei tineri, ci și pe cei îmbătrîniți; nici numai pe cei îndestulați de bogăție, ci și pe cei ce trăiesc întru sărăcie; nici numai pe cei împodobiți cu slobozenia, ci și pe cei ce sînt siliți a trage jugul robiei.

23 Sporească-vă Domnul pe voi, pe voi și pe fiii voștri!

Celor ce au dumnezeiasca nădejde, proorocescul cuvînt le roagă creștere și înmulțire.

24 Blagosloviți sînteți voi Domnului, Celui ce a făcut cerul și pămîntul.

Și – zice – o veți dobîndi pe aceasta negreșit, fiindcă ați primit

²⁸⁸ Oamenii păgîni, ce au fost zidiți „cuvîntători”, adică raționali, și au lepădat acest dar, făcîndu-se asemenea firii necuvîntătoare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

blagoslovenie de la Făcătorul tuturor.

25 Cerul cerului – Domnului, iar pământul l-a dat fiilor oamenilor.

Că El are petrecerea în cer, nu întru acesta ce se vede, ci întru cel mai presus de acesta, pe care cel ce se vede îl are acoperământ, precum noi îl avem pe acesta. Și Domnul tuturor petrece în cer neavînd firea scrisă împrejur, ci făcînd bucurie cetelor Sfinților Îngeri care petrec acolo. Iar pământul l-a dat neamului omenesc, deci nu Se grijește numai de ludei, ci de toți oamenii, cărora le-a și dat spre sălășuire pământul.

26 Nu cei morți Te vor lăuda, Doamne, nici cei ce se pogoară în iad,

27 ci noi, cei vii, bine vom cuvînta pe Domnul, de acum și pînă în veac!

„Morți” a numit pe cei ce au slujit idolilor celor neînsuflețiți, că ce e mai nesimțitor decît aceia? Iar „vii” – pe cei ce se închină Dumnezeului celui viu, cărora le-a împărțit cu sorți dumnezeiasca laudă. Și lîngă aceasta ne învață că celor ce-L slujesc pe Dumnezeu li se cade să-L laude pe Dînsul cu toată sîrguința pînă sînt încă vii, fiindcă moartea îi oprește de a face aceasta. Pentru aceasta zice și întru alt Psalm: „Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi!”

TÎLCUIREA PSALMULUI 114

Aliluia.

Cu multe și felurite primejdii i-a împresurat pe ludei Antioh al lui Seleuc, cel poreclit Epifanie. Și pe cei ce trăiau întru trîndăvie i-a făcut a călca dumnezeiasca *Lege*, iar îndrăgitorii buneii-crediințe, primind pentru aceasta luptele asupra lor cu osîrdie, au dobîndit cununile bunelor biruințe. Cîntarea de viersuire de față mai-nainte vestește această bărbăție a lor și totodată povestește năvălirile celor dureroase și ajutorul dat lor de Dumnezeu a toate.

Iubit-am pe Domnul, că va auzi glasul cererii mele,

2 că a plecat urechea Sa mie.

Proorocia ne învață că ei zic acestea: Cele dumnezeiești îmi sînt mie mai dulci decît toate, și a sluji lui Dumnezeu îmi este mai vrednic de iubit decît celalalte, că primește cererile mele și mă învrednicește de ajutorul Său.

Și în zilele mele Îl voi chema pe El.

Pentru care, în toată viața mea Îl voi lăuda și voi cere ajutorul de la Dînsul. Apoi, povestește mulțimea celor dureroase:

3 Cuprinsu-m-au chinurile morții, primejdiile iadului m-au aflat,

Chiar „chinuiri” se numesc durerile aceleia ce naște, așadar din metafora aceasta se numesc „chinuiri” ale iadului primejdiile ce duc către moarte. Deci zice: Sînt împresurat cu multe și felurite primejdii grele, cît

lîngă însăși moartea m-am apropiat și la înseși porțile iadului am ajuns.

necaz și durere am aflat.

4 Și numele Domnului am chemat:

Dar, după ce am căzut întru acestea, nu m-am dat pe sine-mi la odihnă și la trîndăvie, nici nu m-am adus pe sine-mi la alte mîngîieri ale vieții acesteia, ci, vărsînd plîngeri și lacrimi și totdeauna jelindu-mă, ceream dumnezeiescul ajutor. Și putem învăța aceasta mai cu de-amănuntul din *Istoria Macabeilor*: pentru că, fugind în pustie și topindu-se cu foame și cu sete, ucenicii bunei-credințe L-au rugat pe Dumnezeu, și au dobîndit ajutorul de la Dînsul.

Doamne, izbăvește sufletul meu!

Zice: Jelindu-mă, acestea ziceam: Ajută-mi - o Stăpîne! - și slobozește sufletele noastre de relele ce sînt puse asupra-ne. Și, rugîndu-mă, eu știam că voi dobîndi cererea, că am deprins prin cercare multa Lui iubire de oameni. Că aceasta a adăugat:

5 Milostiv este Domnul și drept, și Dumnezeuul nostru miluiește.

Pentru că revarsă oamenilor izvoarele milei. Are încă și dreptate, și îi muncește pe cei ce nedreptățesc și nu voiesc să se pocăiască. Însă, pomenind de două ori mila, de dreptate a făcut pomenire o singură dată, că iubirea de oameni a Lui Dumnezeu biruiește hotărîrea dreptății.

6 Cel ce păzește pe prunci, Domnul.

Că face atîta purtare de grijă pentru toți oamenii, încît și pe prunci îi învrednicește de toată grija. Și nu Se grijește numai de cei născuți, ci și pe cei ce sînt ascunși întru însuși pîntecele maicilor, și în ape împuțite înoată și sînt închiși în loc întunecat și strîmt îi păzește, și îi mîntuiește, și îi săvîrșește, și la lumină îi scoate, și le dăruiește izvoarele laptelui, și îi slobozește de dracii ce îi vrăjmășesc și, în scurt să zic, îi împărtășește de părintească Pronie. Și nu așa prost a făcut pomenirea acestora proorocescul cuvînt, ci învățîndu-ne că Dumnezeuul tuturor nu răsplătește numai roadele dreptilor, ci și începe facerea de bine, și zidește pe cei ce nu sînt, și îi grijește după ce i-a plăsmuit, iar după vîrsta cea desăvîrșită așteaptă rodirile dreptății, și atunci iarăși îi înconjură pe cei buni cu facerile de bine.

Smeritu-m-am, și m-a mîntuit.

Iar Simmah, așa: „Obosit-am, și m-a mîntuit.” Că, dacă pruncii ce nu au primit încă cunoștința Lui dobîndesc atîta purtare de grijă de la Dînsul, cu mult mai vîrtos îi împărtășește de mîntuire pe cei ce Îl cheamă pe Dînsul curat. Deci, îndată ce ne-a văzut smeriți de primejdii, ne și învrednicește de al Său ajutor.

7 Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul bine a făcut ție:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Se îmbărbătează pe sine-și și se ascut către bărbăție, arătând mulțimea dumnezeieștilor faceri de bine și învățându-se pe sine-și că, măcar de vor primi și moartea pentru buna-credință, se vor muta la viața cea veselitoare și fără de scîrbă, că pe aceea a numit-o „odihnă”. Și arată aceasta și cele adăugate:

8 că a scos sufletul meu din moarte, ochii mei din lacrimi și picioarele mele din alunecare.

9 Bine voi plăcea înaintea Domnului, în latura celor vii.

Iar „latură a viilor” nu numește viața aceasta de acum – întru care sînt plîngeri, și tînguiri, și boli, și morți, și păcate și primejdii – ci viața izbăvită de toate acestea, întru care fără de trudă este avuția faptei bune și bogăția dreptății se dobîndește fără osteneți. Că cei ce voiesc să o adune cu osteneți pe aceasta aici, acolo o vor mult-înmulți fără de osteneți. Deci aduc lauda de mulțumire fiindcă ochii lor s-au izbăvit de a lăcrima, și picioarele lor au scăpat de viața cea alunecoasă, iar sufletul lor a putut să fugă de moartea păcatului. Și se învață pe sine-și să sufere vitejește năpădirile ispitelor celor scîrbicioase, și să defaime moartea, fiindcă morții îi urmează viața cea fără de scîrbă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 115

Aliluia.

Evreul, și ceilalți tălmăcitori și încă și *Sirul* împreunează Psalmul acesta cu cel mai-nainte rînduit, pentru că se ține de aceeași înțelegere; și, despărțindu-l în doi pe cel de-al 9-lea, cu împreunarea Psalmilor acestora păzesc întocmai numărul de 150 al Psalmilor. Și acesta are aceeași pricină, că cei ce au pomenit acolo de „latura celor vii” și au pus-o pe aceasta ca sfîrșit al Psalmului, începînd aici, zic așa:

Crezut-am, pentru aceea am grăit.

Că nu cu ochii trupului am văzut țara aceea²⁸⁹, ci credința mi-a făcut-o arătată.

Iar eu m-am smerit foarte,

2 eu am zis întru uimirea mea: Tot omul este mincinos!

Și Achila, așa: „Eu am zis, cînd m-am spăimîntat: Tot omul este mincinos!”, iar Teodotion: „tot omul lipsește”, iar Simmah: „Și am zis, mîhnindu-mă: Tot omul minte!” Și nu așa prost am pus toate tălmăcirile, ci vrînd să arăt că numește minciună buna-norocire omenească, fiindcă curge prea-degrab și nu are nimic statornic. Că zice: Văzînd această grabnică schimbare, și aducîndu-mi aminte de buna-norocire a noastră

²⁸⁹ „latura celor vii”

mai dinainte, și văzînd primejdiile grămădite unele peste altele și mîhnindu-mă, am zis că nimic nu este întemeiat, nici statornic, iar cel ce nădăjduiește acestora de față ca unor lucruri statornice rămîne mincinos și se înșeală de nădejde. Aceasta a zis-o încă și în Psalmul 38: „Însă toate sînt deșertăciune, tot omul ce viază.” Și înțeleptul Solomon – după ce le-a învățat pe acestea, măcar de a și călătorit prin toată buna-norocire, dar s-a atins de fiziologia²⁹⁰ lucrurilor omenești – a pus această înainte-cuvîntare: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune!”

3 Ce voi răsplăti Domnului pentru toate cîte mi-a dat mie?

Zice: Fiind înconjurat cu multe și felurite faceri de bine, nu știu cu ce voi răsplăti Făcătorului de bine. Și nu așa prost a împreunat acest stih cu cel mai dinainte, ci ne învață că Dumnezeu a toate tinde oamenilor ajutorul Său întru feluritele schimbări ale vieții și aduce mîngîiere de tot felul celor mîhniți. Aceasta a zis și Fericitul Pavel: „Bine este cuvîntat Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce ne mîngîie pe noi întru tot necazul nostru, ca să putem și noi a mîngîia pe cei ce sînt întru tot necazul cu mîngîierea cu care ne-am mîngîiat și noi de la Dumnezeu. Că, precum prisosesc pătimirile Lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră.” Aceasta a zis și Fericitul David: „După mulțimea durerilor mele, mîngîierile Tale au veselit sufletul meu.”

4 Paharul mîntuirii voi lua și numele Domnului voi chema.

Deci se cuvine a primi cu îndrăzneală moartea pentru Dînsul și a da Lui această răsplătire pentru facerile de bine cele de tot felul. Că „pahar al mîntuirii” a numit moartea pentru buna-credință, că așa o numește Domnul pe dînsa, zicînd: „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta!”; iar perechii Apostolilor ce au cerut împărtășirea împărăției, așa i-a zis: „Puteți bea paharul pe care îl voi bea Eu?” Deci și aici zice că nevoitorii cei bărbați și prea-viteji ai buneii-credințe își poruncesc loru-și să facă aceasta. Și împlinesc această făgăduință fiind priviți de cei de o seminție, ca și pe dînșii să-i ascută spre asemenea rîvnă:

5 Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui.

Apoi, arată și rodul acestei morți:

6 Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui!

Iar dacă lui Dumnezeu îi este scumpă, căruia din cuvioși nu-i va fi cinstită?

7 O Doamne, eu – robul Tău, eu – robul Tău și fiul roabei Tale!

Deci, dacă vom răbda acea moarte vrednică de minune, vom dobîndi cinstea și slava de la Dumnezeu și pururea vom fi lăudați. Iar dacă – înălțîndu-ne deasupra vrăjmașilor, cît tabăra acelora să o risipim – vom aduce Stăpînului lauda de mulțumire mărturisindu-ne robia și fălindu-ne

²⁹⁰De materialitatea lor cea schimbătoare și pieritoare.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

că o avem de la strămoși (că cei ce sînt siliți să robească oamenilor se fălesc uneori că au avut strămoși slobozi, iar cei ce au slujit lui Dumnezeu din dragoste mărturisesc că au robia de la strămoși), după cuviință cred că prea-mare laudă este o robie ca aceasta.

Rupt-ai legăturile mele.

M-ai slobozit de primejdiile mele cele multe și felurite.

8 Ție voi jertfi jertfă de laudă, și întru numele Domnului voi chema.

9 Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui,

10 în curțile casei Domnului, în mijlocul tău, Ierusalime!

Și, după ce m-ai izbăvit de primejdii, nu voi fi nemulțumitor către facerile de bine, ci voi răsplăti Ție jertfa laudei și voi plăti lauda de mulțumire, toți cei de o seminție privind și dobîndind de aici folosul. Și voi aduce Ție această lucrare de cele sfinte în Biserica sfințită întru numele Tău. Deci putem învăța și de aici că și cînd stăpînea *Legea cea veche* cei ce luau aminte mai duhovnicește la *Lege* cînsteau jertfele cuvîntătoare mai mult decît junghierile dobitoacelor, zugrăvind umbrit *Noul Așezămînt*.

Și se cuvine a ști că amîndoi Psalmii se potrivesc și tuturor bunilor-biruitori Mucenici, că unul și același este scopul atît al acestora, cît și al acelor: că aceia au răbdat moartea cea vrednică de minune pentru *Lege* și pentru Puitorul de lege; iar aceștia, pentru Cel ce ne-a mîntuit și a pierdut moartea, au ales mai bine sfîrșitul decît viața aceasta de aici.

TÎLCUIREA PSALMULUI 116

Aliluia.

Și această laudă se potrivește tuturor oamenilor, că darul Duhului poruncește celor ce au dobîndit mîntuirea să laude pe Făcătorul de bine:

Lăudați pe Domnul, toate neamurile!

Pe toți împreună îi cheamă spre dănuire deodată. Că tuturor neamurilor a dăruit pricinile mîntuirii, nu numai Elinilor și Romanilor, ci și barbarilor, folosindu-i pe Sfinții Apostoli ca slujitori ai facerii de bine, că a zis: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le întru numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le pe dînsele să păzească toate cîte am poruncit vouă.” Plecîndu-se legii acesteia, ei au străbătut tot pămîntul și marea: și unul i-a adus lui Hristos pe Indieni, altul pe Egipteni, iar altul pe Etiopieni. Așa, prea-lăudatul Ioan a slobozit de păgînatatea mai-dinainte Asia; așa, dumnezeiescul Andrei a luminat cu razele cunoștinței de Dumnezeu Elada; așa, prea-dumnezeiescul Filip a vădit înșelăciunea amîndorura Frigiilor; așa, marele Petru a alergat de la Ierusalim pînă la cetatea Romei, aducînd tuturor razele adevărului; așa, înconjurînd toată lumea, toți au risipit negura neștiinței și au arătat

Soarele dreptății. Iar Fericitul Pavel ne învață în scurt la câte neamuri a adus dumnezeieștile propovăduiri, că a împlinit *Evangelia* lui Hristos de la Ierusalim pînă la Iliric împrejur, că aducea lor mîntuitoarele dogme nu călătorind cale dreaptă, ci înconjurînd neamurile ce se aflau în mijloc. Și zice așa: „Mă sîrguiesc să bine-vestesc nu acolo unde a fost numit Hristos, ca să nu zidesc pe temelie străină, ci precum este scris: «Căroră nu li s-a vestit pentru Dînsul, aceia îl vor vedea, și cei ce nu au auzit îl vor înțelege.»” Iar mai pe urmă a călcat și Italia, și a ajuns în Ispania, și a adus folosul la ostroavele cele din mare. Că, trimițîndu-le scrisoare Romanilor, a zis: „Mergînd la Ispania, nădăjduiesc să trec pe la voi și să fiu petrecut acolo de voi, după ce mai întîi mă voi sătura de voi în parte.” Și, scriindu-i minunatului Tit, zice: „Pentru aceasta te-am lăsat pe tine în Crit²⁹¹, ca să așezi preoți prin cetăți, după cum ți-am rînduit.” Deci după cuviință poruncește proorocescul cuvînt tuturor neamurilor să aducă lauda lui Dumnezeu, fiindcă toate au dobîndit mîntuirea.

Lăudați pe Dînsul, toate noroadele!

Iudeii, care se învățaseră a-L cinsti pe Dumnezeu, de demult se risipiseră prin toată lumea. Deci – de vreme ce nu locuiau numai în Palestina, nici nu petreceau într-un singur norod, rînduiți și supuși sub un singur împărat, ci erau împrăștiați într-un toată neamurile și se supuneau stăpînitorilor acelora, dar petreceau de sine-și, osebiți, supunîndu-se poruncii *Legii* – după cuviință îi numește nu „norod”, ci „noroade”, că prea-mulți au primit dumnezeiasca propovăduire și dintru aceștia. Că în Ierusalim trei mii, și cinci mii s-au vînat deodată de pescari, iar după acestea s-au făcut încă multe zeci de mii, după cum a zis dumnezeiescul Iacov. Încă și în Siria, și în Chilichia, și în Licaonia, și în Pisidia, și în Asia, și în Pamfilia și într-un toată celelalte neamuri, mai întîi Iudeilor le aduceau Apostolii dumnezeieștile propovăduiri. Și unii credeau și dobîndeau adevărul, iar alții grăiau-împotriva învățăturilor acestora aducătoare de folos. Deci după cuviință proorocescul cuvînt poruncește și acestora a lăuda pe Făcătorul de bine, că pe aceștia îi numește „noroade”.

2 Că s-a întărit mila Lui peste noi,

Că a săvîrșit mîntuirea noastră doar din milă. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Iar cînd s-au arătat bunătatea și iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu, nu pentru dreptățile noastre pe care le-am făcut, ci după multă mila Sa ne-a mîntuit pe noi prin baia nașterii de a doua oară și a înnoirii Duhului Sfînt, pe Care L-a vărsat peste noi bogat.” Și iarăși: „Cu darul sînteți mîntuiți prin credință, și aceasta nu dintru noi: al lui Dumnezeu este darul.” Și aiurea: „Vrednic de credință și de toată primirea este cuvîntul că Hristos Iisus a venit în lume să mîntuiască pe păcătoși, dintru care cel dintîi sînt eu, și pentru aceea m-am miluit.” Și: „A întărit

²⁹¹ Creta

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeu a Sa dragoste către noi, că, încă păcătoși fiind, Hristos a murit pentru noi.” Deci după cuviință proorocescul cuvînt a zis că „S-a întărit mila Lui peste noi.”

și adevărul Domnului rămîne în veac.

Că a dat mîntuirea pe care a făgăduit-o prin Sfinții Prooroci. Aceasta a zis și Fericitul Pavel, începînd epistola către Romani: „Pavel, robul lui Iisus Hristos, chemat apostol, hotărît spre buna-vestire a lui Dumnezeu, pe care a mai-nainte vestit-o prin Proorocii Lui întru *Sfintele Scripturi*.” Și iarăși: „Iar eu zic că Hristos Iisus S-a făcut slujitor al tăierii împrejur pentru adevărul lui Dumnezeu, ca să adevereze și să întărească făgăduințele părinților, iar neamurile să proslăvească pe Dumnezeu pentru milă.” Deci – de vreme ce Dumnezeu tuturor a împlinit făgăduințele, și a dat mîntuirea făgăduită și a deschis tuturor izvoarele milei – și noi, cei din Iudeea ce ne-am apropiat la Hristos, și voi, cei ce din neamuri ați crezut, să-l răsplătim Făcătorului de bine amestecînd cîntare de laudă împreună-glăsuitoare!

TÎLCUIREA PSALMULUI 117

Aliluia.

Și aceasta este laudă adusă lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit mîntuirea. Că Iudeii aduc lui Dumnezeu lauda aceasta de mulțumire după întoarcerea din Babilon și după ce toți cei din laturile de aproape se adunaseră împreună zavistuinđu-le lor pentru buna-norocire mai-dinainte, și adunaseră încă și alte neamuri barbare, iar apoi se cheltuiseră cu rănile slobozite de Dumnezeu, după proorocia lui Ioil, a lui Iezechiel, a lui Miheia și a Zahariei. Dar, de vreme ce întru acelea mai-nainte s-au scris ale noastre, mai mult se potrivește cîntarea aceasta de laudă celor ce au crezut din neamuri, care – goniți fiind de mulți stăpînitori și stăpîniți, de noroade și de povățuitori de noroade, de împărați și voievozi, fiind vîrtejii în vîrteje, și munciți și pătîmind necurmăte feluri de morți – care, zic, s-au arătat mai înalți decît cei ce le dădeau războiul. Așadar darul Duhului a pus înainte învățătura cîntării de laudă și unora, și altora.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați pe bunul Dăruitor al bunătăților! – că are veșnică mila Sa, și de-a pururea o dăruiește celor ce au trebuință.

2 Să zică și casa lui Israil că este bun, că în veac este mila Lui!

3 Să zică și casa lui Aaron că este bun, că în veac este mila Lui!

Pomenindu-i pe aceștia după osebirea lor, face pomenirea de obște pentru credincioșii din neamuri:

4 Să zică dar toți cei ce se tem de Domnul că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Toți, lăudați iubirea de oameni a lui Dumnezeu! – și cei ce vă trageți din Israil și vă făliți cu buna-credință strămoșească, și cei învredniciți între dînșii de preoție, și cei ce sînteți din multe feluri de neamuri, dar v-ați izbăvit de păgînatatea strămoșilor. Că unul este Dumnezeu tuturor, și aduce tuturor multe și felurite faceri de bine și dăruiește mila Sa celor ce cer. Apoi, ne învață mai descoperit purtarea de grijă a lui Dumnezeu:

5 Din necaz am chemat pe Domnul, și m-a auzit întru desfătare.

Că nu a oprit năvălirea celor rele, ci ne-a arătat primejdiile și îndată le-a risipit pe acestea. Aceasta a zis și în Psalmul al 4-lea: „Întru necaz m-ai desfătat”, în loc de: Mai mare decît chinuirea mi-ai adus mîngîierea.

6 Domnul este mie ajutor, și nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.

7 Domnul îmi este mie ajutor, și eu voi privi asupra vrăjmașilor mei.

Pentru că, avîndu-L ajutător pe Stăpînul tuturor, nu mă tem de năvălirile vrăjmașilor și nădăjduiesc că, dobîndind ajutorul de la Dînsul, voi vedea prea-foarte degrab pierzarea acestora. Apoi, cu gîndurile cele bune întărește socoteala cea bine-credincioasă:

8 Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre om.

9 Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre boieri.

Că El este bun, și de oameni iubitor, și voitor de cele bune și puternic a lucra ceea ce voiește, și are stăpînire nepieritoare. Iar oamenii sînt și stricăcioși cu firea, și schimbători cu socoteala, și de multe ori nu le voiesc pe cele bune; uneori încă, și voind să le ajute celor nedreptățiți, nu pot; și, măcar de și stăpînesc, vremelnică au stăpînirea, și chiar împărăția este la oameni stricăcioasă și ajunge la puțină vreme. Deci mai bine este a părăsi ajutorul oamenilor și a cere dumnezeiescul ajutor.

10 Toate neamurile m-au înconjurat, și întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Biserica a primit asupra-i năpădirile tuturor neamurilor, iar Ierusalimul nu ale tuturor, ci numai ale unora. Deci la Iudei se aduce cuvîntul cu covîrșire²⁹², iar la Biserică cu adevărat: că cei ce au crezut în fiecare neam au răbdat tulburările și primejdiile de la cei necredincioși, dar, nădăjduindu-se lui Dumnezeu, și ei, și Iudeii i-au biruit pe împotrivă-luptători.

11 Înconjurînd, m-au înconjurat, și întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Iar Simmah, așa: „Înconjuratu-m-au pe mine și iarăși m-au înconjurat”, în loc de: Au adus asupra mea năpădiri unele peste altele și au

²⁹² cu exagerare

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

pus împrejurul meu înconjurări de tot felul, dar eu, îngrădindu-mă cu chemarea lui Dumnezeu, am risipit tabăra acelor.

12 Înconjuratu-m-au ca albinele fagurul

Zice: Precum albinele, aflînd fagurul, sug umezeala mierii, așa s-au ispitit aceștia a jefui dulceața bunei-credințe cea unită cu mine.

și s-au aprins ca focul în spini,

Încă au nădăjduit să mă biruiască foarte lesne, precum focul mistuiește mărăcinii degrab și cu lesnire.

dar întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Și, nădăjduind acestea, s-au înșelat de nădejdea lor, biruindu-se de nădejdea mea, că împotriva tuturor acelor L-am pus pe Stăpînul meu și printr-Însul am dobîndit biruința.

13 Împins fiind, m-am povîrnit să cad, și Domnul m-a sprijinit.

Acestea se potrivesc și acelor, și acestora: că și aceia ar fi pățimit pieirea cea desăvîrșită, de nu ar fi dobîndit dumnezeiescul dar, și aceștia ar fi căzut întru păgînatate, de nu i-ar fi proptit pe ei dumnezeiasca faptă bună.

14 Tăria mea și lauda mea este Domnul, și S-a făcut mie spre mîntuire.

Deci pe Dînsul Îl avem și putere, și biruință, și izvor al cîntării de laudă: că, de la Dînsul dobîndind bunătățile, Îi aducem lauda cu inimă bună.

15 Glas de bucurie și de mîntuire – în corturile dreptilor:

Că, izbăvindu-se după biruință de lipsurile mai dinainte, erau întru veselie și întru bună-cuvîntare, lăudîndu-L pe Dumnezeu.

Dreapta Domnului a făcut putere,

16 dreapta Domnului m-a înălțat,

„Dreaptă” – după cum de multe ori am zis – numește lucrarea cea bună. Și, bine făcînd, ei nu scriu biruința asupra loru-și, nici nu se bizuiesc la a loru-și sîrguință și putere, ci strigă că au dobîndit-o pe aceasta de la dumnezeiescul dar.

dreapta Domnului a făcut putere!

17 Nu voi muri, ci voi fi viu și voi povesti lucrurile Domnului.

Deci: După ce am dobîndit ajutorul cel de sus și m-am făcut mai înalt decît moartea, îi voi învăța dumnezeieștile faceri de bine și pe cei ce nu le știu, iar celor ce le știu le voi aduce aminte, și cu pomenirea acestora voi aprinde dragostea către Dînsul.

18 Certîndu-mă, m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat.

A slobozit să năpădească asupra mea cele scîrbicioase, părintește certîndu-mă, dar a risipit norul cel întristător al acestora și cu totul m-a slobozit de vătămarea lor.

19 Deschideți mie porțile dreptății, și, intrînd într-însele, mă voi mărturisi Domnului!

„Porți ale dreptății” nu numește porțile Bisericii, ci feluritele chipuri ale faptei bune, că prin acelea este cu puțință a lăuda pe Dumnezeuul tuturor după vrednicie. Și, prin cele adăugate, a arătat acest lucru mai descoperit, dînd răspuns și zicînd:

20 Aceasta este poarta Domnului, dreptii vor intra într-însa.

Așa i-a zis Domnul și tînărului care ceruse să învețe calea vieții veșnice: „Poruncile le știi? Să nu curvești, să nu furi, cinstește pe tatăl tău și pe muma ta, să iubești pe vecinul tău ca pe sine-ți!” În acest chip și Stăpînul S-a numit pe Sine-Și „ușă”, ca un povățuitor și dascăl al faptei bune, că zice: „Eu sînt ușa oilor, dacă cineva va intra prin Mine, intra-va, și va ieși și pășune va afla.” Aceasta a zis proorocescul cuvînt și aici: „Aceasta este poarta Domnului, dreptii vor intra într-însa.”

21 Mărturisi-mă-voi Ție, că m-ai auzit și Te-ai făcut mie spre mîntuire.

Deci: Te laud pe Tine, Cel ce ai primit rugăciunea mea și mi-ai dat mîntuire.

22 Piatra pe care nu au socotit-o ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului.

Iudeii nu pot alătura acest stih la altcineva decît la Hristos, măcar de s-ar nerușina de nenumărate ori! Că, deși peste semințiile despărțite de demult a domnit Zorobabel, stăpînirea lui nu a ținut multă vreme. Iar Stăpînul Hristos a împreunat cei doi pereți care stăteau departe unul de altul – zic adică pe aceia care au crezut și din Iudei, și din neamuri, pe cei ce slujeau păgînatății și pe cei ce trăgeau jugul *Legii* – adunîndu-le pe cele despărțite întru una, pe care le-a înjugat și a încheiat dintru amîndouă o singură Biserică, asemănîndu-Se unui unghi care leagă împreună doi pereți. Deci aceasta e „piatra” pe care, ziditori fiind de demult fariseii și saducheii, au lepădat-o și au răstignit-o preoții și cărturarii, dar ea s-a făcut „în capul unghiului”, ori, după Simmah: „din colțul unghiului”. Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru „piatra” aceasta încă și prin Isaia Proorocul: „Iată, pun în Sion piatră aleasă, de mult preț, din marginea unghiului, cinstită întru temelile lui, și tot cel ce crede întru dînsa nu se va rușina.” Aceasta a zis și Fericitul Pavel: „... zidindu-vă pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, fiind piatră din colțul unghiului Înсуși Iisus Hristos.” Și Fericitul Daniil a văzut „piatra” aceasta tăindu-se fără de mîini, învățîndu-se nașterea cea neîmpărțășită de nuntă a Fecioarei; și a văzut-o pe aceasta zdrobind chipul, adică deșertăciunea vieții, și munte mare făcîndu-se și acoperind toată lumea.²⁹³

²⁹³ Iată tîlcuirea visului lui Nabucodonosor: „O, împărate! Tu priveai și, iată, un chip! Acest chip era peste măsură de mare, și strălucirea lui neobișnuită stătea înaintea

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

23 De la Domnul s-a făcut aceasta, și este minunată întru ochii noștri.

Și dăruitor al darului acestuia este Dumnezeu, iar noi ne minunăm de negrăita Lui iubire de oameni.

24 Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa!

„Zi făcută de Dumnezeu” o numește pe cea întru care „piatra” aceasta a înviat după Patimă²⁹⁴, că, îndată după Înviere, Mîntuitorul Hristos a poruncit Sfințiților Apostoli să meargă și să învețe toate neamurile. Și zice că ziua aceasta este osebită între celelalte, că – de vreme ce, la început, întru aceasta a făcut Dumnezeu lumina și întru aceasta a înviat Mîntuitorul nostru – ea a slobozit în toată lumea razele Soarelui dreptății. Încă și zidind lumina, Dumnezeu a numit ziua „lumină”, și în ziua aceea n-a mai făcut nimic altceva. Deci aceasta este ziua cea dintîi, cea care a

ta și înfățișarea lui era grozavă. Acest chip avea capul de aur curat, pieptul și brațele de argint, pîntecele și coapsele de aramă, pulpele de fier, iar picioarele o parte de fier și o parte de lut. Tu priveai și, iată, o piatră desprinsă nu de mîna a lovit chipul peste picioarele de fier și de lut și le-a sfărîmat. Atunci au fost sfărîmate în același timp fierul, lutul, arama, argintul și aurul, și au ajuns ca pleava de pe arie vara, și vîntul le-a luat cu sine fără ca să se găsească locul lor; iar piatra care a lovit chipul a crescut munte mare și a umplut tot pămîntul.

Iată visul, iar tîlcuirea lui o vom spune înaintea împăratului. Tu, împărate al împăraților – căruia Dumnezeu cerului i-a dat împărăția, puterea, tăria și mărirea, și în mîinile căruia a dat pe fiii oamenilor în orice ținut ar locui, precum și fiarele cîmpului și păsările cerului, și i-a dat stăpînire peste toate – tu ești capul de aur. Și după tine se va ridica o altă împărăție mai mică decît a ta, apoi o a treia împărăție, de aramă, care va stăpîni peste tot pămîntul. Și o a patra împărăție va fi tare ca fierul și, după cum fierul sfărîmă și zdrobește totul, așa și ea va sfărîma și va preface totul în pulbere ca fierul care face totul bucăți. Iar picioarele pe care le-ai văzut și degetele, unele de lut de olar și altele de fier, înseamnă că va fi o împărăție împărțită, după cum tu ai văzut fier amestecat cu lut. Și degetele picioarelor, unele de fier și altele de lut, înseamnă că împărăția va fi parte tare, parte șubredă. Și, după cum ai văzut fier amestecat cu lutul, așa se vor amesteca prin înrudiri, dar nu vor avea legătură temeinică între ele, după cum fierul nu se poate amesteca la un loc cu lutul. Iar în vremea acestor împărați, Dumnezeu cerului va ridica o împărăție veșnică, ce nu va fi nimicită niciodată și care nu va fi trecută la alt popor. Ea va sfărîma și va nimici toate aceste împărății și singură ea va rămîne în veci, după cum tu ai văzut că o piatră a fost desprinsă din munte, nu de mîna, și a zdrobit fierul, arama, lutul, argintul și aurul. Marele Dumnezeu a dat de știre împăratului ceea ce va fi în viitor, visul este adevărat și tîlcuirea lui neîndoielnică.

Atunci, împăratul Nabucodonosor a căzut cu fața la pămînt, și s-a închinat înaintea lui Daniel și a dat poruncă să-i aducă jertfe și tămîieri. Răspuns-a împăratul către Daniel, și a zis: Cu adevărat că Dumnezeu vostru este Dumnezeu dumnezeilor și Stăpînul împăraților, descoperitorul tainelor, căci tu ai putut să descoperi această taină” (Daniil 2:31,47).

Și proorocia s-a împlinit întocmai, fiindcă după împărăția a toată lumea a Babilonienilor a urmat aceea a Asirienilor, apoi a Machidonienilor și, în sfîrșit, aceea a Romanilor, cea mai tare, după care toate au fost biruite de împărăția duhovnicească a Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, adică de Biserica Lui cea veșnică.

²⁹⁴ Adică Duminica, prima zi a Facerii.

primit zidirea luminii, că întru cea de a doua a făcut tăria, întru cea de a treia sadurile și semințele, iar întru celelalte a făcut altele. Iar în ziua cea dintâi – lumina, și a numit lumina „zi”. Deci după cuviință a zis: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul. Să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa!”, fiindcă întru dînsa am primit izvoarele bunătăților.

25 O Doamne, mîntuiește! O Doamne, sporește!

În vremea cea de pe urmă – o Stăpîne! – dă-ne mîntuirea și fă nouă lesnicioasă și bine-călătorită calea care duce către Tine!

26 Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului!

Și pruncii l-au adus Stăpînului glasul acesta, spre musturarea celor ce se apucau să învețe pe alții dumnezeieștile cuvinte, dar nu voiau a cunoaște înțelesul lor cel adevărat. Că, numindu-l „samaritean” pe Stăpînul cărturarii și fariseii, pruncii îl mărturiseau că este însuși Cel binecuvîntat. De asemenea, încă și „osana” se află întru proorocia aceasta, căci pe acel „mîntuiește” l-am aflat pus la *Evreu* „osana”. Și, de aici, și Fericitul Ioan Botezătorul, povățuindu-i pe ai săi ucenici către adevăr, întreba prin aceia pe Domnul: „Tu ești Cel ce vine, ori să așteptăm pe altul?” Și, Domn fiind, întru numele Domnului a venit, cum a zis și către Iudei: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu, și nu M-ați primit; altul va veni întru numele său, și pe acela²⁹⁵ îl veți primi.” Și, binecuvîntat fiind, este Fiul al Celui binecuvîntat, după cum îl întreba și arhiereul: „Tu ești Fiul Celui binecuvîntat?”

V-am binecuvîntat pe voi din casa Domnului.

Cei ce au biruit zic îndrăgitorilor Săi acestea: Aducem vouă blagoslovenia „pietrei” acesteia, care s-a făcut casă a Dumnezeu-Cuvîntului celui dintru dînsa. Că zice: „Cuvîntul trup S-a făcut și S-a sălășluit întru noi.” Și Domnul a zis către Iudei: „Stricați voi biserica aceasta, și Eu în trei zile o voi zidi pe dînsa.”²⁹⁶

27 Dumnezeu este Domnul, și S-a arătat nouă.

Aici, a bogoslovit²⁹⁷ arătat pe Stăpînul Hristos: că – pe Cel numit mai sus „piatră”, și după aceea „Binecuvîntat” și cum că „vine întru numele Domnului” – l-a numit și „Domn” și „Dumnezeu” care S-a arătat și a dăruit mîntuire celor ce au crezut întru Dînsul.

Tocmiți sărbătoare întru cele dese, pînă la cornurile altarului!

Deci adunați-vă toți și săvîrșiți praznic prea-mare, prăznuind a voastră mîntuire, încît mulțimea, strîmtorîndu-se, să ajungă pînă la altar.

²⁹⁵ Adică pe Antihristul, pe care în aceste zile cele mai de pe urmă, Creștinii, Iudeii și păgînii, înfrățiți întru „pacea” și „armonia” așa-numitului „Ecumenism”, l-au și primit întru inimile lor.

²⁹⁶ E vorba de trupul Mîntuitorului și de de Învierea Lui.

²⁹⁷ a teologhisit

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pentru că a pus această zicere: „întru cele dese”, în loc de: „fiind îndesiți și strîmtorîndu-se cu mulțimea”.

28 Dumnezeuul meu ești Tu, și mă voi mărturisi Ție; Dumnezeuul meu ești Tu, și Te voi înălța.

Pe Tine Te știu Dumnezeu, pe Tine Te știu Stăpîn, pe Tine, Făcătorul meu de bine, Te voi lăuda în toată viața mea.

Mărturisi-mă-voi Ție, că m-ai auzit și Te-ai făcut mie spre mîntuire.

29 Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Mai întîi pe sine-și pornindu-se, ca pe niște cu adevărat mai întîi-rînduiți spre slavoslovie decît alții, le poruncesc apoi și celorlalți să-L laude pe Stăpînul cel bun, ca pe Cel ce cu adevărat dăruiește izvoarele milei cu îndestulare tuturor. Însă ni se cuvine a ști că și celor ce erau înconjurați de neamurile acelea li se potrivea să știe pe Cel ce avea să odrăslească dintru dînșii după trup și să dăruiască tuturor mîntuirea, că așa s-ar fi făcut mai cutezători împotriva celor ce veneau asupra-le, mîngîindu-se cu credința blagosloveniei ascunse întru dînșii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 118

Aliluia.

Dumnezeiescul David a trecut prin multe și felurite schimbări ale lucrurilor: căci a și fugit de vrăjmași, dar a și gonit pe vrăjmași; a și căzut întru mîhnire, dar a și avut iarăși mai veselă viață; a și alergat pe calea cea dumnezeiască, dar s-a și poticnit călătorind, și iarăși dumnezeieștilor legi a urmat. Deci a adunat toate acestea în Psalmul de față și, împreunînd unele cu altele rugăciunile aduse de dînsul lui Dumnezeu în fiecare vreme, a pus înainte oamenilor o dăscălie aducătoare de folos, învățîndu-i cum este cu putință a isprăvi fapta bună cea lucrătoare. Și nu se lenevește nici cu predanisirea dogmelor, ci adaugă lîngă învățăturile morale și dăscălia pentru acelea, încît Psalmul de față ajunge să-i desăvîrșească întru fapta bună pe cei ce o doresc, și să-i ridice către sîrguință pe cei ce trăiesc întru trîndăvire, și să-i mîngîie pe cei mîhniți, și să pună în bună rînduială pe cei lenevoși și - zicînd cu un cuvînt - să pună tot felul de vindecare peste pătimirile cele de multe feluri ale oamenilor.

Fericiți - cei fără prihană în cale,

Îi fericește pe cei ce călătoresc pe calea cea împărătească și nu se abat nici în dreapta, nici în stînga de la poruncile *Legii*. Și ne învață cine sînt aceștia:

care umblă în legea Domnului.

Cei ce petrec ca aceștia sînt neprihăniți, căci „cale” numește viața, că toți călătorim pe aceasta, din naștere pînă la îngropare.

2 Fericiți – cei ce cearcă mărturiile Lui, cu toată inima Îl vor căuta pe Dînsul,

Tîlcuind Psalmul al 18-lea, am zis cu ce deosebește „legea”, și „mărturiile”, și „îndreptările”, și „judecățile” și „poruncile”, dar vom aduce aminte în scurt cele zise: „lege” o numește pe cea dată de Dumnezeu tuturor prin dumnezeiescul Moisi; iar „porunci” și „rînduiri” – iarăși pe aceeași, ca cele ce sînt poruncite și rînduite împăratește; o numește „îndreptări”, ca ceea ce poate să îndrepteze pe cel ce le isprăvește; și „judecăți”, ca pe aceea ce arată dumnezeieștile hotărîri și vrednicele răsplătiri, fie ale celor ce viețuiesc după *Lege*, fie ale celor fără de lege; iar „mărturii” – ca pe ceea ce mărturisește și arată sub ce fel de pedepse se vor supune cei ce o calcă. Deci și aici fericește pe cei ce cearcă totdeauna mărturiile lui Dumnezeu și Îl caută pe Dumnezeu cu toată inima. Însă lucrul acesta nu este al fiecăruia, ci al celui ce a ajuns la însuși vîrfurile faptelor bune, pentru că unul ca acesta nu-și împarte mintea între Dumnezeu și grijile lumesti, ci se dăruiește pe sine-și lui Dumnezeu cu totul.

3 că nu au umblat în căile Lui cei ce lucrează fărădelegea.

Și în Psalmul dintîi a făcut despărțirea aceasta, pentru că și acolo, după ce a fericit pe cel ce „cugetă ziua și noaptea în *Legea Domnului*” și a arătat și rodul cugetării, a adăugat: „Nu așa – necredincioșii, nu așa!” Deci și aici, după ce a fericit pe cei fără prihană, ne învață cum că lucrătorii nelegiurii și-au gătit loru-și altă cale și au părăsit *Legea* înfiptă și așezată de Dumnezeu.

4 Tu ai poruncit ca să păzească foarte poruncile Tale.

Stăpînul poruncește aceasta și prin *Lege*, și prin Prooroci, și prin Sfințitele *Evangelii*. Și toată dumnezeiasca *Scriptură* este plină de o asemenea așezare de lege, că nu poruncește a le păzi așa prost, ci „a le păzi foarte”, adică cu tot dinadinsul.

5 O, de s-ar îndrepta căile mele, ca să păzească îndreptările Tale!

Pentru aceasta – zice – mă rog să se îndrepteze cu *Legea* Ta calea mea, ca și cu un dreptar, ca să pot păzi îndreptările Tale. Și, arătînd rodul acestui lucru, adaugă:

6 Atunci nu mă voi rușina, cînd voi căuta spre toate poruncile Tale.

Că rodul nelegiurii este rușinea. Așa zice și dumnezeiescul Apostol: „Deci atunci ce rod aveți întru acelea de care vă rușinați?” Iar cei ce plinesc toate poruncile lui Dumnezeu au îndrăzneala conștiinței.

7 Mărturisire-mă-voi Ție întru îndreptarea inimii cînd mă voi învăța judecățile dreptății Tale.

„Mărturisire” numește mulțumirea. Atunci – zice – voi putea să-Ți aduc laudă curată, cînd voi deprinde toate judecățile Tale și voi viețui după dînsule.

8 Îndreptările Tale voi păzi, să nu mă părăsești pînă în sfîrșit!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

De multe ori, dumnezeiescul dar îi lasă pe unii pentru puțină vreme, măiestrindu-le de aici folos. Așa, marele Ilie, părăsindu-se de dumnezeiescul dar, a căzut în patima fricii, deprinzînd neputința firii omenești, însă îndată a dobîndit iarăși dumnezeiescul dar. Așa, dumnezeiescul Petru, lepădîndu-se, a alunecat, ci îndată l-a proptit pe dînsul Stăpînul. Iar Iuda, făcîndu-se cu totul gol de dumnezeiasca purtare de grijă, s-a făcut vînat gata al neprietenului. Și Fericitul David s-a părăsit după păcatul acela, și a căzut în primejdiile acelea grele, și iarăși a luat îndrăzneala către Dumnezeu și a dobîndit purtarea de grijă de acolo. Iar Saul, făcîndu-se cu totul pustiu de aceasta, s-a golit de darul Duhului și s-a înjugat cu duh rău. Deci după cuviință se roagă Proorocul să nu se părăsească „pînă în sfîrșit”, adică să nu se golească de darul ce îi poartă de grijă.

9 Întru ce își va îndrepta tînărul calea sa? Cînd va păzi cuvintele Tale.

Tineretele sînt nestatornice și iute plecate către răutate, pentru că se împresoară cu multe feluri de valuri ale patimilor. Deci au trebuință de povățuitori să le povățuiască spre limanurile îndreptării, iar acesta e lucrul osebit²⁹⁸ al dumnezeieștilor cuvinte, că, oprindu-le de la căile împotravnice, acestea pot să le pună în bună rînduială și să le povățuiască spre calea cea dumnezeiască. Că, ceea ce este frîul și vizitiul mînzului tînăr, aceasta se face dumnezeiescul cuvînt tinerilor.

10 Cu toată inima mea Te-am căutat, să nu mă lepezi de la poruncile Tale!

Mulți îl caută pe Dumnezeu, dar nu cu toată inima, că o împart pe aceasta nu numai întru griji de lucruri lumești, ci și întru poftă necuvioasă: și pizmuiri, și vicleșuguri, și pîndiri ale celor de aproape. Iar iubitorul celor dumnezeiești îi afierosește toată mintea sa lui Dumnezeu și o spînzură de Pronia Lui.

11 Întru inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greșesc Ție.

Cel ce are aur, ori argint, ori pietre scumpe nu le pune pe acestea afară, ci le ascunde în lăuntru în comori și în cămări, ca să scape de mîinile spărgătorilor de pereți. Așa, și cel ce are bogăția faptei bune o ascunde în suflet, ca să n-o jefuiască tîlharii sufletelor prin slavă deșartă. Cuvîntul ne învață încă și alta: să nu aducem dumnezeieștile cuvinte tuturor, că zice: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarii voștri înaintea porcilor!”

12 Bine ești cuvîntat, Doamne! Învață-mă îndreptările Tale!

În loc de: Ești blînd, și iubitor de oameni și vrednic a fi lăudat de toți, pentru care Te rog să învâț de la Tine cele ce pot să mă îndrepteze!

13 Cu buzele mele am vestit toate judecățile gurii Tale.

Că, pe cele învățate de la bunătatea Ta, îi voi învăța și eu pe cei ce nu le știu.

²⁹⁸ „Este calitatea”, zicem noi azi.

14 În calea mărturiilor Tale m-am desfătat ca întru toată bogăția.

Ostenitoare este calea faptei bune, dar prea-poftită celor desăvârșiți; pentru aceasta a și zis Stăpînul Hristos: „Luați jugul Meu asupra voastră, că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară.” Aceasta a zis și proorocul cuvînt: Avuția mărturiilor Tale îmi este mai veselitoare decît toată bogăția. Iar acest „întru toată bogăția” nu este adăugat așa prost, ci arată bogăția de tot felul, căci multe sînt felurile bogăției: că unul se numește bogat avînd aur, iar altul argint, iar altul prea-mult pămînt, o parte răsădit, iar alta semănat; iar altul – dobitoace. Ci, cuprinzîndu-le pe toate acestea și alăturîndu-le cu dumnezeieștile mărturii, Proorocul a zis că lui îi sînt vrednice de iubit dumnezeieștile mărturii, precum iubitorilor de bogăție toate felurile bogăției.

15 Întru poruncile Tale mă voi deprinde și voi cunoaște toate căile Tale.

Pentru aceasta – zice – voi crește necurmat cugetarea dumnezeieștilor Tale cuvinte și voi face călătoria mea întru căile Tale.

16 Întru îndreptările Tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele Tale.

Voi păzi neuitată pomenirea cuvintelor Tale întru sine-mi.

17 Răsplătește robului Tău,

Nu oricine e vrednic să rostească cuvîntul acesta, că nimeni nu îl ridică spre răsplătire pe judecător avînd întru sine-și rea conștiință, ci doar cel ce are gînduri curate grăiește cuvîntul acesta cu îndrăzneală.

viază-mă, și voi păzi cuvintele Tale!

Că, dobîndind ajutorul Tău, voi scăpa de moartea păcatului și voi culege viața dintru cuvintele Tale.

18 Descoperă ochii mei, și voi privi minunile din legea Ta!

Nu toți cei ce citesc dumnezeieștile cuvinte înțeleg minunile acestora, ci doar aceia care dobîndesc strălucirea de sus, lucru pe care l-a zis și Fericitul Pavel: „Iar cînd te vei întoarce către Domnul, se va lua de prin prejurul minții acoperămîntul. Domnul duh este.” El însă, strălucindu-se cu dumnezeiască lumină, striga după cuviință: „Iar noi toți, privind ca întru o oglindă, cu fața descoperită, mărirea Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca din Duhul Domnului.” Și ni se cuvine nouă a-L ruga pe Stăpînul ca, luînd acoperămîntul minților noastre, să ne arate puterea dumnezeieștilor cuvinte.

19 Nemernic sînt eu pe pămînt, să nu ascunzi de la mine poruncile Tale!

Pe pămînt, noi nu locuim, ci nemernicim, că, puțină vreme viețuind, ne mutăm către altă viață. Și nu toți voiesc să știe acest lucru, ci unii se fălesc pentru bunătățile vieții acesteia ca și cum ar fi statornice, iar cel pedepsit întru cele dumnezeiești știe vremelnicia vieții. Deci pentru aceea se și numește „nemernic” pe sine-și și se roagă să cunoască dumnezeieștile porunci.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

20 Dorit-a sufletul meu să poftască judecățile Tale în toată vremea.

Mulți doresc dumnezeieștile judecăți și voiesc Împărăția cerurilor, dar nu de-a pururea – că acum se mulțumesc cu cele dumnezeiești, iar mai târziu urmează după patimile trupului – dar Proorocul vrea să aibă dorul acesta totdeauna.

21 Certat-ai pe cei mândri,

Cei ce defaimă dumnezeieștile legi cad în boala trufiei și primesc pedeapsa de la Dreptul Judecător. Și această boală a pățimit-o Avesalom, aceasta Saul, aceasta Faraon, și Senaherim, și Nabucodonosor și alții nenumărați. Știind aceasta, Proorocul a adăugat, ca un adevărat Prooroc:

blestemați sînt cei ce se abat de la poruncile Tale.

Și *Legea* aduce blestemul acesta călcătorilor de *Lege*, că zice: „Blestemat este tot cel ce nu rămîne întru acelea care zac în *Cartea Legii*, ca să le facă pe ele.”

22 Ia de la mine ocară și defăimarea, că mărturiile Tale am căutat!

Nabal²⁹⁹ l-a ocărit pe Proorocul, numindu-l „rob fugar”; l-au ocărit pe dînsul și Gatenii. Deci, durîndu-l pentru acestea, se roagă să i se șteargă ocările, căci a căutat dumnezeieștile mărturii. Deci graiurile acestea de față nu se potrivesc ocărilor grăite de Semei, că acelea s-au făcut după păcat, iar ale lui Nabal și ale celorlalți mai înainte de păcat.

23 Pentru că au șezut boierii și asupra mea clevețeau,

Și Saul, și Avenir, și Ahitofel și Avesalom ocăra pe David.

iar robul Tău se învăța întru îndreptările Tale.

Iar eu, mărturisind a Ta stăpînie, întru cugetare aveam îndreptările Tale.

24 Că mărturiile Tale sînt cugetarea mea, și îndreptările Tale – sfaturile mele.

Că, lepădînd toată învățătura omenească, urmez poruncilor Tale.

25 Lipitu-s-a de pămînt sufletul meu,

Prin acestea a arătat covîrșirea smereniei, că așa a zis și în Psalmul 35: „S-a smerit în țărîna sufletul nostru, lipitu-s-a de pămînt pîntecele nostru.”

viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu cere viața așa nehotărît, ci viața cea după *Lege*.

²⁹⁹ Nabal era un gospodar bogat, căruia David i-a cerut merinde în timpul primei sale pribegii. În loc de ajutor, hapsînul acela i-a trimis ocări, și David l-ar fi ucis pe el și toată casa lui, dacă soția aceluia, Avigail, nu i-ar fi ieșit în drum, cerîndu-i iertare și oprindu-l de la vărsare de sînge. De altfel, după moartea grabnică a lui Nabal, David avea să o ia de soție pe acea femeie înțeleaptă (vezi *Cartea întâi a Împăraților*, capitolul 25).

26 Căile mele le-am vestit, și m-ai auzit, învață-mă îndreptările Tale!

Am arătat Ție toate faptele mele, Stăpîne, și n-am suferit a se tăinui de Tine nimic dintru ale mele. Pentru aceasta, caută la rugăciunile mele, și Te rog să mă înveți cu de-adinsul îndreptările Tale!

27 Fă să înțeleg calea îndreptărilor Tale, și mă voi deprinde întru minunile Tale!

Ca să lucrăm fapta bună după dumnezeiasca *Lege* avem trebuință de dumnezeiască pricepere: cel ce uneltește iubirea de oameni, adică face milostenie, să nu caute către mărirea deșartă; cel ce urmează viața pustnicească să nu vîneze laudă omenească, cel înfrînat să nu întrebuițeze înfrînarea din pricina rușinii înverșunării, ci pentru dorul faptei bune. Deci după cuviință se roagă Proorocul să dobîndească dumnezeiască pricepere, ca să afle calea îndreptării.

28 Dormitat-a sufletul meu de trîndăvie, întărește-mă întru cuvintele Tale!

Deasa și necurmata năpădire a păcatului slăbănogeste de multe ori întinderea și tăria gîndurilor, și face pe nevoitori să obosească și cu mîhniciune lucrează ceea ce se cheamă „trîndăvie”. Și sufletul, moleșindu-se, primește somnul, iar somnul aduce moartea; pentru aceea se roagă Proorocul să se întemeieze și să se întărească. Și aceasta a zis și întru alt Psalm: „Luminează-mi ochii mei, ca nu cîndva să adorm întru moarte!” – „moarte” numind păcatul.

29 Depărtează de la mine calea nedreptății și cu legea Ta mă miluiește!

30 Calea adevărului am ales și judecățile Tale n-am uitat.

Și rugăciunea aceasta este de trebuință, că ni se cuvine nouă a cere de la Dumnezeu tuturor să ne abatem de la calea nedreptății, și să alegem călătoria adevărului și să purtăm neuitată pomenirea mărturiilor Lui.

31 Lipitu-m-am de mărturiile Tale, Doamne, să nu mă rușinezi!

Nu a zis: „urmat-am”, așa prost, ci: „lipitu-m-am”, adică: N-am depărtat de acestea gîndul meu nici pentru puțină vreme. Și caută să culeagă rodul unui asemenea așezămînt, ca să nu ia cercare de nici o rușine.

32 Pe calea poruncilor Tale am alergat cînd ai desfătat inima mea.

Este trebuință de amîndouă: și de a noastră sîrguință, și de Pronia lui Dumnezeu, că nici dumnezeiescul dar nu se dă celor ce nu au bună sîrguință, nici firea omenească nu poate să isprăvească fapta bună fără ajutorul de sus. Aceasta ne învață și Proorocul: Am alergat fără de împiedicare pe calea poruncilor Tale cînd am luat de la Tine lesnirea drumului – că „desfătare” a numit lesnirea. Și aiurea zice: „Întru necaz m-ai desfătat.” Și iarăși: „Lărgit-ai pașii mei sub mine, și n-au slăbit urmele mele.”

33 Lege pune-mi mie, Doamne, calea îndreptărilor Tale, și o voi căuta pe dînsa totdeauna!

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Pe acest „lege pune-mi”, Simmah l-a zis: „arată-mi”, iar Achila și Teodotion: „luminează-mi”. Totdeauna - zice - am trebuință de luminarea și de punerea Ta de lege, ca să cunosc calea îndreptărilor Tale și să călătoresc pe aceasta fără împiedicare.

34 Înțelepțește-mă, și voi cerca legea Ta și o voi păzi cu toată inima mea!

Și Domnul a poruncit să cercăm *Scripturile*, dar cei ce le cercă au trebuință de strălucirea de sus ca să afle cele căutate și să le păzească pe cele vîinate de dînșii.

35 Povățuiește-mă în cărarea poruncilor Tale, că aceea am voit!

Nu așa prost cere să se facă povățuitor al lui Dumnezeu tuturor, ci arătînd dorirea călătoriei.

36 Pleacă inima mea la mărturiile Tale, și nu la lăcomie!

Firea apelor e să se prăvălească la vale și, dacă i se deschide drum, acolo se duce toată; așa și firea oamenilor, deschizînd diavolul calea către păcat, s-a povîrnit către rău. Deci foarte potrivit se roagă Proorocul să i se plece inima spre dumnezeieștile mărturii și să fugă de cercarea aplecării spre cealaltă parte.

37 Întoarce ochii mei, ca să nu vadă deșertăciune,

Și deșertăciune este tot lucrul necîștigător și nefolositor, iar unele ca acestea sînt toate lucrurile vieții ce par a fi veselitoare. Așa le numește pe dînsele și înțeleptul Solomon: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune!” Și - povestind în ce chip a zidit case, și a sădit grădini și a gătit scaldători de ape - a adăugat: „Și, iată, toate - deșertăciune și voire a duhului.” Deci Proorocul se roagă să i se plece ochii minții către altă privire și să nu se îndulcească de deșertăciunea celor de față.

În calea Ta viază-mă!

Dă-mi să petrec după legile Tale!

38 Pune robului Tău cuvîntul Tău întru frica Ta!

Zice: Arată-mă întărit întru cuvintele Tale, păzindu-mă nerăsturnat cu frica Ta! - în loc de: Să stea asupra-mi frica Ta, înfricoșîndu-mă și nelăsîndu-mă să mă abat de la cuvintele Tale!

39 Ia ocara mea pe care am bănuțit-o, că judecățile Tale sînt bune!

Iar Achila, în loc de: „am prepus”, a zis: „m-am sfiit”, la fel și Teodotion, iar Simmah: „de care mă tem”. Iar „ocară” o numește aici pe cea făcută de păcat, că de aceasta se sfa, și se temea și trăia viață cu bănuială. Pentru aceasta nu a adăugat, după obicei: „judecățile Tale am căutat”, ori: „le-am păzit”, ci a zis: „judecățile Tale sînt bune”. Că Dumnezeu nu doar îi îngrozește cu pedeapsă pe cei ce păcătuiesc, ci și făgăduiește mîntuire celor ce se căiesc - că „judecăți” numește dreptele hotărîri ale lui Dumnezeu.

40 Iată, am dorit poruncile Tale, întru dreptatea Ta mă viază!

Mie, celui ce doresc, dăruiește-mi viața cea întru dreptate!

41 Și să vină peste mine mila Ta, Doamne,

Că toți sînt lipsiți de dumnezeiasca iubire de oameni, chiar cel ce a ajuns la însuși vîrful prea din vîrf al faptei bune are trebuință de aceasta totdeauna.

mîntuirea Ta, după cuvîntul Tău!

42 Și voi răspunde cuvînt celor ce mă ocărăsc,

O Stăpîne! – dă-mi mîntuirea pe care ai făgăduit-o întru sfințitele Tale cuvinte, ca să le vorbesc și să le răspund cu îndrăzneală celor ce mă batjocoresc. Că cel ce este întru primejdii suferă ocările tăcînd, iar cel ce viețuiește viață dulce și veselitoare muștră pe cei ce rău îl ocărăsc.

că am nădăjduit spre cuvintele Tale.

Că sînt spînzurat de făgăduință și întru nădejdea aceasta călătoresc.

43 Și să nu iei din gura mea cuvîntul adevărului pînă în sfîrșit, că întru judecățile Tale am nădăjduit!

Proorocul ne învață să iubim adevărul și să-l cerem de la Dumnezeu tuturor cu multă osîrdie.

44 Și voi păzi legea Ta pururea, în veac și în veacul veacului!

Că așa de sîrguitor voi fi către paza legilor Tale. Iar prin acest „în veac și în veacul veacului” a arătat viața ce va să fie, întru care se va da tuturor paza dumnezeieștilor legi curată și lămurită.

45 Și umblam întru lărgime, că poruncile Tale am căutat.

46 Și grăiam întru mărturiile Tale înaintea împăraților, și nu mă rușinam.

Călătorind – zice – cu multă lesnire și viețuind după poruncile Tale, nu m-am temut nici de împărăteasca silnicie, ci vorbeam cu dînșii cu îndrăzneală multă, pentru că viața după *Lege* este ziditoare a îndrăznelii. Și martor al acestui lucru este marele David, că mai-nainte de păcat vorbea cu Saul cu multă îndrăzneală, iar după păcat fugea și de fiul ucigător de tată și umbla plecîndu-se la pămînt și acoperindu-și capul. Și marele Ilie, bizuindu-se dreptății, a muștrat păgînatatea lui Ahav. Tot așa, dumnezeiescul Daniil îi zicea lui Nabucodonosor: „Și acum, împărate, sfatul meu să-ți placă ție și să speli fărădelegile și păcatele tale cu milosteniile și cu îndurările către săraci.” Așa vorbea dumnezeiescul Pavel către Agrippa, și către Fest și către Felix. Așa i-au defăimat pe păgîinii împărați bunii-biruitori Mucenici.

47 Și cugetam la poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte.

48 Am ridicat mîinile mele către poruncile Tale, pe care le-am iubit,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Că „nu întru cuvînt este Împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere”, și „cel ce a împlinit și a învățat *Legea* mare se va chema întru Împărăția cerurilor”. Pentru aceasta, și dumnezeiescul Prooroc a pus lucrarea înaintea cugetării, că – după ce a zis: „Cugetam întru poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte”, arătînd dorul cel fierbinte – a adăugat: „și am ridicat mîinile mele la poruncile Tale, pe care le-am iubit.” Că – zice – acelea pe care le învățam prin dumnezeieștile cuvinte, le și făceam prin lucruri. Că „nu auzitorii *Legii* sînt drepecți înaintea lui Dumnezeu – zice dumnezeiescul Apostol – ci împlinatorii *Legii* se vor îndrepta”.

și mă îndeletniceam întru îndreptările Tale.

Pentru că necurmat cugetam la acestea.

49 Pomenește cuvintele Tale către robul Tău, întru care mi-ai dat nădejde.

Legiuind, Dumnezeu a făgăduit a Sa milostivire celor ce Îi păzesc *Legea*, iar pe călcătorii de *Lege* i-a îngrozit cu pedeapsă. Deci se roagă să-și aducă aminte Dumnezeu de făgăduințele Sale, că zice: Întru acelea m-ai învățat să nădăjduiesc. Și, arătînd trebuința nădejzii, a adăugat:

50 Aceasta m-a mîngîiat întru smerenia mea, căci cuvîntul Tău m-a viat.

Că această mîngîiere am avut întru primejdii și, ținîndu-mă de ea, am înnotat pe deasupra valurilor.

51 Cei mîndri nelegiuiau foarte, iar eu de la legea Ta nu m-am abătut.

„Mîndri” numește pe Saul, pe Avesalom, pe împăratul Amonitenilor, cel ce a făcut lucrurile acelea nelegiuite celor trimiși de David spre mîngîiere³⁰⁰. Ci aceia – zice – au îmbrățișat viață nelegiuită, iar eu am urmat cuvintelor Tale. Însă acestea ar fi putut să le zică și bunii-biruitori Mucenici, care au pătimit muncile acelea grele și cumplite de la aceiași cruzi și păgîni tirani.

52 Adusu-mi-am aminte de judecățile Tale cele din veac, Doamne, și m-am mîngîiat.

Că am luat în minte cele pentru Avel, cele pentru Avraam, cele pentru Isaac, cele pentru Iacov, cele pentru Iosif, cele pentru Iov, cele pentru Moisi, cum au fost lăsați a cădea în multe feluri de ispite, și mai pe urmă i-ai arătat străluciți și vestiți. Și de aici am cîștigat destulă mîngîiere.

53 Mîhnire m-a cuprins despre cei păcătoși care părăsesc legea Ta.

Rău pătîmind, eu mă mîngîiam cu pomenirea judecăților Tale, dar mă mîhneam și mă scîrbeam văzînd pe mulți călcînd legile Tale fără de frică.

³⁰⁰ David trimisese oameni la împăratul Hanun al Amoniților ca să-l mîngîie de moartea tatălui său, Nahaș. Iar acela, ispitit să creadă că trimișii sînt iscoade, i-a batjocorit cumplit, după cum citim în *Cartea a doua a Împăraților* 10:4: „Atunci a luat Hanun pe slugile lui David, și a ras fiecăruia jumătate de barbă, și le-a tăiat hainele pe jumătate, pînă la șolduri, și apoi le-a dat drumul.”

54 Cîntate erau de mine judecările Tale în locul nemerniciei mele.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David a nemernicit la cei de altă seminție, dar socotesc că el numește „nemernicie” nu vremea aceea, ci întreaga lui viață. Că el nu petrecea ca și cum ar fi locuit, ci ca și cum ar fi nemernicit, și și-a călătorit viața cîntînd dreptățile lui Dumnezeu. Că așa au tălmăcit și ceilalți tălmăcitori: „Cîntări îmi erau mie toate poruncile Tale în locul nemerniciei mele.”

55 Adusu-mi-am aminte noaptea de numele Tău, Doamne, și am păzit legea Ta.

Pururea sculîndu-se noaptea, ceata Sfinților se roagă și laudă pe Dumnezeul tuturor. Dar mi se pare că „noapte” numește aici vremea ispitelor, care aduce asupra întuneric și vine asupra oamenilor ca o noapte. Și în vremea aceasta este nevoie cu covîrșire de pomenirea Dumnezeului tuturor, Care mîngîie, și îmbărbătează și gonește gîndurile împotrivnice.

56 Aceasta s-a făcut mie, că îndreptările Tale am căutat.

Așa - zice - am putut a birui și a voi avuția îndreptărilor Tale.

57 Partea mea ești, Doamne, zis-am să păzesc legea Ta.

Dumnezeu nu este parte a tuturor, ci a celor ce îmbrățișează pe cele desăvîrșite: așa, S-a făcut parte și moștenire a preoților și a leviților, pentru că zice: „Fiilor lui Levi nu va fi parte în mijlocul fraților lor, că partea lor sînt Eu, Domnul.” Așa a zis și în Psalmul al 15-lea: „Domnul este partea moștenirii mele și a paharului meu.” Deci și aici zice că: Trecînd cu vederea toate celelalte, pe Tine Te am parte, și avuție și bogăție, deci pentru aceea mă și sîrguiesc a păzi legile Tale.

58 Rugatu-m-am feței Tale cu toată inima mea,

Pretutindeni adaugă lîngă *Lege* pe acest „cu toată inima mea”, întru aceasta încredințîndu-se, că așa a poruncit Dumnezeul tuturor, zicînd: „Vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, și din toată vîrtutea ta și din toată puterea ta.”

miluiește-mă după cuvîntul Tău!

Nu se roagă să fie miluit nehotărît, ci să dobîndească mila după dumnezeiescul cuvînt. Și ar fi putut zice aceasta și un bolnav priceput doctorului: Precum ști, tămăduiește-mă după cum îți poruncește meșteșugul! Și neguțătorul cel priceput ar fi putut să zică aceasta cîrmaciului: Îndreptează-ți corabia după regulile meșteșugului, ocîrmuiește-o după cum îți poruncește știința! Așa ni se cuvine și nouă a cere dumnezeiasca milă, că Cel ce l se cere și este rugat știe chipul milostivirii, că de multe ori lucrează mîntuire prin certare, și certarea se face iubire de oameni. Așa face și doctorul: și taie, și arde, lucrînd sănătate bolnavului. Așa se cuvine să cerem și noi mila Ta, că uneori milostivirea se dăruiește prin sărăcie, și iubirea de oameni se hărăzește

prin slăbiciune și, după socoteala cea doctorească, cele împotrivnice se vindecă cu cele împotrivnice.

59 Gîndit-am la căile Tale și am întors picioarele mele la mărturiile Tale.

Iar *Evreul* are: „căile mele”; așijderea au tălmăcit și ceilalți tălmăcitori, și Cei 70 în *Exapla*. Și zice: Gîndind eu la căile mele, îndreptam picioarele mele către mărturiile Tale și nu le lăsam să se abată din calea ce duce către Tine.

60 Gătitu-m-am, și nu m-am tulburat a păzi poruncile Tale.

Făcîndu-mă gata împotriva năvălirilor primejdiilor grele, nu am pățimit tulburare din năpădirea cea fără de veste. Așa a biruit năvălirile păgînilor dumnezeiescul Daniil, așa – fericiții Coconi, așa – minunații Macabei, așa – toți mărturisitorii Mîntuitorului. Și Domnul poruncește aceasta întru *Sfințitele Evanghelii*: „Privegheați, că nu știți în care ceas vine furul!”

61 Funiile păcătoșilor s-au înfășurat împrejurul meu, și legea Ta nu am uitat-o.

„Funii” a numit pîndirile, ori ale dracilor, ori ale oamenilor, luînd pricina asemănării de la împletire. Așa zice și Isaia: „Vai de cei ce își trag după dînșii păcatele ca și cu o funie lungă!” Și zice: Întinzîndu-se împrejurul meu funiile acestea, n-am scuturat de la mine pomenirea dumnezeieștii Tale *Legi*. Apoi, ne învață și pricinile pomenirii:

62 În miezul nopții mă sculam să mă mărturisesc Ție, spre judecățile dreptății Tale.

Că nu în fiecare zi doar – ci și noaptea la miezul nopții, cînd somnul vine la oameni cu mai multă dulceață – Te laudam pe Tine și binecuvîntam hotărîrile Tale cele drepte. Acest lucru l-a făcut și dumnezeiescul Apostol, împreună cu Sila: că, fiind legat cu obezi împreună cu Sila și pus la gros³⁰¹ cu munci și cu bătăi, a amestecat cu rugăciunea cîntarea de laudă, și a cules rodul privegherii celei bune, că a dobîndit dumnezeiasca slobozenie.

63 Părtaș sînt eu tuturor celor ce se tem de Tine și celor ce păzesc poruncile Tale.

Iar Simmah, în loc de: „părtaș”, a zis: „unit”, iar *Sirul*: „prieten”. Că zice: Întorcîndu-mă de către cei ce voiesc și aleg cele împotrivnice legilor Tale, aveam părtași și iubiți pe cei ce socotesc de mult preț frica Ta și viețuirea după *Lege*. Aceasta a zis-o și întru alt Psalm: „Iar mie îmi sînt foarte cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule!”

64 De mila Ta, Doamne, plin este pămîntul, învață-mă îndreptările Tale!

Peste toți – zice – verși izvoarele milostivirii bogat, și răsari soarele Tău peste cei răi și peste cei buni, și plouă peste drepti și peste nedrepti și

³⁰¹ temniță

nu aduci asupra mînie în toate zilele, ci suferi cu îndelungă-răbdare pe cei ce bîntuiesc nunțile străine³⁰², și pe cei ce se pîngăresc cu nedreptate în sînge nevinovat, și pe alții care jefuiesc cele ce nu se cuvin, și pe cei ce-și întinează limba lor cu hule și pe alții care îndrăznesc alte lucruri din cele fără de lege. Deci, folosind atîta iubire de oameni, învrednicește-mă și pe mine de aceasta – Stăpîne! – dăruindu-mi cunoștința îndreptărilor Tale.

65 Bunătate ai făcut cu robul Tău, Doamne, după cuvîntul Tău.

Am făcut cercarea bunătății Tale, pentru aceea Te rog să o dobîndesc iarăși pe aceasta și cer să viețuiesc după legile Tale.

66 Învață-mă bunătatea, și certarea și cunoștința, că poruncile Tale am crezut!

A știut Proorocul trebuința certării și cum că din iubire de oameni o aduce Stăpînul pe aceasta asupra oamenilor. De aceea se roagă să se împărtășească de dînsa, că Dumnezeu aduce certarea din bunătate, iar certarea lucrează cunoștința. Așa se roagă și Proorocul Ieremia: „Ceartă-ne pe noi, Doamne, însă întru judecată, iar nu întru mînie, ca să nu ne faci pe noi împuținați!” Tot așa, și bolnavul care dorește sănătatea caută tăiere de fier și unelte arzătoare. Apoi, ne învață de unde a cunoscut folosul certării:

67 Mai-nainte de a mă smeri, eu am greșit, pentru aceasta cuvîntul Tău am păzit.

Eu însumi – zice – mi-am pricinuit certarea. Hotărîrea pedepsei este slobodă de nedreptate: păcatului i-a urmat certarea, iar certării – păzirea legilor. M-am îmbolnăvit, m-am tăiat, m-am însănătoșit.

68 Bun ești Tu, Doamne,

Căci cu adevărat ești bun și iubitor de oameni.

și întru bunătatea Ta învață-mă îndreptările Tale!

Pentru aceasta cutezîndu-mă, cer de la Tine să primesc cunoștința îndreptărilor Tale.

69 Înmulțitu-s-a asupra mea nedreptatea mîndrilor, iar eu cu toată inima mea voi cerca poruncile Tale.

Că cei trufași măiestresc asupra mea tot felul de vrăjmășie, dar nu mă zădăresc către nelegiuirea lor, îndreptîndu-mă de către poruncile Tale.

70 Închegatu-s-a ca laptele inima lor, iar eu legea Ta am cugetat-o.

Stihul acesta se aseamănă cu graiul cel proorocesc: „Îngrășatu-s-a inima norodului acestuia, și cu urechile lor greu au auzit și cu ochii lor au mijit.” Se aseamănă încă și celor zise în *leșire* pentru Faraon: „Și s-a învîrtoșat inima lui Faraon.” Deci zice: Aceia au avut inima vîrtoasă – înșiși făcînd moliciunea ei vîrtoasă, și îngroșînd-o și închegînd-o ca

³⁰² prea-curvarii

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

laptele – iar eu m-am topit de cugetarea *Legii Tale*.

71 Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăț îndreptările Tale.

Proorocul mulțumește doctoriilor celor mai usturătoare ale Doctorului, după ce a cunoscut de aici sănătatea.

72 Bună este mie legea gurii Tale, mai mult decât mii de aur și de argint.

Că, deși m-am izgonit din împărăție de către copilul meu, prin certarea Ta iarăși am dobândit *Legea Ta*, pe care o am mai scumpă decât toată bogăția.

73 Mîinile Tale m-au făcut și m-au zidit, înțelepțește-mă, și mă voi învăța poruncile Tale!

Aduce aminte Făcătorului de dragostea ce o poartă firii omenești: căci, după ce le-a făcut pe toate cu cuvîntul, El însuși a zidit firea oamenilor, nu folosind „mîinile”, că este fără de trup, ci arătînd împrejurul făpturii acesteia cea mai multă dragoste. Deci Proorocul îl roagă pe Ziditorul să dăruiască făpturii Sale pricepere.

74 Cei ce se tem de Tine mă vor vedea și se vor veseli că întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Zice: Pentru că am nădăjduit întru Tine și am aflat sfîrșit potrivit nădejzii, mă voi face pricină de veselie celor bine-credincioși.

75 Cunoscut-am, Doamne, că drepte sînt judecățile Tale și întru adevăr m-ai smerit.

Acestea le zice arătînd cu covîrșire a sa bună-cunoștință și mulțumire. Știu – zice – cu de-amănuntul că bine și cu dreptate m-ai osîndit și m-ai înfășurat cu felurite primejdii.

76 Facă-se dar mila Ta, Doamne, ca să mă mîngîie,

Însă de aici încolo este vremea iubirii de oameni și a mîngîierii.

după cuvîntul Tău către robul Tău.

Că, celor ce se pocăiesc, le-ai făgăduit milostivirea Ta. Aceasta a zis și prin Isaia: „Cînd te vei întoarce și vei suspina, atunci te vei mîntui.” Și prin Ieremia strigă: „Întoarceți-vă către Mine, și Mă voi întoarce către voi!”

77 Să-mi vie mie îndurările Tale, și voi fi viu, că legea Ta cugetarea mea este!

Fiind lipsit de dumnezeiasca milostivire, se socotește mort pe sine, pentru care se roagă să învieze a doua oară prin dumnezeiasca iubire de oameni.

78 Să se rușineze cei mîndri, că pe nedrept au făcut fărădelegi asupra mea, iar eu mă voi învăța întru poruncile Tale.

Nu-i blestemă pe vrăjmași, ci se roagă pentru ei, fiindcă rușinea lucrează mîntuire. Deci se roagă ca și aceia să dobîndească vindecarea pe care a dobîndit-o el.

79 Să mă întorcă pe mine cei ce se tem de Tine și cei ce cunosc mărturiile Tale.

Fiindcă s-a depărtat de ceata dreptilor pentru păcat și ei toți s-au întors despre dînsul asemenea lui Dumnezeu, se roagă să se unească iarăși cu dînșii și să dobîndească împărtășirea cu dînșii. Că Simmah a arătat acest stih mai descoperit: „Iarăși să mă întorcă pe mine cei ce se tem de Tine.”

80 Facă-se inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă rușinez!

Vrea să aibă inima slobodă de toată prihănirea, că una ca aceasta s-a izbăvit de rușine. Pentru aceasta i-a și fericit pe cei fără prihană îndată ce a început Psalmul.

81 Obosit-a spre mîntuirea Ta sufletul meu, că întru cuvintele Tale am nădărdit.

Cei ce doresc foarte de oarecare lucru și sînt lipsiți de cel dorit zic că obolesc. Așa pătinesc cei foarte însetoșați și lipsiți de apă; așa doresc pururea cei ce așteaptă din călătorie pe cineva din cunoscuți și, nedobîndindu-i, se topesc de dor cu totul; așa obolesc și cei ce se luptă cu oarecare primejdii și așteaptă dumnezeiasca milostivire, văzînd-o pe aceasta zăbovind.

82 Sfirșitu-s-au ochii mei întru cuvîntul Tău, zicînd: Cînd mă vei mîngîia?

„Cuvînt” și „făgăduință” se numește dumnezeiasca și de Dumnezeu insuflata *Scriptură*. Deci se sfîrșește nu numai cel ce așteaptă dumnezeiasca făgăduință și adastă dezlegarea relilor ce zac asupra-i, ci și cel ce citește dumnezeieștile cuvinte și dorește cu de-adinsul să învețe mintea³⁰³ acestora, socotind aflarea ei mîngîiere și împăcare sufletului.

83 Că m-am făcut ca un foale în brumă, dar îndreptările Tale nu le-am uitat!

Foalele, încălzindu-se, se moleșește și, suflîndu-se, se umflă, iar în brumă se învîrtoșează și îngheață. Așa se moleșește de desfătare și firea trupului, și se umflă și se ridică asupra sufletului; iar de reaua pătimire a pustniciei se smerește și se tescuiește. Și martor al acestui lucru este Pavel, strigînd: „Îmi tescuiesc trupul meu și îl robesc, ca nu cumva, altora propovăduind, însuși să mă fac neiscusit.” Deci pentru aceasta smerindu-și trupul, și Proorocul a înnoit iarăși pomenirea dumnezeieștilor legi – de vreme ce, cînd era gonit de Saul, era mai înalt decît patimile, iar după ce a dobîndit pace s-a vătămât cu săltările desfătării.

84 Cîte sînt zilele robului Tău? Cînd vei face mie judecată de către cei ce mă gonesc?

³⁰³ „Cugetul” și „înțelesul”, cum am mai zis.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Puțină – zice – este vremea firii omenești, că zilele anilor noștri sînt 70 de ani. Deci cînd îmi vei face judecată și mă vei izbăvi de neprieteni?

85 Povestitu-mi-au cei fără de lege bîrfelile ce nu sînt ca legea Ta, Doamne!

Neprietenii l-au sfătuit pe Prooroc să-i ucidă pe vrăjmași, dar el, plecîndu-se dumnezeieștii *Legi*, aștepta dumnezeiasca hotărîre. Dar și nouă ne este prea-trebuincioasă învățătura cuvintelor acestora, că ni se cuvine a fugi nu numai de basmele Elinilor și de necredința ludeilor, ci și de hulitoarele dogme ale ereticilor³⁰⁴.

86 Toate poruncile Tale sînt adevărul.

Că de aceea voiesc și aleg *Legea* Ta, căci văd că toate poruncile Tale sînt împodobite cu adevărul.

Fără de dreptate m-au gonit, ajută-mi mie!

87 Puțin de nu m-au sfîrșit pe mine pe pămînt, iar eu n-am părăsit poruncile Tale.

Multă este – zice – nedreptatea și silnicia neprietenilor, că puțin a fost la mijloc de nu m-au lipsit chiar de viață.

88 După mila Ta viază-mă, și voi păzi mărturiile gurii Tale!

Și-a împodobit cuvîntul cu smerită cugetare: că nu a cerut viață ca răsplătire a dreptății săvîrșite de dînsul, ci s-a rugat a o lua pe aceasta ca dar al milei, făgăduindu-se a păzi de aici înainte mărturiile lui Dumnezeu.

89 În veac, Doamne, cuvîntul rămîne în cer,

Toate – zice – îți sînt lesnicioase și cu puțință Ție, Stăpînului, că porunca Ta păzește boltele cerurilor nemișcate. Aceasta a zis încă și în Psalmul 148: „Pusu-le-a pe ele în veac și în veacul veacului, poruncă a pus, și nu va trece.” Și graiul însemnează că noroadale Îngerilor ce locuiesc în cer păzesc dumnezeiasca *Lege*, și totodată că ele sînt slobode de toată călcarea de *Lege*.

90 în neam și în neam adevărul Tău.

Că pe acesta – zice – l-ai păzit neamului ludeilor și altui neam ce s-a născut după acela, adică norodul cel din neamuri care a dobîndit mîntuire prin Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Întemeiat-ai pămîntul, și rămîne.

91 Cu rînduiala Ta rămîne ziua,

Pămîntului i-ai dat statornicie pentru prea-multă vreme, și a rămas după cum i-ai poruncit. Ai deosebit ziua de noapte, și după regulile Tale călătorește.

³⁰⁴ Fericitul Teodorit a înfruntat cumplite erezii: cea a lui Arie, cea a lui Nestorie, cea a lui Marcion. La rîndul nostru, noi avem a da piept cu „erezia ereziilor” (Cuviosul Iustin Popovici), purtînd numele de „ecumenism”.

că toate sînt slujitoare Ție.

Că toate slujesc Ție și se supun poruncilor Tale, că Tu ești Ziditorul tuturor.

92 Că, de n-ar fi fost legea Ta gîndirea mea, atunci aș fi pierit întru smerenia mea.

Căzînd în primejdii, fiecare din cei bine-credincioși ar fi putut să zică acestea: și Iosif, scăpînd de robie, și de prea-curvie și de clewetire; și Daniil, fiind oprit a se ruga³⁰⁵; și cei Trei Coconi, siliți fiind a se închina chipului; și purtătorii de biruință Mucenici, răbdînd toate felurile a tot chipul de munci. Și după cuviință le-a zis pe acestea Fericitul David cînd a fost gonit de Saul la cei de altă seminție și era silit a petrece cu oameni necredincioși, căci s-ar fi împărțășit de păgînatate de nu ar fi purtat întru sine-și pomenirea dumnezeieștilor legi.

93 În veac nu voi uita îndreptările Tale, că într-însele m-ai viat.

Că, după ce m-am învățat cu iscusul³⁰⁶ că îndreptările Tale odrăslesc viață, voi păzi nestinsă pomenirea acestora.

94 Al Tău sînt eu, mîntuiește-mă, că îndreptările Tale am căutat!

Nu toți putem grăi glasul acesta, că cel ce este rob al păcatului minte dacă se numește pe sine rob al lui Dumnezeu; că, de ce se biruiește cineva, acelora le și este rob. Deci, dacă ne izbăvim de acestea și îmbrățișăm dumnezeieștile legi, atunci putem grăi glasul acesta.

95 Pe mine m-au așteptat păcătoșii să mă piardă, mărturiile Tale am înțeles.

Pe acest „așteptat”, Simmah și Teodotion l-au zis: „au nădăjduit”, adică: Aceia au nădăjduit să mă dea morții, iar eu, luînd aminte la mărturiile Tale, culegeam de aici viața ca pe un rod.

96 A tot sfîrșitul am văzut sfîrșit, desfătă este porunca Ta foarte.

Iar Simmah, așa: „A toată facerea am văzut marginea, largă este porunca Ta foarte.” Zice: Toate cele omenești – și bogăție, și avuție, și silnicie, și domnie, și voievozi, și tiranii și împărății – au sfîrșit, și încă sfîrșit grabnic, iar porunca Ta este lată și nepieritoare, și celor ce o păzesc le pricinuieste viața cea nemărginită și veșnică și bunătățile acelea care nu suferă nici o schimbare.

97 Cîț am iubit legea Ta, Doamne, toată ziua gîndirea mea este!

Nu tot cel ce împlinește dumnezeiasca *Lege* o împlinește pe aceasta iubind-o, ci unii – de temere și de frica muncii, alții – vînzînd slava de la oameni, iar adevărații iubitori ai faptei bune se sîrguiesc a împlini

³⁰⁵ Pentru că s-a rugat Dumnezeului tuturor împotriva voinței împăratului Darius, Daniil a fost aruncat în groapa cu lei, de unde, prin dumnezeiasca purtare de grijă, a scăpat nevătămat (vezi *Daniil*, capitolul 6).

³⁰⁶ din cercare, din „experiență”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

dumnezeieștile porunci pentru dragostea către cele bune.

98 Mai mult decît pe vrăjmașii mei m-ai înțeleptit cu porunca Ta, că în veac a mea este.

După ce a mărturisit că iubește fierbinte dumnezeiasca *Lege*, Proorocul aruncă totul la dumnezeiescul dar, că zice: Primind de la Tine înțelepciunea și cunoștința, am îndrăgit a Ta *Lege*, că mi-ai dat mai multă știință decît vrăjmașilor. Pentru aceasta, aceia se sîrguiesc a mă ucide, iar eu nu sufăr nici a izbîndi celor ce mă nedreptățesc, fiindcă nălucesc³⁰⁷ cîștigul cel veșnic al faptei bune.

99 Mai mult decît cei ce mă învață am priceput, că mărturiile Tale cugetarea mea sînt.

100 Mai mult decît cei bătrîni am priceput, că poruncile Tale am căutat.

Lucrul osebit al împăraților este să învețe, iar osebirea celor supuși este a învăța. A împărățit Saul, și era mai bătrîn cu vremea, dar nici stăpînia împărăției, nici vîrsta nu l-a făcut să se înțeleptească, ci poftea a-l ucide pe făcătorul de bine. Iar marele David, rînduit fiind împreună cu cei supuși și tînăr cu vîrsta, a iubit filosofia și n-a suferit nici a face nedreptate cuiva, nici a-i munci pe cei ce îl nedreptățeau.

101 Despre toată calea rea am oprit picioarele mele, ca să păzesc cuvintele Tale.

Că nu este cu putință a umbla pe două căi deodată – pe a înverșunării și pe a întregii înțelepciuni, pe a dreptății și pe a nedreptății – ci se cade a fugi de cele împotrивnice și a călători pe calea cea dreaptă, că așa va fi cu putință a ne face păzitori ai dumnezeieștilor cuvinte.

102 De la judecățile Tale nu m-am abătut, că Tu ai pus mie lege.

Că, știindu-Te pe Tine puitor de lege al acestora, le îmbrățîșam pe dînezele cu toată dragostea.

103 Cît sînt de dulci gîtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decît mierea, gurii mele!

Că dulceața mierii nu îndulcește simțirea gurii mele așa precum veselește sufletul meu cugetarea cuvintelor Tale. Că pe „gîtlej” l-a pus ca pe cel ce este organ al glasului, iar prin glas este cugetarea și, întrebuintîndu-le pe acestea, de aici dobîndește sufletul folosul.

104 Din poruncile Tale am înțeles, pentru aceasta am urît toată calea nedreptății.

Că, după ce am înțeles cu ce ești mulțumit, m-am întors despre toate felurile răutății.

105 Făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele.

³⁰⁷ bănuiesc, întrevăd

Că, luminându-mă cu *Legea* Ta ca și cu o făclie, nu umblu întru întuneric. Ni se cuvine însă a ști că *Legea* s-a numit „făclie”, iar Mîntuitorul și Domnul nostru – „Soare” al dreptății: că aceea, ca oarecare făclie, de abia a strălucit un neam, iar Acela a luminat toată lumea. Așa l-a numit Stăpînul Hristos și pe dumnezeiescul Ioan: „luminător”, care s-a arătat ludeilor fiind încă noapte, iar apoi a răsărit și „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume”; iar pe Sfinții Apostoli i-a numit „lumină”, ca pe cei ce s-au împărtășit de Lumina aceea și i-au luminat pe toți oamenii prin aceeași învățătură.

106 Juratu-m-am și am pus să păzesc judecățile dreptății Tale.

„Jurămînt” a numit judecata cea întemeiată a sufletului, fiindcă cu jurămînt se întăresc cele mai multe din lucruri.

107 Smeritu-m-am pînă în sfîrșit, Doamne, viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu așa prost a zis că s-a smerit, ci cum că s-a smerit „pînă în sfîrșit”, și – cu toate că era împărat și Prooroc, și avea îndrăzneala cea din fapta bună, și era bogat și biruia pe vrăjmași – n-a suferit niciodată a se bizui nici înțelepciunii, nici vitejei, nici dreptății, ci le socotea pe acestea daruri ale dumnezeiescului dar. Încă și viață cerînd de la Cel ce poate să-i dea, n-o cere nehotărît, ci pe aceea cuvîntătoare, pe aceea după *Lege*, pe aceea strălucită cu dumnezeiasca *Lege*.

108 Cele de bunăvoie ale gurii mele binevoiește-le, Doamne, și judecățile Tale mă învață!

Dumnezeieștile legi poruncesc cele mai multe din isprăvile fapte bune, iar pe unele le adaugă și socoteala. Așa și din jertfe, unele erau rînduite de *Lege*, iar altele din socoteală și voie: că *Legea* a poruncit să le aducă pe acelea pentru păcat, și pentru greșeală și pentru neștiință, și ele se dădeau lui Dumnezeu ca o datorie; iar cele ce se aduceau din osîrdia vuirii s-au numit „daruri”. Așa și acum: evangheliceștile cuvinte poruncesc întreaga înțelepciune și dreptate, iar fecioria, și înfrînarea de după nuntă, și necîștigarea, și viața monahicească și petrecerea în pustietăți sînt lucruri ale vuirii, care sar pe deasupra legii. Deci unele ca acestea a numit Proorocul: „de bună voie”, că acelea care nu sînt supuse sub nevoia legilor, ci sînt rod al vuirii celei iubitoare de Dumnezeu, după cuviință se numesc „de bună voie”.

109 Sufletul meu este în mîinile Tale pururea, și legea Ta n-am uitat.

Că, fiind păzit de a Ta purtare de grijă, am izgonit uitarea legilor Tale.

110 Pus-au păcătoșii cursă mie, și de poruncile Tale n-am rătăcit.

Și oamenii, și dracii îmi măiestresc multe și felurite vrăjmășii și pîndiri, dar eu am ales să călătoresc pe calea cea nerătăcită a poruncilor Tale.

111 Moștenit-am mărturiile Tale în veac, că bucurie a inimii mele sînt.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Crezînd că mărturiile Tale sînt moștenire veșnică și nejezuită, mă bucur și mă veselesc de avuția acestora.

112 Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.

Sfatul sufletului se aseamănă cumpenei, și cumpăna o ține mintea, ce a luat cu soartă să stăpînească: deci, dacă se va îngreuna mai mult cu gîndurile cele bine-credincioase, de nevoie cumpăna urmează a se pleca spre cele bune. Acest lucru zice Proorocul că a lucrat: „Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.” Pentru că, văzînd cîștigul ce răsare dintru acestea, am primit asupra-mi cu dragoste sudorile pentru ele. Și, învățîndu-ne cum le-a ales pe cele dumnezeiești, a adăugat:

113 Pe călcătorii de lege i-am urît, iar legea Ta am iubit-o.

Că, scuturînd și lepădînd gîndurile ce mă sfătuiau să nelegiuiesc, am prețuit mai mult *Legea* Ta.

114 Ajutorul meu și sprijinitorul meu ești Tu, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Și nu am isprăvit acest lucru fără ajutorul Tău, ci după ce am dobîndit ajutorarea de la Tine și m-am hrănit cu nădejdea către Tine.

115 Depărtați-vă de la mine cei ce vicleniți, și voi cerca poruncile Dumnezeului meu!

Pe acestea - zice - le ziceam și gîndurilor necuvioase care se ispiteau a mă sfătui cele rele: Nici un sfat ca acesta să nu mă sfătuiți! - că mie îmi este iubită viața cea după poruncile dumnezeiești. Și nu voi urma acestora așa prost, ci le voi cerca cu toată sîrguința, ca nimic dintru dînsule să nu se tăinuiască de mine și să împlinesc toate cîte a poruncit Domnul tuturor.

116 Apără-mă după cuvîntul Tău și mă viază, și să nu mă rușinez de așteptarea mea!

Deci învrednicește-mă de a Ta purtare de grijă pe mine, cel ce am acest scop, ca să nu mă umplu de rușine, înșelîndu-mă de nădejde. Iar „cuvînt” zice aici făgăduința, în loc de: Dăruiește-mi mîntuirea făgăduită mie!

117 Ajută-mi, și mă voi mîntui și voi cugeta întru îndreptările Tale totdeauna!

Căci, pentru a dobîndi mîntuirea, nu mă voi lenevi de îndreptările Tale, ci totdeauna le voi cugeta pe acestea. Iar „cugetare” nu o numește numai pe cea întru cuvinte, ci și pe cea întru lucruri.

118 Defăimat-ai pe toți cei ce se depărtează de la îndreptările Tale, că nedrept este gîndul lor.

Și voi avea sîrguința aceasta către poruncile Tale, știind cum s-au făcut de ocară și cu totul de rîs călcătorii acestora.

119 Călcători de lege am socotit pe toți păcătoșii pământului; pentru aceasta am iubit mărturiile Tale.

În loc de „călcători de lege”, Teodotion a zis: „întru nimic”, iar Simmah: „gunoi”. Iar Proorocul a arătat că – defăimînd și el pe călcătorii de *Lege*, asemenea lui Dumnezeu – a adus toată sîrguința spre împlinirea dumnezeieștilor cuvinte, ca unul ce știa paguba pricinuită de nelegiuire.

120 Pironește de frica Ta cărnurile mele, că de judecățile Tale m-am temut!

Sufletul meu – zice – este îmbrăcat cu frica Ta; dar, fiindcă trupul și măduarele sale se scoală asupra lui, mă rog să se pironească de frica aceasta, ca, făcîndu-se ele moarte păcatului, să urmeze povățuirii sufletului. Stihul acesta se aseamănă graiului aceluia apostolesc: „Omorîți măduarele voastre cele de pe pămînt: curvia, necurăția, patima, pofta cea rea și iubirea de argint, care este slujire de idoli.” Și iarăși: „Cu Hristos împreună m-am răstignit, și nu mai visez eu, ci viază întru mine Hristos.”

121 Făcut-am judecată și dreptate, să nu mă dai celor ce îmi fac strîmbătate!

Zice: Voind a urma legilor Tale, să nu mă fac lesne prins neprietenilor! Dar cine are acum atîta curățenie a sufletului, ca să grăiască cu îndrăzneală asemenea cuvinte? Unele ca acestea a zis încă și dumnezeiescul Apostol: „Că lauda noastră aceasta este: mărturia conștiinței noastre.”

122 Primește pe robul Tău întru bunătate,

Simmah zice: „Primește-mă întru cel bun și pe mine, robul Tău!”, iar Achila și Teodotion au pus: „chezășuiește-mă”, în loc de: Adevărul zic, nu mint, crede-mi mie, robului Tău ce mă făgăduiesc, fă-Te Tu însuși chezaș al făgăduinței mele că mă voi sîrgui a împlini legile Tale!

ca să nu mă clevească cei mîndri!

Dureros lucru este clevetirea, măcar de are și mare plată. Întru aceasta a căzut și minunatul Iosif și alții nenumărați. Iar Domnul poruncește să ne rugăm a nu intra întru ispită. Deci, cerînd această cerere, Proorocul n-a făcut nimic fără de cuviință, căci clevetirea le este cu covîrșire mai grea celor trufași și silnici³⁰⁸, fiindcă, luînd lîngă sine–și silnicia, nedreptatea face vătămare mai mare.

123 Ochii mei au lipsit spre mîntuirea Ta și spre cuvîntul dreptății Tale.

Și aici numește făgăduința „cuvînt”. Necurmat – zice – aștept de la Tine mîntuirea și adăst sfîrșitul făgăduinței. Iar pe acest „au lipsit”, l-a pus arătînd pofta și dorirea cea întinsă.

124 Fă cu robul Tău după mila Ta și îndreptările Tale învață-mă!

³⁰⁸ puternici, stăpînitori

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Lucrătorul atîtor fapte bune se roagă să dobîndească milă, și prin aceasta cere să cîștige mîntuirea. Nu cere plată, ci iubire de oameni.

125 Robul Tău sînt eu, înțelepțește-mă, și voi cunoaște mărturiile Tale!

Din fire, toți oamenii sînt robi ai lui Dumnezeu, iar cu așezămîntul și voirea – cei ce voiesc și aleg cu dragoste stăpînia lui Dumnezeu. Dintru această adunare fiind, Proorocul se numește pe sine–și „rob” și se roagă a se învrednici de pricepere, ca să cunoască mărturiile lui Dumnezeu.

126 Vremea este Domnului a face, că risipit–au legea Ta.

Dumnezeu, Cel ce le ocîrmuiește pe toate cu cumpănă și cu măsură, suferă multă vreme păcatele oamenilor, iar cînd vede crescîndu–se răutatea prin îndelunga–răbdare, atunci aduce pedeapsă asupra. Deci aceasta zice și aici: Vremea este a Te scula spre ajutorul celor nedreptățiți – o Stăpîne! – că vrăjmașii au călcat *Legea* Ta foarte.

127 Pentru aceasta, am iubit poruncile Tale mai mult decît aurul și topazia.

Deci aceia au defăimat a Ta *Lege*, iar eu socotesc poruncile Tale mai vrednice de iubit decît aurul și decît pietrele cele de mult preț. Fiindcă topazia este din pietrele cele scumpe și, dintru una, le–a arătat pe toate. Și poate că întru acea vreme aceasta se prețuia mai mult decît celelalte.

128 Pentru aceasta, spre toate poruncile Tale mă îndreptam, toată calea nedreaptă am urît–o.

Pentru că darul lucrează osîrdia, iar osîrdia gătea să învețe a alege calea cea dreaptă și ura cărarea nedreptății.

129 Minunate sînt mărturiile Tale, pentru aceasta le–a cercat pe ele sufletul meu.

A arătat că nu le–a iubit pe acestea în zadar, că zice: Vrednice de minune sînt și puternice să îndulcească și să ridice spre dragoste pe cei ce pot a le vedea. Și de unde ai deprins bunătatea acestora?

130 Arătarea cuvintelor Tale luminează și înțelepțește pe prunci.

Strălucindu–mă cu lumina Ta – zice – am primit cunoștința aceasta. *Legea* Ta îi umple de pricepere încă și pe toți cei ținuți de necunoștință și asemenați pruncilor.

131 Gura mea am deschis și am tras Duh, că de poruncile Tale doream.

„Gură” numește aici sîrguința minții, că aceasta trage darul Duhului. Pentru că și aiurea zice: „Lărgește–mi gura ta, și o voi umple pe ea!” Și dumnezeiescul Apostol zice: „Rugați–vă ca să ne dea cuvînt întru deschiderea gurii.” Încă și Proorocul însuși a zis întru alt Psalm: „Domnul va da cuvînt celor ce binevestesc, cu putere multă.” Aceasta a zis–o și aici: „Gura mea am deschis și am tras Duh, că de poruncile Tale doream”, adică:

Văzîndu-mă că doresc poruncile Tale, m-ai învrednicit de darul Tău.

132 Caută spre mine, și mă miluiește după judecata celor ce iubesc numele Tău!

Nu așa prost se roagă să dobîndească dumnezeiasca milostivire, ci zice: Miluiește-mă după cum Te-ai obișnuit să dăruiești mila Ta celor ce Te iubesc. Că aceasta a zis „după judecata celor ce iubesc numele Tău”, în loc de: Deopotrivă cu aceștia mă rog să dobîndesc hotărîrea.

133 Pașii mei îndreptează-i după cuvîntul Tău, și să nu mă stăpînească toată fărădelegea!

Că - noi aducînd sîrguința, și Dumnezeu dăruind ajutorul și îndreptînd călătoria - silnicia păcatului nu are loc.

134 Izbăvește-mă de clevetirea oamenilor, și voi păzi poruncile Tale!

Stăpînul Hristos i-a numit „doriți” și „fericiți” pe cei ocăriți și clevetiți. Totodată, a și poruncit a ne ruga să nu intrăm în ispită, deci rugăciunea Proorocului împreună-glăsuiește cu legile evanghelicești.

135 Fața Ta arat-o peste robul Tău, și mă învață îndreptările Tale!

Dumnezeu este fără trup și nealcătuit din părți, dar dumnezeiasca *Scriptură* vorbește pentru Dînsul mai trupește și gros, măsurînd cuvintele după firea oamenilor. Deci „arătare” a dumnezeieștii fețe se cuvine a înțelege dezlegarea celor de scîrbă și dăruirea bunătăților.

136 Izvoare de ape au izvorît ochii mei, căci ei n-au păzit legea Ta.

Apostolească este și legea aceasta, că zice: Dacă pătimizește un mădular, împreună-pătimesc toate mădularele. Deci Proorocul avea desăvîrșirea evanghelicească, tînguindu-se pentru nelegiuirile altora. Iar „izvoare de ape” a numit mulțimea lacrimilor, în loc de: Văzînd nelegiuirile oamenilor, ca pîraiele am vărsat lacrimile.

137 Drept ești, Doamne, și drepte sînt judecățile Tale!

138 Poruncit-ai dreptate a fi mărturiile Tale și adevărul foarte.

Pe toate le ocîrmuiești cu dreptate - o Stăpîne! - grijindu-Te de oameni. Și, voind a-i arăta lucrători ai dreptății, ai dat *Lege*, și mărturisești sub ce fel de munci se vor supune cei ce o calcă pe dînsa, și făgăduiești răsplătirile cele bune celor ce o păzesc și adeverezi făgăduințele cu lucrurile. Că aceasta arată acest „adevărul foarte”.

139 Topitu-m-a rîvnirea Ta, că au uitat cuvintele Tale vrăjmașii mei.

Proorocul plînge pentru cei ce trăiesc întru neleguire și se mînie după dreptate, văzîndu-L defăimat pe Puitorul de lege. Rîvna aceasta înalt l-a propovăduit pe Fineas. Aceasta l-a făcut de-a pururea pomenit pe marele Ilie. Înfocîndu-se cu aceasta, bunul-biruitor Ștefan a muștrat necredința Iudeilor. Pe aceasta purtînd-o întru sine-și, dumnezeiescul Pavel striga, zicînd: „Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios? Cine se

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

smintește, și eu să nu mă ard?” Încă și Fericitul Luca zice pentru dînsul că „în Atena fiind, se ținea duhul lui întru dînsul și se înfrîna, văzînd cetatea că era prea-idoloasă³⁰⁹.”

140 Cu foc lămurit este cuvîntul Tău foarte, și robul Tău l-a iubit pe el.

Zice: Lămurit, și curat și slobod de toată prihana este cuvîntul Tău, și eu am dragoste fierbinte spre dînsul.

141 Mai tînăr sînt eu și defăimat, îndreptările Tale nu le-am uitat.

Cînd Dumnezeu i-a poruncit dumnezeiescului Samuil să-l hirotonisească împărat pe unul din feciorii lui Iesei, Proorocul i-a defăimat pe toți ceilalți, care erau împodobiți și cu vîrtutea, și cu puterea și cu frumusețea trupului, și l-a întrebat pe Iesei de a mai rămas vreunul din copii. Și, zicînd acesta că i-a mai rămas un băiat mic care paște turmele, și că acela este nevrednic de împărăție, Samuil a poruncit să-l aducă și pe el, și l-a uns numaidecît ce a venit. Acest dar a pomenit aici Proorocul, zicînd că: Pe mine, cel ce eram tînăr și socotit de părinți prost³¹⁰, Tu m-ai învrednicit de atîta dar și m-ai făcut Prooroc și împărat împreună, pentru care doresc să păzesc ale Tale îndreptări cu toată sîrguința.

142 Dreptatea Ta este dreptate în veac și legea Ta este adevărul.

Cel ce se pleacă legilor omenești nu dobîndește cinstea nici în viața aceasta de acum de la puitorii de lege, iar cel ce urmează dumnezeieștilor porunci are ca plată a ostenețelor viața cea veșnică. Și legile omenești nu se află toate drepte cu adevărat, iar *Legea* lui Dumnezeu este strălucită cu adevărul. Deci a zis după cuviință: „Dreptatea Ta este dreptate în veac și *Legea* Ta este adevărul.”

143 Necazuri și nevoi m-au aflat,

Că acestea sînt înjugate cu îndrăgitorii faptei bune.

dar poruncile Tale sînt cugetarea mea.

Că dintru învățătura acestora învăț bărbăția și sufăr vitejește cele de scîrbă.

144 Dreptate sînt mărturiile Tale în veac;

În loc de: Sînt pricinuitoare de bunătățile cele veșnice.

înțelepțește-mă, și voi fi viu!

Că, luminîndu-mă de la Tine, voi dobîndi viața cea adevărată.

145 Strigat-am cu toată inima mea, auzi-mă, Doamne, îndreptările Tale voi căuta!

Aici, „strigare” numește iarăși sîrguința sufletului, și de aceea l-a adăugat pe acest „cu toată inima mea”. Așa striga tîcînd și Moisi, și, cînd

³⁰⁹ plină de idoli

³¹⁰ Iarăși: „simplu”, „neînsemnat”.

se ruga cu mintea, Dumnezeu i-a zis: „Ce strigi către Mine?”

146 Strigat-am către Tine, mîntuiește-mă, și voi păzi mărturiile Tale!

Că, primind de la Tine mîntuirea, mă voi face păzitor al legilor Tale.

147 Apucat-am mai-nainte fără de vreme și am strigat, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Fiind împărat, și cu nenumărate griji împresurat și, lîngă acestea, primind asupra-și și lupte războinice, Proorocul aducea rugăciuni lui Dumnezeu nu numai dimineața, ci și la miezul nopții, neașteptînd cîntările cocoșilor, atît de mult dorind de Dumnezeu, Cel ce l-a făcut, și cu așa osîrdie cerînd de acolo ajutorul.

148 Apucat-au înainte ochii mei către dimineață, ca să cuget cuvintele Tale.

Și nu numai în vremea somnului celui dulce, ci și mai-nainte de dimineață a făcut cugetare de dumnezeieștile legi. Iar noi, trăind cu sărăcie și fiind izbăviți de toată grija, zăcem tăvălindu-ne pe pat toată noaptea, și nici după ce începe ziua nu aducem laudă Dătătorului bunătăților.

149 Glasul meu auzi-l, Doamne, după mila Ta, după judecata Ta viază-mă!

Cel îndestulat cu atîtea bunătăți se roagă să dobîndească milă, și nu o cere nehotărît, ci după hotărîrea cea aducătoare de folos.

150 Apropiatu-s-au cei ce mă goneau fără de lege și de la legea Ta s-au depărtat.

Cei ce se ispitesc să dea război dreptului sînt departe de dumnezeieștile legi, că zice: „Cel ce vă leapădă pe voi nu pe voi vă leapădă, ci pe Cel ce v-a trimis pe voi.” Și: „Voi vrăjmășui vrăjmașilor tăi și Mă voi împotrivi celor ce se pun ție împotriva.”

151 Aproape ești Tu, Doamne, și toate căile Tale sînt adevărul.

Zice: Le vezi pe toate, Doamne, că nu stai departe, ci lumea o umbli și cu adevărul ocîrmuiești zidirea. Și Însuși Dumnezeu zice aceasta, prin Proorocul: „Dumnezeu ce Se apropie sînt Eu, și nu Dumnezeu ce stă departe.” Și Fericitul Pavel zice: „Întru Dînsul trăim, și ne mișcăm și sîntem.”

152 De la început am cunoscut, dintru mărturiile Tale, că în veac le-ai întemeiat pe ele.

„Mărturii” numește cerul și pămîntul, că zice: „Pogorîndu-Te, pune-le lor martori cerul și pămîntul!” Pentru aceasta a zis și Moisi cel mare, începînd cîntarea: „Ia amînte, cerule, și voi grăi, și să audă pămîntul graiurile gurii mele!” Și întru acestea se vede totdeauna Pronia lui Dumnezeu, căci toate călătoresc cu multă bună-rînduială. Și zice: De aici am cunoscut cu de-amănuntul că ești aproape, și stai de față la cele ce se fac și nici unul din lucruri nu se tăinuiește de Tine.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

153 Vezi smerenia mea, și mă scoate, că legea Ta n-am uitat!

„Cel ce se smerește pe sine-și înălța-se-va”, după glasul Domnului; și: „Fericiți - cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor”. Cu smerenia a împodobit și dumnezeiescul Prooroc celelalte fapte bune, și, pe aceasta tinzînd-o, vestește dumnezeiescul ajutor.

154 Judecă judecata mea și mă izbăvește, pentru cuvîntul Tău mă viază!

Aduce aminte Stăpînului făgăduințele, și cere de la Dînsul mîntuirea și se roagă să judece între el și neprieteni.

155 Departe este de păcătoși mîntuirea, că îndreptările Tale n-au căutat.

Zice: Cei ce trăiesc întru fărădelege s-au lipsit pe sine-și de mîntuirea de la Tine, nevrînd să învețe cele ce ai legiuit să lucreze.

156 Îndurările Tale multe sînt, Doamne, după judecata Ta mă viază!

Multă este bogăția iubirii de oameni, dreaptă este hotărîrea Ta, mîntuirea dintru acestea o cer.

157 Mulți sînt cei ce mă gonesc și mă necăjesc, dar de la mărturiile Tale nu m-am abătut.

Zice: Nici cînd eram îmbulzit cu multe primejdii n-am suferit să calc ceva din cele legiuite de Tine. Și, arătînd noi la început pricina Psalmului, am zis că dumnezeiescul David a adunat aici toate cele ce i s-au întîmplat, și cum că unele se potrivesc scîrbelor făcute lui de Saul, iar altele celor făcute de Avesalom. Iar acestea este vădit că le-a zis fiind gonit de Saul, că atunci era neispitit de păcat.

158 Văzut-am pe cei neînțelegători, și mă topeam că cuvintele Tale nu le-au păzit.

Așa se tînguia pentru Iudei Fericitul Pavel, așa Se jelea pentru Ierusalim Însuși Stăpînul, așa plîngea dumnezeiescul Ieremia pentru nelegiuirea norodului.

159 Vezi că poruncile Tale le-am iubit, Doamne, întru mila Ta mă viază!

Adeseori pomenește „porunci”, și „legi”, și „îndreptări” și „mărturii”, arătînd dorul lui pentru ele.

160 Începătura cuvintelor Tale este adevărul, și în veac - toate judecățile dreptății Tale.

Zice: Nemincinoase ai făgăduințele, cu adevărul împodobești ale Tale făgăduințe, cu lucrul adeverezi cuvintele. Iar „începătură a cuvintelor” numește făgăduințele către Avraam, că din acela s-a alcătuit neamul Iudeilor. Ci a împlinit făgăduințele, și a crescut norodul „ca stelele cerului” cu mulțimea și, după făgăduințe, „a blagoslovit întru sămînța lui toate neamurile”. Aceasta a arătat zicînd: „în veac - toate judecățile dreptății Tale”, că, Prooroc fiind, mai-nainte vedea veșnica stăpînie a lui Hristos.

Pentru aceea a și zis că începătura dumnezeieștilor cuvinte este împodobită cu adevărul.

161 Boierii m-au gonit în zadar, și de cuvintele Tale s-a înfricoșat inima mea.

Nu m-am înfricoșat – zice – de cei ce îmi dădeau război și mă goneau, ci de legile Tale m-am temut. Pentru aceea, și aflându-l dormind pe vrăjmașul meu, n-am îndrăznit a-l ucide; și, miluindu-l încă și pe acel ucigător de tată și urât fiu, ziceam să-mi cruțe mie copilașul (pe Avesalom).

162 Bucura-mă-voi de cuvintele Tale ca cel ce află jafuri multe.

De vreme ce a pomenit de războinici care îl gonesc, a adus în mijloc după cuviință și pomenirea jafurilor. Și zice: De i-aș fi ucis pe toți aceia și prea-multe jafuri aș fi adunat, nu m-aș fi veselit așa precum mă bucur de legile Tale.

163 Nedreptatea am urât și m-am îngreșoșat, iar legea Ta am iubit.

Adevărat este și cuvântul acesta, că cel ce se înfierbîntă către cele dumnezeiești le urăște pe cele împotrивnice.

164 De șapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale.

Oarecari, pe acest „de șapte ori”, l-a tălmăcit: „de prea-multe ori”, însă și unul, și altul arată dragostea cea fierbinte a Proorocului, pentru că nu se sătura de dumnezeiasca cîntare de laudă.

165 Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, și nu este lor sminteală.

Cei ce sînt înfocați cu dumnezeiasca dragoste și au cîștigat pacea cu Dînsul prin păzirea poruncilor, măcar de li s-ar da război de la toți oamenii, trăiesc dulce viață și veselă. Și martor este dumnezeiescul Pavel, strigînd: „Întru toate necăjindu-ne, dar nu strîmtoîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părășiți; lepădați sîntem, dar nu pierim.” Încă și Domnul, trimițîndu-i în toată lumea pe Sfinții Apostoli ca pe niște oi în mijlocul lupilor, a zis către dînșii: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă.”

166 Așteptat-am mîntuirea Ta, Doamne, și poruncile Tale am iubit!

Nici îmbulzit fiind cu primejdiile n-am tăiat de la mine bunele nădejdi, ci am așteptat a Ta mîntuire și am urmat poruncilor Tale.

167 Păzit-a sufletul meu mărturiile Tale și le-a iubit pe ele foarte.

168 Păzit-am poruncile Tale și mărturiile Tale, că toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne!

Că – știind, ca cel ce petreceam sub Tine, Văzătorul tuturor, că peste toate privești – nu numai că am împlinit poruncile Tale, dar am făcut-o cu fierbinte așezămînt.

169 Să se apropie rugăciunea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău înțelepțește-mă!

Aducînd toată rugăciunea, se roagă să fie primită, să nu fie lepădată

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

cererea. Și se roagă să ia nu omenească pricepere, ci cunoștința dumnezeieștilor cuvinte.

170 Să intre cererea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău, izbăvește-mă!

„Cerere” numește rugăciunea, că aceasta am aflat-o și la ceilalți talmăcitori. Deci încă prin multe feluri de cuvinte îl îmblînzește pe Stăpînul.

171 Rîgii-vor buzele mele laudă, cînd mă vei învăța îndreptările Tale.

Potrivită este hrănirii rîgîirea³¹¹, că zice: Învățîndu-mă îndreptările Tale, voi aduce cîntare de laudă Ție, dascălului unor asemenea îndreptări.

172 Spune-va limba mea cuvintele Tale, că toate poruncile Tale sînt dreptate.

Voi dărui limba mea întru cugetarea cuvintelor Tale, știind că poruncile Tale sînt împodobite cu toată dreptatea.

173 Fie mîna Ta ca să mă mîntuiască! – pentru că poruncile Tale am voit.

„Le-am voit”, zice Simmah, iar Achila și Teodotion: „le-am ales”. Iar „mîna” numește dumnezeiasca lucrare, de la care se roagă să dobîndească dumnezeiasca mîntuire.

174 Dorit-am de mîntuirea Ta, Doamne, și legea Ta este cugetarea mea.

Doresc – zice – să dobîndesc de la Tine mîntuirea, fiindcă pururea și necurmat cuget *Legea* Ta.

175 Viu va fi sufletul meu și Te va lăuda, și judecățile Tale vor ajuta mie.

Și știu că nu mă voi înșela de a mea nădejde, ci voi dobîndi de la Tine adevărata viață, și Te voi lăuda pe Tine, Dătătorul bunătăților.

176 Rătăcit-am ca o oaie pierdută,

Acest cuvînt se potrivea să-l zică după păcat atît Proorocul, cît și întreaga fire a oamenilor.

caută pe robul Tău, că poruncile Tale nu le-am uitat!

Că, deși a trecut cu vederea unele din ele, nu le-a uitat însă desăvîrșit.

Ci Proorocul a adus rugăciunea aceasta pentru el, dar mîntuire a dobîndit toată firea oamenilor, că a alergat Păstorul cel bun către oaia rătăcită și, înconjurînd munții și dealurile (că întru acestea se rătăcise, slujind dracilor³¹²), a aflat-o și, ridicînd-o pe umeri, a întors-o; și s-a veselit de dînsa mai mult decît de cele 99 ce n-au rătăcit. Însă noi, făcînd tîlcuirea Psalmului în scurt, rugăm pe cititori să nu se îndestuleze cu cele

³¹¹ În trecut, oamenii trăiau simplu și vorbeau simplu, nu se fereau de metaforele trupesc-fiziologice, fiindcă nu cunoșteau fățarnica grosolanie „savantă”, „civilizată”, a vremurilor noi.

³¹² Capiștile păgînești se aflau în așa-zisele „locuri înalte”, pe dealuri și munți, cum s-a arătat și în alte rînduri.

scrise, nici să socotească cum că acestea se cuvin numai Proorocului, ci fiecare să ia dintru ele folosul potrivit și să gătească patimilor sale doctorie vindecătoare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 119

Cîntarea treptelor.

Teodotion a pus: „cîntarea suirilor”, iar Simmah și Achila: „la suiri”. Însă „suirile”, ori „treptele”, arată întoarcerea din Babilon a norodului robit. Că, mai-nainte știind darul Duhului și robia, și slobozirea ce avea să fie, mai-nainte le-a vestit pe amîndouă, măiestrind atît folosul acelora, cît și nouă aducîndu-ne de aici cîștigul.

Și „treptele” nu vestesc aceleași lucruri, ci una – primejdiile din Babilon, alta – bunele vestiri ale întoarcerii, alta – veselia din cale, alta – războaiele făcute după întoarcere, iar alta – zidirea Bisericii, felurimea proorociei îndepărtînd sașii cîntării de laudă. Și fiecare dintru Psalmii aceștia s-a închipuit de ceata Sfinților ce erau atunci, că pe aceia îi arată proorocul cuvînt că zic cele puse înainte. Iar Psalmul acesta dintîi „al treptelor” tîlcuiește primejdiile și mai-nainte vestește dumnezeiasca milostivire.

Către Domnul, cînd m-am necăjit, am strigat, și m-a auzit.

Începerea Psalmului ne-a învățat mărimea mîhnirii și covîșirea dumnezeieștii iubiri de oameni, că zice: Mîhnit fiind, m-am rugat Stăpînului, și am dobîndit milostivirea Lui. Apoi, zice și ce cuvinte a grăit rugîndu-se:

2 Doamne, izbăvește sufletul meu de buzele nedrepte și de limba vicleană!

Mă rog – zice – să mă izbăvesc de cei ce îmi vrăjmășuiesc cu nedreptate și se folosesc de amăgiri viclene. Unii ca aceștia erau cei ce îi pusese rău de gură lui Daniil pentru rugăciune, amarii pîrîși ai celor ce erau cu Anania.

3 Ce se va da ție și ce se va adăuga ție spre limba vicleană?

4 Săgețile Celui puternic sînt ascuțite cu cărbuni pustiitori.

Aici, darul Duhului îi mîngîie pe cei mîhniți și arată dreapta hotărîre scoasă asupra celor ce uneltesc în taină vicleșugul: că „puternic” numește pe Dumnezeu totul; „săgeți ale Celui puternic” – iușimea pedepsei, din metafora săgeților slobozite, care taie aerul cu lesnire; iar „cărbuni pustiitori” – puterea, și cheltuirea și pustiirea pedepsei, pentru că așa este firea focului, în loc de: Nu te mîhni, săgetat fiind de limba cea nedreaptă, că gata sînt pedepsele ce se trimit de Dreptul Judecător, care au iușimea săgeților și lucrarea cărbunilor făcători de pustiire.

5 Vai mie! – că nemernicia mea s-a îndelungat,

Zice: Pe acestea le grăiam rugîndu-mă, și, auzindu-le pe acestea, lubitorul de oameni m-a miluit. Iar „nemernicie” numește petrecerea în

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

străinătate. Și după cuviință s-a socotit lungă vremea de 70 de ani, că atîta a zis Proorocul că este viața desăvîrșită a oamenilor, zicînd: „Zilele anilor noștri – 70 de ani întru dînșii.”

sălășluitu-m-am în sălașele lui Chidar.

Chidar a fost al doilea fiu al lui Ismail, și strănepoții acestuia sînt sălășluiți nu departe de Babilon pînă în ziua de azi. Deci – de vreme ce de demult se împotriveau unii altora, că zice: „Scoate pe slujnică și pe fiul ei, că nu va moșteni fiul slujniciei împreună cu fiul meu Isaac!”³¹³ – după cuviință se tînguiesc ei că au căzut din slobozenia mai dinainte, și petrec aproape de cei jumătate-robi și sînt siliți a robi lor.

6 Mult a nemernicit sufletul meu!

Lungă este vremea nemerniciei! – zice.

Cu cei ce urau pacea, eram făcător de pace; cînd grăiam lor, se luptau cu mine în zadar.

Aici, ne învață răutatea Babilonienilor, că zice: Îmi vrăjmașuiam neavînd să mă prihănească cu nimic și îi foloseau ca pe niște războinici pe cei ce îmbrățișau pacea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 120

Cîntarea treptelor.

Și Psalmul acesta este potrivit celor ce încă petreceau în Babilon.

Ridicat-am ochii mei la munți: De unde va veni ajutorul meu?

Fiind îmbulzit de multe primejdii dureroase de tot felul, căutam cu ochii în toate părțile, dorind să dobîndesc vreun ajutor.

2 Ajutorul meu – de la Domnul,

Și știu că nu voi dobîndi nici un ajutor omenesc, însă singură milostivirea lui Dumnezeu îmi este destul. Și, arătînd puterea ajutorului, a adăugat:

Cel ce a făcut cerul și pămîntul.

Că Cel ce le-a lucrat pe acestea cu cuvîntul are putere să-mi ajute și mie. De aici, Proorocul le tîlcuiește ce se cuvine să facă:

3 Să nu dai întru clătire piciorul tău, nici să dormiteze Cel ce te păzește!

Zice: Dacă vei stărui avînd nădejdea întărită întru Dînsul, vei dobîndi de la Dînsul toată purtarea de grijă. Iar pe acest „nu va dormita Cel ce te

³¹³ Acestea le zice Sarra către Avraam despre Ismail, fiul Patriarhului din roaba Egipteancă Agar (vezi *Facerea*, capitoul 25).

păzește” l-a pus omenește, luîndu-l din metafora celor ce străjuiesc cu sîrguință turme, și oști și cetăți. Că prin cele adăugate a arătat că dumnezeiasca fire este fără patimă:

4 Iată, nu va dormita, nici nu va dormi Cel ce păzește pe Israil.

Păzitorul este din fire priveghetor, dar, clătindu-te tu, și El va primi lenevirea ca pe o dormitare, că nu Se va mai griji de tine, ci te va da celor ce voiesc să-ți vrăjmășuiască.

5 Domnul te va păzi pe tine, Domnul este acoperămînt ție peste mîna ta cea dreaptă.

Așa a zis și în Psalmul al 15-lea: „Mai înainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc.” Deci și aici zice că: Fiind lîngă mîna mea cea dreaptă, mă va acoperi, și mă va păzi și mă va învrednici de toată purtarea de grijă.

6 Ziuă, soarele nu te va arde, nici luna – noaptea.

Se zice că luna este nu numai umedă, ci și fierbinte, și că arde trupurile asemenea soarelui. Și zice că: Dobîndind de la Dînsul purtarea de grijă, vei fi păzit nevătămat noaptea și ziua. Încă le aduce aminte și vechea istorie, fiindcă și cînd s-au slobozit de robia Egiptenilor, umbrindu-se cu nor, n-au fost supărați de văpaia soarelui.

7 Domnul te va păzi pe tine de tot răul, păzi-va sufletul tău Domnul.

8 Domnul va păzi intrarea ta și ieșirea ta de acum și pînă-n veac.

Prin cele zise a arătat felurita purtare de grijă a lui Dumnezeu, care fiind de față, ne facem mai înalți decît neprietenii ce ne dau război și scăpăm de cursele vrăjmașilor văzuți și nevăzuți.

TÎLCUIREA PSALMULUI 121

Cîntarea treptelor.

Proorocul a potrivit și a alăturat Psalmii mai-nainte ziși celor mîhniți, iar pe acesta care este în mîini – celor ce primiseră bunele-vestiri ale întoarcerii și se apucaseră de călătoria cea prea-dorită lor. Că, bucurîndu-se și dăntuind, zic unii către alții:

Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: În casa Domnului vom merge.

Glasul acesta este al buneii-credințe, pentru că saltă și se bucură nu ca cei ce vor să-și ia ale lor case, ci ca unii ce vor să vadă casa dumnezeiască.

2 Stînd erau picioarele noastre în curțile tale, Ierusalime.

Acum ni se pare – zice – că stăm întru acele sfîntite curți și săvîrșim dumnezeieștile slujbe.

3 Ierusalimul, cel ce se zidește ca o cetate a căreia împărtășire este dimpreună.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Iar Simmah, așa: „Ierusalimul cel zidit, care ca o cetate are împreunarea.” Că cel ce acum este pustiu și are casele risipite iarăși va înflori, și se va îndesi și își va lua ogrăzile mai dinainte.

4 Că acolo s-au suit semințiile, semințiile Domnului, mărturia lui Israil, ca să se mărturisească numelui Domnului.

În vremea lui Roboam³¹⁴, semințiile s-au despărțit și cele zece s-au depărtat de la împărăția cea davidicească³¹⁵, iar după întoarcere s-a făcut o singură stăpînire și toți alergau la Ierusalim, aducîndu-l obișnuita slujbă lui Dumnezeu, după dumnezeiasca *Lege*. Deci acest lucru mai-nainte vestește Proorocul aici: cum că semințiile vor lua iarăși unirea la un gînd mai dinainte și se vor împreună-aduna în Ierusalim, lăudîndu-L pe Dumnezeu după obicei. Iar „mărturie” a numit dumnezeiasca *Lege*, care porunca arătat să se adune Israil în locul pe care îl va alege Domnul Dumnezeu.

5 Că acolo au șezut scaunele la judecată, scaunele în casa lui David.

După ce mai-nainte a vestit cele dumnezeiești, acum mai-nainte le vestește și pe cele omenești, că – de vreme ce în Ierusalim s-a zidit nu numai dumnezeiasca Biserică, ci și casele împărătești, și acolo se adunau toți ca să dezlege cu judecată pricinile împotrivițe – de nevoie Proorocul a mai-nainte vestit-o și pe aceasta: că nu în Samaria vor alergera cele zece seminții, ci, precum în vremea lui David aveau în Ierusalim divan neclătit, așa se vor aduna acolo toți și după întoarcere.

6 Întrebați dar cele sînt spre pacea Ierusalimului, și – îndestulare celor ce te iubesc pe tine.

Iar Simmah, așa: „Întrebați de sănătate Ierusalimul; se vor liniști cei ce te iubesc pe tine”, în loc de: Dobîndiți pace adîncă, întrebați de sănătate locuința Ierusalimului. Pentru că întru toată veselie petrec cei ce o iubesc pe aceasta.

7 Fie dar pace întru puterea ta și îndestulare întru zidurile turnului tău!

Iar Simmah, așa: „Să fie pace întru ograda ta, liniște întru palatele împărătești ale tale.” Și dumnezeiescul David îi roagă ei (adică cetății Ierusalimului) cele bune: ca și ogrăzile, și casele împărătești și casele dintru dînsa să se îndulcească de toată pacea.

8 Pentru frații mei și pentru vecinii mei grăiam despre tine pace.

9 Pentru casa Domnului Dumnezeului nostru am căutat cele bune ție.

Zice: Și pe acestea le rog ție, nepetrecînd eu întru tine – căci cum ar fi putut să o facă cel ce-și primise sfîrșitul vieții cu multă vreme mai-nainte? – ci dorind ca cei de o seminție cu mine să dobîndească pace, și casa Dumnezeului meu să-și ia strălucirea mai-dinainte.

³¹⁴fiul lui Solomon

³¹⁵Cum ziceam și într-o notă la tîlcuirea Psalmului 77, stih 67.

TÎLCUIREA PSALMULUI 122

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta arată buna-credință a dreptilor de atunci.

Către Tine am ridicat ochii mei, Cel ce locuiești în ceruri.

Socotind de nimic tot ajutorul omenesc, aștept ajutorul Tău – o Stăpîne! – și de a Ta purtare de grijă m-am atîrnat, că pe Tine Te știu Stăpîn al cerurilor. Și a zis că El locuiește în ceruri nu ca și cum ar fi scris împrejur cu locul, ci ca și cum Se bucură de Puterile nevăzute care locuiesc în cer.

2 Iată, precum sînt ochii slugilor la mîinile stăpînilor lor și precum sînt ochii slujnicei la mîinile stăpînei sale, așa – ochii noștri către Domnul Dumnezeuul nostru,

Zice: Că, precum robii caută la mîinile stăpînilor, ca cei ce de acolo seceră pricinile vieții, așa și noi – Stăpîne! – de la Tine așteptăm să luăm dobîndirea bunătăților. Iar pe slujnică nu a pomenit-o grăind aceleași, ci arătînd întinderea așezămîntului și a voinii, că slujnicele, ca cele ce sînt împreună cu stăpînele lor în cămări și obișnuiesc a lua aminte la acestea totdeauna, doresc de la dînsele milostivirea mai mult decît slugile.

pîină cînd Se va milostivi spre noi.

Că nu hotărîm împrejur nădejdea aceasta cu vreme hotărîită, ci așteptăm să ne învrednicim de milostivire.

3 Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi! –

Repetarea arată fierbințeala cererii.

că prea-mult ne-am umplut de defăimare,

4 prea-mult s-a umplut sufletul nostru,

Zice: Și cerem mila, nu ca unii vrednici să o dobîndim pe aceasta, ci ca cei ce ne-am făcut foarte ocărîți:

ocară celor îndestulați și defăimare celor mîndri.

Iar Simmah, așa: „Săturatu-s-a sufletul nostru, grăind asupra noastră cei îndestulați și netrebnicindu-ne cei mîndri.” Pentru că – zice – rîzîndu-și de noi și batjocorindu-ne Babilonienii cei trufași, noi ne mîhnim. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: „Ocară celor îndestulați și defăimare celor mîndri! Împotriva întoarce, Stăpîne, lucrurile și adu primejdiile noastre asupra celor ce se trufesc acum pentru buna-norocire cu care sînt înfășurați!”

TÎLCUIREA PSALMULUI 123

Cîntarea treptelor.

După întoarcerea din Babilon, îngreunîndu-se de slobozenia Iudeilor,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

toți vecinii au pornit război de obște asupra lor și, adunînd neamuri barbare, s-au ostășit împreună asupra lor, nădăjduind că le vor stinge de tot și însăși pomenirea. Ci iarăși le-a ajutat Dumnezeuul tuturor robilor Săi, și i-au biruit pe toți războinicii. Și zic acestea cei mai mulți din Prooroci: și Ioil, și Iezechil, și Miheia, și Zaharia și mulți alții afară de aceștia. Acestea mai-nainte le vestește aici și Fericitul David.

De n-ar fi fost Domnul întru noi – zică dar Israil! –

2 de n-ar fi fost Domnul întru noi cînd s-au ridicat oamenii asupra noastră,

3 negreșit de vii ne-ar fi înghițit ei pe noi

Nu puterii voastre – zice – să scrieți și să socotiți biruința, că Dumnezeu S-a făcut dăruitor al acestora... Deci, dănuind, spuneți unii către alții: De nu am fi dobîndit dumnezeiescul ajutor cînd au năpădit asupra noastră atîția neprieteni, nici de îngropare nu ne-am fi învrednicit, ci am fi fost înghițiți de dînșii de vii, ca de niște fiare.

cînd s-a iuțit mînia Lu^{β16} asupra noastră.

Prin acestea a arătat zavistia și vrăjmășia neamurilor vecine, căci crăpau văzînd slobozenia ludeilor.

4 Negreșit apa ne-ar fi înecat pe noi,

5 pîrîu ar fi trecut sufletul nostru, negreșit ar fi trecut sufletul nostru apa cea nesuferită.

Pe toate le-a zis prin asemănare, că – de vreme ce a zis: „negreșit de vii ne-ar fi înghițit pe noi” – acum arată covîrșimea mulțimii, care năpădea ca un pîrîu și nădăjduia a-i acoperi pe toți. Și prea-potrivit a pus închipuirea pîrîului: că – precum pîrîul, adunîndu-se din multe ploi, se face mai repede – așa și cei ce au năpădit atunci asupra Ierusalimului s-au adunat din multe și felurite de neamuri, dar s-au biruit și s-au risipit cu dumnezeiasca hotărîre. Că aceasta ne învață Proorocul:

6 Bine este cuvîntat Domnul, Care nu ne-a dat pe noi spre vînarea dinților lor.

Deodată a arătat împreună și cruzimea acelora, și ajutorarea lui Dumnezeu, că pe „dinți” i-a pus arătînd cruzimea acelora.

7 Sufletul nostru ca o pasăre s-a izbăvit de cursa vînătorilor,

Cu bună cunoștință și mulțumire mărturisesc a loru-și neputință, asemănîndu-se pe sine-și cu pasărea, și totodată propovăduiesc puterea lui Dumnezeu. Și arată tăria războinicilor, că pe aceia îi numesc „vînători”, învățîndu-ne și chipul mîntuirii:

³¹⁶ Pentru păgînătatea ludeilor, căci uitaseră *Legea* cu desăvîrșire și toți își luaseră femei din neamuri, trăind asemeni neamurilor (vezi de pildă în *Prima carte a lui Ezdra*, capitolele 9,10).

FERICITUL TEODORIT, EPISCOP AL CHIRULUI

cursa s-a sfârșit, și noi ne-am izbăvit.

Că nu am dobândit numai mîntuirea, ci am văzut și pieirea vrăjmașilor.

8 Ajutorul nostru este întru numele Domnului, Celui ce a făcut cerul și pămîntul.

Pentru aceasta, defăimăm toată puterea omenească, avîndu-L ajutor pe Făcătorul cerului și al pămîntului, a Căruia și numirea ne ajunge nouă spre mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 124

Cîntarea treptelor.

Cei ce au dobândit biruința aceea cîntă lauda de biruință și propovăduiesc virtutea nădejzii spre Dumnezeu.

Cei ce nădăjduiesc spre Domnul – ca muntele Sionului,

Cel ce se îngrădește cu nădejdea spre Dumnezeu rămîne întemeiat, și neclătit, și vestit și slăvit ca muntele Sionului.

nu se va clăti în veac cel ce locuiește în Ierusalim.

Cel ce locuiește în Ierusalim se cade să petreacă după legile Ierusalimului, că, celor ce locuiesc așa și se pleacă scopului *Legii*, Proorocul le-a făgăduit întărire.

2 Munți mulți – împrejurul lui, și Domnul – împrejurul norodului Său

Că, precum munții înconjură cetatea, așa și dumnezeiasca purtare de grijă îngrădește norodul cel bine-credincios.

de acum și pînă-n veac.

Că puterea lui Dumnezeu nu este vremelnică, ci veșnică, și îi învrednicește de aceasta pe cei ce prețuiesc slujba Lui cum se cuvine.

3 Că nu va lăsa Domnul toiagul păcătoșilor peste soarta dreptilor,

Prin Isaia Proorocul, Dumnezeu i-a numit „toiag al mîniei” și pe Asirieni, că zice: „Vai Asirienilor, toiagul mîniei Mele și al urgiei Mele – în mîinile lor. Voi trimite urgia Mea neamului nelegiuit, și îi voi rîndui și îi voi porunci să facă pradă norodului meu”, în loc de: Folosindu-i pe Asirieni ca pe un toiag, îi pedepsesc pe cei vrednici de aceasta. Deci Proorocul zice și aici că, uneltind dreaptă horărire, Domnul tuturor nu va slobozi să se aducă toiagul celor fără de lege peste ceata dreptilor. Apoi, ne învață și pricina:

ca să nu-și tindă dreptii întru fărădelegi mîinile lor.

Zice: Ca nu cumva, socotind că toate sînt fără de rînduială și neocîrmuite, cei ce se grijesc de cuviință să se plece către rău și să tragă de aici vătămarea.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

4 Fă bine, Doamne, celor buni și celor drepți cu inima! –

După ce a arătat dreptatea lui Dumnezeu, face și cererea dreaptă, rugându-se ca cei buni să dobândească răsplătirile cele deopotrivă. Aceasta a zis încă și Domnul: „Cu ce măsură veți măsura, împotriva se va măsura vouă.” Și: „Fericiți – cei milostivi, că aceia se vor milui.”

5 iar pe cei ce se abat la îndărătnicii, duce-i-va Domnul cu cei ce lucrează fărădelege.

Pe „îndărătnicii”, Achila le-a tălmăcit „încurcături”, Simmah: „întortățuri”, iar Teodotion: „răzvrățiri”. Iar Proorocul n-a cerut nimic cu nedreptate, ci ca cei buni să le dobândească pe cele bune, iar cei ce părăsesc calea dumnezeiască și uneltesc îndărătnicii și încurcături să afle sfârșitul potrivit.

Pace peste Israil!

Și, primindu-și aceia pieirea, aceștia au dobândit pacea. Se cuvine însă a ști că această numire („Israil”) a dobândit-o Iacov când s-a învrednicit de dumnezeiasca vedere. Deci de acest nume se țin cei de un nărav și care au credință și suflet curate, că nu toți cei din Israil sînt „Israil”, ci doar cei care au îmbrățișat buna-credință a lui Israil.

TÎLCUIREA PSALMULUI 125

Cîntarea treptelor.

Împărățind Chir, el a poruncit să se întoarcă toți Iudeii. Dar, avînd socoteală rea și împotrivindu-se dumnezeieștilor legi întru toate, cei mai mulți n-au voit a se întoarce, iar cîți se grijeau de buna-credință strămoșească și doreau slujba după *Lege* au făcut întoarcerea cu dragoste. Deci în Psalmul acesta, văzînd a lor slobozenie, aceștia se bucură și se roagă ca și cei de o seminție cu dînșii să o dobândească pe aceasta.

Cînd a întors Domnul robia Sionului, făcutu-ne-am prea-mîngîiați.

Acest „prea” este aici însemnător de întindere: Multă veselie – zice – am dobândit după ce a dezlegat Dumnezeu hotarul pedepsei și a dăruit celor robiți slobozenia.

2 Atunci s-a umplut de bucurie gura noastră și limba noastră de veselie;

Că, revărsîndu-ne de veselie, îndată am pornit limbile noastre spre cîntarea de laudă. Că acest nume, adică „veselie”, Achila l-a tălmăcit „laudă”, iar Simmah: „binecuvîntare”...

atunci vor zice între neamuri: Mărit-a Domnul a face cu dînșii!

Și acest lucru ne-a arătat pe noi mult-vestiți la toți, că toți se minunează de marea lucrare a lui Dumnezeu că ne-a izbăvit de acea

amară robie. Încă și noi strigăm:

3 Mărit-a Domnul a face cu noi! – ne-am veselit.

Căci este lucru necuvios ca cei lipsiți de dumnezeiasca cunoștință să se minuneze de iubirea de oameni făcută spre noi, iar noi, cei ce am dobândit facerea de bine, să bolim cu nemulțumirea.

4 Întoarce, Doamne, robia noastră ca pîraiele întru austru³¹⁷!

Aceștia doresc ca și ceilalți de o seminție cu dînșii să dobîndească bunătățile cîștigate de ei, și Îl roagă pe Stăpînul cel de obște să-i împărtășească de slobozenie și pe aceia, încît mulțimea celor ce se întorc să se asemene pîrîului. Iar „astru” numește Ierusalimul, punîndu-i numirea de la starea locului, așa cum zic și Iezechiel și Avacum. Dar cuvîntul însemnează și alta, pentru că, fiind umed, vîntul austru umple aerul de nori, și aduce ploi repezi și, avînd fire să topească zăpada, umple pîraiele de ape. Deci zice așa: Poruncește să se adune și ai noștri de o seminție risipiți pretutindeni și să călătorească asemeni unui pîrîu!

5 Cei ce seamănă cu lacrimi cu bucurie vor secera.

Și nu ne rugăm în zadar, ci cunoscînd roadele lacrimilor, căci cei ce seamănă semințele cu acestea se bucură văzînd secerișul îmbelșugat:

Mergînd, mergeau și plîngeau aruncînd semințele lor; dar venind, vor veni, cu bucurie luîndu-și spicele lor.

În multe chipuri a zis aceeași înțelegere, cu felurimea învățaturii neguțătorind mai mult folosul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 126

Cîntarea treptelor lui Solomon.

Solomon a zidit dumnezeiasca Biserică de demult, iar Zorobabel a ridicat-o după ce s-a surpat de Babilonieni. Acesta mi se pare că se numește aici „Solomon”, ca cel ce din Solomon își trăgea neamul și ca cel ce a înnoit lucrul lui Solomon. Că proorocescul cuvînt nu se potrivește zidirii lui Solomon, ci celei făcute de Zorobabel după întoarcere: atunci, ei se ispiteau a o zidi, dar erau împiedicați de neamurile vecine, care adeseori le da război și zădăra împărăția Perșilor asupra lor. Iar *Scriptura Ezdrei* ne învață acestea mai descoperit. Deci, fiind împodobiți cu bunăcredință, Zorobabel, și Iisus fiul lui Salatiil și cei împreună cu dînșii aduc învățătura aceasta a Psalmului:

De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc. De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește.

³¹⁷ Partea dinspre miazăzi, dar și vîntul cu același nume.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Nimeni să nu se bizuiască puterii sale, nici din ziditori, nici din străjuitori, ci să cheme dumnezeiescul ajutor; că, împreună–lucrînd acesta, amîndouă sînt lesnicioase, iar dacă întîrzie Dumnezeu ajutorul, deșartă este sîrguința oamenilor.

2 În deșert este vouă a mîneca³¹⁸ și a vă scula după ce ați șezut, cei ce mîncăți pîinea durerii.

Și zice că, dacă Dumnezeu tuturor nu ajută, toate sînt deșarte: și mînecare, și scularea spre păzirea cetății și spre zidirea ce zace înainte. Pentru aceea, sfătuiește pe cei ce mîncă pîinea cu chinuire, pentru rădicările asupra ale războinicilor, să aibă nădejtile întru Dumnezeu.

Cînd va da iubiților Săi somnul,

3 iată moștenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui.

„Somn”, aici, a numit cu închipuire odihna, fiindcă somnul dăruiește oamenilor odihnă. Deci zice: învrednicindu–ne Dumnezeu de a Sa purtare de grijă, vom putea a–i birui pe neprieteni, și a zidi fără osteneală, și a petrece cu întemeiere, și a dormi fără grijă și a ne face părinți ai multor fii, după făgăduință, că a făgăduit să facă neamul nostru ca nisipul de la marginea mării. Aceasta a zis și aici: „iată moștenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui”, adică: Dumnezeiasca făgăduință și blagoslovenia împrejurul copiilor s–a dăruit ca oarecare plată nouă, celor ce am nădăjduit spre Dînsul.

4 Ca niște săgeți în mîna celui tare, așa – fiii celor scuturați.

Iar Teodotiu: „ca niște săgeți în mîna celui puternic, așa – fiii tinereții.” După acest înțeles au tălmăcit încă și Achila și Simmah. Și zice că: Noi, cei ce nădăjduim întru Dumnezeu, vom fi nu numai mulți, ci și puternici ca niște săgeți ce se slobozesc de un puternic; noi, cei ce acum sîntem slabi și foarte ticăloșiți – că aceasta arată acest „scuturați” – vom fi tari foarte după ce vom dobîndi ajutorul de sus.

5 Fericit este cel care își va plini pofta sa dintru dînșii.

Adică dintru neprieteni, căci nu numai că nu ne vor birui, ci îi și vom birui pe aceștia și vom fi doriți și iubiți la toți.

Nu se vor rușina cînd vor grăi vrăjmașilor lor în porți.

Adică atunci cînd vom vorbi înaintea porților cu solii trimiși de vrăjmași – că după obiceiul cel vechi nici nu–i primeau în lăuntrul porților pe soli, ci afară făceau răspunsurile. Însă prin toate a arătat nebiruirea nădejzii spre Dumnezeu.

³¹⁸ „A se scula”, „a se ridica și a porni devreme” cum am tălmăcit și în alt loc.

TÎLCUIREA PSALMULUI 127

Cîntarea treptelor.

După ce în Psalmul rînduit mai înainte a arătat a cîtor bunătăți este pricinuitoare nădejdea întru Dumnezeu, aici fericește pe cei ce împreună cu nădejdea au și dumnezeiasca frică, prin care se crește avuția faptelor bune. Că celor ce au crezut întru Dumnezeu le este de trebuință petrecerea cea după Dumnezeu, că acesta este hotarul desăvîrșit al bunei-credințe.

Fericiți - toți cei ce se tem de Domnul,

Proorocescul cuvînt nu l-a fericit pe cel din neamul lui Avraam, nici pe cel din sămînța lui Israil, ci pe cel împodobit cu frica lui Dumnezeu. Și Fericitul Petru zice aceasta, în *Fapte*: „Întru adevăr cunosc că Dumnezeu nu Se uită la față, ci primit este Lui întru toată limba cel ce se teme de El și lucrează dreptate.” Proorocescul cuvînt a arătat și osebirea fricii celei dumnezeiești, că a adăugat:

care umblă în căile Lui.

„Că nu tot cel ce Îmi zice: Doamne Doamne! - va intra întru Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri.” Deci osebirea celor ce se tem de Domnul este să nu pășească afară de dumnezeieștile cărări, ci întru dînsele să facă totdeauna călătoria.

2 Ostenelile roadelor tale le vei mînca,

Iar Simmah, așa: „Osteneala mîinilor tale o vei mînca”, încît este arătat că nici Cei 70 n-au numit „roade” rodirea pămîntului, ci partea mîinilor. Și zice: Vei culege roadele bunătăților semănate de tine. Aceasta a zis încă și dumnezeiescul Apostol: „Cel ce seamănă cu scumpele va și scumpa, iar cel ce seamănă întru blagoslovenie întru blagoslovenie va și scumpa.”

fericit ești tu și bine va fi ție.

Că nu numai cu cuvîntul vei fi dorit și vestit, ci și cu lucrul vei avea buna-norocire.

3 Muieria ta - ca o vie rodită în laturile casei tale.

Fiindcă întru acea vreme socoteau aceasta bună-norocire, cuvîntul le făgăduiește lor și buna rodire a muierilor, cît să se asemene cu viile înflorite și încărcate de struguri.

Fiii tăi - ca niște tinere odrasle de măslin împrejurul mesei tale.

Și în Psalmul al 51-lea l-a asemănat pe cel drept cu măslinul - că a zis: „Eu, ca un măslin prea-rodit în casa lui Dumnezeu” - și aici i-a asemănat măslinilor de curînd răsădiți pe copiii celui ce se teme de Domnul, ca cei ce primesc adăparea bunei-credințe, și aduc rodul cel copt și frunzele lor nu și le leapădă, după bărbatul ce se fericește întru Psalmul dintîi.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

4 Iată, așa se va blagoslovi omul ce se teme de Domnul.

Că Dumnezeu este judecător al năravului, nu al neamului. Așa, l-a învrednicit de cununi pe Iov, cel ce își trăgea neamul din Isav; așa, l-a povățuit către adevăr pe Avimeleh³¹⁹; așa, – pe famen³²⁰; așa, – pe Corneliu³²¹, așa, – pe toate neamurile.

5 Blagoslovi-te-va Domnul din Sion,

După părerea ce stăpînea atunci, că acolo socoteau că locuiește Dumnezeu.
și vei vedea bunătățile Ierusalimului în toate zilele vieții tale.

Că aceasta doreau să vadă cei ce s-au întors din Babilon și au văzut pustiirea cetății.

6 Și vei vedea pe fiii fiilor tăi.

Mare blagoslovenie se socotea și vederea copiilor la bătrînețe adînci, deci hotărăște blagosloveniile cele unite cu socotelile. Iar cum că nu întru acestea știe avuția bunătăților, ne-a învățat Fericitul Isaia: „Să nu zică famenul: Eu sînt lemn uscat. Că acestea zice Domnul famenilor celor aleși: Acelea pe care Eu le voiesc, le voi da lor în casa Mea, și în zidul Meu loc minunat și nume bun, mai înalt decît al fiilor și al fiicelor.”

Pace peste Israil!

Iarși roagă pace lui Israil. Însă pacea adevărată este pacea cu Dumnezeu, iar Israilul cel trupesc, după ce a căzut dintru aceasta, s-a lipsit și de cealaltă.³²²

TÎLCUIREA PSALMULUI 128

Cîntarea treptelor.

Și Psalmul acesta are proorocie a neamurilor ce se ridicau asupra

³¹⁹ Împăratul din Gherara, Filistean, cel ce i-a găzduit pe Avraam, iar apoi pe Isaac, și a răpit-o din neștiință pe Sarra.

³²⁰ Iconomul împărătesei Candachia a Etiopilor, botezat de Sfîntul Apostol Filip (vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 8).

³²¹ Pentru Corneliu sutașul, vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 10.

³²² Să audă aceasta ecumeniștii noștri – care se roagă împreună cu ereticii papistași, uniți, protestanți, neo-protestanți, și cu urătorii de Hristos Iudei, și cu păgînii mahomedani, și cu vrăjitorii voo-doo africani, și cu budhiștii, și cu shintoiștii, și cu închinătorii la foc zoroastrieni, și cu toate celelalte neamuri de închinători la draci – care se adună, precum au făcut acum vreo 5 ani în București, și dau slavă zeului „Pace”. Mă gîndesc la acel „San Egidio” din Piața Universității, care avea ca subscrisiere slogan-ul născocit de Bill Clinton: „Peace is the Name of God” („Pace este numele lui Dumnezeu”). Între timp, întîlnirile de acest fel s-au înmulțit, ortodocșii făcînd pace cu toată lumea împotriva lui Hristos, povățuiți de Papă, care e propovăduit ca „apostol al Păcii”.

Iudeilor după întoarcere. Și se învață să zică:

*De multe ori au bătut războiul cu mine, din tinerețile mele – zică dar Israil! –
2 de multe ori au bătut războiul cu mine, din tinerețile mele, și n-au
putut asupra mea.*

„Tinerețe” numește petrecerea în Egipt și izbăvirea de acolo. Și, laudându-L pe Făcătorul de bine, numără dumnezeieștile daruri, că zice: De demult, dintru început, mulți neprieteni s-au ridicat asupra mea și s-au ispitit a mă împresura cu tot felul de rele, dar prin dumnezeiescul ajutor am scăpat de bîntuiețile aceloră.

Iar mai adevărat, acestea se potrivesc norodului celui nou, care a primit multe năpădiri ale războinicilor, dar pe toți i-a biruit și i-a arătat pe neprieteni închinători ai lui Dumnezeu.

3 Peste spatele mele au teslărit păcătoșii,

Iar Achila și Teodotion au tălmăcit „au arat”. Și cuvîntul arată bătăile și muncile aduse de păgîni asupra purtătorilor de biruință Mucenici. Pe acestea le-a pățimit încă și Fericitul Daniil și minunații Anania, Azaria și Misail, și, în vremea lui Antioh, Macabeii.

îndelungat-a fărădelegea lor.

Achila a tălmăcit: „au lungit”, iar Simmah: „au întins-o făcînd rău”, în loc de: Au îngăduit multă vreme dîndu-mi războiul și crescînd a loru-și nelegiuire.

4 Domnul cel drept a tăiat grumajii păcătoșilor.

În loc de „grumaz”, Achila și Simmah au tălmăcit: „lațuri”, iar Teodotion: „curse”. Și toate sînt adevărate: pentru că Dumnezeu a tăiat și a rupt lațurile gătite Sfinților, și a zdrobit cursele întinse lor și înșiși grumajii păcătoșilor a tăiat.

5 Să se rușineze și să se întoarcă înapoi toți cei ce urăsc Sionul!

Zice: Să cadă, și să greșească din relele lor apucări și să se întoarcă în fugă cei ce dau război Sionului.

*6 Facă-se ca iarba pe case³²³, care mai-nainte de a se smulge s-a uscat,
7 de care nu și-a umplut mîna sa cel ce seceră și sînul său cel ce adună
mănunchele.*

Unele din pre-scrieri (adică izvoade) nu au „să se usuce”, ci: „să se smulgă”. Care lucru îl vedem pururea făcîndu-se și la țarini: că nimeni nu suferă să secească spicul verde și umed, ci îngăduie să se coacă și să se desăvîrșească, și atunci aduce asupra-i seceră; iar buruiana ce răsare pe case se usucă mai-nainte de a odrăsi rod, de izbirea soarelui. Și se roagă ca sîrguințele războinicilor să se asemene acestora, primind sfîrșit mai-nainte de vreme.

³²³ În răsărit, unde e uscăciune mare, acoperișul caselor nu se face ascuțit în ape, ci terasat, încît buruienile pot crește pe el în voie.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

8 Și n-au zis cei ce treceau: Blagoslovenia Domnului peste voi, blagoslovit-am pe voi întru numele Domnului!

Cei ce văd holde îmbelșugate obișnuiesc a se minuna de sîrguința lucrătorilor de pămînt și, trecînd, blagoslovesc pe cei ce seceră unele ca acestea. Iar celor ce culeg iarba de pe casă, niciodată nu le-a grăit cineva vreo astfel de blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 129

Cîntarea treptelor.

Rugăciunea aceasta o aduce lui Dumnezeu ceata dreptilor. Și mărturisește însăși înainte-cuvîntarea Psalmului:

Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne!

În loc de: Din însuși străfundul inimii trimit (și izbucnesc) în sus rugăciunea. Pentru că dumnezeiasca *Scriptură* îi prihănește pe cei ce folosesc și mișcă numai buzele, cum zice către Dumnezeu tuturor Proorocul Ieremia: „Aproape ești Tu, Doamne, de ruga lor, și departe de rărunchii lor!”; și cum îi prihănește pe ludei Însuși Dumnezeu, zicînd prin Isaia Proorocul: „Norodul acesta cu buzele Mă cinstește, iar cu inima departe stă de Mine.” Iar acum, cei ce se roagă dintru adîncul inimii trimit în sus rugăciunea:

2 Doamne, auzi glasul meu, fie urechile Tale luînd aminte la glasul cererii mele!

Și, grăind cuvintele acestea omenește, știe că Dumnezeu este fără de trup, pentru că a numit lucrarea auzitoare și văzătoare: că ochii noștri au puterea văzătoare, iar urechilor li s-a încredințat lucrarea auzitoare, iar Dumnezeu vede cu aceeași putere cu care și aude, și aude cu aceeași putere cu care și vede.

3 De vei căuta la fărădelegi, Doamne

Ceata dreptilor roagă pe Dumnezeu să nu măsoare pedepsele cu păcatele. Așa, și Fericitul Anania și cei împreună cu el au pus nelegiurile norodului împrejurul feței lor.³²⁴

Doamne, cine va suferi?

Că, dacă vei ține cumpelele osîndeii după dreptate, cine va fi vrednic să sufere hotărîrea scoasă de aceasta? Că ar fi nevoie ca toți să pătimească pieirea.

Că la Tine este milostivirea.

Ai iubirea de oameni înjugată cu dreptatea și ai fire să o folosești mai

³²⁴ Vezi la *Daniil*, capitolul 9.

mult pe aceasta decît pe aceea.

4 Pentru numele Tău Te-am așteptat, Doamne! Așteptat-a sufletul meu spre cuvîntul Tău.

În loc de „numele”, Achila și Teodotion au tălmăcit: „frica”, iar Simmah: „legea”. Și toate acestea arată înțelesul graiului, că zice: Știind bunătatea Ta, căci folosești mila ca pe o lege, nu mă deznădăjduiesc de cele mai bune nădejdi, așteptînd făgăduința bunătăților. Că „cuvînt” a numit aici făgăduința, iar Dumnezeu a făgăduit iubire de oameni celor ce se pocăiesc.

5 Nădăjduit-a sufletul meu spre Domnul din straja dimineții pînă în noapte.

În loc de: „peste toată ziua”, că straja de dimineață este ceasul cel mai de pe urmă al nopții, că ultimii străjari pînă la vremea aceea străjuiesc.

6 Din straja dimineții să nădăjduiască Israil spre Domnul!

Nu se îndestulează dreptii să aibă numai ei singuri bogăția nădejdi spre Dumnezeu, ci îi îndeamnă spre asemenea avuție și pe alții, pe toți, arătîndu-le cîștigul ce răsare de aici:

7 Că la Domnul este mila, și multă izbăvire la Dînsul,

Că Stăpînul este iubitor de îndurări și iubitor de oameni și le dă mîntuire celor ce se căiesc.

8 și El va izbăvi pe Israil de toate fărădelegile lui.

Cuvîntul acesta are cea proorocie pentru Stăpînul care zice: „El este Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii.” Așa a zis și dumnezeiescul Gavriil către Sfînta Fecioară: „Vei naște Fiu, și vei chema numele Lui Iisus, că El va mîntui norodul Său de păcatele lui.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 130

Cîntarea treptelor.

Proorocescul cuvînt ne învață smerita cugetare și aduce în mijloc fața³²⁵ îndrăgitorilor acesteia, ce se roagă și îl înduplecă pe Dumnezeu:

Doamne, nu s-a înălțat inima mea,

Înălțarea inimii îi vatămă nu numai pe păgîni, ci și pe Sfinți. Și ne învață *Istoria Paralipomenilor* pentru bine-credinciosul împărat Iezechia, zicînd: „S-a smerit dintru înălțimea inimii lui.” Pentru aceasta îi sfătuiește și Domnul pe sfinții Săi ucenici, zicînd: „Tot cel ce se smerește pe sine înălța-se-va, și cel ce se înalță pe sine smeri-se-va.”

nici nu s-au înălțat ochii mei,

³²⁵Cum am tot zis: „persoană”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Osebirea celor trufași este să-și ridice sprîncenele, și să umfle bucele obrazilor și să-i defaime pe toți. Iar cei izbăviți de patima aceasta nu învață aceasta pe Judecătorul ca pe unul ce nu ar ști, ci Îl cheamă spre mărturie ca pe Cel ce știe.

nici n-am umblat întru cele mari,

Simmah a tălmăcit: „întru vrednicii”, iar Achila: „întru măriri”.

nici întru cele mai minunate decît mine.

Iar Simmah: „nici întru cei ce covîrșesc mai multe decît mine”, în loc de: Pe sine-mi mă măsuram, și nu le-am făcut pe cele ce covîrșeau vrednicia mea.

2 De nu m-am smerit cu gîndul precum cel înțărcat spre maica lui, ci am înălțat sufletul meu, așa vei răsplăti spre sufletul meu!

Iar Simmah, așa: „De nu m-am făcut deopotrivă și de nu am asemănat sufletul meu celui înțărcat către maica lui, așa se va răsplăti sufletului meu.” Zice: De nu m-am temut de Tine și nu m-am supus pe sine-mi Ție asemenea pruncului celui acum înțărcat de la țîță și care se teme de maica sa, ci am avut minte înaltă, mă rog să dobîndesc aceeași răsplătire.

3 Nădăduiască Israil spre Domnul de acum și pînă în veac!

Proorocescul cuvînt a arătat pentru care pricină a povestit isprăvile: că nu povestesc a loru-și faptă bună lăudîndu-se, ci deșteptîndu-i și ridicîndu-i către aceeași rîvnă pe alții. Pentru aceea, au rugat tot Israilul să se țină de aceeași nădejde, și să o aibă pe aceasta totdeauna și să adune roadele ce răsar dintru dînsa.

TÎLCUIREA PSALMULUI 131

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta are multă asemănare cu cel de-al 88-lea, pentru că și aici, și acolo se roagă Dumnezeului tuturor cei robiți în Babilon, aducînd în loc de rugăciune făgăduințele făcute de Dînsul către marele David și rugîndu-se a dobîndi iertare. Are încă și proorocie a Mîntuitorului lumii, Celui ce a odrăslit după trup din neamul lui David.

Adu-Ți aminte, Doamne, de David și de toate blîndețele lui!

Fiindcă, multe greșind noi și lipsindu-ne de toată îndrăzneala, Te rugăm pe Tine, Stăpîne, să-Ți aduci aminte de David și de blîndețele și buna-credință ale aceluia. Încă și Psalmul mai-nainte rînduit a pomenit aceasta și ne-a învățat arătat smerenia cugetului lui.

2 Cum s-a jurat Domnului și s-a făgăduit Dumnezeului lui Iacov:

3 Nu voi intra în lăcașul casei mele, nu mă voi sui pe patul așternutului meu,

*4 nu voi da somn ochilor mei, și genelor mele dormitare
5 și odihnă tîmplelor mele, pînă ce voi afla locul Domnului, lăcașul
Dumnezeului lui Iacov!*

Istoria Paralipomenilor ne învață acestea mai descoperit: că el s-a rugat întîi să zidească dumnezeiasca Biserică, iar după ce l-a oprit Dumnezeu prin Proorocul Natan și i-a mai-nainte vestit zidirea ce era să se facă de Solomon, s-a stînjinit de zidire, dar nu s-a lenevit, ci a adunat aur, și argint, și fier, și aramă, și lemne și pietre. Și toate acestea – după cum am zis – cartea aceea îi învață pe cei ce voiesc să o citească.

6 Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe dînsul în cîmpii dumbrăvii.

David se ruga să zidească Biserică lui Dumnezeu, și i s-a făgăduit că din rodul coapselor lui își va zidi lui-și Biserică însuflețită și cuvîntătoare: pe Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu. Pentru aceea zice proorocia: „Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii.” Că „Efrata” se numea cea care acum se numește Vitteem, și acolo S-a născut Stăpînul Hristos, Care, arătînd al Său trup ludeilor, a zis tainic: „Stricați voi Biserica aceasta!”. Iar „cîmpi ai dumbrăvii” numește locul Bisericii din Ierusalim, care era pustiu și nu avea nici o zidire pe dînsul; că, oprindu-l cu rugăciunea către Dumnezeu pe Îngerul cel pierzător, acolo a așezat altar marele David, și a adus jertfă și l-a afierosit spre zidirea Bisericii³²⁶. Și – fiindcă erau două corturi³²⁷: unul din pietre și din lemne, iar altul din trup și din suflet, primul făcut de Solomon în Ierusalim, iar al doilea țesut în Vitteem de darul Preasfîntului Duh; și bine-credincioșii de atunci pe acela îl vedeau, iar pe acesta îl așteptau – după cuviință a zis proorocul cuvînt: „Iată, L-am auzit pe Dînsul în Efrata – adică: Se va face de Duhul Sfînt – aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii”, adică pe cel zidit de Solomon, după făgăduința Duhului.

7 Intra-vom în lăcașurile Lui, închina-ne-vom la locul unde au stat picioarele Lui.

A schimbat timpul, și zice: Intrînd acolo, ne închinăm crezînd că

³²⁶ Sfîntul Înger fusese trimis să pustiască Ierusalimul, ca pedeapsă pentru păcatul lui David, care făcuse cea neîngăduită numărare a norodului:

„Îngerul Domnului stătea atunci deasupra ariei lui Ornan (Aravna) lebuseul. Atunci, ridicîndu-și ochii săi, David a văzut pe Îngerul Domnului stînd între pămînt și cer, cu sabia goală în mîna sa, întinsă asupra Ierusalimului; și a căzut David și bătrînii cu fețele la pămînt, îmbrăcați în sac. Și a zis David către Dumnezeu: «Oare nu eu am poruncit să se numere norodul? Eu am greșit, eu am făcut rău; dar aceste oi ce au făcut? Doamne Dumnezeul meu, să vină mîna Ta asupra mea, asupra casei tatălui meu, iar nu asupra poporului Tău ca să-l piardă pe el!» Iar Îngerul Domnului a zis lui Gad Proorocul să spună lui David: «Să se suie David și să ridice un jertfelnic Domnului în aria lui Ornan lebuseul» Și s-a dus David, după cuvîntul lui Gad pe care i-l grăise în numele Domnului.” (vezi *Cartea întîi a Cronicilor*, capitolul 21).

³²⁷ două Biserici

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Biserica s-a învrednicit de dumnezeiasca arătare. Căci această înțelegere are acest „unde au stat picioarele Lui”, știind că Dumnezeu este nu numai fără de trup, ci și nescriș împrejur. Dar dumnezeiasca *Scriptură* vorbește foarte trupește pentru Dînsul, măsurînd cuvintele cu auzurile omenești.

8 Scoală-Te, Doamne, întru odihna Ta,

„Odihnă” a lui Dumnezeu numește slujba după *Lege*, El neavînd trebuință și nici veselindu-Se de aceasta, ci îmbrățișînd buna-credință a celor ce o aduc. Și încă se roagă ca darul Lui să se arate iarăși și să i se dea Bisericii strălucirea mai dinainte.

Tu și sicriul sfințirii Tale!

După cuviință a pomenit Chivotul, fiindcă întru Sfintele Sfințelilor era pus Chivotul cu tablele *Legii*, și deasupra acestuia sta curățitorul, și prin acela se făceau arhierelui oarecari vestiri ale dumnezeieștii arătări. Că Dumnezeu, Cel ce a făcut cerul și pămîntul, „nu locuiește în biserici făcute de mîini”, după glasul Fericitului Pavel. Așa s-a rugat încă și înțeleptul Solomon: „Dacă cerul și cerul cerului nu este destul Ție...” Aceasta a zis și Însuși Dumnezeu tuturor: „Cerul Îmi este Mie scaun, și pămîntul – așternut picioarelor Mele. Care casă Îmi veți zidi Mie? Sau care e locul odihnei Mele?”

9 Preoții Tăi se vor îmbrăca cu dreptate, și cuvioșii Tăi se vor bucura.

Zice: Zidindu-se casa și Chivotul punîndu-se iarăși întru cele neintrate, preoții se vor face drepti săvîrșind slujba după *Lege*, iar cei ce nu s-au împărtășit de vrednicia preoțească, dar s-au grijit de buna-credință, se vor umple de toată veselia.

10 Pentru David, robul Tău, să nu întorci fața unsului Tău!

„Uns” numește aici împărăția ludeilor; și, de vreme ce împărății lor erau rău-credincioși, cei de atunci se roagă ca, pentru David, să nu se stingă neamul împărăției. Apoi, fac aducere-aminte de făgăduințe:

11 Juratu-S-a Domnul lui David adevăr, și nu Se va lepăda de dînsul:

Nemincinos – zice – e Cel ce S-a făgăduit, și izvor al adevărului, și neîmplinirea făgăduinței este din cele cu neputință.

Din rodul pîntecelui tău voi pune pe scaunul tău!

Aceasta este una din făgăduințe, și a primit sfîrșit: că nu singur Solomon, ci și cei din Solomon s-au învrednicit de scaunele împărătești. Iar sfîrșitul făgăduinței l-a adevărit Stăpînul Hristos, întărind împărăția lui David, că aceasta a vestit mai-nainte și Fericitul Isaia: „Prunc S-a născut nouă Fiul și S-a dat nouă, a Cărui stăpînie este peste umărul Lui, și se cheamă numele Lui: Înger al marelui sfat, Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Amin.” Și, după puține: „... ca să îndrepteze scaunul lui David și împărăția lui de

acum și pînă în vremea cea din veac.” După cum am zis, făgăduința aceasta a adevărit-o Stăpînul Hristos, iar pe cealaltă Dumnezeu nu a dat-o nehotărîtă, că a zis așa:

12 De vor păzi fiii tăi așezămîntul Meu și mărturiile Mele acestea care îi voi învăța pe dînșii, și fiii lor vor șede pe scaunul tău.

Deci aceasta este făgăduința Stăpînului, iar nelegiuirea acelor a curmat cursul împărăției: căci, căzînd în păgînatate, Solomon a tras îndată asupra-și dumnezeiasca urgie, pentru care scaunul s-a tiranisit³²⁸ și cele zece seminții au primit împărăția altuia. Mai pe urmă vreme, încă și cele două seminții s-au golit de davidiceasca împărăție.

13 Că a ales Domnul Sionul, osebitu-l-a pe el spre lăcaș Lui-Și:

Zice: De demult – o Stăpîne – ai prețuit-o pe aceasta mai mult decît pe celelalte cetăți și ai arătat-o a Ta sălășluire.

14 Aceasta este odihna Mea în veacul veacului,

Zice: Tu ai zis acestea – o Stăpîne! – și ai făgăduit că Te vei odihni în Sion de-a pururea. Și aceasta a și dobîndit sfîrșitul: că, deși Biserica cea veche s-a pustiit pentru nebunia ludeilor, prin dumnezeiescul dar locurile de acolo s-au învrednicit de Cruce, și de Înviere și de Înălțare, și toți aleargă din tot pămîntul și marea ca să capete blagoslovenia ce izvorăște întru acelea³²⁹.

aici voi locui, că l-am ales pe dînsul!

Și acest stih a dobîndit sfîrșit, măcar că s-au schimbat casele, căci cuvîntul cel proorocesc a pomenit iar Sionul, întru care a fost și locul Crucii, și al Învierii.

15 Vînatul lui, blagoslovindu-l, îl voi blagoslovi,

Iar Simmah, așa: „Îngrășarea lui, blagoslovind-o, o voi blagoslovi”, adică: Voi da lor îndestularea tuturor.

pe săracii lui voi sătura de pîine.

Voi da și celor lipsiți trebuința celor de nevoie.

16 Pe preoții lui îi voi îmbrăca cu mîntuire,

Pe aceea pe care a chemat-o mai sus „dreptate”, aici a numit-o „mîntuire”, că mîntuirea este rodul dreptății.

și cuvioșii lui cu bucurie se vor bucura.

Iar iubitorii buneî-credințe se vor umple de toată veselia.

³²⁸ A fost apucat de tiranul Ieroboam, casa lui David rămînînd să stăpînească doar pe Iuda și Veniamin, cum am mai arătat.

³²⁹ Vorbește adică de hagialîcul la Sfintele Locuri, care azi s-a schimbat în turism mai mult sau mai puțin pios, dar superstițios și fariseic.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

17 Acolo voi răsări corn lui David,

Deci, după înțelegerea cea lesnicioasă, îl arată pe Zorobabel. Dar – de vreme ce acesta nu a trecut stăpînia nici la nepoți, nici măcar la fii – după cuviință nimeni nu ar putea să-l numească „corn” pe dînsul, care a povățuit puțină vreme, căci „cornul” arată oarece tare și statornic. Și, de vreme ce proorocia nu se potrivește lui Zorobabel, cuvîntul mai-nainte vestește nașterea după trup a lui Hristos, că așa a zis și Fericitul Petru în *Fapte*: „Prooroc fiind David și știind că Dumnezeu lui S-a jurat cu jurămînt că din rodul mijlocului său va ridica pe Hristos după trup și îl va pune pe scaunul lui, mai-nainte știind aceasta, a grăit pentru învierea Lui.”

gătit-am Luminător unsului Meu.

Proorocescul cuvînt numește iarăși „Luminător” Biserica cea din David, care a primit lumina dumnezeirii.

18 Pe vrăjmașii lui îi voi îmbrăca cu rușine, iar peste dînsul va înflori sfințenia Mea.

Deci martori ai rușinii sînt Iudeii, care au îmbrățișat vrăjmașia, secerînd rușinea. Iar „sfințenia” numește bisericile de peste tot pămîntul și marea, care sînt trup al Stăpînului Hristos și primesc de la Dînsul izvoarele sfințeniei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 132

Cîntarea treptelor.

În zilele lui Roboam (fiul lui Solomon), semințiile s-au despărțit: și cele zece i-au urmat lui Ieroboam, iar cele două au îmbrățișat davidiceasca împărăție. Iar după întoarcerea din Babilon, iarăși s-au împreunat, și au iubit împreună-glăsuirea, și aveau o stăpînie și săvîrșeau de obște slujba cea după *Lege*. Deci pe acestea mai-nainte le vestește Psalmul de față.

Iată dar: Ce este bun și ce e frumos, fără numai a locui frații împreună?

Prin înseși lucrurile – zice – ne-am învățat că nimic nu este mai dulce decît împreună-glăsuirea și unirea frățască. Iar „frați” numește semințiile, fiindcă boierii și începătorii de la care și-au luat acestea numirea au fost fii ai unui tată.

2 Ca mirul pe cap, care se pogoară pe barbă, pe barba lui Aaron,

Untul de lemn arhieresc era alcătuit din multe feluri de flori mirositoare, dar nici una dintru acelea nu slobozea atîta bună mireasmă de sine-și osebitală, ci amestecarea tuturor și împreună-turnarea dădea prea-foarte bună mireasmă. Deci a asemănat cu acesta frățasca împreună-glăsuire după cuviință, fiindcă împreunarea mai multor isprăvi fac buna mireasmă a faptei bune desăvîrșite.

care se pogoară pe marginea îmbrăcămintei lui.

Zice: Darul dragostei se aseamănă cu mirul acela ce se vărsa peste capul lui Aaron, dar nu se pogora numai pînă la barbă, ci sfințea chiar și partea de prin prejurul pieptului a hainei. Că „margine” a numit ceea ce noi numim „guler”, pe care și Achila a zis-o „gură a hainei”. Deci: Precum sfințitul mir îl umplea pe preot de bună mireasmă – străbătînd de la cap, prin barbă, pînă la haină – așa ajunge folosul dintru împreună-glăsuire de la începătorie pînă la supuși.

3 Ca roua Ermonului care se pogoară pe munții Sionului,

S-a mutat către altă icoană, învățîndu-ne iarăși folosul împreună-glăsurii. Și a zis că aceasta se aseamănă cu roua ce vine peste Sion de la Ermon; și atîta este, cît și cărămizile lasă picături. Iar „Ermonul” este și el munte al Palestinei, care se cam deosebește de pămîntul lui Israil.

că acolo a poruncit Domnul blagoslovenia și viața, pînă în veac.

Nu în Ermon, ci în Sion, întru care s-a trimis peste Sfinții Apostoli și roua de viață făcătoare a Preasfîntului Duh, prin care toți credincioșii dobîndesc veșnica blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 133

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta se potrivește și celor ce s-au întors din Babilon, dar și tuturor celor bine-credincioși aduce sfătuire să-L laude pe Dumnezeu nu numai în fiecare zi, ci și noaptea.

Iată, acum binecuvîntați pe Domnul toate slugile Domnului,

Nu al tuturor este acest lucru, a-L lăuda pe Dumnezeu, ci numai al celor ce îmbrățișează dumnezeiasca stăpînie și socotesc slujba Stăpînului pricinuitoare de mult folos. Pentru că osebirea celor ce au primit rănila păcatelor este să lăcrimeze, și să se tînguiască și să ceară dumnezeiasca iubire de oameni.

care stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru!

După ce a poruncit să laude pe Dumnezeu, a învățat și chipul cîntării de laudă, că dumnezeiescul Pavel a legiuit a ridica mîini cuvioase pretutindeni, dar mai ales în locurile afierosite pentru acest lucru se cuvine a aduce lui Dumnezeu îndatorita închinăciune.

2 În noapți, ridicați mîinile voastre la cele sfinte și binecuvîntați pe Domnul!

După ce i-a învățat locul, îi învață și vremea, că noaptea este potrivită cîntării de laudă, dînd multă liniște și fiind izbăvită de gîlcevile cele multe. Iar acest „ridicați mîinile” poruncește obiceiul care și stăpînește.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

3 Blagoslovi-te-va Domnul din Sion, Cel ce a făcut cerul și pământul.

Căci, ca să nu prepuie cineva că Dumnezeu tuturor Se cuprinde și Se scrie împrejur numai în Sion, L-a arătat pe Dînsul Ziditor al tuturor, după cuviință: că prin „cer” și prin „pământ” a cuprins toată zidirea, că în cer sînt Îngerii, iar pe pământ petrec oamenii și cele făcute pentru aceștia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 134

Aliluia. Cîntarea treptelor.

Aceasta este altă laudă care s-a adus lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit slobozenia. Iar tîlcuirea lui „aliluia” am zis-o mai-nainte întru altele.

Lăudați numele Domnului, lăudați pe Domnul,

Fiindcă dumnezeiasca fire este nevăzută, ne poruncește a o lăuda pe aceasta după cuviință, zicînd: „Lăudați numele Domnului!” Îndestulați-vă – zice – cu numirea lui Dumnezeu și nu căutați a vedea cele cu neputință de văzut!

2 cei ce stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru!

Zice: După ce v-ați izbăvit de robia Babilonienilor și ați dobîndit buna-cuviință și podoabă a dumnezeieștilor curți, lăudați-L pe Dătătorul bunătăților acestora!

3 Lăudați pe Domnul, că este bun Domnul!

Faceți pricină a cîntării de laudă bunătatea Celui ce este lăudat!

Cîntați numele Lui, că este bun!

Mult cîștig se pricinuiește vouă și de aici – zice. Apoi, pomenește facerile de bine către dînșii:

4 Că pe Iacov Și-a ales Lui-și Domnul, pe Israil, spre moștenire Lui-și.

Iar Simmah, așa: „pe Israil, spre alegere Lui-și.” Zice: Pe dînsul l-a învrednicit de mai multă purtare de grijă, și l-a numit norod al Său și, de toți oamenii grijindu-Se, de acesta s-a grijit cu covîrșire. Pe acestea le-a zis încă și Fericitul Moisi: „Cînd a împărțit Cel Preaînalt neamurile, cînd a risipit pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu: și s-a făcut parte a Domnului Iacov, norodul Lui, Israil – funia moștenirii Lui.”

5 Că eu am cunoscut că este mare Domnul, și Domnul nostru – peste toți dumnezeii.

Prin înseși lucrurile – zice – ne-am învățat vîrtutea Dumnezeului nostru și că dumnezeii închinați de celelalte neamuri nu vor putea nicidecum a se alătura cu Dînsul, că nimeni nu alătură pe Cel ce este, și de-a pururea este, cu cel ce nu este nicidecum. Apoi, arată puterea lui Dumnezeu din zidire:

6 Toate cîte a vrut, Domnul a făcut, în cer și pe pămînt, în mări și întru toate adîncurile.

Cele făcute nu sînt măsurate deopotrivă cu puterea, ci cu voirea: că putea să zidească încă mult mai multe decît acestea și cu mult mai mari, ci atîtea și unele ca acestea a voit. Dar toate sînt ale Lui făpturi: cerul și cele cerești, pămîntul și cele pămîntești, marea și cele dintru dînsa. Iar „adîncuri” numește mulțimea cea nemărginită a apelor, că le-a numit cu multe nume de mări, fiindcă în multe noianuri s-a despărțit marea cea una: că unul este sînul Atlantic, și altul Oceanul, și noianul cel Tirenian, și cel Ionian, și cel Egeean, și cel Arabic, și cel Indian, și Marea Neagră, și Propontida³³⁰, și Elespontul³³¹ și alte noianuri, mai multe decît cele zise.

7 Ridicînd nori de la marginea pămîntului,

Pentru că, cu dumnezeiescul cuvînt, firea apelor cea curgătoare în jos se trage în sus, și se înalță în văzduh și adapă pămîntul. Și a zis că aceasta se ridică „de la marginea pămîntului”, căci din apele mărilor se strînge, iar „marginile ale pămîntului” sînt sînurile mărilor.

fulgerele spre ploaie le-a făcut

Prin fulgere mai-nainte vestește dăruirea ploilor și arată minune mai prea-slăvită decît toate minunile: că, străbătînd prin ape, focul cel fulgerător nici pe acelea nu le înfierbîntă, nici el însuși nu se stinge.

Cel ce scoate vînturile din vistierile Sale.

„Vistierii” ale vînturilor nu zice că sînt oarecari cămări, ci, de vreme ce voia dumnezeiască pornește cu lesnire vîntul cînd aerul e lipsit de acesta, pe ea a numit-o „vistierie”, căci, îndată ce poruncește, despre toate părțile se adună vînturile. Așa, după ce a arătat zidirea și purtarea de grijă cele de obște, de aici înainte povestește facerile de bine către Iudei:

8 Care a bătut pe cele întîi-născute ale Egiptului, de la om pînă la dobitoc.

A pus întîi rana cea mai de pe urmă, fiindcă după aceasta au primit Iudeii slobozenia.

9 Trimis-a semne și minuni în mijlocul tău, Egipte,

Prin acestea a arătat lucrările de minuni cele de tot felul și pedepsele.

întru Faraon și întru toate slugile lui.

Că nu a putut împărăția să izbăvească Egiptul de bătăile slobozite de Dumnezeu, ci întru aceleași rele au căzut și supușii, și împăratul. Așa a zis Dumnezeu tuturor și către marele Moisi: „Iată, Eu bat pe tot cel întîi-născut al Egiptului, de la cel întîi-născut al lui Faraon cel ce șade pe scaunul său, pînă la cel întîi-născut al roabei din moară.”

³³⁰Marea Marmara

³³¹Strîmtoarea Dardanelor

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

10 Care a bătut neamuri multe

Pe cele ce au locuit de demult în Palestina.

și a ucis împărați tari:

11 pe Sihon, împăratul Amoreilor, și pe Og, împăratul Vasanului

Dumnezeiescul Moisi a stricat împărăția acestora.

și toate împărățiile lui Hanaan.

Pe aceștia i-a biruit Fericitul Iisus al lui Navi, și a împărțit norodului țările și cetățile stăpânite de aceia. Aceasta zice și aici Proorocul:

12 Și a dat pământul lor moștenire, moștenire lui Israil, norodului Său.

Căci pământul stăpânit de demult de acei împărați păgîni a fost dat lui Israil de Dumnezeuul său ca pe o moștenire părintească.

13 Doamne, numele Tău este în veac, și pomenirea Ta în neam și în neam!

Că mărimea minunilor făcute de Tine i-a învățat pe toți să știe numele Tău, și pomenirea facerilor Tale de bine se va păzi încă și întru neamurile ce vor fi.

14 Că va judeca Domnul norodul Său, și spre slugile Sale Se va umili.

Zice: Văzînd că ni se dă război de vrăjmași, nu ne vei trece cu vederea, nici nu vei aduce asupra-ne pedepse vrednice de păcatele noastre, ci ne vei fi milostiv și blînd. Așa, după ce a arătat puterea Celui ce este cu adevărat Dumnezeu, arată și neputința celor ce se numesc „dumnezei”, dar nu sînt. Și, de vreme ce i-a numit „dumnezei”, i-a arătat că, împreună cu lucrarea, sînt pustii și de numire:

15 Idolii neamurilor – argint și aur, lucruri de mîini omenești.

Zice: Dumnezeuul nostru este Făcător al tuturor, iar aceia nu numai că nu au putere ziditoare, ci însuși chipul și l-au luat de la meșteșugul omenesc, că din materie și din meșteșug este înființarea lor.

16 Gură au, și nu vor grăi; ochi au, și nu vor vedea;

17 urechi au, și nu vor auzi;

Au – zice – icoane ale simțurilor, dar sînt lipsite de lucrarea acestora.

că nu este duh în gura lor.

De acesta s-a împărțășit încă și firea celor necuvîntătoare, pentru că fiecare din jivine răsufală, iar idolii nu se împărțășesc de acesta nici cît cele necuvîntătoare măcar.

18 Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînșii și toți cei ce nădăjduiesc spre dînșii!

De această nesimțire sînt vrednici să se împărțășească și cei ce îi zidesc pe dînșii, și cei ce se închină lor, că drept este ca cei ce se împărțășesc de cuvîntare, dar socotesc dumnezei pe cei lipsiți de viață și de cuvîntare, să se împărțășească de necuvîntarea acelorora.

19 Casa lui Israil, binecuvîntați pe Domnul!

Zice: Aceia dau slujbă și cinste idolilor neînsuflețiți, iar voi lăudați-L pe Făcătorul tuturor!

Casa lui Aaron, binecuvîntați pe Domnul!

A deosebit pe preoți de norod și a poruncit a-L lăuda deosebi, prin aceasta arătînd deosebirea.

20 Casa lui Levi, binecuvîntați pe Domnul!

Aici este iarăși altă deosebire, căci leviții erau mai cinstiți decît ceilalți, dar mai jos decît preoții. Deci – ca aceștia să nu răpească vrednicia preoțească, fiindcă de demult au îndrăznit și acest lucru, trăind dumnezeiescul Moisi³³² – de nevoie i-a deosebit și pe aceștia de preoți.

Cei ce vă temeți de Domnul, binecuvîntați pe Domnul!

Aceasta este altă ceată, care nu-și trăgea neamul din Iacov, dar îmbrățișa bună-credința aceluia. Așa îi numea încă și pe nemernicii cei bine-credincioși, și acest lucru este destul să-i învețe pe Iudei că Dumnezeuul tuturor alege mai mult rudenia năravurilor decît rudenia trupească.

21 Bine este cuvîntat Domnul din Sion, Cel ce locuiește în Ierusalim!

Fiind binecuvîntat, Dumnezeu binecuvîntează: dar El binecuvîntează cu lucrul, iar El Se binecuvîntează cu cuvîntul; și cei ce Îl laudă grăiesc graiuri, iar El dăruiește înapoi blagoslovenia prin lucruri. Și a zis că El locuiește în Ierusalim nu scriind împrejur dumnezeiasca fire acolo, ci acolo știind atunci dumnezeiasca arătare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 135

Aliluia.

Proorocosul dar a scris lauda aceasta acelorași, lucrîndu-le lor folosul prin mai multe învățături.

Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Aduceți lui Dumnezeu lauda de mulțumire, pomenind bunătățile dăruite vouă de Dînsul și minunîndu-vă de mila Lui cea nemăsurată!

2 Mărturisiți-vă Dumnezeului dumnezeilor, că în veac este mila Lui!

Al „dumnezeilor”, zice aici, nu al idolilor, că nu L-ar fi numit pe Dînsul Dumnezeu al celor ce nu sînt dumnezei, că Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor. Deci „dumnezei” îi numește pe cei cinstiți cu preoția, care s-au făcut și fii ai lui Dumnezeu. Așa zice și în *Lege*: „Pe dumnezei nu îi vei grăi de rău, și pe stăpînitorul norodului tău nu-l vei

³³² Am amintit de aceasta într-o altă notă, de la tîlcuirea Psalmului 98.

cleveti.” Și: „Fiu întâi-născut al Meu Îmi este Israil.” Și, prin Isaia: „Fii am născut și i-am înălțat.” Și, în Psalmi: „Eu am zis: Dumnezei sînteți și fii ai Celui Preaînalt.” Pe aceștia i-a numit „dumnezei”, pe cei care s-au făcut fii ai lui Dumnezeu.

3 Mărturisiți-vă Domnului domnilor! – că în veac este mila Lui.

Și împărații, și principii îi stăpînesc pe supuși luînd stăpînirea de la Dumnezeu. Așa a zis și Domnul: „Împărații limbilor le domnesc pe ele și stăpînitorii le stăpînesc pe dînsele.” Sînt încă și oarecari Îngeri numindu-se Domnii. Pentru aceasta a zis și dumnezeiescul Apostol: „Căci, deși sînt așa-zii dumnezei, fie în cer, fie pe pămînt – precum și sînt dumnezei mulți și domni mulți – dar nouă unul ne este Dumnezeu: Tatăl, de la Care sînt toate, și noi întru Dînsul; și unul ne este Domnul: Iisus Hristos, prin Care sînt toate, și noi printr-Însul.” Pe Acesta L-a numit Psalmul Domn al adevăraților domni.

4 Singurul Care a făcut minuni mari, că în veac este mila Lui.

Mari lucrări sînt și cele ale robilor Lui celor iubiți: numim „dumnezeiești” și minunile lui Moisi, și pe ale lui Iisus Navi, și pe ale lui Ilie, așijderea încă și semnele făcute de Sfinții Apostoli; deci după cuviință L-a numit Proorocul pe Dînsul: „singur Ziditor al marilor minuni”. Apoi, arată și faptele Lui cele mari:

5 Celui ce a făcut cerul întru pricepere, că în veac este mila Lui.

Că și numai văzîndu-se, cerul propovăduiește înțelepciunea lui Dumnezeu, că multă îi este mărimea, și frumusețea și rămîierea peste multă vreme.

6 Celui ce a întărit pămîntul peste ape, că în veac este mila Lui.

Și acest lucru este vrednic de minune și covîrșește mintea omenească: adică, fiind înconjurat de ape despre toate părțile, pămîntul să stea și să rămîie întru a sa fire. Și după cuviință a înjugat marele scriitor mila Lui cea veșnică cu toate graiurile, fiindcă lubitorul de oameni le-a zidit pe toate nu pentru a Sa trebuință, ci pentru singură iubirea de oameni.

7 Celui ce a făcut luminătorii mari, că în veac este mila Lui.

Împărtășindu-se de dumnezeiasca purtare de grijă, oamenii obișnuiesc a aprinde făclii, dar tot focul de prin prejurul pămîntului nu urmează strălucirea unei singure stele. Iar decît toate stelele și decît însăși luna, prea-luminat este soarele: că, arătîndu-se, și pe acelea le acoperă, și razele aceleia le tîmpește³³³.

8 Soarele – spre stăpînirea zilei, că în veac este mila Lui.

9 Luna și stelele – spre stăpînirea nopții, că în veac este mila Lui.

³³³ Adică le tocește, le face să nu mai aibă putere.

Zice: A împărțit luminătorilor vremea: și cu razele soarelui face ziua, iar cu luna și cu stelele luminează noaptea, prin fiecare din cele făcute arătînd a Sa bunătate.

10 Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuți ai lor, că în veac este mila Lui.

Dar poate s-ar fi nedumerit cineva: Cum se lucrează moartea prin milă? Deci privească dezlegarea graiurilor puse înainte, că Cel ce îi miluiește pe cei nedreptățiți îi muncește pe cei ce nedreptătesc, că aceasta a adăugat aici și Proorocul:

11 Și a scos pe Israil din mijlocul lor, că în veac este mila Lui.

Mila pentru norodul acesta a adus pedeapsa asupra acelor. Dar și aceea, și aceasta s-a amestecat cu dreptatea, că și pe aceștia i-a miluit după dreptate, și pe aceia i-a muncit cu dreptate.

12 Cu mîină tare și cu braț înalt, că în veac este mila Lui.

„Mîină” a numit lucrarea, iar „braț” – tăria, și prin amîndouă a arătat că, prin mîntuirea făcută norodului, a descoperit a Sa putere.

13 Celui ce a despărțit Marea Roșie întru despărțituri, că în veac este mila Lui.

Oarecari, urmînd basmelor iudaicești, au zis că despărțirile Mării Roșii s-au făcut deopotrivă numărate cu cele 12 semînții, fiindcă Proorocul a zis nu „despărțire”, ci „despărțiri”. Dar se cădea să știe ei că noianul, tăindu-se, s-a făcut două în loc de unul, pentru că apa le era lor zid de-a dreapta și de-a stînga, „despărțiri” numind așadar tăierea în două părți a noianului.

14 Și a trecut pe Israil prin mijlocul ei, că în veac este mila Lui.

15 Și a scuturat pe Faraon și puterea lui în Marea Roșie, că în veac este mila Lui.

Că amîndouă sînt lucruri ale puterii Lui: și a-i trece pe aceștia cu lesnire noianul, și a-l cufunda pe acela în ape.

16 Celui ce a trecut pe norodul Său în pustie, că în veac este mila Lui.

Încă și aceasta este dovada tăriei Lui dumnezeiești: să hrănească atîta norod într-atîta vreme în pustie și să dăruiască lui îndestularea celor de nevoie și de trebuință.

17 Celui ce a bătut împărați mari, că în veac este mila Lui.

18 Și a ucis împărați tari, că în veac este mila Lui.

Întru cele trecute, am făcut în scurt tîlcuirea acestora.

19 Pe Sihon, împăratul Amoreilor, că în veac este mila Lui.

20 Și pe Og, împăratul Vasanului, că în veac este mila Lui.

Și, lăsîndu-i pe ceilalți împărați, nu așa prost i-a pomenit cu deosebire pe aceștia, ci aducîndu-i aminte norodului de biruința dată de Dumnezeu:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

că aceia se făleau pentru tăria, și pentru silnicia și pentru mărimea trupului, iar Og și pe pat de fier se culca pentru mărimea trupului, care pat era lung de 9 coți, cu lățimea de 5³³⁴.

21 Și a dat pământul lor moștenire, că în veac este mila Lui.

22 Moștenire lui Israil, slugii Sale, că în veac este mila Lui.

Că, după ce i-a cheltuit pe toți aceia cu moartea, l-a arătat stăpîn al pământului lor pe Israil.

23 Că întru smerenia noastră ne-a pomenit pe noi Domnul, că în veac este mila Lui.

24 Și ne-a izbăvit pe noi de vrăjmașii noștri, că în veac este mila Lui.

Și Fericitul Moisi îi pomenește pe aceștia, că zice: „Au suspinat fiii lui Israil, și s-a suit strigarea lor către Dumnezeu.” Însă iarăși i-a miluit și după ce au fost robiți, și în pământul lor părintesc i-a întors.

25 Cel ce dă hrană la tot trupul, că în veac este mila Lui.

De la purtarea de grijă din parte, s-a mutat iarăși către cea de obște, propovăduind purtarea de grijă a lui Dumnezeu împrejurul tuturor, că nu numai oamenilor, ci și dobitoacelor le aduce hrana potrivită. Așa a zis și Domnul întru sfințitele *Evangheli*: „Căutați la păsările cerului, care nici nu seamănă, nici nu adună în vistierii, și Tatăl vostru cel ceresc le hrănește pe ele.”

26 Mărturisiți-vă Dumnezeului ceresc, că în veac este mila Lui!

Dumnezeul nostru este Dumnezeu al tuturor, că este Făcător al tuturor, dar cu covârșire este Dumnezeu al cerului, slujindu-Se și lăudîndu-Se de Îngerii ce petrec în cer, fiindcă locul acela este curat de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 136

Psalmul acesta este nescris deasupra la Evrei, dar, obraznic lucru îndrăznind, oarecare l-a scris deasupra: „Lui David, prin Ieremia”, adăugînd și aceea, adică: „Nescris deasupra la Evrei.” Ci însăși plăsmuirea aceasta a deasupra-scrierii propovăduiește nebunia celui ce a scris-o: căci Ieremia nu s-a dus în Babilon în robie împreună cu ceilalți, ci, petrecînd puțină vreme în Ierusalim, s-a împărțit de călătoria în Egipt împreună cu Iudeii cei fără de lege care l-au silit a-i urma. Deci cum se potrivește Ieremiei să zică: „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plîns”? Că Psalmul nu se cuvine nicidecum Proorocului aceluia este arătat din cele zise, dar pricina Psalmului este vădită, că cei ce au fost duși robi și au dobîndit întoarcerea povestesc cele ce li s-au întîmplat în Babilon.

³³⁴ 4,32 m pe 2,4 m

La râurile Babilonului, acolo am șezut și am plîns cînd ne-am adus aminte de Sion.

Cei mîhniți obișnuiesc a apuca locurile cele mai pustii și a-și tîngui acolo ale lor primejdii. Deci și aceștia, șezînd lîngă țărnișurile râurilor și gîndind la pustiirea mitropoliei lor, multe lacrimi vărsau, ce urmau curgerilor apei.

2 În sălcii în mijlocul lor am spînzurat organele noastre.

Că acestea le erau cu totul netrebnice, fiindcă *Legea* le porunceă să împlinească slujba lui Dumnezeu într-un singur loc.

3 Că acolo ne-au întrebat pe noi cuvinte de cîntări cei ce ne-au robît pe noi și cei ce ne-au dus pe noi: Cîntare cîntați nouă din cîntările Sionului!

Luîndu-ne în batjocură și punîndu-se asupra primejdiilor noastre, ne porunceau să le cîntăm și să-i veselim cu cîntările noastre, nu ca să ia de aici vreun folos, ci ca pe ale noastre să le rîdă.

4 Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?

Iar noi, știind nelegiuirea celor ce ne porunceau, nu ne-am supus lor. Însă acestea sînt muștrare a ludeilor celor fără de lege care se sîrguiau a împlini *Legea* și săvîrșeau cele după *Lege* afară de locurile legiuite.

5 De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!

6 Să se lipească limba mea de grumazul meu de nu-mi voi aduce aminte de tine,

Acestea se învață de Proorocul să le zică, ca să aibă neuitată pomenirea sfințitei cetăți și, mîngîindu-se cu nădejdiile întoarcerii, să nu deprindă păgînatatea celor ce i-au robît. Deci zic: Chiar departe de tine fiind – o Ierusalime! – nu am dat uitării pomenirea ta, iar de aș face așa, aceasta să pățimesc și să nu dobîndesc ajutorul cel de sus. Că pe acesta îl numește „dreaptă”.

de nu voi pune înainte-mi Ierusalimul ca început al veseliei mele.

Zice: Cap al veseliei mele am vederea ta, și a ta înnoire și praznicele dintru tine, că prin acelea dobîndesc eu adevărata veselie.

7 Adu-ți aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărîmării Ierusalimului, care ziceau: Stricați-l, stricați-l pînă la temeliiile lui!

Idumeii, ce se trăgeau din Isav, au rămas țînînd părinteasca vrăjmășie. Aceștia, cînd Ierusalimul se ardea și se risipea de Haldei, ziceau bucurîndu-se: „Stricați-l, stricați-l pînă la temeliiile lui!”, în loc de: Răsturnați-l din temelie pe dînsul, cît nici înseși urmele temeliiilor să nu rămîină!

8 Fiica Babilonului, ticăloasă!

Așa, după ce a dat lui Dumnezeu judecata ludeilor, mai-nainte grăiește și pieirea ce avea să fie cetății Babilonului, și o numește pe dînsa

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

„ticăloasă” ca pe ceea ce avea să fie mișea³³⁵. Iar Achila, în loc de „ticăloasă”, a zis : „mai-nainte prădată”.

Fericit este care va răsplăti ție răsplătirea ta care ai răsplătit nouă!

Și ce este aceasta?

9 Fericit este care va apuca și va lovi pruncii tăi de piatră!

Că, de vreme ce și ei i-au omorât cu cruzime pe pruncii ludeilor, Proorocul mai-nainte le vestește lor pedeapsa cea întocmai. Deci se fericește Chir, care i-a muncit pe aceia și i-a slobozit pe aceștia, nu că ar fi fost ucenic al curatei și adevăratei bune-credințe, ci pentru că l-a învrednicit pe norodul cel bine-credincios de slobozenie și a poruncit a se zidi dumnezeiasca Biserică. Că Dumnezeu primește roadele cele puține și dăruiește răsplătirile cele mari, cum a lăudat și a propovăduit cei doi bani ai văduvei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 137

Lui David.

După întoarcerea din Babilon, surpînd cu dumnezeiescul ajutor neamurile ce s-au ridicat asupra lor, Iudeii aduc laudă de mulțumire lui Dumnezeu. Deci pe acestea le mai-nainte vestește dumnezeiescul David.

Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea

N-au fost nemulțumitori către Făcătorul de bine, ci – aducîndu-l rugăciune, și dobîndind ajutor – pentru facerile de bine îi răsplătesc cu cele după putere, și îi aduc laude.

și înaintea Îngerilor voi cînta Ție.

Zice: Vom urma noroadele Îngerilor și, precum în ceruri aceia laudă pe Dumnezeuul tuturor dănuind, așa și noi, pe pămînt, vom aduce Ție cîntare duhovnicească de laudă.

2 Închina-mă-voi către Biserica cea sfîntă a Ta, pentru mila Ta și adevărul Tău,

Și Biserica afierosită numelui Tău îmi va fi mie în loc de cer. Întru aceea mă voi închina Ție și voi face slavoslovie de mulțumire, văzînd iubirea de oameni către mine și dreptatea făcută asupra războinicilor: că, uneltind adevărul, asupra acelora ai hotărît pierzare, ca asupra unor nedrepti și asupritori, iar pe mine m-ai mîntuit cu mila Ta.

că ai mărit peste tot numele cel sfînt al Tău.

Că prin toate este cinstit numele Tău, și se cîntă de toți cei ce au văzut tăria Ta.

³³⁵ „mișel” – „sărman”, „nemernic”, „ticălos”, „netrebnic”

3 Ori în ce zi Te voi chema, degrab mă auzi!

Mă rog a dobîndi totdeauna veselia aceasta.

De multă purtare de grijă vei învrednici sufletul meu întru puterea Ta.

Adică: Întru puterea Ta vei face multă purtare de grijă pentru sufletul meu și îl vei umple de mîngîiere și de îndrăzneală. Iar Simmah, așa: „M-ai întărit cu puterea sufletului meu.” M-ai învrednicit – zice – de mult ajutor și purtare de grijă.

4 Mărturisească-se Ție, Doamne, toți împărații pămîntului, că au auzit graiurile gurii mele!

Și atunci, cunoscînd acea prea-mare biruință, s-au minunat toți de puterea Dumnezeului tuturor, dar împărații și domnii Îl laudă pe Făcătorul tuturor mai cu covîrșire abia după înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru. Însă întru biruința aceea nu au auzit graiuri, ci au văzut lucruri prea-slăvite, iar acum au auzit graiuri și se îndulcesc de evangheliceștile propovăduiri.

5 Și să cînte întru căile Domnului, că mare este mărirea Domnului!

Rugător le zice pe cele ce or să fie și mai-nainte grăiește schimbarea lucrurilor, zicînd că toți se vor minuna de purtarea de grijă a lui Dumnezeu și de iconomie – căci „căi” numește economiile.

6 Că înalt este Domnul, și spre cele smerite privește,

Aceasta a zis și întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuiește, și spre cele smerite privește.” Și zice că, fiind înalt și negrăit din fire, nu Se lenește nici de cei prea-mici, ci și pe aceia îi învrednicește de a Sa purtare de grijă.

și pe cele înalte de departe le cunoaște.

Că le cunoaște pe toate mai-nainte de facerea lor și, de departe văzîndu-i pe cei dintru stăpîinii, aduce fiecăruia doctoriile potrivite.

7 De voi merge în mijlocul necazului, mă vei via.

Glasul este cel al adevăratei credințe: Nădăjduiesc – zice – că, și de m-aș împresura din toate părțile de primejdii, voi fi mai înalt decît cele grele și din ajutorul Tău voi dobîndi viață.

Peste mînia vrăjmașilor ai întins mîinile Tale, și m-a mîntuit dreapta Ta.

Că, mîniindu-Te asupra neprietenilor mei, pe aceia i-ai dat pedepsei, iar pe mine m-ai învrednicit de mîntuire. Și de aici este arătat că „mîna” numește lucrarea, iar „dreaptă”: lucrarea cea bună, fiindcă „mîna” a înjugat-o cu pedeapsa vrăjmașilor, iar „dreapta” cu facerea de bine spre dînsul.

8 Domnul va răsplăti pentru mine.

Zice: Om fiind și în păcate tăvălindu-mă, eu nu pot a-l răsplăti facerile de bine, încît Domnul Însuși, Cel ce S-a făcut dăruitor al acestora,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

înomenindu-Se și luînd asupra-Și a mea fire, va plăti datoria mea. Și împreună-glăsuiește cu acestea și dumnezeiescul Apostol, zicînd că Stăpînul Hristos a șters zapisul împotriva noastră.

Doamne, mila Ta este în veac, lucrurile mîinilor Tale să nu le treci cu vederea!

Deci: De vreme ce mila Ta este nemăsurată și se întinde împreună cu veacul, dăruiește făpturilor Tale grabnică mîntuire! Proorocul a adus și această rugăciune învățîndu-se de darul Preasfîntului Duh că Făcătorul firii va plăti datoria firii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 138

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Întru unele din pre-scrieri este adăugat: „al Zahariei, întru risipire.” Aceasta nu am aflat-o nici la *Evreul*, nici la Cei 70, nici la ceilalți tîlmăcitori, ci oarecare a făcut adăugarea deasupra-scrierii, înțelegînd Psalmul precum a voit.

Iar Psalmul are mai-nainte grăirea împăratului Iosia. Că, odrăslind din tată rău-credincios³³⁶ și fiind încă nepot al unui moș ca acesta³³⁷ (adică rău-credincios), el a urît păgînatatea aceluia, și a călătorit prin toată fapta bună; și, înfocîndu-se cu rîvnă dumnezeiască, i-a omorît pe toți preoții idolilor, iar pe cei ce îmbrățișau buna-credință i-a învrednicit de toată căutarea și cinstea. Pe acestea mai-nainte le zice Psalmul, și proorocescul cuvînt îl aduce pe dînsul în mijloc rugîndu-se și spăimîntîndu-se de mai-nainte cunoștința pentru dînsul.

Doamne, cercatu-m-ai, și m-ai cunoscut.

Cercare a faptei bune nu este numai sărăcia și mîhniciunea, ci și împărăția și buna-norocire: că – precum întru cele de mîhniciune ne lămurim, dacă putem suferi cu vitejie cele de scîrbă ce ni se întîmplă – așa și întru bunele-norociri ne iscusim și ne arătăm: că ori ne înălțăm împreună cu bunele-norociri, ori ajungem a cunoaște firea acestora. Deci, încredințîndu-se împărăția Fericitului Iosia și chivernisînd-o el cu bună-credință, după cuviință a zis: „Doamne, cercatu-m-ai, și m-ai cunoscut.”

2 Tu ai cunoscut șederea mea și scularea mea.

Pe toate – zice – le-a cunoscut cu de-amănuntul: pe care le lucram șezînd și pe care le făceam sculîndu-mă – că prin „ședere” și prin „sculare” a arătat toată viața. Și graiurile acestea sînt ale sufletului curat și ale științei sănătoase. Și – de vreme ce a zis: „cercatu-m-ai, și m-ai cunoscut”

³³⁶ Amon, vezi *Cartea a doua a Cronicilor*.

³³⁷ Manase, vezi *Cartea a doua a Cronicilor*.

- ca să nu prepuie cineva că Dumnezeu cunoaște cele făcute după sfârșitul lucrurilor, a adăugat foarte potrivit:

3 Tu ai priceput gândurile mele de departe.

Că - de demult, și dintru început și mai-nainte cu multe neamuri de plăsmuirea mea - nu numai că ai văzut mai-nainte faptele mele, ci ai și cunoscut mai-nainte gândurile ce aveau să fie.

Cărarea mea și funia mea Tu ai iscodit-o

Iar Teodotion, așa: „cărarea mea și calea mea Tu ai iscodit-o.” „Cale” și „cărare” numește faptele, iar „funie” - îndreptarea acestora, din metafora celor ce zidesc și îndreaptă pereții cu o sfoară. Ai cunoscut - zice - cu demănuțul faptele mele, și nimic dintru ale mele nu s-a tănuıt de cunoștința Ta.

4 și toate căile mele mai-nainte le-ai văzut, că nu este vicleșug pe limba mea.

Dumnezeul tuturor nu numai că le-a văzut mai-nainte, ci le-a și spus mai-nainte prin Prooroci. Și lui Ieroboam, ce jertfea și aducea dumnezeiasca cinste junicilor, mai-nainte i-a vestit că se va scula fiul lui David, Iosia, și va da morții pe preoții idolilor și în acea capiște le va arde oasele de tot.

5 Iată, Doamne, Tu ai cunoscut toate cele de pe urmă și cele de demult.

Prin înșeși lucrurile m-am învățat că ai toată cunoștința, și a celor făcute de demult, și a celor nefăcute încă.

Tu m-ai zidit și ai pus peste mine mîna Ta.

Căci cum este cu puțință să se tănuiască ceva dintru ale mele de Făcătorul meu, Care m-a închipuit pe mine în lăuntru, în pîntecele maicii mele, și m-a învrednicit de toată purtarea de grijă? Iar acest „ai pus peste mine mîna Ta” se aseamăna cu: „Mîinile Tale m-au făcut și m-au zidit”, însemnînd totodată și purtarea de grijă de după zidire.

6 Minunată s-a făcut cunoștința Ta dintru mine; întăritu-s-a, nu voi putea spre dînsa.

Dintru cele făcute către mine, am cunoscut puterea Ta, și - voind a lăuda înțelepciunea Ta, dar nenimerind vrednicia - îmi mărturisesc biruirea. Așa - povestind acestea, și minunîndu-se de cunoștința și de mai-nainte cunoștința Dumnezeului tuturor, și că nu s-a tănuıt nimic de Dînsul, nici din cele făcute, nici din cele ce vor să fie - se mută către altă noimă:

7 Unde mă voi duce de la Duhul Tău? Și de la fața Ta unde voi fugi?

De Cel ce le știe pe toate așa de vădit, unde este cu puțință să se tănuiască cel ce fuge? Și ni se cuvine a însemna cum învață că și Dumnezeu, și Preasfîntul Duh au aceeași lucrare: „Unde mă voi duce - zice - de la Duhul Tău, și de la fața Ta unde voi fugi?” Și a cărora lucrare este

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

una, una cu adevărat – și puterea; și a căroră putere este una, una – și firea; deci cu adevărat una este și firea lui Dumnezeu, și a Duhului.

8 De mă voi sui în cer, Tu acolo ești. De mă voi pogori în iad, de față ești.

Pe toate – zice – le împlinești: pe cele de sus și pe cele de jos, că acela este marginea cea mai de pe urmă a înălțimii, iar celălalt – a adîncului. Și bine l-a înjugat cu cerul pe acest „Tu acolo ești”, și cu iadul pe acest „de față ești”: că Se odihnește peste Îngerii care petrec în ceruri, și pretutindeni este de față, și înainte le stă tuturor, și „întru Dînsul trăim – după dumnezeiescul Apostol – și ne mișcăm și sîntem.”

9 De voi lua aripile mele de dimineață și mă voi sălășlui la marginile mării, 10 și acolo mîna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta.

„Dimineață” a numit răsăriturile, iar „margini ale mării” – apusurile; pentru că, pe lîngă înălțimea și adînc, a adăugat lungimea și lățimea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire este nescrisă împrejur. Încă și Iona Proorocul a cercat puterea acesteia: că, ispitindu-se a fugi de Dumnezeu tuturor, s-a prins, și s-a legat cu valurile, și s-a închis în chit ca într-o temniță și s-a povățuit către cetatea la care se trimisese. Deci graiurile proorociei se arată adevărate și aici, că, „dacă mă voi sălășlui la marginile mării, acolo mîna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta”.

11 Și am zis: Poate întunericul mă va acoperi, și noaptea este luminare întru desfătarea mea.

Iar Simmah, așa: „Aș zice: Poate întunericul mă va acoperi – dar și noaptea este luminoasă împrejurul meu.” Zice: Măcar către răsărit, măcar către apusul soarelui de voi fugi, nu voi scăpa de puterea Ta. Măcar întru întunericul nopții de mă voi ispiti să mă acopăr, nici așa nu mă voi tăinui, că Ție și întunericul Ți este lumină.

12 Că întunericul nu se va întuneca la Tine, și noaptea ca ziua va lumina.

Iar Simmah, așa: „Nici întunericul întunecat nu va fi peste Tine, încă și noaptea ca ziua se va lumina.” Zice: Întunericul îmi este întuneric mie, că eu am deosebire a luminii și a întunericului; iar Ție, Luminii celei gîndite, și noaptea Ți este prea-luminoasă și mai luminătoare decît toată amiaza zilei.

Precum este întunericul ei, așa și lumina ei.

Că, precum îmi este mie noaptea de întunecoasă, așa Ți este de luminoasă Ție.

13 Că Tu ai zidit rărunchii mei,

Zice: Și acestea nu le zic așa prost, ci fiind luminat cu darul Tău și primind în gînduri strălucirea Ta. Că „rărunchi” a numit aici gîndurile, de vreme ce partea poftitoare este lipită de rărunchi, și gîndurile primesc asupraea acesteia.

sprijinitu-m-ai din pîntecele maicii mele.

Tu Te-ai făcut și pedagog al meu, și dascăl, că am dobândit a Ta purtare de grijă îndată ce am ieșit din pîntece.

14 Mărturisi-mă-voi Ție, că cu înfricoșare Te-ai făcut minunat. Minunate sînt lucrurile Tale și sufletul meu le cunoaște foarte.

Și pentru aceasta petrec lăudîndu-Te, strălucindu-mă cu ale Tale mari lucrări și ridicîndu-mă către acestea.

15 Nu s-a ascuns de Tine osul meu, pe care l-ai făcut întru ascuns, și statul meu întru cele mai de jos ale pămîntului.

Zice: Cunoști cu de-amănuntul toate cele pentru mine, că Tu m-ai zidit în pîntecele maicii mele și m-ai adus la lumină ca din marginea cea mai de pe urmă a pămîntului. Că așa a talmăcit și Achila: „Nu s-a acoperit osul meu de Tine, cu care am fost făcut întru ascuns; în multe feluri m-am închipuit, ca întru o parte prea de jos a pămîntului.” Nimic – zice – nu se poate tăinui de Tine, Care ai plăsmuit firea oamenilor în prăvălia³³⁸ cea ascunsă a firii.

16 Cele nelucrate ale mele le-au văzut ochii Tăi, și în cartea Ta toți se vor scrie; zile se vor zidi, și nimeni întru dînșii.

Iar Simmah, așa: „Încă nefiind închipuit eu, ochii Tăi mai-nainte m-au văzut împreună cu toți cei scriși în cartea Ta, celor ce se zidesc nelipsindu-le nici o zi.” Zice: Mai-nainte de a mă zidi și a mă închipui, m-ai văzut pe mine la fel ca pe cei născuți și desăvîrșiți, care nu sînt lipsiți de nici o zi, și sînt scriși în cărțile Tale. De cărțile acestea face pomenire și Fericitul Daniil, că zice: „Judecătorul a șezut și cărțile s-au deschis.” Și Domnul zice, întru sfințitele *Evanghelii*: „Iar ai voștri, și perii capului toți sînt numărați.” Iar prin „cărți”, se cuvine a înțelege atotcuprinzătoarea cunoștință a lui Dumnezeu și netăinuita pomenire a lui Dumnezeu.

Așa, după ce le-a povestit pe cele dumnezeiești, de aici își descoperă al său scop, necăutînd iubire de cinste și de slavă, ci punîndu-se înaintea drept întîi chip și pildă de folos:

17 Iar mie foarte îmi sînt cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule! Foarte s-au întărit stăpîniile lor.

Și istoria ne învață arătat acest lucru, Dumnezeu învrednicindu-i pe dumnezeieștii preoți de toată cinstea și căutarea, că toți au auzit făgăduințele făcute lui Avraam: „Voi blagoslovi – zice – pe cei ce te binecuvîntează pe tine, și îi voi blestema pe cei ce te blestemă.” Iar pe acest „s-au întărit stăpîniile lor”, Teodotion l-a talmăcit așa: „s-au întărit săracii lor”, fiindcă cei ce, pentru nelegiuirile împăraților celor rău-credincioși, au petrecut de demult întru prostime și sărăcie au dobîndit înaintea losiei toată cinstea.

³³⁸ „Atelier” zicem noi acum, nesuferit cuvînt franțuzesc și franc-masonic.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

18 Număra-voi pe dînșii, și mai mult decît nisipul se vor înmulți.

Pentru că, luminîndu-se la minte prin bună-credința împăratului, cei ce demult erau rău-credincioși s-au întors către buna-credință și au îmbrățișat petrecerea după *Lege*, și cei ce de demult erau numărați lesne s-au făcut mai înalți decît numărul. Cuvîntul mai-nainte vestește încă și schimbarea lumii ce s-a făcut după înomenirea Dumnezeuului și Mîntuitorului nostru, că cei ce se grijesc de slujba lui Dumnezeu biruiesc numărul în fiecare cetate și țară.

Sculatu-m-am și încă sînt cu Tine.

Iar Simmah, așa: „Deștepta-mă-voi și de-a pururea voi fi cu Tine.” Că, de-a pururea deșteptîndu-mă pe sine-mi, voi lepăda somnul trîndăviei și voi păzi în minte a Ta pomenire, dobîndind a Ta purtare de grijă.

19 De vei ucide pe păcătoși, Dumnezeule! Bărbații sîngiurilor, depărtați-vă de la mine! – că pricinuitori sînteți întru gînduri.

Osebirea celor ce iubesc pe cei buni este a se îngrețoșa de cei împotrivnici. Pentru care zice: Dacă Tu, lubitorul de oameni, îi ucizi pe păcătoși, cu mult mai vîrtos mă voi întoarce eu de împreunarea acestora, știind socoteala lor cea prigonoitoare, că nu suferă și nu primesc sfătuirile cele bune, ci le leapădă prin învîrtoșarea socotelii.

20 Lua-vor întru deșertăciune cetățile Tale.

Și – zice – nu fără dreptate îi vei ucide pe dînșii, ci pentru că vor locui în deșert cetățile Tale, nedobîndind nici un folos din legile Tale.

21 Au nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, i-am urît, și asupra vrăjmașilor Tăi m-am topit?

22 Cu urîciune desăvîrșită i-am urît pe ei, vrăjmași s-au făcut mie.

De dragostea Ta sînt spînzurat – o Stăpîne! – și pe aceleași cu Tine voiesc și să le iubesc, și să le urăsc. Pentru aceasta, îi iubesc și îi cinstesc pe cei ce se țin de a Ta slujbă și credință, iar pe cei ce Te urăsc nu numai că îi urăsc, ci mă și necăjesc și mă topesc pentru ei: că îi urăsc ca pe niște călcători de *Lege*, dar îmi este milă de ei ca de niște oameni. Și sînt silit a plînge pentru dînșii pentru fireasca împreună-pătimire, dar iarăși mă îngrețoșez de dînșii pentru multa lor răutate.

23 Ispitește-mă, Dumnezeule, și cunoaște inima mea! Cearcă-mă, și cunoaște cărările mele!

24 Și vezi de este calea fărădelegii întru mine și mă povățuiește în calea cea veșnică.

Acestea eu așa socotesc că le ai, însă Te rog pe Tine, Doctorul sufletelor cel prea-bun, să iscodești cu de-amănuntul viața mea și să cerci mișcările inimii mele; și, de se va afla ceva împotrivnic legilor Tale, mă rog a se îndrepta de a Ta înțelepciune și a se povățui către călătoria cea veșnică. Acestea s-au zis de Fericitul David, dar mai-nainte s-au grăit

pentru Iosia bine-credinciosul; sînt puse înainte încă și tuturor celor ce voiesc pricină de mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 139

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David cheamă spre ajutor pe Dumnezeu al tuturor:

Scoate-mă, Doamne, de la omul rău, de la bărbatul nedrept izbăvește-mă!

Nedrept era Saul și nemulțumitor către făcătorul de bine, că pe dumnezeiescul David – cel ce nu numai că nu-l nedreptățise cu nimic, ci i se și făcuse pricinuitor al multor bunătăți – el se sîrguia să-l ucidă.

2 Care a gîndit nedreptate în inimă, toată ziua rînduia războaie.

Nu numai că a gîndit rele, ci lîngă gînduri a adăugat și lucrurile. Iar pe acest „toată ziua”, Simmah l-a tălmăcit: „în fiecare zi”.

3 Ascuțitu-și-au limba lor ca de șarpe, venin de aspidă sub buzele lor.

De multe ori s-au ispitit a-l ucide pe dînsul cu vicleșug și de multe ori, jurîndu-se și grăindu-i cuvinte prietenești, au călcat jurămintele. Deci după cuviință a asemănat socoteala vicleană și vicleșugul ascuns cu veninul fiarelor tîrîtoare.

4 Păzește-mă, Doamne, de mîna păcătosului, de la oamenii nedrepti mă scoate!

Rugăciunea aceasta este cuviincioasă omului drept, că nu cere pieirea vrăjmașilor, ci mîntuirea lui-și.

Care au gîndit să împiedice pașii mei.

Gonindu-se de Saul, Fericitul David a fugit către cei de altă seminție, iar aceia erau păgîni și lucrători a toată fărădelegea. Deci și pentru aceasta este vrednic de minune, căci pretutindeni era păzitor al buneii-credințe și nu suferea a sluji nevoilor și vremilor. Și zice: Acesta care mă gonește puțin a lipsit de nu mi-a împiedicat pașii buneii mele credințe.

5 Ascuns-au cei mîndri cursă mie și cu funii au întins cursă picioarelor mele, pe lîngă cărare sminteli mi-au pus mie.

„Mîndru” numește pe însuși Saul, iar „cursă”, și „funii” și „sminteli” – bîntuiriile de multe feluri, năpădirile, pîndirile. Și le-a zis pe acestea cu închipuire, din metafora celor ce vînează și întind lațuri, și curse și mreji.

6 Zis-am Domnului: Dumnezeuul meu ești Tu,

Iar eu, defăimînd toate cele omenești, m-am dăruit pe sine-mi Ție, și pe Tine Te știu Domn și Dumnezeu al meu și de la Tine aștept ajutorul.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

*ascultă, Doamne, glasul cererii mele!
7 Doamne Doamne, puterea mîntuirii mele,*

Repetarea este a celui ce crede și iubește, că zice: Întru Tine am nădejdea mîntuirii mele, că Tu singur poți da mîntuire.

umbrit-ai peste capul meu în ziua de război.

Și acest lucru l-am deprins cu iscusul: pentru că – și cînd am primit asupra-mi monomahia³³⁹ (adică lupta) cu Goliat, și cînd m-am sîrguit la război cu cei ce de altă seminție – cu ajutorul Tău m-am îngrădit împrejur ca și cu o pavăză.

8 Să nu mă dai, Doamne, de la dorirea mea, celui păcătos!

Iar Simmah, așa: „Să nu dai, Doamne, poftele călcătorului de *Lege!*” Așa au tălmăcit încă și Teodotion și Achila: „Să nu-i dai împlinirea poftei celui ce pofteste a mea junghiere.” Iar după Cei 70, așa se cuvine a înțelege: „Să nu-și dobîndească prin mine acelea pe care le pofteste.” Că eu vreau să mă mîntuiesc, iar acela vrea să măucidă, deci acea poftă să nu o dai aceluia.

Gîndit-au asupra mea, să nu mă părăsești, ca nu cîndva să se înalțe!

Tot gîndul îl pornesc asupra junghierii mele, deci să nu mă lipsești de a Ta purtare de grijă, ca să nu le dai lor pricină de trufie.

9 Capul înconjurărilor și ostenelele buzelor lor îi va acoperi pe dînșii.

De aici, mai-nainte zice relele ce se vor întîmpla lor. Iar Simmah a tălmăcit acest stih mai descoperit: „Amărăciunea celor ce mă înconjură, truda buzelor lor, să-i acopere pe ei!” Zice: Să cadă întru ale lor pîndiri, și ei să pătimească ceea ce lucrează asupra mea și desăvîrșit să-i acopere amărăciunea măiestrită de ei asupra mea! Aceasta se aseamănă cu ceea ce a zis în Psalmul al 7-lea: „Groapă a săpat, și a deschis-o pe dînșii, și va cădea în groapa pe care a lucrat-o.”

10 Cădea-vor peste dînșii cărbuni, în foc îi vei surpa pe ei,

Căci ca și cu un foc îi vei cheltui pe dînșii de tot cu urgia Ta.

întru ticăloșii, și nu vor putea răbda.

Cădea-vor în primejdii, și nu se vor înălța deasupra lor. Și acestea s-au întîmplat lui Saul întru războiul împotriva celor de altă seminție, că, după ce a fost junghiat, acolo a primit sfîrșitul vieții.

11 Bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pămînt,

Prin acestea îi însemnează pe cei ce îl cleveau la Saul: pe Doic, pe Zifei, pe alții care au rostit multe clevetiri asupra lui. Și ne învață că cei ce

³³⁹ Luptă unul la unul între cei mai puternici războinici ai unei armate, prin care se hotăra soarta războiului. La noi, o pildă de monomahie este înfruntarea lui Preda Buzescu cu hanul tătar.

FERICITUL TEODORIT, EPISCOPI AL CHIRULUI

uneltesc cuvântări mincinoase pentru bogăție și pentru silnicie nu-și nimeresc scopul și nu dobândesc cele dorite.

pe bărbatul nedrept relele îl vor vîna întru stricăciune.

Și acestea le-a pățimit și Saul: că a fost prins în război și a luat rana aducătoare de moarte.

12 Cunoscute-am că va face Domnul judecată săracilor și izbîndă lipsiților,

Am învățat dreptatea dumnezeieștii hotărîri – zice – și știu că nu-i va lăsa spre vătămare vrăjmașilor pe cei lipsiți de ajutorul omenesc, ci îi va pedepsi pe cei nedrepti după vrednicie.

13 iar dreptii se vor mărturisi numelui Tău și vor locui dreptii cu fața Ta.

Deci, dobîndind de la Tine această purtare de grijă, ceata dreptilor Te laudă și iubesc a Ta stăruire, pururea nălucindu-Te pe Tine și pârîndu-li-se lor că văd a Ta față. Într-acest fel este și cea zisă în Psalmul 15: „Mă-nainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc.”

TÎLCUIREA PSALMULUI 140

Psalmul lui David.

Psalmul acesta are aceeași înțelegere cu cel mai-nainte rînduit: că, fiind gonit de Saul, David roagă pe Dumnezeu:

Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă!

„Strigare” numește cu adevărat osîrdia sufletului, că și lui Moisi, tăcînd așa, i-a zis Dumnezeu: „Ce strigi către Mine?”

la aminte glasul rugăciunii mele cînd strig către Tine!

Zice: O Stăpîne! – primește rugăciunea mea cu milostivire.

2 Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele – jertfă de seară.

Cu rugăciunea a înjugat și lucrarea faptei bune: că „ridicarea mîinilor” pe aceasta o arată, fiindcă mîinilor li s-a încredințat lucrarea. Și se roagă să i se înalțe rugăciunea asemenea fumului tămîiei și să urmeze buna mireasmă a aceleia; la fel, și întinderea mîinilor să se arate asemănată jertfei de seară. A pomenit de seară, nu de dimineață, căci era în primejdii și în scîrbe, iar primejdia se aseamănă întunericii și nopții.

3 Pune, Doamne, strajă gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele!

Ziditorul a dat limbii două ziduri: unul al dinților și altul al buzelor,

oprirea pornirilor ei necuvîntătoare³⁴⁰. Dar Proorocul se roagă să dobîndească și altă străjuire, temîndu-se să nu grăiască ceva necuvios pe cînd își plînge a sa nevoie. Iar că nu suferea niciodată a zice ceva de hulă nici cînd era gonit de Saul, mărturisește istoria: căci, și cînd ai lui (ai lui David) s-au ispitit a-l ucide pe dînsul (pe Saul), el l-a numit „uns al Domnului”; și, vorbind către dînsul, s-a numit pe sine-și „rob al lui”; și l-a ucis pe cel ce i-a vestit junghierea lui Saul și se fălea că el a făcut-o, zicînd: „Sîngele tău asupra capului tău, că ai zis că tu ai ucis pe unsul Domnului.”

4 Să nu abați inima mea spre cuvinte de răutate, ca să pricinuiască pricini întru păcate!

Se roagă a i se păzi nu numai limba, ci și înseși mișcările minții, ca nici întru acelea să nu se afle alt gînd afară de dumnezeieștile legi. Iar în loc de: „ca să pricinuiască pricini întru păcate”, Simmah a zis: „gînduri nelegiuite”. Iar după Cei 70, așa se cuvine încă a înțelege: Ar fi putut să gîndească Fericitul David că Saul îi era vrăjmaș și războinic și dorea junghierea lui, și deci a-l ucide nu era lucru fără dreptate, că *Legea* poruncește: „Vei iubi pe vecinul și vei urî pe vrăjmașul tău!” Dar el, mai-nainte văzînd evangheliceasca petrecere, voia să viețuiască după dînsa, și se roagă să nu ia nici o pricină spre păcat.

Cu oamenii ce lucrează fărădelegea nu mă voi însoți, și cu aleșii lor.

Că – zice – pe acestea le lucrează lucrătorii nelegiuirii, iar mie să nu-mi fie vreo împărțășire cu dînșii, măcar de ar și avea ei desăvîrșita bună-norocire. Că „aleși”, aici, îi numește pe cei răi care sînt bine-norociți.

5 Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va muștra, iar untul de lemn al păcătosului să nu-mi ungă capul meu;

Mai plăcute – zice – îmi sînt mie muștrările de scîrbă care mi se fac de cei drepți pentru învățatură și folos, decît cele dulci aduse de cei păcătoși, măcar de îmi și dăruiesc acestea viață mai dulce decît untdelemnul ce îmi strălucește capul; aleg a fi certat de cei drepți, în loc de a fi cinstit de cei păcătoși.

că încă și rugăciunea mea este întru bune vrerile lor.

Iar Simmah, așa: „încă și rugăciunea mea este întru răutățile lor.” Că atît de departe stau eu de a rîvni buna lor norocire, încît mă rog să se schimbe: ca, schimbîndu-se aceea, să-și schimbe și ei răutatea.

6 Înghițitu-s-au lîngă piatră judecătorii lor.

Nu după multă vreme – zice – se vor face deșerți, și cei ce se află suiți întru stăpînirea cea desăvîrșită vor fi cufundați asemenea stîncilor acoperite de ape – în loc de: Se vor da uitării.

Auzi-se-vor graiurile mele, că s-au îndulcit.

³⁴⁰ Adică neraționale.

FERICITUL TEODORIT, EPISCOP AL CHIRULUI

Și, învățându-se cu iscusul adevărul graiurilor mele, vor simți dulceața și folosul acestora.

7 Ca grosimea pământului s-au rupt pe pământ, risipitu-s-au oasele lor lângă iad.

„Grosimea pământului” numește desimea pământului care, tăindu-se cu plugul, se desparte în bulgări. Deci – zice – cei ce acum stau se vor împrăștia cu moartea, asemenea bulgărilor acestora, și oasele lor se vor risipi în morminte. Că „lângă iad” a numit mormintele.

8 Căci către Tine, Doamne Doamne, ochii mei; spre Tine am nădăjduit, să nu iei sufletul meu!

Iar eu nu mă bizui nici unui ajutor omenesc, ci aștept ajutorul Tău și mă rog ca sufletul meu să nu se lipsească de acesta.

9 Păzește-mă de cursa care mi-au pus mie și de smintelile celor ce fac fărădelege!

Cursele și smintelile acestea le-a pomenit și în Psalmul de mai-nainte. Iar „curse” și „sminteli” numește bîntuiețile, de care se roagă să se izbăvească.

10 Cădea-vor în mreaja Lui păcătoșii,

Adică a lui Dumnezeu, că cei ce întind curse altora se vor prinde întru dumnezeiasca pedeapsă ca întru niște lațuri, și vor suferi acelea pe care le lucrează și vor pătimi acelea pe care le aduc asupra altora.

deosebi sînt eu pînă ce voi trece.

Iar eu voi petrece despărțit de aceștia pînă ce voi primi sfîrșitul vieții mele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 141

Al priceperii lui David, cînd era el în peșteră rugîndu-se.

Pricina Psalmului este arătată: că, gonit fiind de Saul, dumnezeiescul David scapă în peșteră și se ascunde întru cele mai din lăuntru locuri ale ei. Apoi, văzîndu-l venit acolo pe Saul obosit, a izgonit din minte temerea și a chemat dumnezeiescul ajutor, pe care l-a și dobîndit.

Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Domnul m-am rugat.

Și de aici este arătat că „strigare” numește sîrguința minții, căci cum ar fi strigat cu glas cel ascuns, care se sîrguia a se tăinui? Deci zice: Cu toată sîrguința am rugat pe Dumnezeu.

2 Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi vesti.

Zice: Am arătat Lui primejdia și l-am adus cu sîrguință rugăciune pentru aceasta. Și a arătat tăria rugăciunii prin acest „vărsa-voi”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

3 Când lipsea dintru mine duhul meu.

Și făceam acestea văzînd covîrșirea relelor, că mă sălășluiam lîngă înșăși moartea.

Și Tu ai cunoscut cărările mele.

Toate ale mele sînt arătate Ție și nimic din faptele mele nu s-a tăinuit de ochiul Tău.

În calea aceasta în care umblam ascuns-au cursă mie.

Și vînătorii urmăresc urmele fiarelor și întru acelea așează cursele. Urmîndu-i pe aceștia, Saul iscodea cele pentru David și, unde se înștiința că petrece, acolo îl pîndea. Și diavolul lucrează aceasta: și, celui ce călătorește pe calea întregii înțelepciuni, îi pune cursa iubirii de dezmierdări; celui ce se bucură de milostenie, lațul măririi deșarte; celui neiubitor de bani, pricinile lăcomiei de arginți; fecioriei, trufia; și, în scurt să zic, fiecărei viețuiri, pîndirea cea lesne vînătoare.

4 Luat-am seama de-a dreapta și am privit, și nu era cine să mă cunoască.

Zice: De nicăieri nu am văzut nici un ajutor – că „dreaptă” a numit lucrul celor iubiți.

Pierit-a fuga de la mine, și nu este cel ce caută sufletul meu.

Am căzut întru încurcături nescăpate și nu aflu drum de fugă, nici pe cine să-mi ajute.

5 Strigat-am către Tine, Doamne, zis-am: Tu ești nădejdea mea,

Deci Te rog pe Tine, de Care am spînzurat ale mele nădejdi.

partea mea ești în pămîntul celor vii!

6 la aminte spre rugăciunea mea, că m-am smerit foarte!

Dumnezeiescul David a numit de multe ori „parte” a sa pe Dumnezeu, și acum a făcut acest lucru iarăși, zicînd: Nu am nici un alt ajutor, ci pe Tine doar Te știu, și prin Tine mă rog a dobîndi viața. Iar „smerenie” numește aici primejdiile, că și Simmah a arătat aceasta, zicînd: „Ascultă-mi graiurile mele, că am obosit foarte!”

Izbăvește-mă de cei ce mă gonesc, că s-au întărit mai mult decît mine!

Războinicii s-au făcut mai tari decît mine, dar cu ajutorul Tău voi scăpa din mîinile lor.

7 Scoate din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău!

Iar Achila, așa: „Scoate din închisoare sufletul meu!” Căci, războinicii fiind tăbărîți lîngă ușa peșterii, era ținut ca într-o pușcărie și ca în temniță. Și făgăduiește că, după ce va dobîndi mîntuire, va răsplăti facerile de bine cu laude.

Pe mine mă așteaptă dreptii pînă ce vei răsplăti mie.

Iar Simmah, așa: „Dreptii vor încununa numele Tău, după ce îmi vei face mie bine”, pentru că vor lua facerea de bine către mine drept zălog al mîntuirii lor, și pe Tine, Dreptul Judecător, Te vor lăuda.

TÎLCUIREA PSALMULUI 142

Psalmul lui David, cînd îl gonea pe el Avesalom, fiul său.

Întru unele din pre-scrieri am aflat așa: „În vremea cînd pe dînsul l-a gonit Avesalom, fiul lui”. Și nici la *Evreu*, nici la ceilalți tîlmăcitori nu am aflat adăugirea aceasta, dar se ține de adevăr, că această pricină are Psalmul.

Doamne, auzi rugăciunea mea, ia în urechi cererea mea întru adevărul Tău, auzi-mă întru dreptatea Ta!

Dumnezeiescul David a căzut întru rele plătind osînde pentru cele greșite. Dar Avesalom era nedrept, și nelegiuit, și rău-credincios și ucigător de tată, voind junghierea celui ce l-a născut, și de aceea Fericitul David roagă pe Dumnezeu să fie auzit întru adevărul și dreptatea rugăciunii.

2 Și să nu intri la judecată cu robul Tău, că nu se va îndrepta înaintea Ta tot cel viu!

Zice: Întru adevăr și întru dreptate Te-am rugat pe Tine cu ale mele cuvinte, dar nu dreptății mele bizuindu-mă, ci știind neleguirea războinicilor. Și știu că e cu neputință să fie cineva atît de nevinovat, încît să scape de divanul Tău: că, dacă ai alătura dreptarul legilor puse de Tine lîngă viața oamenilor, nimeni nu se va afla că a viețuit după dînsul. Iar dacă vei aduce în mijloc și facerile Tale de bine și cîte bunătăți ai dăruit oamenilor, iarăși, care dreptate omenească se va face deopotrivă cu darurile Tale?

3 Că a gonit vrăjmașul sufletul meu, smerit-a la pămînt viața mea,

Deci mă rog să dobîndesc al Tău adevăr și dreptate nu intrînd eu și cu Tine întru judecată, ci judecîndu-ne eu și vrăjmașii mei, care m-au scos din împărăție și m-au izgonit din patrie. Și istoria arată smerenia aceasta a lui, că mergea desculț, și acoperit și lăcrimînd.

așezatu-m-a întru cele întunecate, ca pe morții veacului.

Că, fiind gonit și silit a petrece în locuri pustii, nu mă deosebesc cu nimic de mortul închis întru întuneric.

4 Și s-a mîhnit întru mine duhul meu,

Pentru aceasta, m-am umplut de multă mîhnire și întristare – că „duh” numește aici sufletul.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Întru mine s-a tulburat inima mea.

Toate gândurile mele – zice – s-au umplut de tulburare și de furtună.

5 Adusu-mi-am aminte de zilele de demult, cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mâinilor Tale am gândit.

Am luat în minte – zice – de câte primejdii i-ai slobozit pe strămoșii noștri și nu i-ai lăsat a se face lesne prinși războinicilor: și mi-am adus aminte de cele pentru Avraam, de cele pentru Isaac, de cele pentru Iacov, de cele pentru Iosif, de cele pentru Moisi, și de aici am luat mîngîiere.

6 Tins-am către Tine mâinile mele,

În loc de: Am făcut rugăciunea cu toată sîrguința.

sufletul meu, ca un pămînt fără de apă, Ție.

Și așa însetez de ajutorul Tău, precum așteaptă ploaia pămîntul fără apă.

7 Degrab auzi-mă, Doamne, slăbit-a duhul meu!

Prin acestea a arătat covîrșirea mîhnirii, patima aceasta fiind osebită acelor ce se mîhnesc foarte.

Să nu întorci fața Ta de la mine, să nu mă asemăn celor ce se pogoară în groapă!

Că, dacă Te vei îngrețoșa de rugăciunea mea, pentru păcatul meu, numaidecît voi fi dat la moarte. Căci „groapă” a numit cu închipuire moartea: că, precum cel închis în groapă nu poate să scape fără ajutor, tot așa, nevrînd Dumnezeu, este din cele cu neputință a mai învia cel mort.

8 Auzită fă mie dimineața mila Ta, că spre Tine am nădăjduit!

Vestește mie – zice – a Ta iubire de oameni, și să nu mă înșel de nădejde! Iar „dimineața” a numit aici grăbnicia.

Cunoscută fă-mi mie, Doamne, calea întru care voi merge, că spre Tine am ridicat sufletul meu!

Fă-Te mie povățuitor – zice – și arată-mi cărarea cea dreaptă, că, depărtînd sufletul meu de la toate cele omenești, Ție Ți l-am adus pe acesta – o Stăpîne!

9 Scoate-mă de la vrăjmașii mei, Doamne, că la Tine am scăpat!

Fugind de războinici, pe Tine Te am loc de scăpare, și mă rog a mă izbăvi de bîntuirea acelor.

10 Învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeul meu!

Te rog încă și aceasta: ca nu numai să știu ceea ce voiești, ci să și lucrez cele pe care le voiești, fiindcă pe Tine Te știu Dumnezeu și Stăpîn al meu.

Duhul Tău cel bun mă va povățui la pămîntul cel drept.

Și de aici ne-am învățat vrednicia Duhului: că, precum Dumnezeu este bun, așa și Duhul S-a numit bun; și, precum L-a rugat el pe Dumnezeu

să-l povățuiască, așa se roagă să dobândească și povățuirea Duhului, încât nimic să nu se arate lui rîpos, nici nelesnicios, ci să călătorească pe calea cea dreaptă, și netedă și izbăvită de rătăcire.

11 Pentru numele Tău, Doamne, mă vei via,

Tu m-ai pus împărat, a Ta hotărîre și hirotonie am dobîndit, și mă tem să nu fiu trecut cu vederea de Tine, facîndu-mă pricinuitor de hulă numelui Tău. Deci să nu cauți la vrednicia mea, ci pentru buna-cuvîntare a numelui Tău împărtășește-mă de mîntuire.

Întru dreptatea Ta, vei scoate din necaz sufletul meu!

Că, după ce vei judeca între mine și războinici, după dreptate mă vei izbăvi de primejdiile aduse asupra-mi de aceia.

12 Și, întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmașii mei și vei pierde pe toți cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sînt robul Tău!

În Psalmul 135 a zis: „Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuți ai lui, că în veac este mila Lui”, iar aici a zis: „Întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmașii mei”, pentru că mila către cel nedreptățit aduce pieirea asupra celui ce îl nedreptățește. Așa, și prea-bunul lucrător de pămînt smulge din rădăcină mărăcinii, iar sadurile le adapă și le sapă, adică le prășește.

TÎLCUIREA PSALMULUI 143

Psalmul lui David.

Întru unele din pre-scrieri, lîngă scrierea-deasupra am aflat adăugat: „împotriva lui Goliat”, dar nici la *Evreu*, nici la ceilalți tîlmăcitori, nici la Cei 70 în *Exapla*.

Și are pricina aceasta. Mulți din Prooroci au pomenit de neamurile ce s-au sculat asupra ludeilor după întoarcerea din Babilon, dar mai pe larg decît ceilalți – dumnezeiescul Iezechiel, care zice și acestea, împreună cu altele multe: „În anii de pe urmă, te vei găti și vei veni pe pămîntul cel întors de la sabie, adunat din noroade multe, pe pămîntul Ierusalimului, care s-a fost făcut cu totul pustiu. Și ei din neamuri au venit, și vor locui în pace ei toți. Și te vei sui ca o ploaie, și vei veni ca un vifor și ca un nor ca să acoperi pămîntul, și vei cădea tu, și toți cei din prejurul tău și neamuri multe cu tine.” Apoi, după multe, ne învață și chipul morții lui: „Și voi chema asupra lui frică de sabie întru toți munții Mei – zice Adonai Domnul. Sabia omului asupra fratelui său va fi, și-l voi judeca pe dînsul cu moarte, și cu sînge, și cu ploaie ce puhoiește și cu pietre de grindină. Și foc și pucioasă voi ploua peste dînșii, și peste toți cei împreună cu dînsul și peste neamuri multe ce sînt împreună cu dînsul.” Și cel ce voiește poate să le deprindă pe acestea mai cu de-amănuntul, dacă va citi proorocia lui. Pe acestea mai-nainte le vestește și Psalmul de față, că zice: „Pleacă,

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Doamne, cerurile și Te pogoară! Atinge-Te de munți, și vor fumegea! Fulgeră-Ți fulgerul Tău, și-i vei risipi pe ei! Trimite săgețile Tale, și-i vei tulbura pe dînșii!" Însă tâlcuirea din parte și de-a rîndul ne va învăța acestea mai descoperit:

Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul meu, Cel ce învață mîinile mele spre oștire, degetele mele spre război!

Pentru că se întorseseră de curînd din Babilon și erau lipsiți de arme și de îngrădiri, i-au biruit pe neprietenii ce veniseră asupra-le cu ajutor dumnezeiesc. Cele zise se potrivesc încă și nouă, căci, izbăvindu-ne de tirania diavolului, ne-am învățat de Dumnezeu a bate războiul: cu mîinile lucrînd dreptatea, iar cu degetele punînd pecetea Crucii pe frunțile noastre.

2 Mila mea și Scăparea mea, Sprijinitorul meu, Scutitorul meu și Izbăvitorul meu, spre Dînsul am nădăduit,

Din lucruri a făcut numirile, că zice: Tu ești mila mea, că de la Tine am primit izvoarele milei; Tu ești scăparea mea, căci m-am mîntuit scăpînd către Tine; Tu - scutitorul meu, că, dobîndind ajutorul Tău, m-am înălțat deasupra războinicilor; Tu - izbăvitorul meu și sprijinitorul meu, că Tu m-ai îngrădit cînd mi se da război și m-ai izbăvit fiind înconjurat de vrăjmași. Deci voi avea nădejdea întemeiată întru Tine.

Cel ce supune norodul meu sub mine.

Acest cuvînt se potrivește lui Zorobabel și lui Iisus preotul, că aceștia povățuiau norodul atunci.

3 Doamne, ce este omul că Te-ai făcut cunoscut lui? Sau fiul omului, că-l socotești pe el?

În loc de „Te-ai făcut cunoscut”, Simmah a tălmăcit: „Te faci cunoscut”. Foarte mă minunez - zice - de nemăsurata Ta iubire de oameni: că, fiind Dumnezeu și Ziditor al tuturor, faci atîta purtare de grijă pentru această jivină proastă. Apoi, arată și stricăciunea firii:

4 Omul deșertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec.

Iar Teodotion zice: „omul fumului s-a asemănat”, și Simmah: „aburului”. Căci, ca aburul ce se ridică și se risipește, așa de lesne se strică firea oamenilor, și viața lor umblă asemenea umbrei. Deci, de vreme ce Îți pasă atît de mult de oamenii aceștia stricăcioși:

5 Doamne, pleacă cerurile Tale și Te pogoară!

Omenește a folosit cuvintele acestea, știind că dumnezeiasca fire nu este împrejur-scrisă în cer, ci chemîndu-L pe Ajutător spre pedeapsa războinicilor.

Atinge-Te de munți, și vor fumegea!

Acest lucru s-a făcut și în muntele Sinaiului, că - zice - „muntele se afuma”.

6 Fulgeră-Ți fulger, și-i vei risipi pe dînșii! Trimite săgețile Tale, și-i vei tulbura pe dînșii!

Închipuie cuvintele în rugăciune, dar mai-nainte spune cele ce or să fie, pe care mai-nainte le-a zis Dumnezeu prin Proorocul Iezechiel, că așa i-a cheltuit pe toți aceia.

7 Trimite-Ți mâna Ta dintru înălțime,

Învățându-ne că Tu poți să dai mîntuirea celor ce o cer făcînd doar semn. Iar „mîna” a numit lucrarea, după cum am zis de multe ori.

scoate-mă și mă izbăvește din ape multe,

„Ape multe” a numit mulțimea războinicilor. Așa a zis și în Psalmul 123: „Pîrîu a trecut sufletul nostru, apa cea fără de stare.” Și, învățându-ne că pe vrăjmași i-a numit cu închipuire „ape”, a adăugat:

din mâna fiilor celor străini,

Și i-a numit pe dînșii „străini” nu ca pe unii de altă seminție, ci ca pe niște rău-credincioși.

8 a căror gură a grăit deșertăciune,

Hule - zice - au grăit asupra slavei Tale, o Stăpîne!

și dreapta lor - dreaptă a strîmbătății.

Și cu cuvintele lor se unesc și lucrurile: că, precum hulesc cu cuvintele, așa și nedreptățesc cu lucrurile, că această „dreaptă” a lor nu lucrează nimic drept, ci s-a arătat unealtă a nedreptății.

9 Dumnezeuule, cîntare nouă voi cînta Ție, în psaltire cu zece strune voi cînta Ție,

Că, dacă voi dobîndi mîntuire, nu voi fi nemulțumitor, ci voi plăti lauda de mulțumire întrebuițînd organele muzicești obișnuite.

10 Celui ce dai mîntuire împăraților,

Că - zice - așa i-ai mîntuit și pe strămoșii noștri cărora li s-a încredințat de Tine împărăția, și i-ai arătat purtători de biruință ai războinicilor ce se ridicau asupra-le: pe David, pe Iosafat, pe Ezechia și pe oricare altul care a cerut de la Tine ajutorul.

Celui ce izbăvești pe David, robul Tău,

Că pentru tocmelile cu aceia faci toată purtarea de grijă pentru noi.

de sabie cumplită.

11 Izbăvește-mă și mă scoate din mâna fiilor celor străini,

„Sabie cumplită” a numit socoteala nebunească și fierească a celor ce veneau asupra-i. Pe aceiași îi numește încă și „fii străini”, ca pe niște rău-credincioși.

a căror gură a grăit deșertăciune, și dreapta lor - dreaptă a nedreptății;

Nu în zadar a întrebuițat aceeași cuvîntare, ci, vrînd să povestească

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

buna lor norocire, a repetat prihănirea răutății, deșteptîndu-L spre ajutor pe Dumnezeu. Că zice: Celor ce Te grăiesc de rău astfel și trăiesc cu nedreptate și cu răutate, le merge bine, și se îmbelșughează și, primind de la Tine îndestularea bunătăților, fac din buna-norocire merinde de nedreptate.

12 ai căror fii sînt ca niște tinere odrasle înfipite întru tinerețile lor;

Au dobîndit – zice – multă naștere și buna-naștere de fii și, înconjurați de dînșii, se aseamănă sadurilor de curînd odrăslite.

fetele lor – înfrumusețate, împodobite ca asemanarea bisericii;

Că se înfrumusețează nu numai cu frumusețea firească, ci se înfășură și cu podoaba cea din mult meșteșug, încît se aseamănă bisericilor celor împodobite spre cinstea idolilor. Și într-acest fel este frumusețea cea sulemenită și curvească.

13 cămările lor – pline, vărsîndu-se dintr-una într-alta;

Căci, cînd văd că vasele se umplu mai presus decît trebuința, întru altele mută iarăși cele ce prisosesc, după cel ce zicea: „Strica-voi hambarele mele, și mai mari le voi zidi!”

oile lor – mult-fătătoare, înmulțindu-se întru ieșirea lor;

14 boii lor – grași.

Și grase și mult-fătătoare sînt dobitoacele lor.

Nu este cădere de gard, nici trecere, nici strigare în ulițele lor.

Iar Simmah, așa: „Nici curmare, nici scoatere afară, nici plîngere nu este în ulițele lor.” Așa zic încă și ceilalți talmăcitori. Că cei ce n-au luat cercare de cele rele petrec întru desfătare și rîs, pentru multa îmbelșugare și pentru îndestularea bunătăților. Acestea a zis și în Psalmul 72: „Nu este semn în sus întru moartea lor și întărire întru bătaia lor. Întru ostenele oamenilor nu sînt și cu oamenii nu vor lua bătăi.” Încă și la ceilalți Prooroci aflăm multe asemenea acestora, însă toți aduc pe urmă și dezlegarea celor ce sînt cu îndoială. Aceasta a făcut-o încă și aici dumnezeiescul David, că a adăugat:

15 Fericit-a pe norodul ale căruia sînt acestea, dar fericit este norodul al căruia Domnul este Dumnezeuul lui.

Că cei ce sînt neînvățați adevărul nu știu să deosebească firea lucrurilor, ci cu desfătarea, și cu bogăția și cu silnicia hotărăsc buna-norocire, și pe cei ce dobîndesc acestea îi numesc bine-norociți și fericiți. Iar tăinuitorii faptei bune, fiind împărtașiți de dumnezeiasca înțelepciune, fericesc norodul cel grijit de Tine și cinstesc a Ta purtare de grijă mai mult decît toată viața. Și Domnul ne-a învățat pe noi niște fericiri ca acestea, zicînd: „Fericiti – cei săraci cu duhul, fericiți – cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate, fericiți – cei ce plîng și fericiți – cei goniți pentru dreptate, că a unora ca ei este împărăția cerurilor!” Iar cei ce aleg

dezmiardarea vieții, la puțină vreme după ce au dobândit-o, vor culege din scurta dezmiardare chinuirea cea lungă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 144

Lauda lui David.

Scrierea-deasupra a Psalmului arată scopul lui, că ne poruncește a lăuda pe Dumnezeuul tuturor pomenind puterea Lui, și lucrarea Lui cea mare, și Împărăția și marea cuviință. Darul Duhului a făcut încă și alți Psalmi într-acest fel, deșteptînd norodul acela spre mulțumire și bună cunoștință. Are încă și proorocie a chemării și a cunoștinței neamurilor.

Înălța-Te-voi, Dumnezeul meu, Împăratul meu, și bine voi cuvînta numele Tău în veac și în veacul veacului.

Dumnezeu este înalt după fire și nu are înălțimea adusă din afară, și ucenicii buneii-credințe propovăduiesc aceasta și îi învață pe cei ce nu știu. La fel este și cea zisă de Hristos în *Evanghelii*: „Părinte, proslăvește numele Tău pe pămînt!”, după puține învățîndu-ne că nu l-a dat Lui slava pe care nu ar fi avut-o mai înainte, ci a arătat-o pe cea avută, că zice: „Am arătat numele Tău oamenilor.” Așa, nici Tatăl nu a dat Fiului slava pe care Acesta nu ar fi avut-o mai înainte, ci i-a învățat pe cei ce nu o știau slava pe care o avea, că zice: „Proslăvește-Mă Tu, Părinte, cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea.” Deci nu a luat ceea ce nu avea, ci aceea pe care o avea s-a făcut arătată celor ce nu știau. Drept aceea, nici aici Proorocul nu se făgăduiește să îl înalțe pe Dumnezeu, ci să arate înălțimea Lui oamenilor, după cît este cu puțință. Și îl numește pe Dumnezeuul tuturor și Dumnezeu, și Împărat al său, fiind împins de dragoste a face acest lucru.

2 În toate zilele bine Te voi cuvînta, și voi lăuda numele Tău în veac și în veacul veacului!

Zice: Pururea lăudîndu-Te voi petrece și nu voi lăsa nici o zi neîmpărțășită de cîntarea Ta de laudă.

3 Mare este Domnul și lăudat foarte, și mării Lui nu este sfîrșit.

Fiindcă toată mărimea simțită – măsurîndu-se după lungime, și după lățime și după adîncime – se arată mare, după cuviință a adăugat că mării Lui nu este sfîrșit, ca să-L arate fără de trup și nescris împrejur pe Cel lăudat. Că – zice – mare îl știu pe Dînsul, însă nu ajuns, nici măsurat, că nici început, nici sfîrșit al mării nu află, că nemărginită este aceasta și covîrșește toată înțelegerea minții.

4 Neamul și neamul vor lăuda lucrurile Tale și puterea Ta vor vesti.

Aici, mai-nainte a propovăduit dumnezeiasca cunoștință a

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

neamurilor, că zice: Nu numai noi, cei din Israil, Te vom lăuda pe Tine, Făcătorul de bine, prin neamul acesta; ci și alt neam, adică Biserica cea din neamuri, va propovădui lucrarea cea mare a lucrurilor Tale.

5 Mare cuviința slavei sfințirii Tale vor grăi, și minunile Tale vor povesti.

Firea Celui lăudat biruiește puterea Proorocului, căci – căutînd numiri vrednice și potrivite, și nenimerind – împletește împreună multe nume deodată, zicînd: „slavă și mare cuviință a sfințeniei”. Mai-nainte grăiește însă că acestea se vor propovădui de alt neam.

6 Și puterea celor înfricoșate ale Tale vor spune, și mărirea Ta vor povesti.

Se pare că rostește aceeași cuvîntare, dar arată deosebire: că „minunate” zice minunile săvîrșite spre facerile de bine ale unora – cum s-a întîmplat în pustie, cînd a dat mană norodului, și i-a împiedicat pe cîrstei și a puhoit-o pe cea fără de apă – iar acestea au pornit spre minunare limbile celor mulțumitori; iar „puterea celor înfricoșate” numește marile lucrări arătate spre pedeapsa altora, precum a adus bătăile cele de multe feluri asupra Egiptului, prin dumnezeiescul Moisi. Și dumnezeiescul Apostol a făcut această despărțire, zicînd că de la Preasfîntul Duh se dau nu numai darurile tămăduirilor, ci și lucrările puterilor: și numește daruri ale tămăduirilor umblarea șchiopilor, însănătoșirea bolnavilor, învierea morților și cîte ca acestea; iar lucrări ale puterilor – orbirea lui Elima, moartea Ananiei și a Safirei, și pe cei dați satanei ca să se pedepsească pentru hulă.

7 Pomenirea mulțimii bunătății Tale vor vesti și de dreptatea Ta se vor bucura.

Proorocul voiește să arate bogăția dumnezeieștii bunătăți și a puterii, dar, folosind limbă omenească, nu izbutește, și iarăși împreunează mai multe nume și mai-nainte zice mulțumirea și buna-cunoștință a neamului ce va să fie. Că, desfătîndu-se întru dumnezeieștile cuvinte, aduce povestirea dumnezeieștii iubiri de oameni ca pe niște izbucniri. Aceasta pătimeste încă și dumnezeiescul Apostol și, neputînd povesti cele dumnezeiești după vrednicie, se ispitește să facă acest lucru prin mai multe nume, zicînd: „bogăția cea mare a darului Lui”. Iar aiurea, mărturisește biruirea: „Cît sînt de necercate judecățile Lui, și de neurmate căile Lui!”

8 Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv!

Proorocul a pătimit aceeași și aici: că – luînd în minte în ce chip a zidit Dumnezeu firea oamenilor și de cîtă cinste și purtare de grijă a învrednicit-o, că a rînduit și a așezat toată zidirea cea văzută pentru trebuința lor; că, în fiecare zi greșind ei, îi suferă, și răsare soarele Său peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drepti și peste cei nedrepti – Îl numește nu numai „îndurat”, ci și „milostiv”, și „îndelung-răbdător” și „mult-milostiv”. Căci cu nemăsurată bunătate a depărtat de la noi fărădelegile noastre pe cît se depărtează răsăriturile de la apusuri și așa a

iubit lumea, încît pe Fiul Său cel unul-născut L-a dat pentru dînsa.

9 Bun este Domnul tuturor, și îndurărilor Lui – peste toate lucrurile Lui.

Că nu numai de ludei a făcut purtare de grijă, ci și spre toți oamenii a revărsat iubirea Sa. Și nu numai de oameni, ci și de dobitoace Se grijește și tuturor le dă trebuințele cele potrivite.

10 Mărturisească-se Ție, Doamne, toate lucrurile Tale, și cuvioșii Tăi bine să Te cuvînteze!

Nu cele neînsuflețite Îl laudă pe Dumnezeu, nici dobitoacele nu slobozesc glas cuvîntător, ci cei cuvîntători și iubitori de Dumnezeu alcătuiesc prin acestea cîntarea de laudă și, căutînd spre fiecare din cele făcute de Dînsul și văzînd marea lucrare a înțelepciunii Sale, își pornesc limba spre slavoslovie.

11 Mărirea împărăției Tale vor spune și puterea Ta vor grăi,

12 ca să facă cunoscută fiilor oamenilor puterea Ta și mărirea marii cuvînte a Împărăției Tale.

Căci cuvioșii aceștia – ori Proorocii, ori Apostolii și cei ce după aceia au urmat slujba propovăduirii – vor învăța pe toți oamenii veșnica Împărăție și negrăita putere, că nu vor aduce numai ludeilor învățătura aceasta, ci și la toată firea oamenilor.

13 Împărăția Ta este împărăție a tuturor veacurilor, și stăpînirea Ta este întru tot neamul și neamul.

Nemărginită ai stăpînirea și de-a pururea vecuitoare Împărăția, nici începîndu-se, nici încetîndu-se.

Credincios este Domnul întru toate cuvintele Sale și cuvios întru toate lucrurile Sale.

Că adevărul strălucește mai-nainte de cuvinte, adeverit fiind cu lucrurile, iar acestea sînt împodobite cu dreptatea.

14 Sprijinește Domnul pe toți cei ce cad și îndreptează pe toți cei surpați.

Că se grijește nu numai de ucenicii dreptății, ci și de cei ce alunecă, și de cei căzuți și de cei ce primesc rănile păcatului. Că, proptindu-i, pe primii nu-i lasă să cadă, iar pe cei căzuți îi ridică tinzîndu-le dreapta.

15 Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc, și Tu le dai hrana lor în bună vreme.

Pe acest „nădăjduiesc”, nu l-a pus aici pentru cugetul tuturor³⁴¹, că nici cei ce trăiesc întru rea-credință nu au această nădejde, nici neamurile celor necuvîntătoare nu au simțire cuvîntătoare: ci învață că fiecare primește de la Dînsul trebuința potrivită. Apoi, arată și lesnirea dăruirii:

16 Deschizi Tu mîna Ta, și saturi pe tot viețuitorul de bunăvoință.

³⁴¹ „așezare”, „aplecare”, „bună-voință” – din elinescul „diathesis”

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Fiecare dobândește bunătățile dăruite de Tine îndată ce voiești, că, precum nouă ne este lesne a întinde degetele strânse și a desface mîna, așa ușor îți este Ție a dăruii belșugul bunătăților într-o cirtă de vreme.

17 Drept este Domnul întru toate căile Lui și cuvios întru toate lucrurile Lui.

Și – zice – întru toate iconomiile Tale strălucește dreptatea – căci „căi” a numit iconomiile.

18 Aproape este Domnul de toți cei ce îl cheamă pe El, de toți cei ce îl cheamă pe El întru adevăr.

Acest „aproape” nu însemnează apropierea locului – că Dumnezeu este din fire pretutindeni de față, că „întru Dînsul trăim, și ne mișcăm și sîntem”, după dumnezeiescul Apostol – ci prin aceasta a arătat ținerea și așezămîntul. Bună încă este și adăugarea adevărului, că nu Se apropie de cei ce îl cheamă așa prost, ci de cei ce întru adevăr voiesc a face aceasta, „că nu tot cel ce-Mi zice Mie: Doamne Doamne! va intra întru Împărăția lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui Meu din ceruri.” Pentru aceea a și adăugat:

19 Voia celor ce se tem de El o va face, și rugăciunea lor o va auzi și-i va mîntui pe dînșii.

Cei ce au frica dumnezeiască fac ei mai întîi voia lui Dumnezeu. Deci, fiindcă scopul lor se unește cu voia dumnezeiască, negreșit Stăpînul împlinește voile lor, că ei nu voiesc nimic împotrivic celor pe care le voiește El.

20 Păzește Domnul pe toți cei ce-L iubesc pe El, și pe toți păcătoșii va pierde.

A arătat cît de drept este Domnul întru toate căile Lui, că osebirea celui drept este să dea fiecăruia potrivită răsplătire: de aceea, El îi păzește pe cei ce au dragoste către Dînsul, și-i străjuiește și îi slobozește de pînditori; iar pe cei ce îmbrățișează calea împotrivică îi pedepsește.

21 Lauda Domnului va grăi gura mea, și bine să cuvînteze tot trupul numele cel sfînt al Lui în veac și în veacul veacului!

Deci eu – zice – am scris lauda aceasta, dar se cuvine ca toată firea oamenilor să cinstească pururea cu slavoslovie pe Făcătorul și cinste potrivită să aducă dumnezeiescului nume. Ni se cuvine însă a mai însemna că nici aici nu dă lauda ludeilor, ci cheamă tot trupul spre cîntare de laudă. Deci arătată este mai-nainte grăirea care mărturisește împlinirii, că Dumnezeuul tuturor Se laudă, după proorocie, întru toate neamurile de prin lume.

TÎLCUIREA PSALMULUI 145

Aliluia.

Întru unele din izvoade este adăugat: „al lui Agheu și al Zahariei”, dar

aceasta nici la *Evreu*, nici la ceilalți tălmăcitori, nici la Cei 70 în *Exapla* nu am aflat-o. Și Psalmul acesta poruncește a lăuda pe Dumnezeuul tuturor, că aceasta arată și scrierea-deasupra, acest „aliluia” tălmăcindu-se: „lăudați pe Domnul”, după cum am zis de multe ori.

Laudă, suflete al meu, pe Domnul!

Darul Duhului ne poruncește tuturor a ne deștepta pe noi înșine spre slavoslovie lui Dumnezeu.

Lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

În Psalmul al 6-lea, a zis: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?” De aceea ne învățăm a-L lăuda pe Dumnezeu în vremea vieții de acum, înainte de a primi sfirșitul vieții.

Nu vă nădăjduiți spre boieri,

Bună este sfătuirea, că nici boierii nu sînt boieri de-a pururea, ci au stăpînire vremelnică, nici nu cinstesc toți boierii dreptatea. Și, ca să fie de față amîndouă, se cuvine a cunoaște stricăciunea firii, că aceasta aduce pe urmă:

2 spre fiii oamenilor, întru care nu este mîntuire!

Vezi firea, și nu te bizui stăpînirii, că omul „s-a asemănat deșertăciunii” și „omul – ca iarba, zilele lui – ca floarea cîmpului”.

3 Ieși-va duhul lui, și se va întoarce în pămîntul său.

„Duh” numește aici sufletul. Și, ieșind acesta, trupul se duce către a sa rudenie, după dumnezeiasca hotărîre: „Pămînt ești, și în pămînt te vei duce!”

În ziua aceea, vor pieri toate gîndurile lui.

Pentru că, desjugîndu-se sufletul și trupul risipindu-se în țărînă, se arată nălucirea deșartă a gîndurilor. Domnul ne-a învățat aceasta și prin pildă: că – aducîndu-l în mijloc pe bogatul căruia i-a rodit țarina, care socotea să strice hambarele și mai mari să le zidească – i-a zis: „Nebune, în noaptea aceasta vor cere sufletul tău de la tine, și cele ce ai gătit cui vor fi?” Și din ceilalți oameni încă, unii nălucesc boierii și stăpînii, alții averi de țarini și de zidituri, alții nălucesc ca într-un vis biruințe în războaie, iar alții lucrează pieirea vrăjmașilor; ci, venind fără de veste moartea asupra-le, lasă nălucirea gîndurilor nesăvîrșită. Așa, după ce a arătat deșertăciunea nădejzii spre oameni, arată folosul nădăjduirii spre Dumnezeu:

4 Fericit este al căruia Dumnezeuul lui Iacov este ajutorul lui, nădejdea lui – spre Domnul Dumnezeuul lui,

Nu L-a numit „Dumnezeu al lui Iacov” așa prost, ci poruncește să nădăjduim spre „Dumnezeu al lui Iacov” aducîndu-ne aminte cîtă purtare de grijă a dobîndit acesta nădăjduind spre Dumnezeu și ce fel și cîte roade ale nădejzii a secerat. Și Îl numește pe Dînsul „Domn” și „Dumnezeu”, și prin amîndouă Îi propovăduiește puterea. Apoi, ne învață bunătatea și puterea Lui din zidirea fapturilor:

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

5 spre Cel ce a făcut cerul și pământul, marea și toate cele ce sînt întru dînsele;

În scurt, a cuprins cu cuvîntul toată zidirea văzută și nevăzută, că n-a pomenit numai cerul, și pământul și marea, ci și toate cele dintru dînsele: și în cer sînt Îngerii, și firea celor nevăzute, și soarele, și luna și mulțimea stelelor; iar pe pământ și în mare – oamenii și neamurile celor necuvîntătoare. Iată cît de mare – zice – este puterea Făcătorului tuturor, deci vezi cîtă deosebire este între Dînsul și boierii cei stricăcioși! Așa, după ce a arătat pe Ziditorul tuturor, Îl arată că Se și grijește de cele pe care le-a făcut:

6 spre Cel ce păzește adevărul în veac, spre Cel ce face judecată celor năpăstuiți, spre Cel ce dă hrană celor flămînzi.

Că Cel ce Se făgăduiește este nemincinos și iubitor de adevăr, și împlinește făgăduințele, și izbîndește celor năpăstuiți, și judecă cu dreptate, încă și tuturor flămînzilor le dă hrana potrivită. De aici, mai-nainte zice și facerile de bine săvîrșite prin înomenirea Mîntuitorului nostru:

7 Domnul dezleagă pe cei ferecați în obezi, Domnul înțelepțește orbii, Domnul ridică pe cei surpați,

Dumnezeul tuturor a mai-nainte grăit acestea și prin Isaia Proorocul: că, după ce a zis: „Te-am dat pe Tine spre lumină neamurilor”, a adăugat: „ca să deschizi ochii orbilor, să scoți din legături pe cei legați și din casa păzirii pe cei ce șed întru întuneric.” Și, la alt loc, a zis despre fața Stăpînului Hristos: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns ca să bine-vestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc celor robiți lăsare, orbilor – vedere.” Și, aiurea: „Atunci vor auzi surzii cuvintele cărții, și ochii orbilor, ce sînt întru întuneric și în negură, vor vedea.”

Domnul iubește pe cei drepți;

8 Domnul păzește pe cei nemernici,

Domnul tuturor aduce fiecăruia cele potrivite: dreptilor ce Îl iubesc pe El, le răsplătește cu daruri deopotrivă, arătînd către dînșii dragoste și iubire părintească; iar pe cei ce au fugit de părinteasca păgînatate și se apropie cu credință la Dînsul, îi învrednicește de toată paza și purtarea de grijă. Căci „nemernici” îi numește pe cei străini. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Oarecînd eram fără de Hristos, înstrăinați de petrecerea lui Israil și străini de testamenturi, neavînd nădejdea făgăduinței, dar, cei ce atunci eram departe, aproape ne-am făcut.”

pe sârman și pe văduvă va primi, și calea păcătoșilor o va pierde.

De la purtarea de grijă de obște, a pogorît cuvîntul către cele din parte: și zice că Ocîrmuitorul tuturor nu lasă pe nimeni negrijit, ci îi învrednicește de toată grijirea pe cei lipsiți de omeneasca purtare de grijă și risipește pîndirile asupra lor.

9 Împărați-va Domnul în veac, Dumnezeuul tău, Sioane, în neam și în neam!

Că veșnică are stăpînirea și pururea vecuitoare Cel ce acum – o Sioane!
– Se socotește a fi numai al tău Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 146

Aliluia.

Aici ne-am învățat arătat tălmăcirea lui „aliluia”, pentru că *Evreul* îl zice: „lăudați pe Domnul”; iar Simmah, în primul stih, l-a lăsat încă și netălmăcit, zicînd așa: „aliluia, că este bun Psalmul”; iar Teodotian: „lăudați pe El”. Deci și Psalmul acesta ne poruncește a-L lăuda. Și mai-nainte vestește întoarcerea din Babilon și zidirea Ierusalimului făcută după aceea, că Ierusalimul nu se va mai zidi iarăși, după cum așteaptă Iudeii, ci proorocescul cuvînt mai-nainte vestește zidirea făcută atunci de Zorobabel.³⁴²

Lăudați pe Domnul, că este bun Psalmul, Dumnezeului nostru să l se îndulcească lauda!

Folositoare – zice – este cîntarea de laudă și pricinuitoare de bunătați. Și nu lauda îi este dulce lui Dumnezeu, ci scopul celor ce laudă, că El este nelipsit, însă Se bucură de mîntuirea oamenilor.

2 Zidind Ierusalimul Domnul, risipirile lui Israil va aduna

Și pentru aceasta – zice – se cuvine a fi El lădat, căci va zidi Ierusalimul cel surpat, și pe cei duși robiți îi va învrednici de întoarcere. Și, dacă nu s-au întors toți, dumnezeiescul cuvînt n-a mințit, ci răutatea aceloră s-a vădit: că, prin Chir, El a poruncit tuturor a se întoarce, iar ei, avînd socoteală vîrtoasă și împotrivică, au ales țara cea străină mai mult decît patria lor.

3 Cel ce vindecă pe cei zdrobiți cu inima și leagă rănile lor;

Cu cele trupești, le-a împreunat pe cele duhovnicești, și a arătat că El nu numai dăruiește slobozenia celor robiți, ci și hărăzește vindecarea celor ce au primit rănile păcatelor.

4 Cel ce numără mulțimea stelelor și tuturor numele le cheamă.

Prin toate propovăduiește puterea lui Dumnezeu. Iar acest „Cel ce numără” a numit aici cunoștința, iar „nume ale stelelor” – deosebiriile stelelor, și starea acestora, și rînduiala și ținerea unora către altele. Că

³⁴² Și nici nu s-a mai ridicat cetatea Ierusalimului, măcar că Iudeii risipiți în toată lumea și-au plăsmuit în 1947 un fel de țară în Palestina. Ce se va zidi cu adevărat și cît de curînd în Ierusalim, pe locul Bisericii lui Solomon, e capiștea în care va fi încoronat și înscăunat Antihristul ca împărat al lumii.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

Dumnezeul tuturor nu cheamă stelele punîndu-le nume, că acestea sînt neînsuflețite și lipsite de cuvîntare, ci oamenii, avînd socoteală păgîneasă, au pus nume stelelor din basmele închipuite de dînșii.

5 Mare este Dumnezeul nostru, și mare este tăria Lui și priceperii Lui nu este număr;

Nemăsurate sînt toate: și mărimea, și tăria și lauda, dar Îl laudăm pe cît putem.

6 Cel ce primește pe cei blînzi, Domnul, și smerește pînă la pămînt pe cei păcătoși.

Iar Simmah a zis: „Cel ce răsuflă și mîngîie”. Și aceasta este altă osebire a dumnezeieștii Pronii: că, pe cei ce se vrăjmășuiesc de oarecari pentru blîndețe, îi învrednicește de purtare de grijă; iar pe cei ce năvălesc cu nedreptate asupra lor, îi trimite la moarte. Și pe aceia îi face vestiți și străluciți, iar celorlalți le dă uitării pomenirea: așa s-a făcut de-a pururea pomenită ceata Sfinților Apostoli; așa, sînt mult-lăudate soboarele Mucenicilor, iar pomenirea celor ce le-au dat război acestora s-a dat uitării.

7 Începeți a cînta Domnului întru mărturisire, cîntați Dumnezeului nostru întru alăută!

Deci – știind bunătatea, și înțelepciunea și puterea aceasta a lui Dumnezeu – începeți cîntarea de laudă, întrebuintînd obișnuitele organe muzicești.

8 Celui ce îmbracă cerul cu norii, Celui ce gătește pămîntului ploaie;

Amîndouă sînt dovezi ale puterii și ale bunătății: căci Se grijește de cele de pe pămînt ca un Bun și lubitor de oameni, iar ca un Atotputernic aduce firea apelor sus întru înălțime și acoperă vederea cerului, făcînd între cer și pămînt un acoperămînt din nori și adăpînd cu nașterile acestora pămîntul. Apoi, arată trebuința ce răsare de aici:

Celui ce răsare în munți iarbă și buruieni spre slujba oamenilor;

Că adapă nu numai pămîntul lucrat de oameni, ci și munții și locurile pustii, aducînd dobitoacelor pășunea odrăslită întru acestea. Și săvîrșește acest lucru pentru facerea de bine către oameni, că a poruncit ca dobitoacele să slujească oamenilor.

9 Celui ce dă dobitoacelor hrana lor și puilor corbilor ce Îl cheamă pe El.

Firea corbilor nu este cuvîntătoare și ei nu cheamă pe Făcătorul cu cuvîntare, ci strigarea lor pentru hrană se aseamănă cu o cerere. De aici socotesc că, lăsînd pomenirea celorlalte păsări, i-a pomenit pe corbi și Stăpînul Hristos, zicînd ucenicilor: „Căutați la corbi, că nu seamănă, nici nu adună în hambare, și Tatăl vostru cel ceresc îi hrănește pe dînșii.”

10 Nu întru puterea calului va voi, nici în pulpele bărbatului bine îi va plăcea.

11 Bine va voi Domnul întru cei ce se tem de Dînsul și întru cei ce nădăjduiesc spre mila Lui.

Dumnezeu – zice – nu Se veseleşte de vîrtutea trupului, și de meșteșugul călăriei și de grăbnicia picioarelor, ci de faptele bune a cărora ziditoare este evlavia. Și nu Se grijește cu sîrguință numai de aceștia – ci și de cei ce au căzut în păcate, și se pocăiesc și se întăresc cu nădejdea iubirii de oameni – căci nu a zis că Dumnezeu binevoiește numai întru nevoitorii cei desăvîrșiți ai faptei bune, ci și întru cei ce așteaptă dumnezeiasca milă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 147

Aliluia.

Cuvîntul cel proorocesc poruncește și aici a lăuda. Mai-nainte zice încă și biruința făcută după întoarcere, iar lîngă aceasta mai-nainte vestește și propovedaniile Apostolilor, care au străbătut prea-degrab toată lumea.

*Laudă, Ierusalime, pe Domnul, laudă pe Dumnezeul tău, Sioane! –
2 că a întărit incuierile porților tale,*

Izbăvindu-te de războinici cu ajutorul cel nebiruit al lui Dumnezeu și rămînînd neînconjurată³⁴³, cu laude răsplătește-l Făcătorului de bine, o Ierusalime! Iar „Ierusalim” nu numește zidirile cetății, ci pe locuitorii acesteia.

blagoslovit-a pe fiii tăi întru tine

Că, luînd binecuvîntarea de bună-naștere și de multă-facere de copii, întru mulțime ai crescut.

3 Cel ce a pus în hotarele tale pace

Ți-a dăruit și pace despre toate părțile: că, înfricoșîndu-se de frica celor uciși, alții nu îndrăznesc a mai veni iarăși asupra-ți.

și cu grăsimi de grîu te-a săturat;

Și te-a împresurat cu bunătățile pămîntului. Că „grăsimi de grîu” a numit îndestularea roadelor, din parte numind totul: fiindcă acest nume, „pyros”, înseamnă „grîu”, iar „grăsimi de grîu” – pîinea cea prea-bună, pîinea aceasta arătînd și celelalte roade.

Ci această purtare de grijă dobîndeau de demult Iudeii, iar după ce s-au turbat asupra Mîntuitorului s-au făcut pustii de toate bunătățile. De aceea și proorocescul cuvînt, vorbind pentru aceia, mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor:

4 Cel ce trimite cuvîntul Său pămîntului. Degrab aleargă cuvîntul Lui,

„Cuvînt” a numit aici evangheliceasca propovedanie, pe care a trimis-o nu numai Iudeilor, ci și tuturor celorlalți oameni, că zice: „Mergînd, învățați toate

³⁴³ E vorba de cetate.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

neamurile!" A arătat încă și iuțimea drumului, că întru puțină vreme a umplut de învățătură tot pământul și marea. Mai-nainte văzînd acest lucru, Proorocul a zis: „prea-degrab aleargă cuvîntul Lui”. Și nu e nici un lucru nou, nici prea-slăvit, că toate se supun dumnezeieștii voiri. Drept aceea, dacă vrea, El preface îndată firea apelor, una fiind ea, întru nenumărate chipuri:

*5 al Celui ce dă zăpada ca lîna, al Celui ce presară negura ca cenușa,
6 al Celui ce pune gheața Sa ca pînile.*

Pentru că din una și singura ființă a apelor se face și gheața vîrtoasă, și zăpada rară și moale ca frîntura lînii, dar se face și praf umed, că într-acest fel este firea negurii.

Împotriva feței gerului Lui cine va suferi?

Încă și aerul îl preface cu lesnire: și, pe cel înfocat acum, după puțin îl face geros.

7 Trimite-va cuvîntul Său, și le va topi pe ele; sufla-va Duhul Lui, și vor curge ape.

Dar, iarăși voind, topește cu lesnire apa înghețată și o face să curgă ca pîraiele: pentru că, suflînd austrul, se topește și zăpada, și gheața. Și nu așa prost a făcut povestirea acestora, ci ca prin ele să însemneze altele: că – precum zăpada, căzînd, umple munții, iar după ce se topește se aduce întru rîurile slobozite dintru dînșii și ajunge să adape alte locuri – așa și belșugul bunătăților date de Dumnezeu s-a adus întîii ludeilor, după care, gonind și alungînd aceia darul, adăparea învățăturii s-a adus neamurilor, ca prin niște rîuri, prin Sfințiții Apostoli.

8 Cel ce trimite cuvîntul Său lui Iacov, îndreptările și judecățile Sale lui Israil

De demult – *Legea*, iar după aceea și Darul, dar s-au arătat nevrednici de amîndouă.

9 n-a făcut așa la tot neamul și judecățile Sale nu le-a arătat lor.

Că nici unuia din neamuri nu a dat *Legea* cea prin Moisi și nu a adus folosul cel prin Prooroci, ci numai pe ludei i-a învrednicit de o astfel de adăpare. Cu toate acestea, aceia s-au făcut nemulțumitori către Făcătorul de bine, iar neamurile, primind strălucirea luminii celei gîndite prin Sfințiții Apostoli, L-au cunoscut pe al lor Ziditor și totdeauna îi aduc cinstea Acestuia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 148

Aliluia, aliluia.

Proorocul a îndoit poruncirea, ascuțind sufletele spre mai multă sîrguință. Și aceasta este altă laudă care deșteaptă toată zidirea – și cea gîndită, și cea simțită, și cea cuvîntătoare, și cea necuvîntătoare, cea

însuflețită și cea neînsuflețită – spre împreună–glăsuirea cântării de laudă. Poruncește să-l aducă laudă și cerul, și pământul, și adîncurile, și luminătorii de pe cer, și munții, și sadurile, și celelalte ca acestea și cîte sînt împărțășite de suflet și de cuvîntare, zicînd însă că cei cuvîntători trebuie să caute la acestea și, deprinzînd înțelepciunea ce se arată întru dînsese, să laude pe Făcătorul.

Lăudați-L pe Domnul, din ceruri lăudați-L pe El întru cele înalte!

Marele Moisi ne-a învățat că două ceruri s-au zidit de Dumnezeu: acesta făcut împreună cu pământul, și cel după acesta, care s-a rînduit să fie mijlocitor între ape, pe care l-a numit și „tărie”. Pentru aceasta a poruncit a lăuda pe Dumnezeu „din ceruri” și „întru cele înalte”, în loc de: „cetele celor fără de trupuri, care și întru acesta, și întru acela petrec”. Și, fiindcă dumnezeiescul Moisi nu ne-a învățat nimic pentru zidirea firilor gîndite, de nevoie a făcut aici Proorocul pomenirea acestora. Pentru aceea și poruncește a aduce laudele Făcătorului, că aceasta este datoria făpturilor, și toată făptura făcută de Dînsul și cinstită cu cuvîntarea se cuvine a o plăti. Și – dacă laudă cele ce au fire zidită, și nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu s-au rînduit împreună cu cele ce laudă – arătat este că Ei nu sînt din firea cea zidită; că, altfel, L-ar fi lăudat pe Făcătorul mai-nainte de celelalte, ca niște izvoare ale dreptății cinstind Dreptatea. Dar nici Fiul nu laudă, nici Sfîntul Duh, deci nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu are fire zidită. Apoi: cu adevărat Se laudă și El, și Sfîntul Duh, căci nu este nimic altceva între cei ce laudă și Cei ce Se laudă, numai zidirea laudă, și numai Ziditorul Se laudă. Și, dacă cineva nu-L laudă pe Ziditorul, ca un nemulțumitor nu-L laudă. Ci acestea le-am vorbit mai pe larg în cuvintele pentru Sfîntul Duh. Drept aceea, să călătorim spre cele de aici înainte ale tălmăcirii:

2 Lăudați-L pe El, toți Îngerii Lui, lăudați-L pe El, toate Puterile Lui!

„Îngeri” și „Puteri” numește firile gîndite: „Îngeri”, ca pe cei ce trec către oameni dumnezeieștile graiuri³⁴⁴; iar „Puteri”, ca cele ce sînt slobode de patimile trupești și ca cele ce pot împlini poruncile, că zice: „cei puternici întru tărie, care faceți cuvîntul Lui.” Însă prin numele acestea a cuprins toată firea celor gîndite, și foarte potrivit a chemat spre cîntarea de laudă întîi cetele cerești.

3 Lăudați-L pe El, soarele și luna, lăudați-L pe El, toate stelele și lumina!

Iar Simmah, așa: „lăudați-L pe El, toate stelele luminii”; așa încă și ceilalți. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: Dumnezeu a zidit lumina în ziua dintîi, iar întru a patra – luminătorii, și pentru aceasta i-a pomenit deosebi de lumină, nu că ea ar sta singură prin sine-și, ci pentru că s-a împărțit întru luminători. Iar pe acestea, după cum am zis și mai sus, nu le cheamă ca pe niște însuflețite și cuvîntătoare, ci ne poruncește a privi la

³⁴⁴ „Înger” vine din elinescul „anghelos”, însemnînd „vestitor”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

ele, și a deprinde înțelepciunea lui Dumnezeu și prin toate a-l împleni Lui cântare de laudă.

4 Lăudați-L pe El, cerurile cerurilor!

5 Și apa cea mai presus de ceruri

Dumnezeu a despărțit firea apelor cu cerul ce se numește „tărie”, prin negrăita Lui înțelepciune meșteșugindu-le lor statornicia cea în lungă vreme, și a poruncit a călători peste apele închegate focul nemărginit al luminătorilor. Iar apa și focul sînt împotrivable una alteia, dar, cu toate acestea, nici focul nu se stinge de ape, nici apa cea închegată nu se topește de focul cel nemărginit, și acestea arată negrăita putere a lui Dumnezeu. Și a numit cerul cu număr de multe, nu că ar fi știut de mai multe, ci urmînd limbii evreiești: că ei le numesc pe acestea cu număr de multe, precum noi zicem: „Atenele” și „Tebele”. Deci, ce a numit aici „ceruri ale cerurilor”, într-alt loc l-a zis: „cerul cerului”, că zice: „cerul cerului Domnului”.

să laude numele Domnului, că El a zis, și s-a făcut; El a poruncit, și s-a zidit!

Că – zice – vrednic lucru este a lăuda pe Cel ce le-a lucrat cu cuvîntul pe toate acestea.

6 Pusu-le-a pe ele în veac și în veacul veacului: poruncă a pus, și nu va trece.

Și nu numai că le-a zidit, ci le și poartă de grijă. De aici au și statornicia, după cum a voit El Însuși, că nu vor putea să treacă hotarele așezate de Dînsul. Deci cele neînsuflețite și neamurile celorlalte necuvîntătoare se rușinează de legile așezate, și numai singură firea oamenilor cea cinstită cu cuvîntarea calcă legile: marea știe hotarele sale și se rușinează de nisip, noaptea și ziua păzesc măsurile puse lor, iar oamenii defaimă dumnezeieștile legi.

Și așa, după ce le-a chemat spre împărtășirea cîntării de laudă pe cele din cer și pe cele cerești, se mută spre pămînt, maica de obște a oamenilor și a celor necuvîntătoare:

7 Lăudați-L pe Domnul de pe pămînt:

Apoi, din parte:

balaurii și toate adîncurile;

Marea este parte a pămîntului, și întru aceasta sînt chiții. Și vrednică de minunare este și această purtare de grijă a Ziditorului: că, după ce a zidit jivinele cele prea-mari și prea-covîrșitoare, le-a închis întru noianurile cele neînotate, arătîndu-le oamenilor și înfricoșîndu-i cu pomenirea lor, dar, propovăduind bunătatea, a oprit vătămarea pe care ar fi putut-o ele pricinui.

8 focul, grindina, zăpada, gheața, duhul cel de vifor,

Și acestea își au pricina din apă. Și în aer se face și grindină, și zăpadă,

și gheață, și vînturile cele iuți, că pe acestea le-a numit „vifore”. La fel, este cu puțință a vedea focul arătîndu-se încă nu numai în pămînt, ci și în aer, pentru că din aer se slobozesc și fulgere, și trăznete și flăcări.

cele ce fac cuvîntul Lui;

Încă și acestea – zice – se supun semnului Său, nu ca niște însuflețite și cuvîntătoare, ci urmînd voii Lui.

9 munții și toate dealurile, lemnele cele roditoare și toți cedri;

Și acestea ne fac a porni limbile noastre spre mulțumire, căci nu numai mărirea lor este vrednică de minunare, ci și trebuința ce răsare de aici, că prea-multă este și de multe feluri.

10 fiarele, și toate dobitoacele

Le-a despărțit și pe acestea: că nu așa prost a zis de cele cu cîte patru picioare, ci a deosebit pe cele sălbatice de cele domestice. Și ne poruncește să laudăm pe Făcătorul și prin unele, și prin altele, că toate sînt de prisos și nemulțumitoare dacă scapă de cunoștința noastră³⁴⁵.

cele tîrîtoare și păsările zburătoare;

Cu pomenirea tîrîtoarelor s-a înjugat și firea celor înotătoare, că acelea se tîrăsc în ape. Așa le-a numit pe dînele chiar Dumnezeu, că a zis: „Să scoată apele tîrîtoare cu suflete vii!”

După acestea toate, îl cheamă pe cel ce laudă prin toate pe Ziditor, că omul s-a învrednicit de dumnezeiasca zidire în urma tuturor. Și îl adună după adunări, aducînd în lăuntru mai întîi ceata împăraților, apoi popoarele supușilor. Și zice:

11 împărații pămîntului și toate noroadele,

Și nu-i lipsește de cîntarea de laudă nici pe domnii de al doilea (rang), nici pe judecătorii cei rînduiți după aceștia, ci îi împărtășește și pe ei de folosul ivit de aici:

domnii și toți judecătorii pămîntului;

Poruncește să facă acest lucru încă și fiecare vîrstă, și amîndouă neamurile³⁴⁶, adică partea bărbătească și cea femeiască. Și – întîi pe cei ce sînt desăvîrșiți cu vîrsta:

12 tinerii și fecioarele,

Apoi, amîndouă căpătîiele:

bătrînii și cei mai tineri să laude numele Domnului,

Zice: Și vîrsta cea fără de vreme și crudă, și cea peste vreme (adică îmbătrînită) să laude pe Dumnezeu!

³⁴⁵ Fiindcă toate au fost zidite pentru om.

³⁴⁶ „Genurile”, din elinescul „ghenos”.

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

13 că s-a înălțat numele Lui unuia!

Că s-a stins pomenirea dumnezeilor cu nume mincinos și s-a arătat cinstit doar numele Celui ce este singur Dumnezeu.

14 Mărturisiți-vă Lui pe pământ și în cer!

Că nu-L mai laudă pe Dînsul doar cele cerești, ci s-a umplut tot pământul de a-L cunoaște pe Domnul, cît ca niște apă multă a acoperit mările.

Și va înălța cornul norodului Său.

Și – zice – va arăta norodul Său nebiruit și vestit – căci „corn” a numit tăria, din metafora dobitoacelor purtătoare de coarne, care se fălesc că întru acelea au tăria.

Cîntare – tuturor cuvioșilor Lui,

Că, pe cei ce cred întru Dînsul, îi face nu numai tari, ci și de-a pururea pomeniți la toți.

fiilor lui Israil, norodului ce se apropie de Dînsul!

Și această bună laudă a dobîndit-o Israil cînd s-a apropiat de Dumnezeu, dar acum s-a mutat împreună cu buna-credință și strălucirea, iar ei s-au golit de aceasta, și neamurile se bucură de dumnezeieștile daruri.

TÎLCUIREA PSALMULUI 149

Aliluia, aliluia.

Această laudă o poruncesc a aduce cei ce au biruit după întoarcere neamurile acelea multe prin dumnezeiescul ajutor. Are încă și proorocie a celor săvîrșite de Macabei.

Cîntați Domnului cîntare nouă, lauda Lui este în Biserica cuvioșilor!

Că a lăuda pe Dumnezeu este osebirea cuvioșilor, nu a celor fără de lege.

2 Veselească-se Israil de Cel ce l-a făcut pe el, și fiii Sionului să se bucure de Împăratul lor!

Dumnezeul a toate este Dumnezeu al tuturor, dar cu deosebire Se numea Împărat al Israilitenilor. Deci, îndată ce s-au bolnăvit cu nemulțumire și au cerut alt împărat, Dumnezeu a zis către Samuil: „Nu pe tine te-au defăimat, ci pe Mine, ca să nu împărățesc peste dînșii.”

3 Să laude numele Lui în horă, în timpan și în psaltire să-l cînte Lui!

Zice: După *Legea* noastră, să lăudăm pe Făcătorul de bine cu toate uneltele de cîntare!

4 Că binevoiește Domnul întru norodul Său,

FERICITUL TEODORIT, EPISCOPI AL CHIRULUI

Zice: Ne-a învrednicit de multă iubire de oameni și ne-a arătat a Sa bunătate.
și va înălța pe cei blînzi întru mîntuire.

Iar pe cei lipsiți de ajutor care au năravuri bune, îi va arăta înalți și vestiți.

5 Lăuda-se-vor cuvioșii întru mărire și se vor bucura întru așternuturile lor.

Și cei ce cinstesc dreptatea vor fi întru bună laudă, îndulcindu-se de multă odihnă. Că „așternut” a numit odihna, că patul este însemnător de odihnă.

6 Înălțările lui Dumnezeu – în gîtlejul lor,

Și totdeauna propovăduiesc dumnezeieștile faceri de bine și Îl laudă pe pricinuitorul unora ca acestea.

și săbii cu două ascuțișuri – în mîinile lor,

7 ca să facă izbîndă întru neamuri, muștrări întru noroade;

Biruința întru războaie nu este lucru potrivit odihnei, că biruința este mai dulce decît toată odihna. Iar prin acestea mai-nainte vestește bărbăția Macabeilor, prin care i-au supus pe megieșii locuitori pe aproape și i-au biruit pe Machidoneni.

8 ca să lege pe împărații lor cu obezi, și pe slăviții lor cu cătușe de fier;

Istoria Macabeilor ne învață că multe ca acestea s-au isprăvit de dînșii, și lesne le este celor ce voiesc să citească a învăța adevărul proorociei.

9 ca să facă întru dînșii judecată scrisă.

Că, cele făcute după dreptate aceluia, s-au pus în scrieri, și lauda lor a rămas pururea pomenită pînă în ziua de astăzi. Că aceasta a adăugat:

Mărirea aceasta va fi tuturor cuvioșilor Lui.

Căci cuvioșia este maică a bunei-laude, și lucrătorii acesteia vor fi pomeniți de-a pururea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 150

Aliluia, aliluia.

De biruință este și lauda aceasta, și mai-nainte vestește cunoștința de Dumnezeu ce avea să fie la toți oamenii.

Lăudați pe Dumnezeu întru Sfinții Săi,

Puternică pricină spre cîntarea de laudă este aceasta: că – dacă ni s-a poruncit a lua pricină spre mulțumire de la saduri, și de la fiare și de la tîrîtoare – cu mult mai virtos este mai cu dreptate a privi la Sfinți și a-L lăuda pe Dumnezeul acestora. Că – învățîndu-se cele pentru Fericitul Pavel, ori cele pentru dumnezeiescul Petru, ori cele pentru preadumnezeiescul Ioan, ori cele pentru ceilalți Apostoli, ori cele pentru

TÎLCUIREA PSALMILOR ÎMPĂRATULUI PROOROC DAVID

purtătorii de biruință Mucenici, ori cele pentru ceilalți Sfinți, ori cele pentru nevoitorii de acum ai faptei bune – cine nu-și pornește limba spre cântarea de laudă a Celui ce a dăruit oamenilor atîta îndestulare de bunătați?

lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui!

Iar Simmah, așa: „Lăudați-L pe El întru tăria cea nebiruită a Lui!” Că numai El singur are stăpînirea tare, și nepieritoare și veșnică.

2 Lăudați-L pe El întru puterile Lui,

Că negrăite sînt cele săvîrșite totdeauna prin Sfinții Lui.

lăudați-L pe El după mulțimea măririi Lui!

Acest stih se aseamănă cu cele tîlcuite de noi mai-nainte, că nu este sfîrșit măririi Lui. Că – zice – nemărginită este mărirea Lui, nemăsurată puterea, deci să petreceți lăudîndu-L pe Dînsul pentru toate.

3 Lăudați-L pe El în glas de trîmbiță,

Organul acesta era preoțesc, căci preoții întrebuițau trîmbițele făcînd pomenire de trîmbițele ce s-au auzit în muntele Sinai.

lăudați-L pe El în psaltire și în alăută!

4 Lăudați-L pe El în timpan și în horă, lăudați-L pe el în strune și în organe!

5 Lăudați-L pe El în chimvale bine-răsunătoare, lăudați-L pe El în chimvale de strigare!

De demult, lăudîndu-L pe Dumnezeu în dumnezeiasca Biserică, leviții întrebuițau organele acestea nu pentru că Dumnezeu Se veselea de glasul lor, ci pentru că primea scopul celor făcute. Căci Îl auzim pe Dînsul zicînd ludeilor că Dumnezeu nu Se veselește de cîntări și de viersuri: „Depărtează-ți de la Mine glasul cîntărilor tale, și glasul organelor tale nu-l voi auzi!” Deci a slobozit să se facă acestea vrînd să-i izbăvească pe dînșii de înșelăciunea idolilor: că – de vreme ce erau iubitori de jocuri și de rîsuri, iar acestea toate se săvîrșeau în capiștile idolilor – i-a iertat să cînte din organe, prin acestea trăgîndu-i (cătore Sine), și cu vătămarea mai mică oprind-o pe cea mare și mai-nainte învățîndu-i cele desăvîrșite prin cele nedesăvîrșite.

Toată suflarea să laude pe Domnul!

Nu ludeii numai, ci toți oamenii: că, după dumnezeiescul Apostol, Dumnezeu nu este numai al ludeilor, ci și al neamurilor. Deci, în Psalmul 144, a zis: „Bine să cuvînteze tot trupul numele cel sfînt al Lui!”, iar aici: „Toată suflarea să laude pe Domnul!”, dar nici acolo nu a numit trupul singur, nici aici suflarea singură, ci prin amîndouă stihurile ne poruncește a lăuda pe Dumnezeul tuturor și cu trupul, și cu sufletul.

Sfîrșitul a toată neguțătorii Psalmilor este vrednic de minune și potrivit scopului proorociei. Pentru că proorocia propovăduiește mîntuirea neamurilor, și sfîrșitul proorociei poruncește celor ce au dobîndit-o pe aceasta a lăuda pe Făcătorul de bine, iar noi nu numai că

FERICITUL TEODORIT, EPISCOP AL CHIRULUI

auzim graiurile, ci vedem înseși lucrurile: că Dumnezeuul tuturor Se laudă în fiecare cetate, și în orașe, și în sate, și în pustietăți, și în munți, și în dealuri și în locul nelocuit și cu totul pustiu.

Iar eu îi rog pe cei ce vor citi în cartea aceasta să culeagă dintru acestea folosul ca pe un rod, dacă li se va părea că s-au tâlcuit bine și drept; iar dacă undeva cumva nu am ajuns tainele cele ascunse ale Duhului, să nu ne prihănească prea-foarte, că fără de zavistie am pus tuturor înaintea ceea ce am putut afla și ne-am sîrguit a aduce celor ce vor fi după noi cele învățate de la Părinți. Și noi am suferit osteneala, iar altora aducem folos fără de osteneală, pe care îi rog să ne răsplătească osteneala cu rugăciuni, pentru ca, întărindu-ne și proptindu-ne cu ele, să adăugăm lângă cuvinte și lucrurile, și să dobîndim fericirea ce se alcătuieste dintru amîndouă. „Că cel ce va face - zice - și va învăța mare se va chema întru Împărăția cerurilor!” - pe care să ne învrednicim a o dobîndi toți, întru Hristos Iisus Domnul nostru, împreună cu Care se cuvina slavă și Tatălui, împreună și Sfîntului Duh, în vecii vecilor. Amin”

Sfîrșit,
și lui Dumnezeu, slavă!